DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi

MUSTAFA KEMAL'İN KUŞLARI

Dersim yanıyor

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

MUSTAFA KEMAL'İN KUŞLARI
Dersim Yanıyor

MUSTAFA KEMAL'İN KUŞLARI

Bilal Civelek

© 2012, Yediveren Yayınları
Bu kitabin her türlü basım Hakkı, anlaşmalı olarak
Eftalya Kitap'a aittir. Kaynak gösterilip alıntı yapılabilir.
İzinsiz hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yediveren: 63
Tür: Roman

Yayın Yönetmeni
Gökhan Alperen Bayrak

Editör
Nurcihan Beniz

Görsel Yönetmen
Tarık Çobanoğlu

Düzelti
Erol Demir

İç Tasarım
İbrahim Akdağ

ISBN
978-605-5394-38-7

1. Baskı
Ekim 2012

Baskı
Ecem Basın Yayın
Sertifika No: 19687

Talatpaşa Cad. Talatpaşa Apt. No: 32 D: 1 Bahçelievler / İSTANBUL
Tel: +90 212 506 13 84 / +90 212 506 13 85 / Fax: +90 212 506 13 86
info@yediverenyayinlari.com / www.yediverenyayinlari.com

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

MUSTAFA KEMAL'İN KUŞLARI

Dersim yanıyor

Bilal Civelek

YEDİVEREN

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Bilal Civelek
1963 yılında Elazığ ‘ın Zarato köyünde doğdu. İlk, orta ve Lise öğrenimini Elazığ’da tamamladı. 1984 yılında Çukurova Üniversitesi Alman Edebiyatı bölümünden mezun oldu. Bir Süre vakıf müdürlüğü yaptı. Özel bir okulda görev yaptıktan sonra Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindeki okullara döndü. Yurdun çeşitli yerlerinde öğretmenlik yaptı. 2006 yılında Stuttgart merkezde beş yıl süre ile Türkçe ve Türk kültürü öğretmenliği yaptı.
İlk eseri **“DOKUNMAYIN PORTAKALİME” Bir nefes Güneydoğu”** adlı romanı Popüler Yayınları tarafından yayınlandı.
DERDO adlı romanı Emre yayınevi tarafından yayınlandı.
Üçüncü eseri **BEYAZ KIYAMET**, Sonsuz Kitap tarafından yayınlandı.
MUTLULUĞUN ŞİFRESİ, DUANIN GÜCÜ ve **BORİS’İN SIRRI** adlı kitapları Yediveren Yayınları tarafından yayınlandı.
Yurt dışından döndükten sonra, Yalova FSM Anadolu Lisesinde Almanca Öğretmeni olarak görevine devam ediyor.
Eserleri yanında Günlük bir gazetede köşe yazarlığı yapıyor.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ÖNSÖZ

Sevgili okuyucu,

Kitabı hazırlamak için uzun bir süre araştırma yaptık. Aşk hikâyesinin geçtiği Pertek, Çemişgezek, Ovacık civarını dolaştık.

Munzur, hayat hikâyesini anlatırken, ister istemez Dersim olaylarını da anlatmak zorunda kaldık. Çünkü olay isyanla birlikte gelişiyor ve bitiyor.

Bu nefes kesen hikâyeyi yazarken, Dersimde yaşananları hiçbir belgeye başvurmadan, halkın anlattıklarından yola çıktık.

Olayı yaşayan birçok kişiyi dinledikten sonra, Dersim olayının belgelerden apayrı bir yüzü ortaya çıktı. Her şeyin belgelerde belirtildiği gibi olmadığını gördük.

Bir de olayı halkın dilinden dinleyerek kamuoyuna sunmak istedik.

Bu nedenle kitabı okurken ezber bozan bilgiler bulabilirsiniz. Fakat unutmamak lazım ki, bu bir akademik çalışma değildir. Bir Romandır. İleri sürülen fikirlerin sahipleri isimleri bizde saklıdır.

Roman diliyle nefes kesen kitabı yazarken mümkün olduğunca tarafsız olmaya, olayı birinci ağızdan anlatıldığı şekliyle kamuoyuna yansıtmaya çalıştık.

Bu bilgileri yeni nesile, aktarmak hepimizin görevi olduğuna inanıyoruz.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Kitabı okuyanlardan siyasi ve ideolojik gözlükleri çıkarıp okumalarını özellikle istirham ediyoruz.

İdeolojiler tek gözlüdür. Terazinin, tek kefesini kullanır ve peşin hükümlüdür.

Hâlbuki dünyada hiçbir olay, hiçbir oluşum, hiçbir suç sadece bir tarafa ait değildir. Mutlaka hata bölüşümü vardır.

İnsan yaşamında yaşanan bütün felaketlerde, olayın kökenine realist bir bakışla göz atmayı başarabilirsek mağduriyeti meydana getiren bir çok nedeni kendimiz davet ettiğimizi göreceğiz..

Koştuk, koşuşturduk, konuştuk, konuşturduk, kültür sofranıza güzel bir roman hazırlamaya çalıştık.

Eserin iyi ya da kötü olduğuna ancak okuyucu karar verir.

Kitaba, kültüre, emek verilerek yazılan eserlere merakı olanlara;

"Buyrun kültür sofrasına!"

Kitabı okuduktan sonra, kitap hakkındaki görüşlerinizi bildirmenin yazarı daha güzel eserler yazmaya teşvik edeceğini unutmayın lütfen!

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

HAREKÂT ÖNCESİNDE DERSİM

HAZİRAN 1932

KÜÇÜK İSMAİL nefes nefese muhtarın evinin önünde durdu.

-Muhtaaaar. Muhtaaaar, diye, avazı çıktığı kadar bağırdı.

Üst katın cumbalı odasının penceresi açıldı. Muhtar kafasını uzattı aşağıya baktı:

-Ne var? N'oldu oğlum?

-Geldiler, geldiler! Seni çağırıyorlar!

-Kim geldi?

- Eşkıyalar!

-Nerdeler?

-Köy meydanında. Hepsi silahlı!

Muhtar konuşurken ön tarafta bir tutam kalan saçlarını eliyle düzeltti, kafasını içeri soktu.

Telaşla duvardaki paslı çivide asılı sekiz köşe şapkasını aldı, odadan çıktı.

Eşi Fevziye Hanım, Küçük İsmail'in sesini duymadı. Eşi dışarı çıkarken görünce arkasından bağırdı:

-Nereye gidiyorsun? Yemek hazır, dedi ama muhtar duymadı. "Yere girsin senin şu muhtarlığın! Kimin ne derdi varsa bizi bulur," diye söylenirken, muhtar avluya inen taş merdivenleri ikişer indi.

Avludan sokağa açılan ahşap kapıyı açtı, hızla sokağa fırladı.

Bu ikinci baskındı. Daha önce yine gelmişlerdi. Köyde tastamam elli inek yüz koyun, alıp götürmüşlerdi. Bazı fakir

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

aileler hayvanları olmadığı için birbirinden borç ettikleri parayı vererek canlarını kurtarmışlardı.

Muhtar, telaşla köy meydanına giderken kendi kendine söyleniyordu.

"N'olacak Şimdi? Bu daha ne kadar devam edecek?" dedi.

Devlet bunun önünü ne zaman alacak? Köyde hayvan kalmadı, alıp götürdüler. Fakir köylüyü soyup soğana çevirdiler. Hayvanları da tamamen giderse ne yer, ne içerler?"

Köyün meydanına çıkan sokağın başına geldi, durdu. Köy meydanı ana baba gününe dönmüştü.

Köyü basan eşkıyalar kalabalığı çevrelemiş, bütün köylünün meydana gelmesini bekliyorlardı. Muhtar taşlı yoldan köy meydanına indi. Muhtarın köy meydanına gelmesiyle bir uğultu başladı.

Muhtardan medet umanlar, sanki devleti yanlarında bulmuş gibi hep bir ağızdan konuşmaya başladılar.

Önce Site Nine muhtarın ceketine yapıştı:

-Bu eşkıyalar tekrar hayvan istiyor muhtar! Kurbanın olam, şu eşkıyalara söyle benim başka hayvanım yok! Geçen geldiklerinde bir ineğimi, bir de buzağımı aldılar. Şimdi hayvanı olmayanlardan para istiyorlar. Altın istiyorlar. Bizde para altın ne gezer?

Muhtar, Site'nin dediklerine aldırmadan, çete reisi Bozo'ya yaklaştı. Önce onu ikna etmek istedi.

Muhtar önce selam verdi, azıcık da eğildi.

-Hoş geldiniz, dedi, hafifçe sırıttı. " İnanın köyde hayvan kalmadı. Geçen sefer hepsini alıp götürdünüz." diye sızlandı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Çete Reisi Bozo, elini kaldırdı vuracakmış gibi yelini kaldırdı sonra pişman oldu vurmadı;

- Sızlanmayı bırak sizde mal çok çoktur. Yakında zaten bize ilhak olacaksınız. Sen şu Kemal'in şapkasını çıkar bakalım, dedi, elini uzattı muhtarın şapkasını çıkarmasına fırsat vermeden şapkayı çıkarıp attı. Şapka uçarak ileride çalılarla çevrili tarlanın içine düştü.

Site Nine, Muhtarın bir şey yapamayacağını görünce kendi işini kendi görmeye karar verdi.

-Bir ineğim bir de buzağım vardı, onu da aldınız, başka da bir şeyim yok. Fakir bir kadınım.

Torunum askerde, kocam hasta, çalışanım yok, dedi.

Bozo, Site Nine'ye baktı küçümseyerek dalga geçti.

-Hayvanın yoksa altının vardır. Hayvanı olmayanlar altın verebilirler, dedi, bütün çete ile birlikte gülüştüler.

Site Nine yalvarmaya başladı

-Bende altın ne gezer kurban! Yiyecek ekmeğim yok, diyorum!

-Borç alırsın, borç!

-Alamam! Kimsede altın yok. Olsa da benim gibi fakir bir kadına kim borç verir?

Köylü Site Nine'nin itirazlarını can kulağıyla dinlerken, mırıltılarla Site Nine'yi destekleyerek bu sefer ucuz kurtulmak istediler.

-Altının yoksa canını verirsin, deyince, Site Ninenin yüzü değişti.

Kafasını kaldırdı bir yiğit edasıyla Bozo'nun önüne dikildi;

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

-Şayet sen bir kadının canını alacak kadar alçaldıysan, ben canımı vermeye hazırım, dedi. Adam, önünde ufacık duran Site Ninenin bir dağ kadar büyüdüğünü hissetti. Bir adım geri çekildi. Kendisine meydan okuyan Site Nine'yi baştan tırnağa sırıtarak süzdü. Gözü, yeni örülmüş kilim desenli yün kazağa takıldı.

-O zaman git şu üzerindeki kazağı çıkar getir. Eşime götüreceğim. Bu sefer de seni böyle idare edelim, ha? Olmaz mı? Ama gelecek sefer affetmem, diye ilave etti.

Site Nine adama "Beş para etmez ciğersiz" diyecekti, vazgeçti. Sadece aynı küçümseyici bakışlarla adama baktı, sonra eve doğru gitti.

Bozo, kadının arkasından gülerek yolcu ettikten sonra dut ağacının altındaki değirmen taşının üzerine çıktı.

Yaklaşık yirmi çete elemanı köylünün etrafını sarmış, durmadan koşuşturuyorlardı. Elindeki mavzer dipçiği ile önündekileri iteleyerek bir araya getirmeye çalışıyorlardı.

Bozo, elini gözlerine siper etti, bütün köylüleri tek tek gözden geçirdikten sonra konuşmaya başladı.

-Beni dinleyin! Geçen gelişimizde epey yardım yaptınız. Yaptığınız yardımları savaşı kazanmamız için kullanıyoruz. Böyle giderse kısa zamanda Cumhuriyetten ayrılıp bağımsız Kürdistan'ı kuracağız. Kuracağımız devlet sizin köyü de içine alacak. Kemal'in ordusuna güvenmeyin! Siz de bize yardım edin! Köyünüz de bizim sınırlarımızın içindedir. Gelin siz de bizimle birlikte Cumhuriyet ordusu ile savaşın. Ya malınızla bu mücadeleye katılırsınız ya da canınızla, dedi, köylülere baktı, tehditlerine devam etti.

"Köyde kaç hane olduğunu biliyorum. Hane sayısı kadar hayvan istiyorum. Büyük baş hayvanı olmayanlar onun

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

yerine iki tane küçükbaş hayvan getirecekler. Haydi, şimdi dağılın! Canını seven yarım saat içinde tekrar burada olur!" Dedi.

Köylüler bir uğultuyla evlerine doğru dağıldılar. Giderken hayvanı olmayanlar komşularından borç almak için komşularına yalvarıyorlardı.

Muhtar, uzaktan kendilerini seyreden oğluna seslendi. Oğlu koşarak babasının yanına geldi. Eğildi kulağına hangi hayvanı getirmesi gerektiğini söyledi, oğlunu eve yolladı. Sonra çete reisine döndü:

- Millette hayvan kalmadı, dedi, tekrar sızlandı.

Çete Reisi taşın üzerinden indi muhtarın yakasına yapıştı.

-Bu savaş bitinceye kadar herkes bize yardım edecek muhtar! Yoksa köyle birlikte sizi de yakarız! Devletinize vergi verirken itirazınız olmaz, bize sıra gelince mi yok, öylemi? dedi, muhtarı iteledi, yakasını bıraktı.

Muhtar sırtüstü düşmemek için kendisini zor toparladı.

- Bir daha gelişimde kimsenin kafasında şapka görmeyeceğim, ona göre, dedi Taşın üzerine oturdu, köylü hayvanları getirinceye kadar bir sigara sarıp içmek istedi.

Tam o sırada Site Nine hışımla Köy meydanına girdi. Geldi, Bozo'nun önüne durdu. Evde üzerinde çıkarıp getirdiği kazağı Bozo'nun suratına fırlattı.

-Siz bir kadının kazağına göz dikmişseniz, sizden hiiiç bir şey olmaz! Yakında göreceksiniz, dedi.

Sigarasını saran Bozo, söylenenleri hiç duymamış gibi kazağı yanı başına koydu, Site Nineye baktı:

-Sen kime güveniyorsun? Kemal'in askerlerine mi?

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

-Ben önce Allah'ıma, sonra devletime güveniyorum.

-Oğlun nerde asker?

-Edirne hududunda!

-Söyle bu tarafa gelmesin. Burada asker falan bırakmayacağız. Hepsi ölecek. Dersim'de karakol bırakmadık, hepsini ateşe verdik, yıktık, dedi.

Kafasını kaldırdı tehditkâr, kin dolu bir ses tonuyla söylediklerini tekrarladı; Tek tek… Yerle bir oldu. Kemal'in askerlerinden kaçan kaçtı, kaçmayan öldü!

Site Nine, adama bakmadan evine doğru yürüdü, gitti.

Çete Reisi arkasından bağırdı, "Teşekkür ederim kazak için! Bizim hanım sevinecek!" Dedi. Site Nine geriye dönüp bakmadan Murat Nehri'nin kenarında tek odalı kerpiç evine doğru köyden uzaklaştı.

On dakika geçmeden köy meydanı hayvan bağırışlarıyla çınlamaya başladı.

Gün karanlığa doğru sürüklenirken çete bir an önce işini bitirip uzaklaşmak istiyordu.

Gün doğmadan hayvanlarla Murat Nehrini geçirmeleri gerekiyordu. Sürü nehir boyunca toz duman çıkararak, gitti.

Bütün hayvanlar sayıldı, Site Nine'nin dışında bütün haneler birer hayvan getirmişlerdi. Bozo, alelacele hayvanları saydı, kafasında hesap yaptı "tamam!" dedi.

Çete elemanları ellerindeki sopalarla hayvanları döverek hızla uzaklaşmak istediler. Köyün doğuya doğru giden yoluna doğru uzaklaşarak kayboldular. Köylüler muhtarın etrafına toplandı.

Her kafadan bir ses çıkıyordu. Kimi "Şikâyet edelim", kimi "silah alıp savaşalım," diyordu.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Muhtar herkesi sakinleşmeye davet etti. Sonradan da Poyraz nahiyesinde bulunan Jandarma karakoluna gideceğini, şikâyet edeceğini, devleti mutlaka haberdar etmek gerektiğini söyleyerek, evine gitti.

Köylüler aralarında konuşarak birer ikişer evlerine dağıldılar.

O sırada hiç umulmadık bir şey oldu. Çeteden biri atıyla hızla tekrar köy meydanına geri geldi, köylüler seslendi:

- Beni dinleyin! Kim hemen bir altın getirirse, hayvanlarını geri alacak. Parayı tedarik eden Murat Nehrinin kenarına gelsin malını alsın, dedi.

Atını geri çevirdi, geldiği yoldan dörtnala geri gitti.

Muhtar eve giderken adamın köylüye yaptığı teklifi duydu, geri dönüm baktı; "Bu nasıl bir iş!" dedi kendi kendine. Durdu düşündü, "Oyun!" dedi. "Bu bir oyun!" Diye tekrarladı, Koşar adımlarla evlerine giden köylüleri bir araya topladı, uyarmak istedi;

-Sakın bir delilik etmeyin! Altın falan vermeyin! Bunlar yalan söylüyor, dedi.

Yaşlı bir köylü bastonuna dayanarak muhtara baktı:

-Merak etme, kimde altın var ki versin! Dedi, yoluna devam etti.

Yaşlı adamın sözlerinden sonra herkes tekrar evlerine doğru gitmeye devam ettiler.

Köyde hali vakti yerinde olan Dursun ile komşusu Bekir yolda giderken aralarında fısır fısır konuşuyorlardı.

Dursun, komşusu Bekir'i kandırmaya çalıştı.

- Kimseye söyleme ama ben malımı geri almaya gideceğim, dedi.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Bekir umursamaz bir tavırla cevap verdi;

-Sen gidersen git, ben de altın yok, dedi.

-Korkma, ben sana borç veririm. Sağlam adamsın, geri ödersin.

-Ödemesine elbette öderim ama ben bu işte yokum! Yakında oğlum askerden gelecek, evlendireceğim. O zaman zaten borç altına girmem gerek. Bir de şimdi borç almak istemiyorum.

-Sen bilirsin! Teklif var, ısrar yok, dedi ama Bekir'i kandırmak için bir hamle daha yaptı.

- Eşkıya senden kaç hayvan aldı?

-Birinci gelişlerinde bir ineğimi aldılar. Bu sefer bir öküz!...

-Senin verdiğin en az üç altın eder. Ama bir altınla hepsini geri alacaksın. Allah'tan daha ne istersin!

Bekir Dursun'a baktı, elinde tuttuğu uzun, ince sopaya dayanarak durdu;

-Öyle vallahi! Şimdi ben bir çift öküzü Karaçor Köyünden üç altına almıştım.

-Ee, ne düşünüyorsun, bak ben herkese borç vermem. Sen hem komşum hem de kirvemsin diye veriyorum, dedi. Bekir kafasıyla teklifi istemeyerek onayladı

Dursun evinin önüne gelince durdular.

-Burada bekle, ben altınları getireyim, dedi.

Bekir sopasına dayandı, soluklanmaya başladı. Doğru yaptığından emin olmak istiyordu.

Dursun kapıyı iki kez vurdu, bekledi.

İçeriden karısı Nazmiye Hanım seslendi. "Geliyorum bir dakika!" dedi.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Dursun tekrar kapıya hafifçe ayakucuyla vurdu.

Nazmiye Hanım söylenerek kapıya yaklaştı:

-Patlama geldim! Bu hasta halimle beni koşuşturma, dedi, kapıyı açtı.

Kocasını karşısında görünce, söylenmeye devam etti.

-Hayvanlar gitti değil mi? Allah belalarını versin!

Dursun eşine cevap vermeden onu hafifçe geriye iteleyerek aceleyle odasına girdi.

Nazmiye Hanım düşmemek için geri adım attı. Dışarıda Bekir'in durduğunu görünce gülümsedi.

- Buyur dışarıda durma Bekir garda, içeri gel, dedi, kapıyı sonuna kadar açtı.

-Yok, gelmeyecem Nazmiye bacı! Dursun'la işimiz var, dedi. Suçluymuş gibi önüne baktı.

-N'olacak Bekir gardaş, bu gidişat iyi değil! Eşkıya bizi soydu soğana çevirdi. Bunlar yine gelecekler. Bir hal çaresi yok mu? Devlet bizi ne zaman koruyacak?

Bekir kafasını kaldırdı, üzülerek Nazmiye Hanım'a baktı:

-Ne Bileyim, söylenenlere göre Dersimde Jandarma bırakmamışlar hepsini vurmuşlar. Karakolları ateşe vermişler.

-Uyyy! Şimdi jandarmaların analarının ciğeri yanmıştır. Anam babam hiç asker vurulur mu?

-Bunlar Cumhuriyeti istemiyorlarmış.

-Ne istiyorlar?

-Kürt devleti!

-Peki, bizden ne istiyorlar! Fakir fukaranın malına neden göz koymuşlar?

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

-Bence bunlar Şah İsmail davasını hala unutmadılar!

-Şah İsmail kim? Bizim köyden mi?

-Yok! Yavuz Sultan zamanında bir sultanmış. Sultan selimle harp etmiş yenilmiş. İşte o zamandan beri Dersim Şah İsmail davasını sürüp geliyor.

Bekir ile Nazmiye arasında konuşmaları devam ederken, Dursun içeriden çıktı, eşine her zaman olduğu gibi kurnazca bir bakış attı;

-Hele sen içeri gir. Çocukları yalnız bırakma! Bizim bir işimiz var. Birazdan geliriz, dedi, Bekir'in koluna girdi. "Haydi!" dedi, iki arkadaş geldikleri yoldan geri gittiler.

Koca köyde yalnız iki kişi sessizce birer altın alıp nehre doğru yola çıkmışlardı. Muhtarın uyarısını dikkate almamışlardı. Hayvanlarını kurtarmak için ellerinde birer altın ile nehrin kenarına indiler.

Çeteyi, hayvanları karşıya geçirmek için hazırlanırken yakaladılar.

Bozo biraz yukarıda durmuş adamlarına talimatlar yağdırıyordu.

Dursun, Bozo'nun yanına giderken, hiç umulmadık bir şey oldu. Çeteden bir genç, Dursun'un kulağına eğildi;

"Sakın paranı verme! Hayvanların elinden gitti, bari paran gitmesin kardeş!" diye fısıldadı.

Dursun, önce durakladı. Bir an adamın söylediklerine inanır gibi oldu ama kararından dönmedi.

Bekir arkadaşının kulağına eğildi;

-Adam ne diyor? Diye, sordu.

Dursun, adamın sözlerini söylemek istemedi. "Hiç!" dedi, "Altınları getirdiniz mi?" diye soruyor, diye geçiştirdi.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Sonra Bozo'nun yanına yaklaştı. Altınları Bozo'nun avucuna saydı.

-Bu benim mallarım için, bu da Kirvem Bekir için…

Bozo, atın üzerinde Bekir ile Dursun'a gülerek baktı, bir kahkaha attı:

-Ulan Fossolar, yetmiş hanelik köyde bir siz mi akıllı çıktınız, dedi, tekrar güldü.

Sonra ikisini de azarladı;

-Hadi bakalım defolun buradan! Tek laf ederseniz alnınızdan vururum, dedi, işine devam etti. Dursun, bir an duraksadılar, aval aval Bozo'ya baktılar.

Bozo, bir daha azarladı; "Duymadınız mı? Defolun!" dedi işine devam etti.

Bekir, Dursun'a baktı; kafasını salladı:

- Benim saflığım zaten işe yaramaz ama senin şeytanlığın da işe yaramadı!" dedi, arkasına bakmadan yürüdüler.

Bekir hâlâ neye uğradığını anlamamıştı. Az ötede hayvanları nehre sürmeye uğraşan, "altınları sakın vermeyin!" diyen adam kendilerine bakıyordu. "Kafasıyla"İyi oldu!" dercesine salladı, tekrar işine devam etti.

İkisi de büyük bir hayal kırıklığı ile evlerine doğru yürüdüler. Yolda, kimseye görünmemek için fundalıkların ve tarlaların içinden gitmeyi tercih etiler.

Hayvan bağırtıları köye kadar sesleri geliyordu. Bütün çabalara rağmen hayvanlar Murat Nehri'ni geçmek istemiyorlardı. Bozo, üç adamını yanına çağırdı. Bağırarak elindeki kamçıyla birer tane vurdu.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

-Beceriksizler! İki hayvanı karşı yakaya geçiremiyorsunuz! Çabuk atlarınıza atlayın köyün çobanını alın getirin, diye seslendi.

Üç kişi yedikleri kamçının acısıyla hemen atlarına atlayarak köye doğru dörtnala gittiler.

Hayvanların bir türlü suya girmemelerinin sebebi gecenin karanlığıydı. Hayvanlar karanlıkta sudan ürkmüşlerdi. Son çare olarak nehrin karşı yakasına geçirmek için Bozo'nun aklına köyün çobanını çağırmak gelmişti. Ne de olsa hayvanlar çobana alışıktı. Onun arkasından karşıya geçerler, diye düşündü. Bu kararın doğru olduğu çobanın gelmesiyle belli olmuştu.

Üç atlı çobanı tekme tokat Bozo'nun önüne getirdiler.

Bozo, atını çobanın üzerine sürdü. Biraz daha zorlasa atıyla zavallı çobanın üzerine çıkacaktı. Tekme ile çobanın kafasına vurdu.

-Sen bu köyün çobanı mısın? Diye sordu.

Çoban getirilirken koşturulmuştu. Yolda birkaç kamçı yemişti. Bir de Bozo'dan bir tekme yiyince korkudan yalvarmaya başladı.

-Evet, Begim! Köyün çobanıyım ama nolur vurmayın! Şimdi hepsinin nehrin karşısına geçmelerini sağlarım, dedi. Beline sıkıştırdığı kavalını çıkardı. Kayalıkları tek tek bir çekirge gibi atladı, iki metre yukarıdan kendini kumların üzerine bıraktı.

Nehrin en sığ olan yerinde beş on adım suyun içine girdi. Kavalını çalmaya başladı.

Yanık bir kaval sesini duyan hayvanlar, tanıdık sese kulak kabarttılar. Sonra da kaval sesine doğru hareketlendi-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ler. Çoban bir iki adım daha atınca su göğüs hizasına kadar yükseldi.

Hayvanlar biraz tereddüt etikten sonra suyun akıntısına kendilerini bıraktılar. Murat Nehri'nden Dersim topraklarına geçmeye başladılar.

Büyük baş hayvanlar da küçükbaş hayvanlara bakarak bir çizgi halinde suyu keserek karşıya geçmeye başladılar. Bütün hayvanlar geçtikten sonra atlılar ellerinde elbiseleriyle atlarının kuyruklarına yapışarak geçmeye başladılar.

Çoban bütün hayvanların karşıya geçmesinde kullandığı kavalıyla yanık bir makam çalmaya devam etti. Atlılar tek tek karşıya geçip karşı arazide kaybolana kadar ağlayarak kavalını çaldı. Sonra döndü arkasına baktı, köyden birkaç kişi onu izliyordu. Gözyaşlarını sildi, nehirden çıktı. Köye doğru kavalını çalarak gitti.

Çoban kendisini sürüsüne ihanet etmiş hissetti. Hayvanlar, itiraz etmeden çobana inanmışlardı. Bu kez çoban tarafından aynı kavalın sesiyle tanımadıkları bir yere gidiyorlardı.

DERSİMLİ HAYDAR

HAYDAR'IN AİLESİNİ Koçgiri İsyanında ölmüştü. Hiçbir isyancı gurupla alakası olmamasına rağmen Annesi, iki kardeşi, babası ve amcaları tarlada çalışırken askerler tarafından vurularak öldürülmüştü. O baskında daha bebek olan kardeşi Fidan ve erkek kardeşi Cafer Köyde oldukları için kurtulmuşlardı. Haydar ise Elaziz'de olduğu için hayatta kalabilmişti. O olaydan sonra devlete düşman olmuştu.

Ailesini kaybetmeden önce hiçbir isyana karışmayan, tarımla uğraşan sakin bir aileydi. Küçük bir aşiretleri vardı

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ailesini kaybettikten sonra köye dönmüş, Şavak aşiretinden en büyük desteği görmüştü.

Şavak Aşiretinin Reisi Osman'ın telkinleriyle, kız kardeşi Fidan ve erkek kardeşini yanına almış, aşiretinin başına geçerek hayatına devam etmişti.

O olaydan sonra evlenmemişti. Sakallı Paşa'yı vurmak için Ankara'ya gitmeyi bile düşünmüştü fakat Osman, Haydarın planını anlamış, onu vazgeçirmişti.

Haydar'ın aşireti sadece üç köyden oluşuyordu. Üç köy, çeşitli tarihlerde başka aşiretler tarafından birkaç kez baskına uğramıştı. Şavak aşireti Haydar'ın babasını ve köyleri kendi korumalarına alarak göç etmelerini engellemişti. Bu nedenle Haydar, şavaklılarla bir aile gibiydiler.

Babasının ölümü ile birlikte devletin karşısında yer alması biraz da Haydar'ın Seyit Rıza'yı sevmesi de etkili olmuştu. Seyit Rıza'nın birçok defa iyiliğini görmüştü. Bir seferinde aşiret kavgasında Seyit Rıza sahip çıkmıştı. Ve yok olmaktan kurtulmuşlardı.

Kimseye eyvallah etmezdi. Kimsenin hakkını yemezdi. Fakir fukara ile ekmeğini paylaşırdı. İyi bir savaşçıydı.

Uzun boylu iri yarı bir yiğitti. Hiç bir zaman kendisine yapılan iyiliği unutmazdı.

GÜLİSTAN

ANADOLU'DA aşklar yalnızca gözlerde yaşanırdı. Sevdalar bakışlarda gizlenmeye mecburdu. Bir bakış bir ömür kadar uzundu. Bütün duygular bir anlık bakışa tutunur, zamanın ötesi bir boyutta yaşanmaya devam ederdi.

Bir bakış, sevgiliye bin duygu gönderirdi. Töreler sevdaları gözlere hapsederdi.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Bakışların, çölde bir buz kadar hükmü yoktu. Fakat kirpik ile göz dalaşı arasında bir ömrün hikâyesi vardı. Yaşanmamış duyguların bulutlardan yapılmış, mavi, beyaz düşleri vardı.

Doğu'da bütün yasaklar kadının omuzlarında yükselirdi. Töreler sadece kadın için yaratılmıştı.

Gülistan ile Hasan'ın aşkı da böyle başlamıştı. On yaşından beri tek kelime konuşmamışlardı. Birbirini deliler gibi seviyorlardı. Sevgilerini söyleyecek tek yol bakışlardı. İkisi de yirmi yaşlarına kadar aşklarını gözlerde yaşamışlardı.

Gülistan evin tek kızıydı. Babası İsmail Ağa büyük bir sürü sahibiydi. Hasan'ın ailesiyle Gülistanın ailesi arasında yüzyıla dayanan bir düşmanlık sürüp gidiyordu.

Bazen iki çocuğun tartışması bile aşiret kavgasına dönüşüyordu.

Hasan'ın babası yılan ısırmasından ölmüştü. Bir süre sonra annesi veremden ölünce, ninesi Site'nin yanında büyümüştü.

Kendi halinde sessiz bir dünyası vardı. Her şeyi içinde yaşayan bir delikanlıydı. Kimse ile dertleşmez, kolay kolay arkadaş olmazdı.

Gülistan, kumral saçları, esmer yüzüyle tam bir Yörük kızıydı. Bindallısıyla gezerdi. Saçlarını beline kadar uzatırdı. Sabahları annesiyle saç yüzünden kavga etmesine rağmen kesmemişti. Her sabah, annesini önüne oturur, saçlarını örmeden dışarı çıkmazdı. İki örgülü saçları oyalı renk cümbüşü yazmasının altında sallanması hoşuna gidiyordu.

Her yıl Erzurum yaylalarına gittikleri için Hasan'ı altı ay boyunca göremiyordu. Son baharın gelmesini ve yayladan dönmesini dört gözle beklerdi.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Dört yıl mı oldu, yoksa beş yıl mı, unutmuştu zamanı.

Hasan, askere bir sonbahar sabahı gitmişti. Çocukluktan beri kalbinde gizlice sevdiği Hasanı Törelere aykırı diye uğurlamaya gidememişti.

Töreye isyan etmişti o gün. Hayalleriyle Hasan'ı yolcu etmişti. Kalbindeki sevgi denizinde rotasız bir sandal gibi sallanıp durmuştu.

İki gencin aşkı sadece kendilerinde saklıydı. Bir genç açıkça sevdiğini söyleyemezdi, ayıp arsızlık, hayâsızlık sayılırdı.

Gülistan ile Hasan'ın nişanlanmasının trajikomik bir hikâyesi vardı.

Töreye uygun bir isteme şekliyle nişanlanmışlardı. Fakat nişanlanmadan önce iki aşiret arasında kan dökülecekti. Zaten önceden iki aşiretin birbirine karşı husumeti vardı, bir de kız isteme meselesi araya girince olaylar büyümeye başlamıştı.

Gülistanın mensup olduğu Parçikan aşireti bugüne kadar aşiret dışında kimseye kız vermemişti.

Düşmanlık, bir kulak kesme davasıyla elli yıl önce başlamıştı.

Parçikan aşiretinden bir çobanın gece sürüsüyle dağda dinlenirken, meçhul bir kişi tarafından kulağı kesilmişti.

Kulağı kesilen çoban Parçikan aşiretinden birinin oğluymuş. Olaydan iki ay sonra kesilen kulak köy meydanındaki büyük dut ağacında asılı olarak bulunmuştu. Aşiret suçluyu bulmak için ödüller koymuş ama bulamamıştı! Suçu Şavak aşiretinin üzerine atmışlar.

Yıllarca Kulak davası sürüp gitmiş.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İntikam almak maksadıyla, bir kulak da Parçikanlılar kesmeye karar vermişler.

Hasan'ın babası bir gün şehirden gelirken; gece yarısı Parçikan aşiretinden bir kaç kişi yere yatırıp iki kulağını da kesmişlerdi.

Hasan'ın babasının aile lakabı o günden sonra Kulaksızlar olmuş!

O gün bu gündür kulak kesme davası devam etmiş.

Bu düşmanlığa bir son vermek için son çare, Gülistan'ı Parçikan aşiretinden istemeye karar vermişler.

Hasan, babasının kulaklarının kesilmesinden sonra Gülistan ile yollarının asla birleşmeyeceğine inanmış. Ama yine de her görüşünde gülücüklerle aşkını Gülistan'a iletmiş. Umudunu hiç kaybetmemiş.

Köyün geleneklerine göre bir erkek, kızın penceresinin önüne beyaz bir mendil bırakırsa, onunla evlenmek istediğini ilan etmiş olur.

Hasan ile Gülistan bir gün bahçede gizlice buluşmuş, konuşmuşlardı. Hasan, Gülistan'a "pencerene mendil bırakacağım haberin olsun!" demiş. Sonra bir gün evlerinin önünde geçerken mendili pencereye bırakmış.

Sabah Gülistan'ın annesi pencerenin önünde mendili görünce kıyamet kopmuş. Mendile bakmış, kime ait olduğunu bulmaya çalışmış. Beyaz mendilin tam ortasında gelinciklerin boyası ile Hasan yazıldığını görmüş. İşte o gün kıyamet kopmuş.

Sultan Hanım, Mendili götürmüş Site Nine'nin kapısına bırakmış. "Bizim düşmana verecek kızımız yok!" demiş.

Beyaz mendili Hasan'ın bıraktığını bütün köye ilan etmiş.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Gülistan olanlardan dolayı üzülerek uzun bir süre hasta olmuş, utancından dışarı çıkamamış.

Aileler tam kavga edeceklermiş ki, Şavak aşiretinin Reisi, Osman Ağa araya girmiş.

Çemişgezek'ten çıkmış gelmiş. İki aşiret arasındaki çatışmayı durdurmuş. Geçici ateşkes ilan etmişler.

Her iki aşiret Osman Ağa'yı çok sevdikleri için düşmanlığın son bulması için hakem yapmışlar

Osman, köyün en büyüklerinden üç kişiyi yanına almış. Sonra bir heyet oluşturmuş. Heyet aşiretlerin şikâyetleri dinlemiş. Her iki aşireti haksız bulmuş.

Bugüne kadar süre gelen düşmanlığın son bulması için Hasan ile Gülistan'ı evlendirmeye karar vermiş.

İki aşiret o güne kadar hiç karşı çıkmadıkları Osman'ın verdiği karara uymaya söz vermişler.

O gün bugün nişanlı olan iki genç, askerlikten sonra evlenmeyi bekliyorlar.

Hasan askere giderken beyaz mendili tekrar sevdiği Gülistan'a teslim etmiş.

Gülistan'ın annesi ile Site Nine bir araya geldiklerinde tek tartışma konusu Gülistan ile Hasan'ın evlilikleri üzerineydi

Baskının ertesi günü, Site Nine komşusu ve aynı zamanda Gülistan'ın annesine ile olanların nereye varacağını tartışıyorlardı.

-Dersim, dedi, Site Nine "Bir garip memleket olmuş. Devlete kafa tutuyorlar. Bu topraklar bizim diyorlar. Yakında harp olacağını ve harbi kazanacaklarını söylüyorlar.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Karakollar basıp asker vurmuşlar. Gelen haberlere göre Seyit Rıza, Mustafa Kemal Paşa'ya haber göndermiş. "Dersim benimdir!" demiş. Şimdi o koca Mustafa Kemal bizi unutacak mı? Nerede? Neden bize sahip çıkmıyor?

Komşusu Sultan, Site Nineye baktı, elindeki yün çorabı örerken konuşmaya katıldı;

-Yalnız bizim köy değil, geçenlerde Yılangeçiren Köyü de baskına uğramış. Ne hayvanımız kaldı, ne malımız. Her iki ayda bir gelip köyü soyarak gidiyorlar. Yok, mu bize sahip çıkacak birileri?

-Kim ki azmış ise tokadı yemiştir. Dün Ermeniler baş kaldırdı. Bak ne hale geldiler. Hiç biri kaldı mı? Evini ocağını bırakmak zorunda kaldılar. Kala kala Agopyan'ın çocukları kaldı.

Sultan Hanım yarım kalan sözünü tamamladı;

- Bir de Dersimlilerin sakladıkları…

- Doğru! Ermenilerin çoğunu Dersimliler sakladılar. Ama söylenenlere göre çoğu kadınmış. Bunlar da bir gün gelecek tokadı yiyecektir amma velâkin korkarım ki; kurunun yanında yaş da yana! O zaman acırım. Çünkü Dersim dediğin bilmem kaç aşiretten oluşuyor. Bu işe karışmayan aşiretler zarar görürse işte o zaman buna sebep olanlar yarın kıyamette hesap veremezler! Dersimin insanı böyle değildi. İyi insanlardı. Kendi dünyalarında halleşip giderlerdi. Bilmem ki kimlere kandılar da devlete karşı bayrak açıyorlar!

Sultan Hanım Site Nine'nin son sözüne itiraz etti.

-Çoğu eskiden eşkıyalık yaparak geçinirlerdi.

Site Nine Sultan'a gözlerini kızartarak baktı:

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

-Hepsi değil. Senin dediğin üçü beşi bulmaz, diğer aşiretler köklü aşiretlerdir.

-Sabredelim bakalım, elbette devlet bunları biliyor duyuyordur, dedi, komşusu.

İçeri giren kızına baktı. "Nerdesin sen? Bak Site gelmiş, bugün ayran yaydık. Taze ayrana biraz tuz ilave et, getir de içelim!"

Site Nine, Gülistanın gelmesiyle hemen lafı değiştirdi.

-Torun askerden gelsin hemen düğün yapacağız. Gülistan çok bekledi ama az kaldı, dedi, Sultan Hanım'a baktı.

Sultan Hanım nişanlı kızı söz konusu olunca kendini naza çekti.

-Geçenlerde eşimle konuştuk. Şayet torunun bu yaz gelirse düğün yaparsan tamam. Ama bir seferberlik falan çıkarsa, tekrar askere giderse başkaları da istiyor, nişanı bozarız valla!

Site Nine, Sultan Hanımın nazlarına alışıktı. Kimsenin Gülistan'a talip olmadığını biliyordu. Hiç itiraz etmedi.

-Gelmezse hay hay! Ama Hasan'ım gelecek. Seferberlik de nerden çıktı. Artık savaşlardan bu millet usandı. İnşallah öyle bir felaket başımıza gelmez. Sen de ağzını hayra aç! Savaştan bahsetme!

-Bilemem! Duruma bakılırsa ordu Dersim'e gelecek. Baksana iyice azıttılar! Yakında seferberlik ilan edilirse şaşma, dedi, tepsiyle ayran getiren kızına baktı.

Gülistan elinde tuttuğu iki tas ayranı önce Site Nine'ye, sonra annesine uzattı. Yeni kalaylanmış bakır tası gösterdi.

-Bu tasların yenisi çıkmış Site Nine! Kalay falan istemiyormuş. Kızımın çeyizine bir takım isterim, dedi, güldü.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Site Nine, yanından Gülistan'a yer açtı;

-Gel güzel kızım. Gel hele yanıma bakalım, dedi.

Gülistan'ın kırmızı yanakları iyice pembeleşti. Geldi Site Nine'nin yanına oturdu. Gülistanın, belininin ortasına kadar uzanan kumral saçlarını eline doladı, kafasını getirdi, alnından öptü.

-Şu senin annen ne kıskanç bir kadın biliyor musun? Güya, Hasan gelmezse başkasına verecekmiş! Ben hiç kızımı başkasına kaptırır mıyım? Dedi saçlarını serbest bıraktı, saçlarını parmaklarıyla tarayarak Gülistanı sevdi.

Gülistan hiç cevap vermedi. Her zaman olduğu gibi yine yanakları elma gibi kızardı, odadan çıktı.

Sultan Hanım, belli etmese de her defasında bir bahane uydurarak kızını vermemek için direnirdi.

Site Nine bunu bildiği için her zaman alttan alarak idare etmeye çalışırdı.

İSYAN ATEŞİ YAYILIYOR

DERSİM isyanlarının cumhuriyet dönemine rastlayan en son isyanı Koçgiri isyanıydı.

17 Haziran 1921 de Türk ordusu Yunanlılarla cephede savaşırken bunu fırsat bilen Kürt aşiretleri isyan başlattılar. Atatürk, İsyanı bastırmak için bölgeye Sakallı Nurettin Paşa komutasındaki birlikleri bölgeye gönderdi.

İsyancılar kısa sürede etkisiz hale getirildi. İsyanın çıkmasında büyük rölü olan Baytar Nuri, kaçmayı başararak Dersim bölgesinde gizlendi Nurettin Paşa isyanın bastırılması sırasında sert yöntemler kullanmıştı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Meclis Nurettin Paşayı cezalandırılmasını istemişti. Ancak Mustafa Kemal'in şahsi müdahaleleri sonucu Nurettin Paşa yargılanmaktan kurtulmuştu.

Başlangıçta bastırılmış olarak görünen İsyan, kendini 1928- 31 yılları arasında tekrar gösterdi.

Seyit Rıza Hozat'ı işgal hareketiyle dersim isyanı tekrar başlamış oldu. Hozat'ın merkezi ve köylerini kendi hâkimiyetine aldı.

Bölgede isyanı desteklemeyen alevi ve Sünni köyleri taciz ediliyordu. Bazı köylerde vergi adı altında mal ve hayvan toplanıyordu.

***

O GÜN Lirtik köyünde Dersim yöresinin aşiretleri Seyit Rıza'nın evine davetliydiler.

Köyün sokakları sıra sıra heyetlerin resmigeçit törenine dönüşmüştü. İsyanı destekleyen aşiretler, büyük bir zafer elde edeceklerinden emin bir şekilde, kafileler halinde, şen şakrak köye gelmeye başladılar.

Lirtik köyü, tarihinde bu kadar misafiri bir arada görmemişti. Seyit Rıza'nın evi evvelinden beri hiç boş kalmazdı. Seyid handanlığından geldiğine inanılan Seyit Rıza'ya herkes saygıda kusur etmezdi. Babası Şeyh Hüsenan'dan aldığı ocağı devam ettiriyordu. Her gün birkaç hayvan kesilir, gelen geçen herkese yemek verilirdi.

Bütün heyetler akşama doğru tek tek konağın avlusundan içeri girdiler. Seyit Rıza her zaman olduğu gibi gelenleri ayakta karşıladı. Tek tek ilgilendi. Yapılacak toplantı oldukça önemliydi. Dersimin geleceğini belirleyecekti. Toplantıda

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

birlik, beraberlik sağlanırsa, Dersim merkezli müstakil bir Kürt devlet kurulacaktı. Fransa ve İngiltere kurulacak olan Kürdistan'ı tanıyacakları sözünü vermişlerdi.

Toplantıya yaklaşık on aşiret gelmişti. Hepsi de reis sıfatıyla temsil ediliyordu.

***

SEYİT RIZA, her zamanki yerine geçti, beyaz koyun postunun üzerinde bağdaş kurarak oturdu. Bir devlet başkanı edasıyla bütün aşiret reislerine güler yüzle tekrar gözden geçirdi.

Toplantıda dikkat çeken biri daha vardı. Bölgede Baytar Nuri lakabı takılan, asıl ismi Nuri Dersimi olan zattı. Gelen aşiretler önce Seyit Rıza'nın karşısına geçerek selam veriyor, sonra yanındaki Baytar Nuri'yle tokalaşarak oturuyorlardı.

Seyit Rıza konuşmaya başlamadan Baytar Nuri'yi tanıttı:

-Tanıyanlar tanır, tanımayanlara söylüyorum, yanımdaki Nuri Dersimi'dir. Diğer lakabı, Baytar Nuri'dir. Benim kardeşim sayılır!

Ola ki; bir emri olursa, emri ben vermişim gibi yerine getireceksiniz!

Baytar Nuri, ayağa kalktı, herkesi selamladı, tekrar yerine oturdu.

Koçgiri isyanından sonra gıyabında idamına karar verilen Baytar Nuri yine sahnedeydi. Askeri rüştiyeden terk olan Baytar Nuri, Harput İdadi mektebinde (Orta öğretim) okumuştu.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Okulu bitirdikten sonra İstanbul'a gitmiş, Sultanahmet'teki Baytar Mektebine kaydolmuştu. Birinci dünya savaşının patlak vermesiyle öğrenciler silâhaltına alınmış, böylece okulu bitirememişti.

Daha sonra Kürdistan Teali Cemiyetini Kurmuş, İngilizlerle sıkı fıkı olmuştu. Savaştan sonra tekrar okula dönmüş Baytarlık bölümünü bitirmişti.

Okulu bitirdikten sonra Baytar Nuri diye anılmaya başlanmıştı. Kurtuluş savaşı sırasında Koçgiri isyanını arka planda sinsice yönetmiş, isyanın başarısız olmasından sonra kaçmayı başarmış, uzun süre Dersimde saklanmıştı.

Tarih, Seyit Rıza'yı Dersim isyanı lideri olarak tanıtırken, bir ayrıntıyı kaçırıyordu. Bu önemli ayrıntı; İsyanın asıl mimarı ve planlayıcısı, Nuri Dersimi'ydi. Seyit Rıza'yı isyana ikna eden gizli ve derin işlerin adamıydı.

Anlatılanlara göre, Seyit Rıza kendi aşiretinin bölgede hâkimiyetini sağlamak için aşiretleri korkutarak kendine bağlamaya çalışmıştı. Fakat Cumhuriyete başkaldıracak kadar bir güce ve birikime sahip değildi.

Yine anlatılanlar göre; Baytar Nuri'nin Koçgiri isyanından sonra idamdan kurtularak Dersime gelmesi, İngilizlerle sık sık görüşmesi, sonunda bölgede en güçlü aşiret Reisi olan Seyit Rıza'yı isyan için kurban seçmişti.

Fransızca ve İngilizcesi gayet iyiydi. Dünya meselelerini çok yakından takip eden, kurnaz bir strateji uzmanıydı.

Toplantı o gece sabaha kadar devam etti. Sonunda Seyit Rıza gelen bütün aşiretleri birlikte savaşmaya ikna etmişti.

Aşiretlerin isyanın içinde bulunmaları için yapılan ikna çalışmalarında Baytar Nuri'nin konuşması çok etkili olmuştu. Alınan karara göre bundan böyle bütün aşiretler böl-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

gelerinde karakol kurulmasına müsaade etmeyeceklerdi. Kurulan karakollar kısa zamanda yok edilecekti. Yakalanan askerler savaş esiri olarak tutsak edilecekti. Komutanları ise kendi mahkemelerinde yargılanarak idam edilecekti.

Köylerde artık kendi otoriteleri kurulacaktı. Kendi kanunları uygulanacaktı. İtiraz edilen köyler göçe zorlanacaktı.

Kendilerine karşı yapılacak bir harekâtta mümkün derece gerilla taktiği uygulayarak savaşı kazanma yoluna gidilecekti. Silah temini için İngilizler bir yardım yapamazsa Rusya'dan satın alınarak herkes silahlandırılacaktı. Köylerde Ermenilerden kalma silahlar tekrar eden geçirilecek, kullanılmaya hazır hale getirilecekti.

Rusya'ya buğday tüccarlığı yapan kişiler silah getirmeleri için eğitilecekti

İsyan mümkün derece Alevi Sünni ayırımından uzak bir siyasetle sürdürülecekti.

Aliboğazı ve Kutu deresi stratejik bir öneme sahipti. Bu bölgeye devletin girmesi hemen hemen imkânsızdı. Bu nedenle yığınaklar Kutu deresi ve Aliboğazı "üs" noktalar olacaktı.

Mebus olarak meclise giren, Atatürk ile çok yakın ilişkileri olan Diyap Ağa ve Miço Ağa hain ilan edilecekti.

Alınan kararlar aşiret reislerine tek tek sorularak kabul edip etmedikleri soruldu.

Kararları tek tek okuyan kişi yine Baytar Nuri'ydi.

Toplantı şafak sökmeden bitirildi ve yemek sofraları kuruldu. Gelenler yemeğini yiyecek ve dağılacaktı. Herkes yemek yerken Baytar Nuri ile Seyit Rıza kafa kafaya verip İngilizlere yazacakları mektubu konuşmaya başladılar. Bay-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

tar Nuri, Seyit Rıza'ya bir teklifte bulundu;" İngilizlere Türk ordusunun bölgede tutunamadığını, geri çekildiğini yazarak yardım isteyelim!" dedi.

Seyit Rıza bu teklifi biraz düşündü, yetmiş kusur yaşına rağmen zinde bir zekâsı vardı. Baytar Nuri'nin teklifi hoşuna gitmişti;

-Yaz! Aynen öyle yaz! Zaten şu anda Hozat ve civarı bizimdir, dedi.

Tam o anda atlı biri kapının önünde hızla atından indi Seyit Rıza'nın huzuruna çıkmak istediğini mektup getirdiğini söyledi. Zayıf uzun boylu sakallı adamı hemen Seyit Rızanın huzuruna aldılar.

Elindeki zarfı götürdü Seyit Rıza'ya uzattı:

-Pirim Elaziz'den geliyorum. İmam Efendi'nin talebelerinden Kazım Efendi'den bir mektup getirdim, deyince Seyit Rıza, gelen elçiye önce bir yer gösterdi. Sonra merakla zarfı aldı, sağına soluna baktı, Baytar Nuri'ye uzattı.

-Oku bakalım! Kazım Efendi bölgede çok sevilen Âlim bir insan! Bakalım ne istiyor, dedi.

Baytar Nuri zarfı aldı, üst kenarını diliyle ıslattı. Sonra ıslattığı yerden zarfı açtı. İçinde kısa yazılmış bir mektup vardı. Sesli okumak istemedi. Önce içinden mektubu okudu, sonra merakla bekleyen seyit Rıza'ya döndü.

-Bazı köyler baskına uğramış. Malları, hayvanlarına el konulmuş. Bunu size yakıştırmadığını yazmış. Yol yakınken vaz geçmenizi istemiş, dedi.

Baytar Nuri mektubun içindeki önemli cümleleri atlamıştı. Mektubun en önemli noktası; "Şayet isyanı sonlandırmazsanız, başta aileniz olmak üzere birçok masum insan

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

zarar görecek. Yol yakınken kararınızdan geri dönün, diye yazmıştı.

Baytar Nuri, Bu kısmı atlayarak okumuştu

Seyit Rıza mektubu eline aldı, gözlerini evin tavanında bel vermiş ahşap kalaslara dikti.

-Kazım Efendi Hazretlerini tanırız. Çemişgezek ve Murat nehrinin kenarındaki köyler ona çok bağlı. Ayrıca; Malatya'da Adana'da, Maraş'ta, binlerce seveni var! Parçikan aşireti, İzol aşireti, Şavak aşireti onun bir dediğini iki etmezler. Lakin…. Dedi, mektubu getiren adama baktı; "Bizden selam söyle Kazım Efendi Hazretlerine! De ki; bir devlet kurulacaksa onun tebaası bir vergi vermek zorunda! Bunu yaparken söz veriyorum, kimseye dokunulmayacak. Kimsenin canına zeval gelmeyecek!

Yolumuzdan vaz geçme konusuna gelince; Merak buyurmasınlar. Evladı Kerbela bunun üstesinden gelecektir. Cumhuriyet Osmanlının çocuğudur. Biz cumhuriyetin babasından hayır görmedik, çocuğundan hayır göreceğimize inanmıyoruz, dedi, adama getirdiği zarfı tekrar geri verdi. "Söyle yemek versinler, dinlen ondan sonra gidersin, dedi, adamın gitmesini bekledi.

Baytar Nuri derin bir nefes aldı. Bir an Seyit Rıza'nın mektuba kanıp, isyandan vazgeçeceğinden korktu. Merakını gidermek istedi;

-İmam Efendi hayatta olsaydı, İsyandan vazgeçmeye ikna olur muydun Pirim? diye sordu Baytar Nuri.

-İmam Efendi ile Kazım Efendi aynı postun Sultanları:.

İmam Efendi, 93 Rus harbinde Erzurum'u ayağa kaldırarak Rusları perişan eden bir İmam! Dersimde alevi ve Sünnilerin kalbini kazanmıştı. Ama hayatta olsaydı, yine de

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

beni ikna edemezdi, dedi. Bizim yolumuz ile onların yolu farklı. Onlar başka biz başkayız.

Bütün misafirler gitmek üzereydi, dışarı çıkarak gelenleri yolcu etmeye giderken kesin zafer kazanmış ve bir devlet başkanı edasıyla beyaz şalvarıyla yürüdü, odadan çıktı.

Aşiret Reisleri tek tek Seyit Rıza'ya saygı gösterisi yaparak geri çekildiler. Seyit Rıza, kendisine gösterilen saygıyı savaşarak göstermelerini ister gibi bir karşılıkla yolcu etmeye başladı. Baytar Nuri tokalaşarak gidenlerin yüzüne dikkatli bakıyor, işbirliği için samimi olup olmadıklarını anlamaya çalışıyordu.

En son Yusufan Aşireti Reisi Kamer vedalaşmak için Seyit Rıza ile tokalaştı. Baytar Nuri, dikkatlice süzdü.

Kamer Ağa oradan ayrıldıktan sonra Baytar Nuri Seyit Rıza'nın kulağına eğildi;

-Pirim Kamer Ağaya dikkat et, dedi.

Seyit Rıza Baytar Nuri'ye sert bir bakış attı.

-Benim Kamer'e güvenim tamdır. Bu konuda bir daha bir şey duymak istemiyorum, dedi konuyu kapattı.

Tam içeri girecekleri sırada Haydar dörtnala konağa yaklaştı. Toplantıya geç kaldığı için üzgündü. Uzun yoldan geliyordu. Hiç durmadan, dinlenmeden gelmişti fakat yine de toplantıya yetişememişti. Atından indi, atın yularını hazır bekleyen seyise uzattı, doğrudan konağın üst katına çıktı. Seyit Rıza, beyaz koyun postu üzerine beyaz şalvarıyla oturmuş merakla Haydarı bekliyordu. Haydar içeri girer girmez hemen eline gitti, özür diledi.

-Kusurumuza bakma Pirim yetişemedim.

-Ziyanı yok Haydar! Sen getirdiğin haberleri önüme dök bakalım, dedi, Haydarın alnından öptü.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

-Köylerden epey davar, sığır toplandı. Biraz da altın getirmişler askerlerimiz.

-Şikâyet var Haydar! Bazı köylerden fazla mal alınmış. Ben milleti soyun, soğana çevirin demedim. Sadece herkesin gücüne göre vergi alınsın demiştim. Kazım Efendi bir mektup yazmış. Zarato diye bir köyde zor kullanılmış! Oraya Kim gitti.?

-Bozo, Pirim!

-Bozo'nun yanına aklı başında birini verin, dedim, vermediniz mi?

-Cafer'i verdik! Haydaran aşiretinden. Güvenilir bir candır! Zaten Cafer engel olmuş yoksa Bozo bir kadın getirecekmiş, demesiyle Seyit Rıza o yaşından beklenilmeyen bir çeviklikle ayağa kalktı. Hiddetinden sesi ta dışarıda duyuldu.

-Bu nasıl pis bir iştir! Bu nasıl çirkin bir iştir. Hele şu Bozo'yu yanıma getirin! Cezası verilmedi mi, bu namus düşmanının?

-Verildi pirim. Hiddetlenmeyin, gereken yapıldı. Bozo tamamen köy baskınlarından alındı. Zaten babası zamanla bize sığınan bir Ermeni'ydi! Alevi değildir! Usul, erkân bilmez biridir.

. Baytar Nuri olanları dinlerken hiç duruşunu bozmadı. Kenarda oturmuş sadece söylenenleri izliyordu.

Seyit Rıza tekrar yerine oturdu. Haydar'ın son söyledikleri onu biraz sakinleştirmişti.

-Başka ne haberler var Haydar!

-Şavak aşiretinden hiçbir köy bize destek vermeyecek. Parçikanlılar da iki ağız konuşuyorlar. Yani güven vermiyor-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

lar. Basılan karakollardan sonra Kemal'in hükümeti burayı yasak bölge ilan etti!

-Ne demek yasak bölge? Zaten Dersim Türk askerine yasaktır. Hepsi temizlendi. Karakollar yıkıldı, dedi, Baytar Nuri'ye baktı.

Baytar Nuri kısa bir öksürükle Haydar'dan sözü almak istedi.

-Pirim, yasak bölge demek, yerli ecnebi hiçbir gazeteci ve heyet buraya giremeyecek, anlamına geliyor. Galiba Kemal ordusu ile üzerimize gelecek, dedi, Seyit Rıza'ya baktı, tepkisinin ne olacağını merak etti.

Seyit Rıza bunu bekliyormuş gibi hiç endişelenmedi.

-Varsın yasak bölge ilan etsinler. Zaten Türk askeri buradan çekildi. Murat Nehrini geçen bir tek birlik yok. Kemal Paşa bu coğrafyayı tanımıyor. Tanısaydı buraya gelmeye hiç zahmet etmezdi. Bu uzun bir savaş olacak. Bütün aşiretlerin vereceği savaşçıları tespit edin ki sayımızı bilelim. Şayet dedikleriniz doğruysa, Kemal Paşa ordunun başında buraya gelecek.

Öyle bir gaflete düşerse işimiz çok kısa sürede bitecek demektir. Keskin nişancılarımızla bir yolunu bulup önce Kemal Paşa'yı vurmak lazım… Gerisi çok kolay!

Baytar Nuri İsmet İnönü'yü unuttuğunu sandı:

-Pirim Kemal'den başka bir kişi daha var!

-Kimmiş?

-İsmet!

-Onun buraya gelecek yüreği yoktur korkmayın! Kemal Paşa onu batı cephesine gönderemedi. Buraya hiç gelmez, dedi güldü. Asıl siz Fevzi Paşa'ya dikkat edin, dedi, Sonra Haydara döndü."Haydar köy köy gezerek en keskin nişancı-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

lardan oluşan bir birlik kur. Bunlar hep uzaktan vuracak. Ne kadar toplayabilirsen topla! Zaman daralıyor. Önümüzde bir kış zaman kaldı. Bu zaman içinde hazır hale gelmek lazım…

Haydarın sırtını sıvazladı.

Haydar "Pirim!" dedi sustu!"

-Söyle Haydar! Senin bir derdin daha var galiba, dedi, Haydar'a gülümsedi.

-Pirim gelecek ay kardeşim evlenecek. Düğünümüz var. Sizi davet etmeye geldim, dedi, önüne baktı.

Seyit Rıza üzülerek kafasını sağa sola salladı.

-Düğün zamanı değil Haydar. Ben gelemem ama oğlumu göndereceğim, dedi. Haydar ayağa kalktı, gitmek istedi. Saygıyla elini göğsüne götürdü, geri çekilerek çıktı.

Baytar Nuri koltuğunun altında hazır tuttuğu bir haritayı yere serdi, Harita üzerinde konuşmaya devam ettiler.

Pirim sen şu İngilizlerden yardım alma işini bir daha düşünsen, dedi, Seyit Rıza'ya baktı.

-Baytar Efendi, tamam demesine tamam diyeyim ama İngilizlerle bizim ne işimiz olur babam!?

- Yine de ben bir mektup yazayım. Belki devreye girerler anlaşmaları gözden geçirirler, Türkiye ile bizim adımıza pazarlık yaparlar!

-Niye ben pazarlık yapamaz mıyım? Neden benim milletim adına bir ecnebi pazarlık etsin?

- İngiltere büyük devlettir. Kemal onlardan çekinir!

-Kemal benden de çekiniyor! Bu tarafa gelemez!

-Sen bilirsin Pirim ama benim tanıdığım Kemal kolay kolay pes etmez!

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

-Şimdi bunları boş ver de içimizde tam bir birlik sağlayamadık. O kadar çok aşiret var ki, hepsiyle anlaşmak nerdeyse imkânsız. Devlet tarafını tutanlar daha fazla!

-Hepside küçük aşiretler, zaten hepsine gözdağı verdik, sen korkma!

Şu mektup işini unut Baytar benim okumam yazmam yoktur. Türkçe bilmem, İngilizce mektup nasıl yazayım!

-Sen yeter ki emret. Ben en alasını yazarım, dedi.

Seyit Rıza uzamış sakalını eliyle taradı, ağzını kapatan bıyıklarını yan etti Baytar Nuri'ye baktı:

-Ben yine de taraftar değilim Baytar! Senin kafan bu konuda çalışıyor. Siyaseten bir mektup yazarsan yaz ama işe yarayacağından emin değilim, dedi.

Baytar Nuri mektup için yarım yamalak izin almış sayarak mektubu gizlice yazmaya karar verdi, gülümseyerek konuyu kapattı.

Artık son kıştı, sonrası yoktu. Seyit Rıza'da bunu çok iyi biliyordu. Esir edilen yüzlerce Türk askeri, şehit edilenlerle birlikte küçümsenmeyecek bir gücü yok etmişlerdi. Bazı subaylar yakalandıktan sonra işkence yapılarak öldürülmüştü. Seyit Rıza artık geri dönüşü olmayan bir yola girdiğinden iyice biliyordu. Ya bağımsız bir dersim, ya da yok olacaklardı

Baytar Nuri'yle baş başa vermiş, kuracakları devleti konuşuyorlardı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ŞAVAKLI OSMAN

HALK arasında, Osman'ın sesinin geldiği yere Kurt bile girmez diye söylenirdi. Şavak Aşiretini Dersimde ayakta tutan bir liderdi. Aşiretler arasında çıkan bütün çatışmalarda galip gelmişti. Defalarca pusuya düşürülmüştü. Her defasında kurtulmayı başarmıştı. Onun cesareti Aşiretinin Kurtlar sofrasında ayakta kalmasında büyük payı vardı.

Bölgede güzcü ile adalet dağıtan Osman, elinden geldiğince Zarato köyünü de korumaya çalışmıştı. Zarato ile akrabalığı vardı. Hasan ile Gülistanı nişanlayarak iki aşiret arasında kan akmasını engellemişti.

Yörük olmaları nedeniyle yazın Erzurum, Erzincan yaylalarına gitmek zorundaydılar. Kısa yoldan yaylalara ulaşmanın tek yolu Dersim toprakları üzerinden geçmekti. On binlerce küçükbaş hayvanın geçtiği topraklar başka aşiretlere aitti. Toprak sahibi aşiretler sürülerin geçişi için bazen çok para istiyorlardı. Bu nedenle çoğu zaman aralarında savaş çıkardı.

Osman, savaşmaktan çok, barışla bütün anlaşmazlıkları çözme taraftarıydı. Topraklarında geçen sürülerin tarlalarına zarar verdiğini iddia eden aşiretler büyük paralar isterlerdi ki, sürü sahipleri bir daha bu yolları kullanmasın!

Bu savaş yüzyıllardan beri devam edip geliyordu.

Osman, Seyit Rıza ile aynı yaşlardaydı. Seyit Rıza daha dinçti fakat Osman amansız bir hastalığa yakalanmış. Ölüm döşeğindeydi. Aralarında kan davası olan aşiretler, Osman'ın ölüm döşeğinde olduğunu haberini almışlardı. Yıllardır alt edemedikleri Osman'ı hasta yatağında yakalayıp ortadan

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

kaldırmak istiyorlardı. Böylece Şavak aşireti zayıf düşecekti. Yörükler Dersimden göç etmek zorunda kalacaklardı.

Kendisinin ölüm yatağında olması onu hiç endişelendirmemişti. Çünkü kendisi gibi cesur oğlu Şerif ve yanında büyüyen yeğeni Munzur vardı. İkisi de son derece savaşçı, nişancı iki babayiğitti. Kendisi öldükten sonra aşireti koruyacaklarından emindi.

O akşam geç saatlerde Osman'ı vurmak için Alişan adamlarıyla Osman'ın evini karşısındaki tepede saldırıya hazırlanıyorlardı.

Osman, damın üzerinde iki oğlunun yardımı ile duruyordu. Toprak damın tam ucuna geldi, durdu. Gençlik yıllarını hatırladı. Kutu deresindeki yirmi kişinin pususundan nasıl kurtulduğunu hatırladı. Tek kurşun boşa atmamıştı. Çember daraldıkça, adamlar da eksiliyordu. Sonunda pes etmişlerdi ve geri çekilerek kaçmışlardı.

Hey heyyyy de hey hey, diye gürleyecekti ama sesi çıkmadı. Artık ses telleri sadece bir hırıltı çıkarmaktan öte bir işe yaramıyorlardı.

Durdu, karşı dağın eteğindeki atlılara baktı. Kaç kişi olduklarını sayamadı. Kalabalıklardı.

Hepsi hücum etmek için Alişan'ın emrini bekliyorlardı.

Alişan dikkatle Osman'a baktı, telaşlandı. Atıyla bir daire çizdi tekrar dikkatle baktı. Yanındaki kardeşine doğru atını sürdü;

-Hani Osman ölmüştü? Hani Osman artık yaşamıyordu? Ulan bu nasıl bir oyun, bu nasıl bir entrika? Beni beş paralık yaptınız, dedi, kardeşine kızdı. Kardeşi kafasını saygıyla önüne eğdi. Abisine bakamadı;

-Ne bileyim Ağam, bize öyle dediler!

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

-Hay ben diyene ne diyeyim! Adam hala hayatta! Bunun gebereceği yok, dedi, atını çevirdi, bayır aşağı köy evine yaklaştı.

Osman, yanındakilere mavzeri eline vermelerini söyledi. Zorla mavzeri aldı, sapasağlam olduğunu ispatlamak istedi.

Alişan'ın atla yaklaştığını görünce biraz daha dik durmaya gayret etti.

Alişan, eve yüz metre kala durdu.

Osman'a dikkatle baktı. Öldü denilen adam hala eskisi gibi mavzeri tek eliyle nişan alacak şekilde tutuyordu. Karanlıkta Osman'ın ayakta zorla durduğunu farkedemedi. Osman'ı vurma hayalleri suya düşmüştü. Adamlarının yanında otoritesini korumak istedi.

-Osman! Senin devrin bitti artık. Boşuna direnme! Yakında Kürdistan'ı ilan edeceğiz. Al aşiretini buralardan git. Yol yakınken, buradan git, dedi.

Osman bir şey söyleyecekti, söyleyemedi. Sesi yetmedi. "Yetmeli!" dedi. "Sesim yetmeli!" Yoksa Alişan yedi sülalesinin intikamını alırdı. Taş üzerinde taş bırakmazdı. On yedi haneyi ateşe verir, ateşin etrafında halay çekerdi.

Kendini zorladı, sesi yine hırıltıyla karışık bir iki kelime ancak çıktı. Neyse ki, Alişan, hala hasta olduğunu, artık seslenecek gücünün bulunmadığını anlamadı. Tekrar toparlandı, hafifçe öksürdü, boğazını temizledi.

-Alişan, boşuna bekleme, ben ölmem! Ben ölmedikçe sen aileme zarar veremezsin. Çek git! Yoksa beni tanırsın, son sözümü alnına giren bir kurşunla yollarım, dedi, derin bir nefes aldı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Alişan, bu tehdit dolu sözleri duyar duymaz, atını çevirdi, hayvanın karnına sıkı bir mahmuz vurdu, at acıdan önce şaha kalktı, sonra kişneyerek uçtu, gitti.

Osman son gücünü Alişan'a sesini ulaştırmakla harcamıştı. İki oğlunun kollarına yığıldı kaldı.

Şerif, babasını sırtına aldı, içeri taşıdı. Usulca yün yatağına yatırdı, Annesine seslendi;

-Ana, Çabuk Pekmez şerbetini getir, dedi.

Anne elinde hazır şerbeti getirdi, yatağın önüne diz çöktü. İki kardeş babalarını kaldırdılar, arkasını yumuşacık yün yastıklarla besledikten sonra arkasına yaslamasına yardım ettiler.

Osman, şerbet dolu tası aldı, derin bir nefes çekmek istedi, yapamadı.

Etrafına baktı;

-Munzur nerde? Diye sordu.

O gece Munzur'un dağda sürü ile kaldığını unutmuştu.

Mustafa babasına yalvardı;

-Hele Babo kurbanın olam sen önce şu şerbeti iç, kendine gel. Munzur sürüyle dağdadır, dedi.

Osman Şerbeti aldı, bir yudum içti, geri verdi.

Bütün ısrarlara rağmen reddetti içmedi. Kafasını tekrar geriye yasladı, göğsü inip kalkıyordu. Gözlerini yumdu. Uyumak istedi. Nefes darlığı uyumasına engel oluyordu. Karşı duvarda asılı Kuran-ı Kerime baktı, sonra büyük oğlu Mustafa'ya seslendi;

- Şu Kuranı indir, yanıma gel. Biraz oku oğul! Göğsüm çok ağrıyor, dedi, sustu. Karısı Naciye Hanım geldi, eliyle ayaklarını yokladı. Ayaklarına dokunur dokunmaz irkildi.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Panik yapmamak için sesini çıkarmadı. Ayaklarını ovmaya başladı. Ayaklar buz gibiydi. Kan çekilmeye başlamıştı.

Daha fazla dayanamadı, ayakları bıraktı, dışarı çıktı. Eşinin yanında ağlayıp moralini bozmak istemedi.

Osman, eşinin aniden dışarı çıkmasının nedenini biliyordu. Hafifçe doğruldu, Oğlu Şerif'e seslendi;

-Git anneni buraya getir. Konuşacaklarım var, dedi.

Şerif dışarı çıktı, annesini çağırdı. Kadın ağlayarak içeri girdi, kocasının yatağının yanı başına çöktü.

Osman karısını teselli etmek istedi.

-Korkma! Bu dünyaya kim kazık çakmış ki, biz de çakalım! Günü gelen gidecektir. Bu bir nöbet değişimidir. Bir yaprak dökümüdür. Sakın ola ki, arkamdan ağlamayasınız! Düşmanı güldürmeyin! Hep dik durun!

Eşi tekrar elini yorganın altına soktu, ayaklarını kontrol etti.

Osman eşine gülümsedi.

-Boşuna ayaklarımı ovma hanım! Onlar yarın toprakta olacaklar! Asıl önemli olan içindeki ruhtur. Ruh da yarın yoluna gidecek!

Mustafa, Kuranı sessizce okumaya devam eti. Okurken, gözyaşlarını göstermeden sildi.

Koca dersimin korkulu rüyası Yörük Osman gidiyordu. Onun sayesinde bütün aşiret zalimlerden, eşkıyadan uzak, rahat yaşıyordu. Kimse Osman'ın aşiretine dokunma cesareti gösteremiyordu. Kardeşi Murathan, bir pusuda vurulduktan sonra kardeşinin çocuklar Munzur, kardeşi Hüseyin'i ve annesi Sultan Hanım'ı yanına almıştı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Kardeşi Murathan deli dolu bir adamdı. Evde durmazdı. Atını alır kaybolurdu. Bir süre sonra evine döner, tekrar giderdi. İki bin beş yüz küçükbaş hayvanı vardı. Pusuya düşürüldüğü gün Murathan evde otururken dağda sürülerin gasp edilerek götürüldüğü haberini alır. Kimseye bir şey demeden beyaz atına atlayarak gitmişti. Kendisine kurulan tuzağın farkında olmadan, şimşek gibi giderken, dar bir geçitte pusuya düşer.

Murathan'ı mermisi bitene kadar vuramamışlardı. Vurduktan sonra cesedini Murat nehrine atmışlardı. Murathan'ın vurulduğu ancak aylar sonra anlaşıldı. Uzun bir süre cesedi bulunamadı. Murat nehrinin azgın suları nereye bıraktığı anlaşılamadı. Osman kardeşinin intikamını alamadığı için hep yaralı bir aslan gibi dolaşırdı. Kimin vurduğunu bildiği halde eli kolu bağlı yıllarca acı içinde yaşamıştı. Cesareti dillere destan olan Osman, Hocasından kardeşini intikamı için izin istemişti.

Hocası (Osman Bedreddin Erzurumi), bölgede "İmam Efendi "diye anılan büyük âlimdi.

İmam Efendinin yanına varmış, durumu anlatmıştı. Kardeşini intikamını almak istediğini söylemiş.

Hocası, Osman'a; izin vermeyince acısını yüreğine gömerek yaşamaya başlamış. Abisinin emanet ettiği yengesi, kendini Murat Nehrine atarak intihar etmişti, Küçük oğlu hastalıktan ölmüştü. Kala kala abisinden bir tek Munzur yadigâr kalmıştı.

Kardeşini acısını, Munzur'la avunarak yaşıyordu. İki oğlu vardı ama Munzur'u daha çok seviyordu.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İKİNCİ BASKIN

NİSAN ayının başlarında Zarato köyünde Bahar bayramı vardı. Murat Nehri yüzyıllardır geçtiği köylerin kışın yakacakları odununu getirir, Önünden geçtiği köylerin kıyısına bırakır, Fırat'a karışmak üzere yoluna devam ederdi

Her yıl bu aylar koca nehrin yüzeyi hıncahınç ağaç kütükleriyle dolardı.

O gün, her yıl olduğu gibi gelecek kışın odunlarını istiflemek için köylüler yine nehre hücum ettiler

Genç, yaşlı, çocuk, kadın, yarı beline kadar suya girmiş, nehrin kenarına odun yığma telaşındaydılar.

Murat, bereketti, rızıktı!

Murat, bir anaydı, bolluktu!

Geçtiği havzalarda, Çukurova'yı aratmayacak bin bir çeşit ürün yetiştirilirdi.

Akşama kadar bütün köylü çoluk çocuğuyla kışlık odunu kenara istifledi. Akşam güneşinin batmasına yakın herkes odun yığınlarını bir işaret belirleyerek evlerine çekildi.

Biri kendi gömleğini, diğeri renkli bir bez parçasını, bir başkası ise şapkasını bir dala iliştirerek istif edilen odunların kendilerine ait olduğunu belirleyip, evlerine çekildiler.

Her akşam köy erkeklerinin etrafına toplanarak sohbet ettiği, köy meydanındaki orta taşın yanında kimseler yoktu.

Nehirden odun toplamaktan herkes yorgun düşmüştü.

Garip bir ıssızlık kapladı köyü. Sokaklarda in cin top oynuyordu.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Güneş batmaya yüz tütmüş, gökyüzünde garip bir kızıllık belirdi. Sanki bir şeyler olacakmış gibi, hava can sıkıcı bir renge bürünmüştü.

Köyün doğu tarafına uzanan Harput'a giden yol karartı halinde atlılar gelmeye başladılar.

Bir kilometreden bir uğultu halinde köy meydanına doğru, dörtnala köyün sokaklarına daldılar.

Yaklaşık elli atlıdan yirmisi köyün değişik yerlerinde tedbir olsun diye ayrıldılar.

Köyün çıkışlarını kestiler. İki atlı köyün güneyindeki şelalenin aktığı kayanın üzerine çıkarak kuş bakışı köyü kontrol etmeye çalıştı.

Köy meydanına varan atlıların çıkardığı gürültü ile köylüler neye uğradıklarını şaşırdılar. Kimi kerpiç evlerin küçücük pencerelerinden kafasını uzatmış, kimi kapıyı aralayarak sokağa çıkmış neler olup bittiğini anlamaya çalışıyordu.

Gelen atlılar, önceki baskınlarda yaptıkları gibi köyün ortasındaki asırlık dut ağacının altında atlarından inerek nara atmaya başladılar. İçlerinden biri davudi bir sesle bağırmaya başladı:

-Heyy heyyy biz geldik biz! Seyit Rıza'nın ölümsüz askerleri geldi. Herkes köy meydanına!...

Gelmeyen ölüm fermanını imzalar, diye, birkaç kez tekrarladı.

Diğer adamlar ara sokaklara dalarak kapıları tekmelemeye başladılar. Kapılardan çıkan herkese elindeki kamçılardan birer tane vurduktan sonra küfür ederek köy meydanına doğru insanları getirmeye başladılar. Köylü bu seslere alışıktı ama yine de korku ve endişelerini yenememişlerdi.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Köy meydanına gelenlerin içinde çocukları bir kenara ayırdılar. Annesinin eteğine yapışan, bırakmak istemeyen küçük Zekiye'yi eşkıyanın biri hızla incecik kolunda tutarak ayırdı, diğer çocukların yanına bıraktı.

Çocuklar hep bir ağızdan ağlamaya başlayınca çetenin Reisi Bozo adamlarına döndü, sert bir ses tonuyla adamlarına bağırdı:

-Şu veletleri buradan uzaklaştırın! Hiçbir çocuk görmek istemiyorum!

Saçı sakalı birbirine karışan iri yarı üç kişi çocukları sürükleyerek köyü ikiye bölen kayalıkların yanına götürdüler.

Bütün köylü korku içerisinde meydanda toplanmış, kimseden çıt çıkmıyordu. Sinirler gerildi. Her kafadan bir ses geliyordu.

Çetenin başında yine Bozo vardı. Attan indi muhtarın yanına geldi.

-Ne söyleniyorsun Yezit'in oğlu, diye hakaret etti.

Muhtar, nerde inceldiyse orada kopsun diyerek Bozo'nun önüne dikildi. İkisinin de boyu uzundu. Tam boy boya denk geldiler. Muhtarla çete reisi göz göze geldiler. Yezit suçlaması muhtarın zoruna gitmişti.

-Ben Yezit'in oğlu değilim. Yezit senin babandır, deyince, ortalık iyice karıştı.

Bozo, elindeki mavzerin dipçiği ile muhtarı göğsünden itekledi.

-Seni tek kurşunla şurada aşağı indiririm. Bana karşı mı geliyorsun!?

-Yetmez mi artık? Köyde hayvan kalmadı. Hepsini aldınız götürüyorsunuz. Şu fakir fukara tarlasını sürecek hay-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

van bulamıyor. Tarlalar sürülmezse gelecek kış insanlar ne yer ne içer. Siz de hiç insaf yok mu? Dedi.

Demesiyle yüzüne şiddetli iki yumruk yedi. Yumruklar ardı ardına geldi. Muhtar kendini yerde buldu, yüzüstü yere kapaklandı. Bütün köyün homurtusu daha da yükselince Bozo'nun adamları mermileri ileri sürdüler. Ateş etmeye hazır hale geldiler.

Bozo eliyle adamlarını durdurdu.

Yerde yatan Muhtara bir tekme vurdu.

-Kalk Yezit!

Muhtar burnundan akan kanları sildi köylünün yardımı ile kalktı. Bozo'ya baktı.

-Yezit sensin! Senin yaptığın Yezitten ne farkı var?

Dedi. Ayakta durmaya çalıştı.

O sırada elinde bir sopa ile Site Nine ortaya çıktı.

-Yetmez mi ha, yetmez mi? Bu kaçıncı?.. Size zıkkım bile yok, dedi, elindeki sopayla Bozo'ya vurmak istedi.

Bozo, Site Nine'nin elinden sopasını aldı, yan tarafındaki tarlaya fırlattı, kahkaha attı. Adamlarına emir verdi.

-Bütün ahırları boşaltın! Ne bulduysanız alın gelin! Bana karşı çıkmanın cezasını çeksinler, dedi.

Oldukça kalabalık olan çetenin yarısı sokaklara daldılar. Kerpiç evlerin zoraki tutturulmuş ahşap kapılarını kırarak ahırlara daldılar. Beş dakika geçmeden köyün sokakları hayvan sesleriyle yankılanmaya başladı.

Köylüler çaresizce olanları izlemekten başka bir şey yapamadılar.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Köyden iki genç karanlıktan yararlanarak köy meydanından ayrıldılar. Duvar diplerinden evlerine doğru hızla koşmaya başladılar.

Site Nine, yalvararak Bozo'yu yumuşatmaya çalıştı.

-Siz Müslüman değil misiniz? Allah'tan korkmaz mısınız? Bu zulümdür! Bizi soymakla çocuklarımızı da aç bırakıyorsunuz, diye sızlandı.

Bozo, Muhtara bir omuz vurdu, Site Ninenin yanına yaklaştı.

-Elbette Müslüman'ız! Şüphen mi var?

-Evet, şüphem var! Yaptıkların bir Müslüman'a yakışmıyor.

-Bu topraklarda artık bizim hükmümüz geçecek. Beğenmeyen başka yere gider yerleşir.

-Ben köyümü bırakmam!

-Bırakmazsan bizim askerimize bakacaksın! Yakında Kemal'in askerleri de sizi bırakacak. Bize teslim edip gidecekler.

-Biz sizi dost bilirdik. Akraba gibiydik. Birbirimize kız almış, kız vermişiz. Kirve olmuşuz. Ama sizin bu yaptığınız insanlığa sığar mı?. Ama sizin de sonunuz yakındır. Devlet büyüktür. Bizi sizden kurtaracak inşallah!

Bozo, Site Nine'nin sözlerinden sonra daha da hiddetlendi. Mavzerin dipçiğini kaldırdı, vurmak istedi, sonra vazgeçti.

-Bizde kadına vurulmaz yoksa ben sana haddini bildirirdim.

-Sizde kadına vurulmaz da üzerindeki giysi mi alınır?

-Alınır tabii. Bize lazım!

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Hayvanların meydana doluşmasıyla tartışma bitti.

Bozo, hayvanlara baktı, sonra döndü elli altmış kişilik topluluğa baktı.

-Bu son gelişimiz, bundan sonra malınız da sizin olsun, mülkünüz de!

Atına atladı, atlarken güzel giyimli Gülistan gözüne takıldı. Sırıtarak Gülistan'a baktı.

-Bu elbiseleri git çıkar getir kızıma götüreceğim, dedi. "Çabuk ol!" diye ekledi.

Gülistan itiraz etti.

-Bu hediyedir, veremem, dedi.

Bozo adamalarına döndü;

-Haydi, yola düşün, dedi, kendisi attan indi, Gülistan'ın yanına geldi.

-Ya fistanı getirirsin, ya da fistanla gelirsin, diye ekledi.

O sıra bütün köylü adamın üzerine hücum etti. Bozo, tek başına başarmayacağını anlayınca adamlarına seslendi.

-Hayvanları bırakın buraya gelin!

Yirmi atlı önlerine kattıkları hayvanları bırakıp toz duman içerisinde geri döndüler.

Bozo, adamlarından birine seslendi.

-Cafer! Sen atı boşalt, yolcumuz var, dedi.

Cafer uzun bacaklarıyla tek hamlede yere indi, atının yularında tutarak Bozo'nun yanına geldi.

-Noldu? Diye, sordu

Bozo, köylünün ortasına aldığı ve saklamaya çalıştığı Gülistan'ı gösterdi.

-Şu kızı alın götüreceğiz, dedi. On atlı atlarını köylülerin üzerine sürdü. Silahlarını doğrultarak topluluğu yarmaya çalıştılar. O anda umulmadık bir şey oldu. Çetenin içerisinde, Cafer atından indi. Elini kaldırdı arkadaşlarına bağırdı;

-Durun!

Bütün atlılar durdu. Bozo gözlerini faltaşı gibi açtı, hayretle baktı.

-N'oldu Cafer, bu ne cürret!

Cafer, atın üzerindeki Bozo'yu tuttuğu gibi attan aşağı indirdi. Yakasını iyice kavradı, kendine doğru çekti tam göz göze geldiler.

-Ulan Ermeni artığı! Bizim kitabımızda kadın kaçırmak var mı? dedi.

Aralarında ağız dalaşı başladı.

-Sen bana karşı mı geliyorsun?

-Kelp oğlu kelp! Sen kadın derdinde misin, toprak derdinde mi? Bizim başkasının namusuna göz diktiğimizi ne zaman gördün gâvur, dedi, Bozo'yu itekleyerek mavzeri doğrulttu;

-Ya adam gibi işini yaparsın arkandan geliriz, ya da beynini dağıtırım. Pirim Seyit Rıza duyarsa elleriyle seni boğar, dedi.

Bütün atlılar Cafer'in yanında yer aldılar. İçlerinden biri Bozo'ya baktı yüzüne tükürdü;

-Biz de seni adam sanırdık, dedi, Cafer'e döndü. "Bundan böyle sen komutanımızsın. Sen ne dediysen o olacak. Bu adamı bir daha görmek istemiyoruz!"

Diğerleri de kafalarını sallayarak kararı onayladıklarını gösterdiler.

Cafer atına atladı, arkadaşlarına emir verdi.

- Alın şunun elindeki silahı!

İçlerinden biri hemen atından atladı, Bozo'nun silahını, mermilerini aldı.

Cafer sonra köylülere döndü;

-Kusura bakmayın! Bizim kimsenin namusuna dokumaya niyetimiz yoktur, dedi, önünde duran muhtara seslendi.

-Muhtar hayvanları alıyoruz. Ama namusunuza dokunanı önce biz yakarız. Rahat olun, diye ekledi.

Atını hayvanların bulunduğu dar yola doğru atını sürdü. Diğer atlılar da Cafer'i takip ettiler. Hayvanlarını kaptıran köylüler ağlayıp sızlamaya başladı..

Herkes hayvanlarını yitirmenin çaresizliği ile birbirine teselli veriyordu.

Topluluk evlere yöneldiği sırada ard arda silah sesleri patlamaya başladı. Büyük bir gürültü koptu. Köyün gençlerinden birkaç tanesi gizlice evlerine gidip karakolun verdiği silahları almış, çeteyi, Murat nehrine inerken yakalamışlardı.

Silah seslerine doğru şuursuzca bir koşuşturma başladı. Muhtar durumu anladı ama geç kalmıştı. Gençlerin silahları almaya gittiklerini görmemişti. "Mutlaka hanım vermiş olmalı " diye düşündü.

Nehrin kenarına varmadan silah sesleri kesildi.

Nehrin kenarına geldiklerinde köyün gençleri silahlarıyla birlikte çete tarafından yakalanmışlardı.

Muhtar ve köyün erkekleri doğruca Cafer'in yanına gittiler. Muhtar Cafer'den özür dileyerek gençleri geri vermelerini istedi. Cafer, dipçik darbeleriyle atların ayakları altında

ölmek üzere olan gençlere baktı. Adamlarına "durun " dedi. Atlılar çemberi genişleterek yaralı gençleri ortada bıraktılar. Hepsi de tanınmaz hale gelmiş, yerde yatıyorlardı.

-Kim silah verdi? Dedi, Cafer.

Muhtar bir an ne diyeceğini şaşırdı. Karakol komutanı verdi dese, gençlerin kurtarılması zora girecekti. Gençlerden birinin annesi oğluna doğru cansiperane koştu yerden kaldırdı ağlayarak oğluna sarıldı, diğerlerinin annesi babası da çocuklarını kaldırmaya çalıştılar.

Cafer havaya bir el ateş etti.

-Kimse bu hainleri yerinden oynatamaz. Bir daha ikaz etmem, vururum, dedi.

Kadınlar Caferi dinlemediler. Çocuklarının yüzlerine yedikleri darbelerden dolayı kanayan yerleri silerek kanı durdurmaya çalıştılar.

Cafer ya ateş edecekti, ya da otoritesinden ödün vermek zorunda kalacaktı.

Nişan aldı kadının birini kolundan vurdu. Kadın kolunu tutarak yere düştü.

Bütün köylü feryat ederek atlılara saldırdı. Havaya açılan ateşler artık para etmiyordu. Köylü ellerinde hiçbir silah olmadan Çeteye saldırmaya başladı.

Bozo, gülerek Cafer'e baktı.

-Ben olsaydım böyle olmazdı. Hepsini cehenneme yollardım, dedi.

Cafer bir an ne yapacağına karar vermeye çalışırken atlılar ateş etmeye başladılar. Artık gece ay ışığında çete ile köylü birbirine girmişti.

Cafer hemen ateş etmeyi kestirdi ve geri çekilmelerini söyledi. Atlılar hepsi birden atları mahmuzlayarak yüz metre geriye durdular. Bütün topluluğu karşılarına aldılar. Artık köylünün hayatı Cafer'in iki dudağı arasından çıkacak emre bağlıydı. Hepsi birden nişan alarak ateş emrini beklediler.

Cafer beklenmedik bir şekilde atından atladı köylünün içine doğru gelmeye başladı. Bütün Çete şaşkınlıktan sadece seyrediyordu. Geldi, muhtarın yanında durdu, yaralılara baktı. Hemen yanı başında bulunan küçük bir kayanın üzerine çıktı.

-Akıllı olun! Evlerinize gidin, yoksa hepinize yazık olacak! Alın yaralılarınızı evlerinize!... Dedi.

Muhtar bütün köylüyü sakinleştirmeye uğraşırken ölen var mı yok mu diye kontrol ediyordu. Sadece yedi köylü hafif yaralanmıştı. "Allah'ım sana "Şükür!" dedi.

Koşarak Cafer'in yanına geldi. .

-Kurban olayım Cafer, siz yolunuza gidin, gerisini bana bırakın. Ben sakinleştiririm. Allah rızası için hayvanları alın da uzaklaşın, diye ilave etti.

Cafer adamlarına döndü, eliyle "Haydi! Gidiyoruz!" dedi, atını mahmuzladı.

Hayvanları alıp Pertek istikametinde nehir boyunca gittiler.

Köylüler deprem felaketine uğramış gibi, toparlanmaya çalıştılar. Yaralılardan üç tanesi kırıkları olduğu için hemen Elaziz'e götürmek için hazırlıklar başladı. O gece kimse yatmadı. Sabaha kadar köy meydanında olanları konuşarak oturdular. Muhtar tekrar karakola gitmek istedi ama silahları çeteye kaptırdığı için gidemedi. Çeteye kaptırdığı silahları

karakol komutanına nasıl izah edeceğini kara kara düşünüp durdu.

Evin ikinci katında teras kısmında oturmuş karısına veryansın ediyordu. Silahları verdiği için onu suçluyordu.

-Beni idam edecekler, sen de rahat edersin, dedi, eşine.

Eşi bir sandalyeye oturdu, ağlamaya başladı:

-Bu nedir çektiğimiz. Bir yandan Jandarma, bir yandan eşkıya!....

Kadın mızıldanıp dururken Muhtar her sabah yaptığı gibi hayvanları tımar etmeye indi. Merdivenleri inerken aniden durdu, dizlerinin bağı çözülür gibi oldu. Döndü karısına seslendi:

-Feyziye, ahırda hayvan kaldı mı?

Karısı gözyaşlarını silerek sandalyeden kalktı merdiven başına geldi.

-Yok! Hepsini aldılar soyu kuruyasıcalar, diye beddua ederek cevap verdi. Sonra da eşine sitem etti. "Keşke bağ evinde hayvanları bir süre bıraksaydık", diye ilave etti.

Muhtar tahta merdivenin alt basamaklarından birine oturdu, üzgün ve çaresiz bir şekilde elini çenesine götürdü öylece kaldı. Üzüntüden eşine cevap bile veremedi.

Merdivende ne kadar oturdu bilemedi, ta eşi seslenınceye kadar öylece kaldı.

-Haydi, kalk kahvaltıya gel, birkaç lokma ye, akşamdan beri ayakta çırpınıp duruyorsun, dedi.

Muhtar kalktı, kalkmasıyla birlikte avlu kapısı gümbür gümbür dövülmeye başlandı.

Aceleyle aşağı indi, koşarak arkadan demir sürgüyü indirdi, kapıyı açtı.

Açılmasıyla jandarmalar içeri doluştu. Karakol komutanı yoktu. Dört asker bir çavuşla gelmişlerdi. Muhtar içinden "Nerden duydular acaba!" diye geçirdi hemen içeri buyur etti. Çavuş içeri girer girmez soru yağmuruna tuttu.

-Muhtar gece buraya gelmişler öyle mi?

-Geldiler komutanım! Geldiler de ortalığı viran edip gittiler. Bu sefer yaralılarımız var. Silahları da aldılar çok kalabalıklardı, dedi, çavuşun tepkisini ölçmek için yüzüne baktı.

Çavuş silahların alındığını duyar duymaz muhtara diklendi.

-Ne demek silahlar gitti. O silahları biz savaşasınız diye verdik. Devletin silahını eşkıyaya nasıl teslim edersiniz! Silah demek namus demek, deyince, Muhtar elini kaldırdı; "Hooop, orada dur Komutan!" dedi. Çavuş Muhtarın şah damarına bastığını anladı fakat susmadı. Suçlamaya devam etti.

-Sen susta beni dinle! Sen silahları vermekle istiklal mahkemelerine gideceğini biliyor musun? İstiklal mahkemesine gidenin sonu idamdır, dedi. Muhtarı korkutup korkutmadığını görmek için sustu muhtarın yüzüne baktı.

Muhtar hala silahı kaptırmakla namusu kaptırmak sözüne takılı kalmıştı.

-Bak komutan! Biz burada canımızı zor kurtardık. Malımızı, hayvanlarımızı hepsini kaybettik. Köyün bütün ahırları boşaldı. Köylünün koyunu ineği gitti. Sen silahın peşine düşmüşsün. Üstelik mermi bitene kadar gençler çarpıştı. Silah bizden önemli ise neden verdiniz?

-Çok konuşma lan, dedi, Çavuş.. " Düş önüme karakola gideceğiz. İfade vermen lazım! Komutanın kararı ne olur bilemem, dedi.

Defalarca köye gelip, evinde misafir kaldığı, yemeğini yediği muhtara sanık muamelesi yapmaya başladı. Süngünün ucuyla sokak kapısını araladı, muhtarın öne geçmesini istedi. Komşular toplaşıp kapıda biriktiler. Muhtarın jandarma tarafından götürülmesine itiraz ettiler.

Köyün en yaşlısı Arif Dede çavuş'un önünü kesti.

-Muhtarı bırakın götüremezsiniz, dedi, bastonuyla muhtarın gitmesini engellemek istedi. Askerlerden biri geldi bastonu Arif Dedenin elinden aldı fırlattı, attı. Bastonsuz kalan Arif Dede, düşmemek için yanında duran komşusu Yusuf'a tutundu.

Arif Dede, askere bağırdı:

-Siz de böyle yaparsanız vay halimize! Bu köyde tam sekiz gencimiz yaralandı. On genç askerde askerlik yapıyor. Devletimizi milletimizi seven bir köyüz. Gece gelen eşkıya vuruyor, gündüz jandarma gelip eziyet ediyor. Bu hakka hukuka sığar mı, insanlığa sığar mı? Dedi. sustu.

Yüzü kıpkırmızı kesilmişti. Hırsından ayakta titriyordu.

Jandarma, Muhtarı itekleyerek iki kayalık arasından çıkan yoldan karakola gitmeye devam ettiler.

Çavuş köylülerin gittikçe sinirlendiklerini görünce işlerin daha da sarpa sarmadan köyden ayrılmanın daha iyi olacağını düşündü. Giderken her ihtimale karşı tehditlerle köylüyü korkutmaya devam etti:

-Askere karşı gelmenin cezasını bilmiyorsanız söyleyeyim. Askere karşı gelmek idamdan başlar. Siz silahları kaptırırken düşünecektiniz. Kimse sakın arkamızdan gelmesin yoksa vururum, diye söylenerek köye kuş bakışı bakan kayalıklar ve köye akan şelalenin başına vardılar.

Arif Dede elini sallayarak askere baktı; "Gelen vururum diyor, giden vururum diyor! Biri çıksa vursa da biz de kurtulsak. Güvenecek kimse kalmadı" Dedi. Köylülerle birlikte evlerine dağıldılar.

Muhtar yorgunluktan bitap düşmüş, jandarmanın önünde giderken komutana ne diyeceğini planlıyordu.

Jandarmanın biri muhtarla sohbet etmek istedi, diğeri bırakmadı. "Şu anda muhtar tutuklu, konuşamayız!" dedi.

Muhtar artık yorgunluktan öyle bitap düşmüştü ki, idama götürseler, kurtulmak için itiraz etmeyecekti.

Jandarmalar, Muhtarla konuşmak yerine kendi aralarında konuşmayı tercih ettiler.

-Duydun mu, Nazimiye'de karakolu basmışlar.

-Şehit var mı? dedi, arkadaşı.

-Var! Çok şehit var. Yeni yapılan bir karakolu yerle bir etmişler.

Diğeri endişelerini söylemek istedi:

-Savaş çıkar mı acaba?

-Mutlaka, dedi, arkadaşı.

-Bizi göndermezler herhalde?

-Bilmem! Hiç belli olmaz. Şunun şurasında bir senelik askerlik kaldı. Yüzdük yüzdük kuyruğuna geldik. Şimdi bir de savaş çıkarsa, memleketi unut, dedi.

Arkadaşını korkutmak hoşuna gitmişti.

Diğer asker, bir an durdu, yüzü sapsarı olmuştu. Arkadaşına baktı, bir şey demedi. Yollarına devam etiler. Geri kalan bir saatlik yolda çıt çıkmadı. Herkes kendi kafasındaki düşüncelerle karakola doğru yol aldılar.

Uzun bir yolculuktan sonra Karakola vardılar.

Karakolun bahçesinden girdiklerinde başçavuş, tahta masada oturmuş çayını içiyordu. Muhtarın halini hiç beğenmedi. Görünüşe bakılırsa bir vukuat vardı.

İki asker sert bir selam çaktıktan sonra muhtarı takdim etiler.

-Gelen ihbar doğru çıktı komutanım. Eşkıya gece köye gelmiş. Muhtar verdiğimiz silahları eşkıyaya kaptırmış, komutanım, dedi birisi.

Asker daha sözünü bitirmeden Başçavuş ayağa fırladı.

-Doğru mu lan Muhtar? dedi.

Muhtar nerdeyse yere yıkılacaktı.

-İzin ver de oturayım komutanım. Her şeyi anlatacağım. Fakat çok yorgunum. Akşamdan beridir ayaktayım.

Başçavuş, kaşlarını çattı, potinleriyle hafifçe muhtarın dizlerine vurdu.

-Oturmak yok. Ayakta bekleyeceksin! İki eşkıya ile başa çıkamadınız! Üstelik silahlar da gitmiş. Siz ne işe yararsınız?

Muhtar sorulara cevap verecek hali kalmamıştı. Tekrar izin istedi.

-Komutanım, yorgunum, izin verin oturayım anlatacağım.

Başçavuş, Muhtarın yere yığılacağını anlayınca eliyle "otur!" dedi.

Muhtarın kendini çuval gibi tahta kanepe'nin üzerine bıraktı.

Derin bir nefes aldı. Olayı baştan sonuna kadar anlattı. Sonra alacağı ceza umurunda değilmiş gibi önüne baktı.

Başçavuş, Muhtara baktı, biraz yaklaştı, muhtarın çenesinden tuttu kaldırdı.

-O silahlar geri gelecek! Nerden nasıl getirirsen getir.

Sonra askere emir verdi. Muhtara su ekmek yemek verin. Üç silah daha zimmetleyin, sonra gönderin. Bir ay sonra köye geleceğim. Altı silahı görmek istiyorum, dedi, arkasına bakmadan içeri girdi.

İki asker duyduklarına inanmamış gibi birbirine baktılar. Muhtar hapse atılacak diye beklerken, üstüne üstlük üç silah daha verilecekti. İçeriden bir asker testiyi getirdi, elinde bakır kulplu tasa su doldurdu, muhtara uzattı. Muhtar suyu içtikten sonra biraz kendine geldi.

Muhtarı getiren askerlerden biri silahları ve teslim tesellüm belgesini getirmek üzere içeri gitti.

Muhtar bir dikişte suyu içti, askerin yanına bıraktığı testiden bir tas daha doldurdu, onu da içtikten sonra derin bir nefes aldı.

Getirilen belgeyi imzaladı, silahlara baktı.

-Kim götürecek şimdi buları? On kilometre yolu üç silahla yürümek mümkün değil! Diye ekledi.

Asker hiç cevap vermedi. Silahları uzun bir çuvala yerleştirdi, sonra Muhtara acıyarak baktı:

-Benden bu kadar… Başka yapacağım bir şey yok! Götüreceksin, dedi.

Çaresizce çuvalı sırtladı, Allahaısmarladık demeden karakoldan çıktı. Söylene söylene karakoldan uzaklaştı. Yaklaşık beş yüz metre gittikten sonra sırtındaki silah çuvalını indirdi, geriye döndü karakola baktı. Bakışlarında çaresizlik, sitem vardı. " Dünyada güvenecek kimse kalmadı!" dedi, nemlenen yaşlı gözlerini silerek çuvalı tekrar sırtına attı, yoluna devam etti.

...

MUHTAR köye gece yarısı tekrar üç silahla geri dönmüştü. Bütün köylü muhtarın kapısı önünde duvar dibine sıralanmış muhtarın geri gelişini konuşuyorlardı. Başlarına gelenlerden sonra Muhtarın geri gelmesi köylüleri az da olsa sevindirmişti.

Artık hafta sonu köydeHasan'ın düğün vardı. Düğün demek barış demekti. Düşman olanların bir araya gelmesi demekti. Dersimin birkaç köyü de düğüne davet edilmişti. Böylece belki bir daha baskın yemeyeceklerdi

BEYAZ ATLI ADAM IN OĞLU "MUNZUR"

O GECE Munzur sürü ile dağda kalmıştı. Ali boğazı civarında bir tepede sürüleri çoban köpeklerine teslim etmiş, bir ağacın altında oturuyordu.

İsyanla birlikte artık dağlarda hiç tanımadığı insanlar, çeteler dolaşıyordu. Bu nedenle mavzerini hep yanında taşırdı.

Hiç hayallerinden çıkmayan babası Murathan, annesi Ak Yazmalı Kadın geldi. "Beyaz atlı adam" diyordu babasına.

Ufacık bir çocukken, babasını kaybetmişti. Acıyla ilk buluşması da böylece başlamıştı.

Köyünden başka bir yere güneşin doğduğunu daha bilmiyordu!

Annesi, ak yazmalı kadının hastalıksız halini hiç görmemişlerdi. Ama hastalıktan yattığını da görmemişti. Günlük işleri yaparken sadece inlerdi. Ama sadece inlerdi.

Kimseye neden inlediğini söylemezdi. Beyaz yazmalı kadın âşıktı! Beyaz atlı adamı çok severdi. Beyaz atlı adam geldiğinde hastalığını belli etmezdi. Çünkü Beyaz atlı adamın üzülmesini istemezdi.

Bütün aile yaz aylarında toprak damın üzerinde yatardı. Munzur, geceleri yıldızları sayarak uykuya dalardı. Bazen sayıp geçtiği yıldızlardan biri, kayarak kaybolurdu. Her yıldız kaydığında bir insanın öldüğünü, söylerdi abisi. Çünkü Beyaz atlı adam uzaklarda olduğu zaman abisi babalık yapardı.

Gerçi, Beyaz Atlı yerini tutmazdı ama yine de sırtını küçük bir dağa yaslamış gibi kendini güvende hissederdi.

Abisi öldüğünde gündüz vaktiydi. Onun yıldızının kaydığını görememişti.

Beyaz Atlı adam sabahları Munzur'un saçlarını okşayarak uyandırırdı.

Her sabah mutlaka çay içerdi Beyaz Atlı adam!

Çay içerken; çocuklarını ve Ak Yazmalı Kadını etrafına toplar durmadan konuşurdu. Kahramanlıklarını anlatırdı. Düşmanlarının pusularını nasıl yarıp çıktığını tekrar tekrar anlatırdı.

Sonra gitme vakti gelirdi. Bütün sevinçlerini heybeye doldurur neşeyle beyaz atına atlayarak uzaklaşırdı.

Nereye gittiğini bilmezlerdi. Ya da Munzur bilmezdi. Beyaz Atlı adam evden ayrılırken kimseyi öpmezdi. Veda etmezdi. Vedaları hiç sevmezdi.

Sadece atını mahmuzlarken Ak Yazmalı Kadına bir bakış atardı.

Gözleriyle sevdasını emanet eder giderdi. O ufukta kaybolana kadar bütün aile gidişini seyrederdi.

Beyaz atlı Adam yokken, Munzur, bir sopayı at yapardı. Onun gibi atını sürmeye çalışırdı. Onun gibi yola düşerdi. Onun ak yazmalıya baktığı gibi arkasına bakar, atını mahmuzlardı.

Ak Yazmalı Kadın çok namaz kılardı. O namaz kılarken boynuna dolanır, namazını bozmaya bayılırdı. Ak Yazmalı Kadın hiç kızmazdı. Munzur'un bütün yaramazlıklarına karşılık onu yakalar, yanaklarına koca bir öpücük kondururdu.

Bazen ak yazmalı kadın namaz kılarken onu taklit ederdi. Birlikte namaza dururlardı. Kafasını kaldırır Ak Yazmalı kadına bakardı. Ne okuduğunu öğrenmek isterdi. Ak Yazmalı kadın sessizce bir şeyler okuduğu için ne dediğini duyamazdı Sadece eğildiği zaman "Allahüekber" deyişini duymuştu. Hep aynı şeyi mi söylüyor, diye düşünüp, aynı cümleyi tekrarlayarak devam ederdi.

Bir akşam vakti, güneş Köyünü terk etmek üzereyken Beyaz Atlı Adam çıkar gelirdi.

Beyaz Atından inerken atını öperek, evin önündeki dut ağacına bağlardı.

Ak Yazmalı Kadın, Beyaz atlı adamın geleceğini nasıl bilirdi bilinmez ama onun geleceği gün kapıda beklerdi.

Ufukta incecik bir çizgi olan yola bakar dururdu.

Beyaz Atlı Adamın gelişini Munzur'a müjdelerdi. Munzur oyunlarını yarıda bırakırdı.

Beyaz Atlı Adam Atını bağladıktan sonra Ak yazmalı kadına bakardı.

Giderken gözlerine emanet ettiği aşkın bıraktığı gibi durduğunu görünce sevincinden Munzur'u kucağına alır öperdi. Çünkü o zamanlar kadını alenen öpmek ayıp sayılırdı.

Beyaz Atlı Adam Heybesinden birçok şey çıkarırdı. Bazen ilk defa gördükleri şeyler getirirdi. Ama her defasında Munzur, beyaz, şekerli leblebiye hücum ederdi.

Bir gün Beyaz atlı adam onları yanına çağırdı. Ak Yazmalı Kadın ayaklarını ölçtü. "Size ayakkabı alacak!" dedi!

Parmaklarını birleştirerek ayağının yedi parmak olduğunu söyledi.

Bir gün sonra Ak Yazmalı kadının gözleri karanlığı yırtıyordu fakat yırtılan karanlığın içinden bir türlü Beyaz Atlı Adam çıkıp gelmiyordu

Sonra çocuklara; "Siz gidin yatın!" dedi.

Munzur yatağına uzandı. Ak Yazmalı hala karanlığa meydan okuyordu. İçinden Beyaz atlısını koparıp almaya çalışırken, Munzur ayakkabılarını düşünüyordu.

Sonunda ak yazmalı Kadın karanlığa galip gelmişti. Karanlıkta Beyaz atlısını çekip getirmişti. Munzur, çoktan uyumuştu.

Sabah uyandığında yastığının başucunda lastik çizmelerini gördü. Giymeye kıyamadı. Bir hafta sakladı, tozlarını tekrar tekrar aldı.

Böylesine mutlu yaşarken; bir akşam hiç umulmadık bir şey oldu.

Beyaz atlı adam yerinden fırladı güneşin batışıyla geldiği bir zamanda, heybesini almadan, Ak Yazmalıya aşkını emanet etmeden, şimşek gibi çekip gitti.

Ak Yazmalı Kadın ağlıyordu. Sesinde, emanet edilmeden götürülen aşkın acısı vardı.

Ak yazmalı Kadın bir süre sonra sadece hıçkırdı. Hıçkırıklarla birlikte eline aldığı incecik bir çöple önündeki toprağı kazıyordu. Toprak damın kenarında küçücük bir mezar

kazdı. Sonra elindeki çöpü mezara koydu, üzerini örttü. Annesinin neyi gömdüğünü bilemedi Munzur.

Zaten ondan sonra ne ağladı, ne hıçkırdı. Artık akşamları ufka bakmıyordu. Ak Yazmalı kadın artık eskisi kadar güzel değildi!

Munzur o günden sonra neden siyah yazma giydiğini, büyüdükten sonra öğrendi.

Babası Murathan'ı pusuya düşürmek için çağırmışlardı. Pusuda yirmi yedinci kişiyi vurduktan sonra alnından vurulmuştu.

Sonra, Ak Yazmalı Kadın da onları bırakmıştı.

Bir akşamüstü, kendini Murat nehrine atarak, Beyaz atlının yanına gitmişti. Hayatı bir film şeridi gibi gözlerinin önünden geçti. Film daha bitmemişti. Filmin devamında ailesinden geriye tek başına Munzur vardı. Yalnız oyunu oynuyordu. Filmin aktörü de kendisiydi, figüranı da …

Sürüyü koruyan köpeklerin havlamalarıyla yerinden kalktı.

Kepeneğini çıkardı, Pokir dağından kendisine doğru gelen atlıları farketti. Ayağa kalktı. Atlıların yaklaşmalarını beklemeden kendisi onlara doğru yürüdü.

Gelenler yaklaşık on beş atlıydı. Önlerinde iri yarı uzun boylu olan Haydar'dı, gelişinden anladı.

Aralarında on metre kala Haydar Munzur'a seslendi:

-Kolay gelsin Munzur Kirve' dedi Haydar.

Arkasındakiler hepsi birden atlarını frenlediler. Atların gürültüsünden bir an bir şey duyulmadı. Haydar atından indi, gülerek Munzur'a yaklaştı. İki arkadaş çoktandır görüşmemişlerdi. Sarılarak hasret giderdiler. İkisi de iri yarı aynı boyda iki babayiğit tanımına uyan yapıdaydılar.

Munzur hala şaşkındı. Gecenin yarısında on, on beş atlıyla Haydar'ı karşısında göreceği aklının ucundan geçmezdi.

-Hayırdır Kirve? Gecenin bu vaktinde dağda işiniz ne? dedi, Munzur. Haydar'ın elinden çekiştirerek ağacın altına doğru buyur etti. Haydar Munzur'un arkasından giderken arkasındaki adamlarına seslendi.

-Bir iki saat buradayız. Herkes ihtiyacını gidersin. Yiyeceği olmayan varsa işte koyunlar! Sütünü sağın, süte ekmek doğrayıp açlığınızı giderin. Sürü yabancının değil, dedi, gülerek Munzur'a baktı.

Munzur, umurunda değilmiş gibi elini salladı, yere serilen kepeneğin üzerine yan yana oturdular.

Munzur hala merakını gidememişti. Haydar'ın gece vakti neden geldiğini merak etti;

-Haydar Kirve, ne işin var senin bu dağlarda? Bu adamlar kim? Dedi, yan tarafında keçi postu tulumunu aldı, ayran ikram edecekti.

Haydar, etrafına baktı, kimsenin duymasını istemiyormuş gibi Munzur'un kulağına doğru hafifçe eğildi;

-Senin hiç bir şeyden haberin yok herhalde!

Munzur, ayran tulumunu uzattı, hayretle kaşlarını çattı;

-Benim haberim nerden olsun Kirve! Bizim hayatımız şu koyunlarla dağlarda geçiyor!

-Biz bayrak açtık!

-Kime karşı?

-Kemal'e karşı!

- Bilmece gibi konuşma. Benim bildiğim bayrak demek isyan demektir. İsyan ancak devlete karşı açılır. Sen şimdi devlete bayrak açtık, demeyeceksin herhalde!

-Dedim, gitti!

-Ne zaman?

-Çoktan beridir devam ediyordu fakat dün gece iki karakolu yerle bir ettik.

-Peki askerler. Karakolun askerleri noldu?

-Teslim olmadılar, hepsi öldü gitti.

Munzur irkildi, Kirvesinin elini bıraktı, kendini hafifçe geri çekti.

-Bu yaptığınız insanlığa sığar mı Kirve? Asker şehit edilir mi?

-Ok yaydan çıktı Munzur Altı yüz sene ezildik. Artık yeter!

-Dur bir dakika Kirve! Sen işi Alevi meselesine getirdin!

-Evet! Alevilerin yönettiği bir Dersim olacak!

-Ya Sünniler?...

-Onlarla bir hesabımız yok kirve, dedi gülerek Munzur'a baktı;

Sahi Munzur sen hangi taraftansın? Alevi misin Sünni mi?

Munzur işin nereye varacağını tahmin edemedi. Yine de cevabını verdi;

-Rahmetli babam Sünni'ydi. Annem alevi!... Ben Hanefi mezhebine göre yetiştim. Ama bilirsin ki insanları ayırt etmem. Ayrıca biliyorsun ki seninle kirveyiz.

Haydar, ayranı kafaya dikti, elinin tersiyle ağzını sildi ayağa kalktı, Munzur'la karşı karşıya durdular.

-Bizim Sünnilerle işimiz yok Munzur Kirve! Bizim muhatabımız hükümettir. Kemal Paşa bize söz vermişti, Kürtlere bağımsızlık verecekti. Fakat cumhuriyeti kurunca sözünde durmadı.

-Geçen ay Murat nehrinin karşısındaki Zarato köyünü siz mi bastınız?

Haydar birden durdu, dikkatle Munzur'un yüzüne baktı;

-Senin nerden haberin oldu?

-Geçenlerde Elaziz'e gittim. Zaratolularla karşılaştım. Sizi hükümete şikâyete gelmişlerdi.

-Etseler nolacak? Deyince, Munzur kaşlarını biraz daha sertleştirdi.

-Fakir köylerden ne istiyorsunuz?

-Kirve sen böyle konuşmazdın. Neden sinirlendin! Yoksa sen devlet tarafını mı tutuyorsun?

-Devlet tarafını bırak da köylülerin hayvanlarını almışsınız! Köylüler perişan olmuş. Tehdit etmişsiniz! Demek ki siz burada söz sahibi olursanız….. Dedi, gerisini getirmedi.

Hayda Mazlumun sertliğini yumuşatmak istedi. Ne de olsa kirvesiydi.

-Zarato baskını başka aşiretin işidir. Bizim aşiret öyle şeyler yapmaz, dedi, tartışmayı bitirdi.

Atlarını bir ağaca bağlayıp daire şeklinde yemek yiyen adamlar, bu tartışmayı duymamışlardı. İkisi de adamlara doğru yürüyerek konuştular.

-Ben karşıyım, dedi Munzur;

Haydar gülerek Munzur'a baktı.

-Hiç şaşırmadım Kirve. Senin babanı tanımayan yoktu. Devletin bir numaralı adamıydı. E, nolacak oğlu da öyle olacak, dedi boynuna sarıldı!

Mazlum kendini hafifçe geri çekti.

-Asıl buraya gelmenin nedenini söylemedin Kirve, diye sordu.

Haydar Beyaz şalvarının cebinden kırmızı bir elma çıkardı, Munzur'a uzattı.

- Gelecek ay düğünümüz var Kirve. Seni davet etmek için gelmiştim.

Munzur, elmayı almak ile almamak arasında bir an karar veremedi. Haydar'ın eli havada kaldı. Ne de olsa kirveydiler. Akraba olmuşlardı. Gönülsüz de olsa gitmek gerek, diye içinden geçirdi. Haydar'ın elindeki davetiye yerine geçen elmayı aldı. Haydar derin bir nefes aldı. Neye mal olursa olsun Munzur gibi bir yiğidi karşısına almak istemiyordu. Aldığı takdirde Şavak aşiretini karşılarına almak demekti. Bu onlar için büyük bir dezavantaj sayılırdı.

Haydar, adamlarına seslendi;

-Haydi, herkes atlara! Gidiyoruz, dedi. Atına bir hamlede bindi. Tam o sırada, tepede iki atlı göründü. Haydar at kişnemeleriyle birlikte tepeye döndü baktı. İki kişi aşağı doğru atlarını salarak geliyorlardı. Ay ışığından seçemedi. Elini güneş varmış gibi siper etti tekrar baktı.

-Gelen Şerif Ağamdır, dedi, Munzur!

Şerif'i duyunca Haydar eliyle atlılara beklemelerini söyledi. Şerif'le konuşmak istiyordu. Çocukluk arkadaşını çoktandır görmemişti.

Şerif atlıları görünce endişelendi. Yanındaki yeğeni Musa'ya silahını hazır tutmasını söyledi. Yakınlaştıkça Munzur'u ve Haydar'ı bir arada görünce silahını indirdi.

Şerif attan indi, Birbirine sarıldılar.

-Haydo, nasılsın Kirvem, dedi, Şerif.

-İyiyim Kirve! İyi ki geldin. Ben de Munzur Kirveme davetiye vermeye gelmiştim. Haftaya kardeşimin düğünü var.

-Düğün yapacak başka zaman bulamadın mı? Her tarafta savaş var, dedi şerif.

-Önceki gün Pirim Seyit Rıza'da öyle söyledi ama artık zamanı yok, yapalım gitsin!

-Şerif birden konuyu değiştirdi.

-Haydar size yazık olacak! Devlete karşı bayrak açmışsınız, diye duyduk!

-Bu sefer tamamdır Kirve! Sizin aşiret bize destek vermedi. Canınız sağolsun. Siz Yörükler hep Osmanlının halis çocukları oldunuz, dedi, güldü.

Şerif, oldukça ciddi durdu, hiç duruşunu bozmadı.

-Bizim işimiz hayvancılık Haydar. Devleti yönetmek değil.

-E, tabi çocuklarınızı askere gönderdiğinize göre!... Dedi, Şerifin sözünü kesti.

Munzur biraz önce yarım kalan konuşmasını tamamlamak istedi.

-Vatan bizim, bayrak bizim! Elbette koruyacak olan da biziz, dedi.

-Neyse hepimiz yakında görürüz. Bu meseleyi geçin benim buraya gelmemin asıl nedeni düğündür. Düğüne

babanı, siz ikinizi mutlaka bekliyoruz, dedi, eliyle Şerif'in çenesinden iterek şakalaştı.

Şerif'in yüzü ciddileşti;

-Babam çok hasta Haydar, dedi, üzüntüsünden gözleri doldu.

Haydar ne diyeceğini şaşırdı. Geçmiş olsun dese ayıp olur, geleneklere göre bizzat hastanın yanına giderek ziyaret etmek gerektiğini biliyordu.

-Osman Ağa hasta ha! Dedi, bir noktaya takılı kaldı bakışları. "Hey gidi Osman hey! Sineği gözünden vuran, yirmi kişiyi dize getiren, pusuları alt edip kurtulan yiğit! Neyse, çok üzüldüm Kirve! Selam Söyle ellerinden öpüyorum! Mutlaka sormaya geleceğim, dedi. Vedalaşmak istedi. Tekrar Şerif ile Munzur'a sarıldı, kendini bekleyen atlılarla birlikte oradan uzaklaştılar.

Şerif yanında getirdiği Musa'ya baktı;

-Sürü sana emanet Musa! Biz gidiyoruz, dedi.

-Munzur şaşırdı;

-Nereye?

-Babam seni istiyor, durumu iyi değil. Alişan adamlarıyla geldi tekrar tehdit etti. Morali çok bozuk… Acele seni getirmemi istedi.

Dün gördüğümde gayet iyiydi, noldu birden bire böyle fenalaştı?

Dedim ya işler karıştı, dedi, başka bir şey demedi. Bir an önce yola çıkmaları gerekiyordu.

Munzur, amcasının ağır hasta olduğunu anladı, daha fazla bir şey sormadan hemen kepeneğini çıkardı, Musa'ya

verdi, silahını aldı, bir sıçrayışta ata bindi. Tıpkı babası Beyaz atlı Adam gibi!

Şimşek gibi patika yoldan aşağı indiler.

Hiç konuşmadan Şerif önde Munzur arkada hızla oradan uzaklaştılar.

Dağın eteklerinde bir yerde kayalıklar arasından geçen kestirme yolu tercih ettiler. Miran deresine az kalmıştı. Miran deresine varırlarsa yol yarılanmış demekti.

Baharın coşkusuyla dere oldukça dolu akıyordu. Şerif gelirken tahta köprüyü kullanmıştı. Munzur daha erken varmak için atını suya vuracaktı. Şerif itiraz etti;

-Olmaz Emmioğlu olmaz! Su azgın! Başımıza iş açarız, dedi ama Munzur aldırmadı. Müsait bir yer bulmak için sudan yukarı gitmek istedi. Derin uçurumlardan yer bulamadı. Bulamayınca inadından vazgeçti.

-Hadi Şerif, köprüye, dedi, atını mahmuzladı.

Şerif onu takip etti. Yolda yeni dal vermeye başlayan iğde dalları arasında bir gölge gibi süzülerek köprüye vardılar. Köprüye vardıklarında Munzur derin bir nefes aldı. "Yol az kaldı!" dedi.

Şerif Munzur'dan küçük olduğu için Munzur ne dediyse onu yapıyordu.

Çürümeye yüz tutan ağaçlardan yapılmış köprüyü yarılamışlardı. Köprüyü tam yarılamışlardı ki, Munzur'un atı tökezleyerek köprünün üzerine düştü. Munzur büyük bir ustalıkla attan atladı zarar görmeden köprünün üzerin ayakta kaldı. At dar köprünün kenarında daha fazla tutunamadan azgın sulara düştü, kaybolup gitti. Suyun sesinden atının vurulduğunu anlayamamıştı. Köprünün öbür ucunda dağın yamacında gölge gibi dört atlı belirdi.

Şerif hala atın üzerindeydi. Munzur atlıları görür görmez pusuya düştüklerini fark etti. Şerif Hâlâ atın üzerinde köprünün girişinde Munzur'a bakıyordu. Munzur'un kurtulduğunu görünce sevindi.

-Karşıya geç beni bekle! Sana bir şey olmadı ya, gerisi önemli değil. Bir atla yola devam ederiz, demesiyle bir el ateş edildi.

Munzur "pusuya düştük demesine fırsat kalmadan kurşunu yemişti.

Arkalarındaki dağın eteğinde Alişan'ın sesi gelince kimin pusu kurduğu anlaşıldı.

-Bir ağacı kesemezsen, dallarını budayacaksın! Teslim olun bizimle geleceksiniz, dedi.

Munzur akşam köyde olanlardan haberi olmadığı için bir anda neler olduğunu anlayamadı. Alişan'ın eskiden beri aşiretlerine düşmanlığını biliyordu fakat neden bu gece?... diye düşündü.

Arkasını döndü Şerif'e baktı. Şerif atın üzerinde zorla duruyordu.

Aşağı inebilseydi belki suya atlayarak az da olsa kurtulma şansları olacaktı.

Şerif yavaşça attan indi yere uzandı kaldı.

Munzur hala Şerif'in vurulduğunu anlamadı.

--Şerif! Bana taraf sürünerek gel, dedi. Şerif'ten hiç ses çıkmadı. Şerif! Şerif! Diye iki kez seslendi ama cevap alamadı.

Şerif can çekişiyordu. Sırtının ortasından kurşunu yemişti. Ağzından kan geliyordu. Gözlerini korkuyla açmış konuşmak istiyordu fakat sesi çıkmıyordu. Munzur ile aralarında beş metre bir mesafe vardı. Hırıltılı bir sesle

Munzur'a "kaç!" Dedi ama Munzur duymadı. Duysa bile Munzur kaçmayacağını bildiği için kendi haline bakmadan Munzur'a üzüldü. Munzur sürünerek Şerif'e doğru gitmeye başladı. Kurşunlar vızır vızır kafasının üzerinden geçerken, hiç umursamadı. Şerif'in yanına ulaştı. Şerif'in ağzından akan kanlar ay ışığında kırmızılığını kaybetmiş simsiyah bir renge bürünmüştü.

Şerif'in üzerine eğildi, sırtına baktı, tam ortasından vurulduğunu görünce çılgına döndü.

-Ulan k..pek soylarıııı…. Dedi, sesi kısıldı. Şerif'e tekrar baktı, artık Şerif'ten ses gelmiyordu. Gözleri açık dehşet bakışlarla ölmüştü.

O an tek yapacağı şey kalmıştı. Ya teslim olacaktı. Ya da çarpışarak ölecekti. Köprünün üzerinde duran Şerif'in atı hala Şerif'in başında bekliyordu. Yularından tuttu, kendine siper yaptı. Arkadan ateş yememek için önce onları vurmak istedi.

-Alişan! Bu pusu ya senin sonun olacak, ya da benim dedi. Bir el ateş etti, bir kişiyi yere indirdi. Kaç kişi olduklarını tespit etmeye çalıştı. Her iki tarafından ateş ediliyordu. Alişan Şerif'in sesinin gelmediğini görünce Munzur'un tek kaldığını anladı;

-Akşam amcanın canını alacaktık olmadı. Demek nasip sizeymiş Munzur, dedi gülerek yer değiştirdi.

Munzur bir kişiyi farkeder etmez onu da vurdu. Siper ettiği at huylanınca köprüden aşağı düştü, azgın sulara kapılarak gitti.

Artık Munzur'un yapacağı bir şey kalmamıştı. Ya teslim olacaktı ya da göz göre göre ölecekti. Teslim olsaydı zaten

sonunda yine öldürülecekti. "En iyisi birkaç tane de beraber götürürüm!" dedi, Alişan'a seslendi.

- Gel de teslim al! Teslim olmaya karar verdim, dedi.

Alişan bir kayanın arkasında hafice kafasını kaldırdı baktı.

-Ellerini kaldır sesime doğru gel, dedi.

Munzur, o anda bir kişiyi daha farketti, tek atışta adamı vurdu. Sonrasında kendisine atılan mermileri sayamadı. Bir ara sürünerek suya atlamak istedi, ayağının gelmediğini hissetti. Sürükleyerek dar köprüden kendini bıraktı. Bırakmasıyla iki kurşun daha yedi. Suya daldığında sadece bir kolu ile hızla akan suyla boğuşarak gitti.

Alişan'ın adamlarından biri karşıdan seslendi.

-Ağam Munzur'un işi tamamdır. Artık kurtuluşu yoktur. Yediği kurşunlardan ölmese bile bu azgın sudan sağ çıkamaz boğulur, dedi.

-Şerif nerde? Diye sordu Alişan.

Adamlarından biri koşarak köprünün başına geldi. Burada yatıyor Ağam. Ölmüş, dedi.

Alişan bir kayanın arkasından çıktı, köprüye doğru gelmeye başladı. Bütün adamlar mevzilerinden çıkarak Köprünün başında yatan Şerif'in yanına geldiler. Adamlardan biri Şerif'i ayağıyla hafifçe vurdu. Sağ olup olmadığını kontrol etmek istedi. Şerif'ten ses çıkmadı. Kaskatı yatıyordu.

-Ne yapalım Ağam, diye sordu

Alişan, eğildi, Yüzüstü yatan Şerif'in saçlarından tutu, hafifçe kaldırdı yüzüne baktı. "Ölmüş! "Dedi.

Ufak boylu biri öne çıktı;

-Suya atalım gitsin, dedi.

Alişan, elini çenesine götürdü biraz düşündü.

-Hayır, suya atmayın! Boş atlardan birini getirin, atın üzerine bağlayın. Osman gözleriyle görsün. Zamanla kardeşimi vurmak nasılmış anlasın. Ben kardeş acısı çektim. Osman da evlat acısı çeksin! Bir kişi atı köyün girişine bırakıp gelsin, dedi. Adamlar hemen atı köprünü başına çekti. El birliği ile Şerif'in cansız bedenini atın üzerine attılar. Kalın bir sicimle Şerif'i eğere bağladılar Atı köprünün öteki tarafına geçirdikten sonra adamlardan biri atın yularını aldı atına binerek köye doğru hızla gitti.

Alişan'ın adamları bir araya toplandı. Büyük bir zafer kazanmış gibi nara attılar. Alişan nara atanlara baktı, endişe ve korku dolu bakışlarla sanki yaptığından pişman olmuş gibi gideceği yolu bir an şaşırdı. Atına bir daire çizdirdi. Sonra adamlarına seslendi;

-Kesin şamatayı ulan Yezitler! Yolumuz uzak. Osman'a haber gitmeden gidelim, dedi, atını mahmuzladı, adamlarının önü sıra hızla boğazı terk ederek uzaklaştılar.

Yıllar önce Ali boğazındaki iki aşiret arasındaki çatışmada Alişan'ın Kardeşi yaralanmıştı.. Aldığı yaralardan fazla yaşamamış ölmüştü. Bu hesap o zamanın hesabıydı..

Alişan öcünü almanın sersemliği, korkusuyla olay yerinden hızla uzaklaştı.

Aşiretinin başa çıkamadığı Osman'ın oğlunu yeğenini öldürmek, bütün dersime yayılacaktı.

***

Osman gözlerini araladı, eşine baktı;

-Daha gelmediler mi? Dedi. Cevabını bildiği soruya cevap beklemeden devam etti; "Soysuzlara yakalandılar! Dedi umutsuzca kafasını yastığa indirdi.

Oğlu ve eşi son söylediklerini duymadılar. Saat gece yarısına geliyordu.

Mustafa, hala kuran okuyordu. Eşi yatağının yanı başında diz çökmüş sessizce ağlıyordu. Birden dışarıda bir at kişnemesi geldi.

Mustafa, elindeki Kuranı usulca bıraktı, dışarı fırladı. Damın üzerine geldi, kapının önünde eyersiz atın üzerinde bir karartı görünce dizlerinin bağı çözüldü.

Arkasından anasının geldiğini, dizlerine vurarak ağıt yaktığını duymadı. Kulaklarının içinde bir değirmen taşı döndüğünü sandı. Aşağıda ahırın önünde duran at Mustafa'ya baktı ardından dörtnala bir karanlığı yırtarak eve doğru geldi.

Mustafa, gelen ata doğru yürüdü, atın yelesine bağlı yularını eline aldı. Atın üzerindeki abisini görünce öylece kaldı. Annesi, Mustafa'nın arkasından dışarı çıktı, atın yanına gelmeden feryadı köyün sokaklarında yankılandı. Bütün evlerden insanlar Osman'ın evine doğru koşuştular.

Gelen dizlerine vurarak ağıt yakmaya başladı. İnsanların feryadı Ali boğazından duyuluyordu.

Mustafa, abisinin cesedini çözerek aşağı indirir indirmez hemen yukarı çıktı. Odasına daldı, mavzeri ve bir kordon mermi alarak çıktı. Basasının arkasından seslenişini duymadı.

Abisini getiren at hala evin köşesinde duruyordu. Alçak damın üzerinden atın üzerine bir panter gibi atladı, atı mahmuzlayarak Ali boğazına doğru gitti. Nereye gideceğini

iyi biliyordu ama gittiğinde aradıklarını bulmayacağından korkuyordu.

Gözleri Alişan'ın resminden başka bir şey görmüyordu. Alişan'ın arkasında bir ordu insan da olsa umurunda değildi. Köprüye giden kavisli patika yola doru ilerledi, etrafa baktı. Kimseler yoktu. Elini kulağına götürdü, boğazını yırtarcasına bağırdı.

-Alişaaaaaaaaan! Dedi sesine cevap bekledi. Birkaç saniye etrafı dinledi, bir ses gelmeyince atını Ali boğazına doğru sürmeye davrandı. Atın ağzından köpükler saçılıyordu. Biraz daha zorlasa at çatlayacaktı. Atın durumuna bakmadan bir daire çizdi geldiği yoldan geri gitti. Giderken dere kenarında bir karartı gördü. Attan indi baktı suyun kenarında balon gibi şişen abisinin atını gördü. Hayvan boğulmuştu.

Tekrar yola çıkacaktı ki bir inilti duydu. Azgın suların içinde sivri bir kayaya tutunmuş bir insan silueti gözüne çarptı. Yavaşça yaklaştı, daha dikkatli baktı. Munzur'u fark etti.

-Yettim Ağam dayan, dedi.

Munzur sadece "Mustafa, diyebildi.

Suyun tehlikesine aldırmadan suya girdi. Bir iki adım attı su öyle hızlı akıyordu ki, tutunamadı, geri çekildi. Geri geldi uzun bir sırık buldu. Sırığı atın yularına bağladı. Atı suyun kenarına getirdi. Sırığın boş ucundan tuttu, suya girdi. Munzur tek kolla tutunduğu kayanın yanına geldi. Elini uzattı, Munzur'un yaralı kolundan tuttu. Sağlam koluyla kayaya tutunmuştu.

Kolundan çekerken Munzur feryat etti. Mustafa Munzur'un feryadına kulak asmadan onu kenara çekmek istiyor-

du. Ata bağlı sırığı hafifçe salladı atı korkuttu, at geri çekildi. Hayvan bir insana yardım ettiğini biliyormuş gibi geri geri çekildi. İkisi de kenarda biraz yüksek tümseğe tutundular

Mustafa, Munzur'u atın yardımı ile kenara çıkardı. Çıkarırken bir ayağının kırık olduğunu fark etti. Öbür ayağına destek oldu. Munzur inleyerek kendini yukarı attı ve bayıldı.

Mustafa artık Alişan'ı unutmuştu. Munzur'u sağ bulmasına şükür ediyordu. Munzur'u enlemesine midesi üstü ata yatırdı. Köye doğru yola çıktılar.

***

KÖYDE ise bambaşka bir dram yaşanıyordu. Felaketler ard arda gelmişti. Herkes Osman'ı yatakta unutmuş ağıt yakıyordu. Eşi birden aklına geldi, köyün erkeklerinden birine Osman'a bakmasını rica etti.

Oğlunun Cesedini başından kalkamadı. Dizleri çözülmüş derman kalmamıştı.

Osman'ın komşularından biri yukarı ikinci kata çıktı, içeri Osman'ın odasına girdi. Odaya girdiğinde korkunç bir manzara ile karşılaştı. Osman dışarıdaki ağıtları duyunca dışarı çıkmak istemişti. Yataktan kalkmış, duvarlara tutunarak dışarı çıkmak istemiş. Altında kütüklerin yandığı süt kazanın yanına gelince tutunamamış, ateşe düşmüş yanmıştı. Yüzü gözü tanınmaz halde cansız yatıyordu.

Adam ne yapacağını şaşırdı, eli ayağı birbirine karıştı, hemen dışarı çıktı. Diğer erkekleri çağırarak, Osman'ın yanmış yüzünü göstermeden bir beze sararak kenara koydular.

Bir gecede Şavak aşireti liderini kaybetmişti. Yalnız liderini değil, aynı zamanda, onun yerini tutacak oğlu Şerif'i de pusuda kaybetmişlerdi.

Mustafa din ile uğraşan, kendini hafız olarak yetiştirmişti. Bu nedenle Aşiret onu Osman'ın veliahdı olarak görmüyordu. Mustafa'nın tesadüfen görüp kurtardığı Munzur hemen kelekle Murat nehrinden karşıya geçirilmiş, oradan da Elaziz'de hastaneye yatırılmıştı.

Munzur hastanede hala amcasının öldüğünü bilmiyordu. Kırık bacağı ve kolu sargıya alınmıştı. Ayağa kalkacağı günleri sabırsızlıkla bekliyordu. Artık aşiret Munzur'a kalmıştı.

ZARATO

ZARATO! Tabloları kıskandıran köy!

Dersim'in tam karşısında yeralan, tabloları kıskandıran güzelliği ile Murat Nehrinin hemen kenarına kurulmuş şirin bir köy.

Yeşil ile Murat'ın mavisi el ele vermiş doğayı bir gelin gibi süslediği cennet gibiydi.

Köye güzellik katan yalnızca Murat nehri değildi, bir de küçük bir çay, köyün yanı başından Murat nehrine akıyordu.

İki suyun buluştuğu nokta, cennetin asma bahçelerinden farksızdı.

Hele Baharın gelmesiyle dağları çiçeklerle süslenirdi. Nevruz Çiçeği yapraklarını mor, sarı ve beyaz renkleriyle ilk olarak Zarato'nun dağlarında açardı.

Kışın metrelerce yağan kar, çocuklara nevruz çiçeği armağan ederek doğayı baharı müjdelerdi.

Zaman zaman taşan Murat suyu birkaç eve zarar verdiğinde, şehre gidip yetkililere söylemeye gerek duymadan, kendi aralarında selzedelere yardım ederek, kendi yağıyla kavrulan sıcak insanların barınağıydı.

Zarato, halkının yarısı hayvancılıkla uğraşır, diğer yerliler ise tarımla uğraşarak yaşarlardı.

Göçerler, yaz gelince Erzincan, Erzurum yaylalarına sürülerini götürür, kar düşene kadar orada kalır, sonra tekrar köylerine geri dönerlerdi. Gidişleri bir veda töreniyle başlardı, gelişleri bir düğün halayıyla karşılanırdı.

Herkesin kendisine yetecek kadar tarlası, bahçesi vardı.

Bu güzel köy, kokulu, bal tadında kavunlarıyla çevrede ün yapmıştı. Çevre köylerin hepsinde bir ağası vardı. Fakat Zarato'da ağa yoktu. Herkes kendince ağa sayılırdı.

Yalnız bir adam vardı. Zengindi ama ağa sayılmazdı. Köyün batısında, Keban'a taraf olan geniş arazisine sahiplenmiş fötr şapka takan kelli felli bir adam…

Köylü adamın İsmini "İstanbullu" koymuşlardı. Güzel bir Türkçesi vardı. İstanbul Beyefendisi gibi giyinirdi. Araziye bir konak yapmıştı.

Hizmetçileri, bir de seyisi vardı. Hasat zamanı köye gelir ırgat arardı. Köylü yevmiye hesabı gider, İstanbullunun arazisinde seve seve çalışırdı. Çünkü İstanbullu çalışan insanların ücretini iş bitince hemencecik öderdi.

Adam kimsenin hakkını yemezdi. Fazlasıyla yevmiyeleri verir helallik alırdı. Buraya nasıl geldiğini kimse bilmiyordu. Söylentilerine göre bu arazi dedesinden miras

kalmış. Dedesi öldükten sonra İstanbul'dan çıkıp gelmiş, araziyi satmak yerine işlemeyi düşünmüş.

O günden sonra orada kalakalmış. Kendi çiftliğine bir isim koymuştu; Çiftliğinin ismi "Kabasakal çiftliği" olarak kalmıştı.

Köylü evlendirmek istemiş ama İstanbullu istememiş.

Dersim isyanından önce çeteler çok parasını almışlardı. Adam yalnız olduğu için korkusundan ne isterlerse vermiş.

Eşkıyalar, epey parasını aldıktan sonra İstanbullu, Seyit Rıza'ya bir mektup yazmış. Adamlarını şikâyet etmiş. Daha sonra Seyit Rıza, yapılan soygunlarla ilgilerinin olmadığını yazmış.

Köylüler genellikle El-aziz'e alış verişe gitmeye başlamışlar. Dersim isyanında en fazla zarar gören köylerden biriydi. O güne kadar birkaç kez baskına uğramışlardı.

Herkes bir daha baskın yememek için dua ediyordu. Birinci baskında da ellerinde ne var ne yok alınmıştı. Büyük baş hayvan kalmamıştı.

İkinci baskından sonra Muhtar Poyraz nahiyesine giderek jandarmaya bildirmişti. Bildirdikten bir hafta sonra bir başçavuş altı jandarma köye gelmişlerdi. Olayı rapor edip Ankara'ya bildireceklerdi.

Başçavuş, bütün köylüyü köy meydanına toplanmasını emretti.

Muhtar, tek tek evleri dolaşarak evin erkeklerini meydana davet etti. Yalnız Site Nine, kadın olarak gelmişti. Onun da eşi hasta olduğu için kendisi gelmişti.

Komutan Köylüleri asker gibi tek sıraya dizilmelerini istedi.

Herkes ip gibi köy meydanında dizildiler. Sonra Başçavuş köylüye şöyle bir baktı.

Duruşunda bir hiddet vardı. Kaşlarını çattı. Konuşma yapmak için bir hafta önce gelen Çete Reisi Bozo'nun konuşma yaptığı taşın üzerine çıktı. Ellerini arkasında bağladı, hafifçe göğsünü öne çıkardı.

-Siz eşkıya'ya nasıl malınızı teslim edersiniz? Siz de yürek yok mu? Diye söze başladı. Sonra köylülere suç işlemişler gibi tek tek gözden geçirdi.

Köylüler suçlu gibi kafalarını önlerine eğmiş komutanı dinliyorlardı.

Site Nine bir adım ileri çıktı.

-Bizde yürek çok, bize silah verin yeter, deyince Komutan yaşlı kadına baktı yüzünü buruşturdu.

-Silah olsa ki sana ne, bre kadın! Daha önce verdiğimiz silahları eşkıyaya teslim ettiniz! Hem, burada bu kadar erkek varken sen neden konuşuyorsun?

Site Nine Komutana dikleşti:

-Kadınım ama alimallah yüreğim dağ gibidir, dedi, komutana doğru bir adım attı.

Muhtar köylünün mırıltılarını duyunca biraz öne çıktı.

-Komutanım çok kalabalıklardı. Hepimizi kurşuna dizeceklerini söylediler. Mallarımızı vermekten başka inanın bir şey yapamazdık. Zaten hemen size gelip olayı bildirdim.

-Ben anlamam Muhtar, dedi, küçümseyici tavırla konuşmasına devam etti;

-Yazarım Ankara'ya! Eşkıyaya yardım ettiğinizi söylerim. O zaman nolur biliyor musunuz? Bir bölük asker gelir hepinizi siler süpürür!

-Kimi süpürüyorsunuz Begim? Dedi köylülerden yaşlı Yakup Dayı. Kendi vatanımızda, kendi askerimiz tarafından mı vurulacağız! Ya askerdeki çocuklarımız?... Onlara nasıl anlatacaksınız? Sen devlet değil misin? Sen eşkıya ile başa çıkamıyorsan biz nasıl başa çıkalım? Adamlar sineği gözünden vuruyor haberin var mı? Osmanlı zamanında bile Dersime asker giremezmiş. Kemal Paşa Yunanlılarla savaştığı zaman Dersimden yardıma giden topu topu iki aşiretin gençleriydi. Diğerleri gitmediler. İşte bugünü bekliyorlar.

Köyü bastıklarında Kemal Paşa'yı vuracaklarını söylüyorlardı. Kemal Paşa'ya meydan okuyanlarla biz nasıl başa çıkalım. Siz bizi Ankara'ya yanlış rapor ederseniz ben de Ankara'ya gider, Hacı Kaya'ya olanları anlatırım, deyince, Başçavuşun rengi attı.

-Siz Hacı Kaya'yı nerden tanıyorsunuz? Dedi, şimdiye kadar köylülere taşın üzerinde kasılarak bakan Başçavuş Hacı Kaya ismini duyar duymaz aşağı indi.

Muhtarın yüzüne baktı. "Muhtar Hacı kaya buralara gelir mi?" Diye korku dolu, endişeli bakışlarla sordu.

Muhtarın yüzüne renk gelmişti. "He ya! Hacı Kaya! Vay ağzını öpeyim Sabri Gakko!" dedi içinden.

Komutanın Köylüye "Geçmiş olsun!" demesi gerekirken, her şeyini kaybeden zavallı gariplere tehditler savurup durmuştu. "Hacı Kaya" ismini duyar duymaz Yelkenleri suya indirmişti.

Anlatılanlara göre; Hacı Kaya Doğuda bir efsaneydi. Mustafa Kemal'in doğudaki adalet dağıtıcısıydı. Kurtuluş savaşı öncesinde Erzurum kongresinde Mustafa Kemal ile görüşmüş, kendi bölgesinin kurtuluş hareketine destek vereceğini söyleyen bir kaç kişiden biriydi

Ayrıca, Hacı Kaya, Doğu Anadolu'dan ilk meclise çağırdığı ilk mebuslardan biri. Bu nedenle dokunulmazlığı hala devam ediyordu.

Bütün Fırat havzasını dolaşırdı. Yöre halkın dertlerini dinler çare bulmaya çalışırdı.

Bir gün Elaziz'de Şire meydanında balını satmaya giden bir köylü, belediye zabıtalarına rüşvet vermediği için zabıtalarla kavga etmişti.

Zabıtalar Köylüyü devlet memuruna karşı geldiği için (Rüşvet vermediği için!) karakola çektirip bir ton sopa attırmışlardı.

Köylünün akrabaları, tek çareyi Hacı Kaya'ya gitmekte bulmuşlardı.

Hacı Kaya o sıralarda Elaziz'deymiş,karakola gitmiş, karakolun kapısını tekme ile açarak içeri girmiş, köylüyü bir tek emirle köylüyü karakoldan kurtarmıştı.

Baş komiser Hacı Kaya'yı karşısında görünce esas duruşa geçerek hazır olda beklemişti.

Köylü dayaktan pestili çıkmış bir halde yürüyemiyormuş. Köylüyü emniyetin arabasıyla köyüne göndermişti.

Muhtar derin bir nefes aldı Komutana karşı avantajı kullanmak istedi

-Elbette gelir Komutanım! Hacı Kaya bu köyü çok sever!

Başçavuş Cumhurbaşkanı edasını kaybettiği gibi şimdi paçayı kurtarmanın derdine düşmüştü..

-Ben de tanırım. Cumhuriyetin kurulmasında büyük emekleri olan bir zattır. Şimdi sözü uzatmanın anlamı kalmadı. Bundan böyle köy baskına uğrarsa siz de karşılık vereceksiniz. Siz onları oyalarken bize bir haber uçurun biz yetişiriz!

Ufak tefek boylu Cebrail, öne çıktı, komutana baktı;

-Nasıl karşı çıkacağız? Adamlar sineği gözünden vuruyor dedik ya!

-Sizin eliniz armut toplamıyor ya, sizde karşılık vereceksiniz!

-Silah?... Silahımız yok, deyince, komutan üç eri yanına çağırdı, elindeki silahları çıkardı, Muhtarın kucağına verdi;

-İşte silah! Mermi de vereceğiz. Var mı başka isteğiniz?

Köylüler, önce silahlara sonra da herkes birbirine baktı. Köyde silah tecrübesi olan azdı. Gençlerin büyük kısmı askerdeydi. Çaresizce herkes kabul etti."Tamam" dediler.

Başçavuş, eski azametini kaybettiği için köylülere kızdı ama belli etmedi. Eliyle herkese "Allahaısmarladık!" dedi askerleri arkasına taktı gitti.

Köy meydanında bir uğultu başladı. Her kafadan bir ses geliyordu. Silahları almışlardı ama kim kullanacaktı. Kullanan kişi biraz nişancı olması gerek. Muhtar biraz yüksek sesle köylüleri susturmak için bağırdı "Dinleyin!" dedi, bekledi.

Herkes Muhtara doğru döndü;

-Daha önce olduğu gibi yine silahlar Muhtarınız olarak benim zimmetimde olacak. Baskın olursa sonra aramızda seçeceğimiz gençler gizlice eve gelip karımdan silahları alacak ve baskın yapanlar köyden biraz uzaklaşınca ateş edecekler. Bu arada ben Karakola gider haber veririm. Deyince herkes gülmeye başladı. İçlerinden biri sesini yükseltti;

-Sen karakola dört saatte varacağına göre, askerle dönüşün on saati bulur Muhtar! O arada hepimiz mevta olur gideriz, dedi tekrar gülüşmeler başladı.

İçlerinden en yaşlı olan Karasakal lakaplı yaşlı biraz öne çıktı. Herkesi iyi göremediği için başçavuş gibi taşın üzerine çıkmak istedi.

Yanındaki komşusunun yardımı ile taşın üzerine çıktı.

-Komşular, dedi, derin bir nefes çekti. Bu yapacağınız iş tehlikeli olur. Dersimlileri hepimiz iyi tanıyoruz. Adamlar cephane ile geliyorlar. En az kırk kişilik bir gurupla baskınlar yapıyorlar. Devletin olanlardan mutlaka haberi vardır. En iyisi her şeyi devlete bırakmaktır.

Bu sorunu ancak devlet çözer. Beni dinlerseniz sakın silah kullanmaya kalkmayın. Zaten kırk mermi bıraktılar. Kırk mermi ile ne kadar dayanacağız!

Gelin aramızda bir heyet oluşturalım ve Hacı Kayanın yanına gidelim. Dersimlilerle çok yakın diyalogu vardı. O bir çare bulur.

Devlet bu kötü gidişata bir çare bulana kadar, bizi bu zulümden kurtarır, dedi, köylülerin vereceği cevabı bekledi. Topluluk tek tek onayladı. "En doğrusu!" dediler.

Bu öneri herkesin aklına yatmıştı. Hep birlikte Elaziz'e gitmeye karar verdiler. Bu karar biraz olsun morallerini düzeltmişti. Birer, ikişer evlerine dağıldılar.

BİR HAFTA SONRA...

KÖYDEN seçilen bir heyet, Muhtarın başkanlığında Elaziz'e gitmişlerdi. Elaziz'de önce Hacı Kaya ile konuşacaklardı. Öğlene doğru Şehre vardılar.

Topluca Halkevinin önünden geçerken Hacı Kaya ile karşılaştılar. Gökte aradıklarını yerde bulmuşlardı. Hepsi

birde eline gittiler. Kimi elini öpmek istedi, kimi sadece tokalaştı.

Hacı Kaya her zamanki gibi elinde kısa kamçısı ve dizlerine kadar boyalı cılalı çizmeleriyle harbe gidecek atlı süvariler gibi giyinmişti. Yaz kış bu kıyafeti değiştirerek aynı tarz giyinirdi.

Muhtar elini önüne bağladı, derdini anlatmaya başladı.

-Hacı kaya kurban biz mahvolduk!

Noldu anlat hele, dedi, elini arkasına bağladı.

-İsyancılar iki kere köyümüzü bastılar. Hayvanlarımızı alıp götürdüler. Bizde altın istediler. Verginizi bize vereceksiniz diyorlar!

-Gelin bakalım dedi halk evini kapısından içeri girdiler. Halkevi bahçesinde bir sandalye kapan Hacı Kaya'nın masasının etrafına oturdu.

Muhtar olanları tek tek anlattı. Sonra kararlı bir şekilde yapmak istediklerini sıraladı.

İzin verin birkaç köy bir olalım savaşalım, dedi.

Hacı Kaya önüne gelen çayını karıştırdı, Muhtara baktı gülümsedi.

-Hangi silahlarla savaşacaksınız? Bu devletin ordusu yok mu? Biraz sabırlı olun göreceksiniz. Her şey düzelecek.

Ayrıca, kimi vuracaksınız! Vurduğunuz kim? Onlarda bu ülkenin insanları! Sen ben bu işi yapacak isek Cumhuriyet neden kuruldu? Bu ülkeyi yönetenler var. Olanları yakından takip ediyorlar! Kimse bir şey yapmayacak. Sakın karşı karşıya gelmeyin. Siz işinize devam edin. Gerisini devlete bırakın! Dersim bir felaketin eşiğindedir. İnşallah, masum insanlara zarar gelmez. Köylerinizi basan çetelerin çoğu

isyandan faydalanarak kendi başlarına hareket eden eşkıya guruplarıdır, dedi.

Muhtar ağızdan ağza dolaşan bir söylentinin doğru olup olmadığını öğrenmek istedi.

-Bir de diyorlar ki, bizim köy de harekat alanına dahil edilmiş. Böyle bir yanlışı devlet nasıl yapar?

Hacı Kaya her zamanki babacan tavrıyla muhtara baktı gülümsedi, tedirginliğini gidermek istedi.

-Fevzi çakmak Paşa ile görüştüm. Merak etmeyin böyle bir şey olmaz! Ben harekât planın son şekli verilirken orada olacağım. Mustafa Kemal Paşa'ya anlatırım! Korkacak bir şey yok!

Bütün köylü sanki büyük bir müjde almış gibi, Hacı Kayanın elini öpme sırasına girdiler. Hacı Kaya' el öptürmeyi sevmediği için hepsini geri çevirdi. Köylüler gelecekleri-nden daha emindiler. Hepsi de çocuk gibi sevinmişlerdi. Muhtarla birlikte Hayvanlarına binerek köye gitmek için aceleyle Halk evinden çıkıp, alış veriş için kapalı çarşıya doğru gittiler. Yemeniciler çarşısına doğru gittiler.

HOZAT

HAYDAR yüz kişilik süvari birliği ile Hozat merkeze doğru gidiyordu. Seyit Rıza, ona olası bir Türk Askeri harekâtında ilk gireceği yerin Hozat olacağını söylemiş, Haydar'dan bu kırılma noktasını kuvvetlendirmesini istemişti. Yıkılan, yerle bir edilen karakolların yerine yenisini yapma girişimleri boşa çıkarmasını emretmişti.

Hozat girişine geldiğinde, bir haber geldi. Haberci, gelirken yağmurdan beyaz şalvarı Çamura bulanmışı. Atından indi, Haydar'ın önünde saygıyla eğildi;

-Haber var ağam, dedi

Haydar haberciye baktı, önemli bir şey olduğunu sanarak atından indi.

-Söyle Şeyho, dedi.

Şeyho ellerini önüne bağladı, saygıda kusur etmemek için gayret sarf etti.

-Ağam bazı olaylar oldu!

-Ne olayları, ağzında geveleme de söyle, işimiz çok, dedi sinirlendi.

-Alişan, Osman'ın oğlu Şerif'in yeğeni Munzur'a pusu kurdular.

-Sen de orada mıydın?

-Evet, Senin emrin üzerine Alişan'ın yaptıklarını takip ediyordum.

Haydar, Şeyho'ya sıkı bir tokat patlattı. Şeyho yere düştü, saygıyla tekrar ayağa kalktı, kan çanağına dönen suratı ile Haydar'ın karşısında tekrar ellerini bağladı.

-Ulan ne yaptınız Moğol sürüleri! Tam savaş zamanı, karşımızda Cumhuriyetin ordusu var, bir de Şavak aşiretiyle mi uğraşacağız! Ne zaman oldu?

-On gün oluyor Ağam.

-Nerde

-Aliboğazında!

-Ah Alişan ah, dedi, dişlerini sıktı. Ben oradan geçtim ama göremedim. Aynı gece Munzur''la görüştük, Şerif'i

düğüne davet ettim, dedi, kendi kendine sonra Şeyho'ya tekrar bağırdı;

-Sakın Munzur öldü deme!

-Yok, ağam Munzur Elaziz'de hastanede yatıyor ama… Dedi durdu.

Söylemek ile söylememek arasın Haydar''ın yüzüne baktı, bir tokat daha yiyeceğinden korktu. Sonunda söylemeye karar verdi. Çünkü en mühim haber söyleyeceği şeydi;

-Ağam Osman da öldü!

- Alişan mı vurdu?

-Yok, ağam zaten ölüm döşeğindeymiş. Dışarıda ağıtları duyunca yatağından kalkmış, ocakta yanan odunların üzerine düşmüş. Yani anlayacağın, Osman yanarak ölmüş ağam!

Haydar, Dersimde efsaneleşen ismin öldüğünü duyunca üzüntülü bir şekilde başını önüne eğdi, bir ara hiç konuşmadı. Sonra Şeyho'ya döndü:

-Git Alişan'a söyle gözüme görünmesin. Önümüzde sadece bir kış kaldı. Baharın gelmesiyle artık son kozumuzu oynayacağız. Ben en yakın zamanda geliyorum. Çemişgezek ve Pertek'e hiç uğramasın! Bunun hesabını savaştan sonra sormazsam, bana da Dersimli Haydar demesinler!

Şeyho, atına yorgunluktan iki hamlede binebildi. Atını mahmuzlayarak geri gitti.

Hozat girişinde Haydar'ı büyük bir karşılama töreni ile karşıladılar. Seyit Rıza'yı seven ahali Haydarın geldiğini duymuş, karşılamaya gelmişlerdi.

Hozat, 1924 yılından beri kısmen de olsa Seyit Rıza'nın kontrolündeydi..

Hozat'ın yerlileri Türkmenler olmasına rağmen her geçen gün çoğunluklarını kaybederek azınlık durumuna düşmüşlerdi. İsyanla birlikte Türkmenler hızla ilçeyi terk etmeye başlamışlardı.

Haydar, askeri garnizonun yanından resmi geçit yaparak geçti. Geçerken gözdağı verir gibi bakışlarını sertleştirdi. "Nöbetçilere baktı; "Daha hazırlanmadınız mı? Yakında siz gitmezseniz cenazeleriniz gidecek!" dedi, arkasındaki adamları gülüştüler.

Atını Hozatın doğuya giden tepeye yöneltti. İlçenin çıkışında adamlarını bir hana bırakarak Baytar Nuri ile görüşecekti. Kış boyu yapacakları köy ve karakol baskınlarının planını yapacaklardı.

Yanına iki adamını alarak Baytar Nuri'nin Hozat'a çok yakın bir konağına doğru devam ettiler. Hozat'ın dersinde küçük bir tepeye saptılar. Hozat'ı kuşbakışı gören tepeye varınca, atını durdurdu, geri döndü yukarıdan Hozat'a baktı.

-İşte, dedi, yanındaki adamıma döndü; "Bu bizim ülkemiz. Artık buralar bizden sorulacak! Zamanla genişletiriz. Hele şu Hozat'ı bir başşehir yapalım.Hızır'ın yardımı, Pirim'in gücüyle bütün Kürdistan'ı alırız Alimallah!Önce Dersim sonra Harput, Elaziz, Diyarbekir, Batman…., diye sıraladı. Atını mahmuzlayarak hızla Konağın bulunduğu dağın yamacına doğru gittiler.

Fazla sürmeden konak göründü. Meyve bahçeleriyle, bahçesinde ki havuzuyla beş yüz kişiyi ağırlayacak bir alana sahipti.

Konağa baktı gülümsedi "Baytar yaşayacağı yeri iyi biliyor. Bu okumuş adamlar yemek içmekten başka neye yarar bilemem. Pirim bu adama çok önem veriyor. Demek bir bildiği var. Baksana adam Baytar olmuş, İstanbullarda kalmış.

Dediklerine göre Padişahlık kalkmasaydı, devlet idaresinde büyük bir makam verilecekmiş! Ama helal olsun adama, bu kadar makamı mevkii bırakmış, Kürtlerin bağımsızlığına kendini adamış," diye kendi kendine söylenerek konağın önüne geldi.

Baytar Nuri Üst katta, dama çıkmış, gelecek olanı biliyormuş gibi Haydar'ı karşıladı.

Kendisi de taş merdivenlerden büyük avluya yavaş yavaş inerek misafiri avluda karşılamak istedi.

Avlunun ortasında ikisi de buluştu.

-Haydar bir gün geciktin, dedi, Sonra elinden tutarak yukarıya çıktılar.

-Geciktim Begim doğru! Fakat oturduğumuzdan değil. Dağ taş dolaşıp eksiklikleri tamamlıyoruz, dedi yukarı çıktılar.

Cumbalı odanın vadiye bakan manzaralı tarafına geçtiler.

Dışarısı sonbahar renklerinin karıştığı nefis bir manzarayla süslenmişti. Baytar Nuri önce Haydar'a yer gösterdi.

-Otur Haydar Kardeş! Otur bakalım bize ne haberler getirdin, dedi.

Haydar önce derin bir nefes aldı. Getirilen ayranı tepsiden alıp yudumladı.

-Başımız şavaklılarla dertte, deyince, Baytar kaşlarını çattı Haydar'a baktı;

-Onlar oldu olası hain! Onlardan yardım bekliyorsan bekleme. Bize düşman olmasınlar, gerisi önemli değil, dedi.

-Düşman değillerdi ama biz zorla düşman ettik Nuri ağam!

Baytar Nuri iyice endişelendi. Daha önce içmeye başladığı şarabından bir yudum aldı.

-Anlat bakalım noldu?

-Alişan Şavak aşiretinin Reisi Osman ağanın oğlunu ve yeğenini Vurmuş.

-Eyvah, dedi Baytar Nuri. Osman ortalığı yakar yıkar! Diye ilave etti.

-Osman da ölmüş Begim, diye ilave edince Baytar Nuri "ohhh!" dedi. O zaman mesele kökünden halledilmiş. Aferin Alişan'a. Yıllardır kimse yanına yaklaşamamıştı. Yaman adamdı.

-Bilirsin, Osman'ın Alişan'la bir kan davası vardı. Ama Osman bu kadar yara açmamıştı. Baytar Nuri elindeki şarap bardağını bıraktı,

-Munzur'u neden vurmuş. Munzur vurulur mu? Kimseye bir zararı olmayan aynı zamanda korkusuz bir savaşçıdır. İsyandan sonra bir süre dağlarda dolaşırken Munzur'la çok oturmuş sohbet etmiştik. Bana çok ekmek verdi. Tabi benim gerçek kimliğimi bilmiyordu ama olsun!

-Ne yapacağız Begim? Ben de kardeşimin düğününe davet etmiştim. Bugünden sonra düğüne gelmezler. Deyince Baytar Nuri altın bulmuş gibi ayağa kalktı;

-Senin düğün ne zaman?

-Bir ay kaldı?

-Önce birlikte başsağlığına gidelim sonra Mutlaka düğüne gelmelerini sağla. Ne yapacaksan yap ama gelsinler. Ben de orada olacağım.

-Şeref verirsiniz! Zaten davetiyenizi getirmiştim.

-Sen davet etmesen de gelecektim Haydar. O düğün bizim için çok önemli.

-Neden önemli?

-Çünkü aşiretleri o düğünde toplayacağız. Bir toplantı olsa çoğu gelmez ama düğün olursa hepsi buraya gelirler.

-Pirim gelmiyor, yerine oğlu gelecek!

-Biliyorum, yanımda konuşmuştunuz. Munzur'u almaya gitsinler. Munzur mutlaka gelmeli. Munzur bize lazım... Şavak aşiretini bize karşı frenleyecek tek kişi Munzur'dur

Haydar bir an düşündü, Baytar Nuri'nin söyledikleri aklına yatmıştı.

- Munzur benim çocukluk arkadaşım. Aynı zamanda kirvemdir. Beni kırmaz gelir, dedi.

Baytar Nuri yastığın altından sarı yıpranmış bir zarf çıkardı.

-Şimdi gelelim savaşın seyrini değiştirecek öneli adıma, dedi, zarfı Haydar'a uzattı.

-Bu nedir Begim?

-Bu İngilizlere yazılmış bir mektup.

-Pirimin okuması yazması yoktur. Sen mi yazdın?

-Tabii ki ben yazdım.

-Pirimin haberi var mı? Deyince Baytar Nuri yüzünü çevirdi dışarı baktı.

-Haberi var tabii. Ama sen ben bir de pirimiz Seyit Rıza biliyor. Sakın bir yerde söyleme. Bu mektup doğrudan İngilizlere verilmek üzere Mersin'e gidecek. Çok cesur ve uyanık üç adamını seç, Mersin'de İngiliz konsolosluğuna verip gelsinler.

-Bizim İngilizlerle ne işimiz olur Baytar Beg? Onlar bizi sömürmekten başka ne yaptılar. Ama Pirim demişse elbette bir bildiği vardır. Benim bildiğim o da ecnebilere karşıydı. Hele İngilizleri hiç sevmezdi." Dedi sustu. Zarfı aldı, cebine usulca koydu. "Sen bunu gitmiş bil Begim. Ondan kolayı yok, dedi. Gözü şaraba gitti. Baytar eliyle bir kadeh doldurdu Haydara uzattı.

Seyit Rıza'nın bu mektuptan haberi olduğundan şüphesi vardı.

Baytar Nuri'ye dikkatle baktı. Hiç güven hissi alamadı.

-Baytar Beg!. Şu gâvur işi benim kafamı karıştırdı. Gâvurlar ne zaman birini destekledilerse yüzüstü bırakıp gittiler. Biz bu İngilizlere neden güvenelim!

Baytar Nuri, Haydar'ın zeki olduğunu planları bozacağını o an anladı.

-Kimi yüzüstü bırakmışlar?

Begim daha dün Ermenileri ayağa kaldırdılar, adamlar altı yüz sene sulh içinde, huzur içinde yaşarken viran olup gittiler!

-Onları İngilizler ayağa kaldırmadı Haydar Gardaş. Ermenileri Amerika ayarttı, Ruslar silah vererek ayağa kaldırdı.

-Ne fark eder Babo, sen sonuca bak!

-Haydar sen işine bak! Dersim Seyit Rıza'nın devleti olacak. Göreceksin! Biz bu planı tam yirmi yıldır yapıyoruz. Deyince Haydar içinden "Eyvah!"Dedi. "Vallahi ben biliyordum. Bu kadar Büyük işe Pirim kalkışmaz! Mutlaka onu ikna eden okumuş böyle biri etkiler. Bana göre bütün işler bu Baytarın planları. Ama ne yazık ki, Pirimi yakacak! Bu

yarın Pirimi yarı yolda bırakıp kaçmazsa ben adam değilim, dedi, sustu."

Baytar Nuri, odada bozulmaya başlaya havayı dağıtmak istedi.

-Tam bağımsız KÜRDİSTAN'in şerefine, dedi, zafer kazanmış gibi içerek kutlamaya başladılar.

***

MUNZUR Elaziz'deki hastaneden iki ay sonra çıktı. Yüreği beyaz atlı adamın acısını daha unutmadan yüreğine iki ateş daha düşmüştü. Şerif'in vurulması, amcasının ölümü saçlarına ak düşürmüştü.

Düştükleri pusu hiç aklından çıkmıyordu. Şerif'in son bakışları gözlerinin önünden gitmiyordu. Son nefesini verirken Munzur'a eliyle işaret ederek "Kaç kurtul!" demişti.

Munzur, esmer, yakışıklı bir Yörük genciydi. Babasına çekmişti. Babası da erkekleri kıskandıracak bir boyu, yakışıklılığı vardı. Bugüne kadar yaptığı güreşlerde daha kimse sırtını yere getirememişti.

Hastaneden çıkarken kapıda on aşiret genci onu bekliyorlardı. Atları hazırlamış, Munzur'un çıkışını bekliyorlardı. Munzur koltuk değnekleriyle yavaş yavaş hastaneni kapısından çıktı. Mustafa çökmüş yüzüyle kamburu çıkmıştı. Yaşadığı olayları daha atlatamamıştı. Mustafa geldi, Munzur'un koluna girmek istedi, Munzur bırakmadı.

Etrafa baktı, uzaktan kendisine saygıyla gülümseyen bir genç gördü. Tanıyamadı. Eliyle işaret ederek yanına çağırdı. Genç çocuk saygıyla yanına yaklaşıp önünde el bağladı.

-Ağam beni Haydar ağam gönderdi. Selamları var. Bir şeye ihtiyaçları var mı, diye sormamı istedi.

-Munzur çocuğa gülerek baktı.

-Kirvem sağ olsun! Sen de selam söyle. Bir ihtiyacımız yok! Söyle düğünde güreş tutacağız. Hazır olsun, dedi, gülerek genci yolladı. Sonra Mustafa'ya baktı, gencecik çocuğun kamburu çıkmıştı. Elini Mustafa'nın boynuna attı; Yıkılmak yok Emmioğlu! Daha çok işimiz var. Bu topraklarda dik duramazsan yaşatmazlar unutma! Babam, amcam Osman hep öyle yaptılar!

İki kişinin yardımı ile ata bindi. Yola çıktılar. Yolda hiç kimsenin ağzından tek kelime çıkmadı. Mustafa hala yaşadığı olayların etkisinde dalıp gidiyordu. Gülmez tepesini aştılar. Epey ilerledikten sonra Nehir göründü. Yılan gibi kıvrılarak giden Murat nehrine baktı. Akşam olmadan Murat nehrini geçmeleri gerekiyordu. Gece kelekle geçmek daha zor diye düşündü.

Mustafa, babasını abisi Şerif'i kaybettikten sonra ilk defa yüzü gülüyordu.

-Ağam, dedi. Munzur'a baktı. Munzur'un hastaneden çıkması ona güç kuvvet vermişti. Şu isyan gittikçe büyüdü. Çok askerimiz şehit oldu. Köylerimize gözdağı veriyorlar. Vergi diye para, altın istiyorlar.

Munzur kaşlarını çattı. Mustafa'ya istemeyerek bağırdı;

-Para veren olmuş mu?

-Tek tük…

-Haydar'ın haberi var mı?

Bilmem! Olmamasına imkân yok.

-Haydar taziyeye geldi mi?

-Geldi, ağam. Yanında eski isyancılardan bir adam da vardı. Adı şeydi, dedi biraz düşündü. Adı Baytar Nuri'ymiş, dedi.

Munzur bir an durakladı düşündü. İsim kendisine hiç yabancı gelmemişti. Bir ara küçükbaş hayvanlara bir hastalık tebelleş olmuştu. Gelip kontrol etmişti. Bir gece misafir kalmıştı.

-Tanırım, tekin adam değil, dedi.

-Neden?

-O adam bir tuhaf! Ne çalışır ne malı vardır ama İstanbullular gibi giyinir. Nerden getirir diye hep aklımda soru işareti kalmıştı. Duyduğuma göre Seyit Rıza'yı isyana o adam ikna etmiş.

Üç tane gâvur dili biliyormuş! Harput'ta okumuş!

-Geldi geçmiş olsun dedi. Çok üzüldüğünü söyledi. "Munzur Ağa geldiğinde tekrar geleceğini, söyledi.

-Şimdi daha iyi hatırladım Baytar'ı. Yalan söylüyor. Bizi sevdiği için gelmedi. Bizi pusuya düşüren Alişan'ın çok yakın arkadaşıdır.

-Haydar onu neden getirmiş acaba? Gerçi Haydar'da son zamanlarda değişti. Aşiretiyle isyana tam destek veriyor, dedi, endişeli bir yüz ifadesiyle Munzur'a baktı. "Ağam biz ne yapacağız? Bu ateşin ortasında zarar görmeyiz inşallah!

-Yok, Mustafa biz zarar görmeyeceğiz inşallah! Biz devletimizin yanındayız. Çanakkale'de olduğu gibi, kurtuluş savaşında olduğu gibi kendi devletimizin yanında olacağız.

-Ağam, ben bir şey duydum ama doğru mu bilemem!

-Ne duydun?

-İsyanı bastırmak için Elaziz'e yeni bir Paşa gelmiş. İsyanı bastırmak için bu bölgenin gençlerini toplayacağız, demiş. O zaman biz Dersimlilerle karşı karşıya gelmeyecek miyiz?

Munzur atın yularını hafifçe kendine doğru çekti, yavaşladı. Bu hiç aklına gelmemişti. Birkaç dakika hiç cevap vermedi. Yola devam ettiler. Har köyü civarına ulaşmışlardı. Tepeye vardıklarında Aşağıda akan Murat Nehri ve karşısında Aliboğazı, aşiretin köyleri bir tablo gibi önünde duruyordu.

-Yazık, dedi, derin bir nefes çekti. "Şu güzelim coğrafya yine kana bulanacak, dedi. Keskin virajdan aşağı inmeye başladılar. Mustafa hala sorunsunun cevabını alamamıştı. Munzur'un Yüzüne baktı:

Munzur, Keban'a taraf baktı. Gözü Zarato Köyüne takıldı. "Uğramak lazım!" dedi, Mustafa'nın cevap bekleyen gözlerine bakarak. "Zarato'ya yazık ettiler. Milletin hayvanı kalmamış. Haydar'a sordum ama kaçamak cevap verdi. Bir yandan isyancılar, diğer yandan jandarma köyün iflahını kesmiş. Allah yardımcıları olsun. Gelen ay, teyzemizi sormaya gidelim. Geçmiş olsun diyelim dedi.

-Ağam benim soruma cevap vermedin, dedi Mustafa.

Munzur kararlı bir yüz ifadesiyle Mustafa'ya döndü. Sen yakında askere gideceksin. Bu bizim nasıl davranacağımızı göstermez mi Mustafa? Dedi.

Mustafa Cevap vermedi. Kafasını salladı, anladığını ifade etti.

Munzur tek kelime ile konuşmayı bitirdi.

-Bu vatana el uzatan kardeşim de olsa değişmez! Ama… İnşallah halk zarar görmez. Masum insanların bunda suçu

yok! Bu coğrafya'ya bir neşter değmeli, yoksa düzelmez, dedi sustu.

Nehrin kenarında onları bekleyen iki kişi keleği hazırlamış bekliyorlardı.

Kelek yaklaşık on beş kalasın birbirine sıkı sıkıya bağlanmış, ağırlığı daha iyi taşıması için de etrafına onlarca su kabağı iliştirilmişti.

Murat Nehri'nin tek su üstü taşıma aracı kelekti. Hastalar, Elaziz'e keleklerle karşıya geçilerek getirilirdi. Kışın zaten keleğe gerek kalmazdı. Atlar donan Nehrin üzerinde rahatlıkla karşıya geçebiliyorlardı. Nehri geçmenin en zor zamanı bahar aylarıydı. Karların erimesiyle nehir yatağında sular hem azgınlaşır, hem de genişlerdi. Bazen Irmak geçit vermezdi. İnsanlar çaresizce suların durulmasını beklerlerdi. Bir çok hasta bu nedenle ölüp giderdi.

***

HASAN askerden gelmişti. Munzur'un vurulduğunu başına gelenleri geldikten sonra öğrenmişti. Hiç beklemeden Munzur'u ziyaret etmiş, taziyesini verip gelmişti. Düğünü ertelemek istemişti fakat. Munzur müsaade etmemişti. Düğünün zamanında yapılmasını istemişti. Komşusunun yardımıyla atlarının heybelerini elmalarla doldurularak çevre köylere dağıldılar. Geleneklere göre her davet ettikleri aileye bir elma bırakılırdı. Bazen elma yerine şeker de verilirdi. Fakat şeker pahalı olduğu için kendi yetiştirdikleri elmaları davetiye diye dağıtıyorlardı. Davetiye elmalar dağıtılıp geri döndükten sonra, sıra düğün hazırlıklarına gelmişti.

Düğün bir hafta olarak programlanmıştı ancak son zamanlarda baskın olaylarından sonra bu düğün üç gün olarak belirlendi. Köy düğünleri özellikle sonbahar aylarında yapılırdı. Bu aylarda köylü bütün işlerini bitirmiş, hasadını kaldırmış oluyordu. Böylece komşu köyler, akrabalar düğüne gelme imkânları olurdu. Doğuda düğün kelimesi yöre halkı için yalnız halay, yemek, damat, gelin ifade etmiyordu. Bir hafta boyunca güreş müsabakaları, cirit oyunları, at yarışları gibi etkinliklerle devam ederdi. Her düğün bir bayram, bir panayır gibi kutlanırdı. Yazın bütün yorgunluğu düğünlerde çıkarılırdı. Özellikle cirit oyunlarının ayrı bir yeri ve heyecanı vardı.

Hasan, yıllarca bekledikten sonra sevdiği kızla güzel bir düğün yapmak istiyordu. Evin önündeki harman yeri düğün için hazırlanmaya başlandı. Gelecek misafirlerin kalacağı evler tek tek ayarlandı. Başka köylerden gelen misafirlerin rahat etmeleri için ne gerekiyorsa yapıldı.

Cuma günü akşamdan misafirler gelmeye başlamıştı. Her bir misafir, köye girerken davul zurna ile karşılanıyordu. Hiçbir Misafir eli boş gelmiyordu. Mutlaka yanında ya bir koyun, ya bir keçi getirirdi. Daha zengin olanlar Dana ve ya inek getirerek düğün evine katkıda bulunurlardı. Fakir olanlar ise, Buğday, bulgur, pirinç gibi evin mutfağı için gerekli yiyecekler getirerek karınca kararınca katkı sağlıyorlardı.

Böylece yeni evlenen çift'in geçimini yapacağı hayvanları düğünle birlikte hazır olurdu.

...

Bu düğün farklı olmuştu. Köyün girişinde köyün en fakiri Mehmet Dede, yolun kenarına bir kazan bal koymuş, her gelene taze bal ikram ediyordu. Bu yeni bir olay değildi.

Mehmet Dayının üç yüz kara kovan arısı vardı. Kovanları kendi eliyle yapardı. Her biri iki metre uzunluğunda topraktan yapılmıştı. Her sonbahar bal alırdı, Elaziz'e götürürdü. Şayet şansı varsa satardı, kışlık tuzunu, sabununu şekerini alır gelirdi. Satamadığı zaman kenar mahallere gider fakirlere dağıtır gelirdi. Bu yılda çok bal olmuştu. Ellerinde sanki bereket vardı. Her yaptığı kovan ağzına kadar balla doluyordu. Bu yüzden Köyde lakabı Şirin Mehmet olmuştu. Şirin demelerinin iki nedeni vardı. Biri; bal dağıtması, diğeri ise köyün Nasrettin Hocasıydı. Herkesi güldürürdü. Az konuşur öz konuşurdu. Fakat lafı gediğine koymak deyiminin ustası sayılırdı.

Geçen yıl satmaya götürdüğü balı satamamıştı. Şehrin kenar mahallelerinde fakirlere dağıtıp gelmişti.

Bu yıl yok pahasına da olsa balı elinde kalmamıştı. Bütün kovanlardan balı aldıktan sonra köylüye, fakir fukaraya dağıtacağı kısmını ayırmış, on tenekesini de satmaya götürmüştü. Elaziz şire meydanında akşama kadar beklemiş hiç kimse balın yüzüne bile bakmamıştı. Akşam saatlerinde bakmış ki, bal satılmıyor, elini açmış dua etmiş; Yarabbi acaba ben fakirlerin payını az mı ayırdım da balım satılmıyor! Şayet az ayırdıysan beni affet. Şu garip kulun Mehmet'in balına bir müşteri gönder. Şayet ben bunu satmazsam, eve sabun tuz götürmezsem senin Ayşe (eşi) kulun benim başımın etini yer!" diye niyaz etmiş. Beş dakika geçmeden kelli felli bir adam gelir;

Bu bal kaça amca? Diye sorar adam.

Tenekesi elli kuruş efendi, der ama içinden adamın alması için dua eder. Aslında balın fiyatı söylediği miktarın çok çok üzerinde!

Adam hepsini ver, der.

Mehmet dayı balın hepsini verir, kafasını kaldırıp gökyüzüne bakar!

"Ey yüceler yücesi Rabbim! Sabahtan beridir burada ağaç oldum. Bir müşteri gelmedi. Duamın bu kadar çabuk kabul olacağını bilseydim, sabah dua ederdim. Şimdi de evimde olurdum! Der, gülerek gider.

Köye gelince kendi kendine söz verir, Osman'ın düğününde balları dağıtacağını söyler.

Her gelen misafire bir parça veriyordu. Her yiyen bir daha geri geliyor tekrar istiyordu. Sonunda iki tevek kalmıştı, onu da Osman'a verecekti. Hediye verecek parası olmadığı için balı düğün hediyesi sayacaktı.

Akşam geç saatlerde düğün başladı. Munzur ve Haydar yan yana oturmuş, konuşuyorlardı. Munzur eski sağlığına henüz tam olarak kavuşmamıştı. Zarato ile akraba olduğu için her zaman bir ayağı bu köydeydi. Köylülerin hepsi ile tanışıyordu. Haydar ikinci defadır geliyordu.

On yıl evvel buraya gelmişti. Amcası kızı Zaratolu Bayram'a gizlice kaçmıştı. Sünnilere kız vermedikleri için kızı geri almaya gelmişti. Büyük bir kavgadan sonra kızı alamadan gitmişti. Bu sefer düğüne gelmişti. Barışmak için bir bahane olmuştu.

Amcasının kızı Sultan Haydarı uzaktan biraz seyretti. Hoş geldin demek ile dememek arasında tereddüt geçirdi. Kocası Bayram Sultanın elinden tuttuğu gibi H a y d a r ' ı n yanına geldi. Haydar Sultan'a baktı. On yıl evvel almaya

geldiği kız bir çocuğu ile karşısında durmuş barışmak istiyordu. Haydar'ın yufka yüreği daha fazla dayanamadı. Kalktı amcakızıyla sarıldılar barıştılar. Bayram ile Haydar da toklaştılar.

-Bu gece kimseye söz verme Haydar, bizim misafirimizsin, dedi.

Munzur, gülerek Bayrama itiraz etti;

-Kirvem benimle kalacak. Kusura bakma Bayram geciktin. Teyzemlerdeyiz, dedi. Bayram sesini çıkarmadı, Munzur gülümsedi yerine geçip oturdu.

Haydar Munzur'un düzelmesine sevinmişti. Alişan'ın böyle bir şey yapacağını bilseydi. O gece Munzur'un yanından ayrılmazdı. Alişan, pusu olayından sonra İsyan rüzgârına kapılarak, dağlarda kendi adamlarıyla Aliboğazı'ndan ayrılıp, Kutu deresi çıvarına gözden uzak bir yere çekilmişti.

Alişan Seyit Rıza'nın adamıymış gibi görünmeye çalışıyordu ama aslında Baytar Nuri'nin adamıydı. Baytar Nuri'nin emirlerini harfiyen yerine getiriyordu. Baytar Nuri'nin bölgede çıkarmak istediği kaos için gizli işlerini Alişan'a yaptırıyordu. Alişan yaptığı işlerin karşılığını fazlasıyla aldığı için işinden memnundu.

Haydar, Munzur'un kulağına eğildi;

-Gelecek hafta bizim düğüne adamlarımı yollayıp seni aldıracağım, dedi. Munzur her zamanki güler yüzüyle Haydar'a baktı gülümsedi.

-Kirve, senin endişelerini anlıyorum ama benim adamlarım var. Üstelik ben adamlarla da gelmem. Mustafa'yı alırım, birde bizim sofu Hüseyin'i, birlikte geliriz. Yolda önüme gâvur ordusu çıksa umurumda değil. Yeter ki kalleşçe pusu kurulmasın.

Endişen Alişan'dan yana ise; o beni bulmazsa bile ben onu bulurum merak etme. Şu anda nerde olduğunu hangi mağarada yattığını, kaç adamla gezdiğini bile biliyorum.

Haydar bu kadarını tahmin edememişti.

Alişan şu sıralar Pirimin birliklerine katıldı Munzur kirve!

-Biliyorum!

-İşin kötüsü ne biliyor musun?

-?

Alişan Baytar Nuri'nin adamı. Baytar Nuri ise hiç de güvenilir adam değil. Pirimden gizli işler yapıyor. Ben ne diyorum Kirve biliyor musun?

Ne?

-Pirin, bu Nuri İngilizlerle çok irtibatlı... Acaba İngiliz ajanı olamaz mı?

Munzur yeni gelen düğüncülerin selamını aldı, onlara gülümsedi, sonra Haydar'a döndü.

- Sen benden büyüksün ama birlikte büyüdük. Sen de yanlış yoldasın, Pirin Seyit Rıza'da! Bu İngiliz ajanı Baytar'ın dolduruşuna geldi kurban! Hala bunun farkında değil. Yoksa Seyit Rıza devletle uğraşacak adam değil! Zaten aşiretlerle arası bozuk... Toprak meselesi yüzünden aşiretler Seyir Rıza'yı vurmak için fırsat kolluyorlar. Devletle ne işi olabilir. Sen şu Baytar'ın hayatını biliyor musun?

-He biliyorum!

Adam Padişahı bile İngilizlere satmış. Harput Askeri Rüştiyeyi birbirine katmış, sonunda okuldan atmışlar.

Yani?

Yanisi şu, Kirve; Ahan ben söylüyorum, hepimiz göreceğiz. Baytar Nuri Seyit Rıza'yı ipe götürecek kendisi kaçacak!

Haydar elini boğazına götürdü, sanki boğazında ilmik varmış gibi yutkundu. biraz düşündü. Munzur'un söyledikleri mantıklı gelmişti.. Şu İngilizlere gönderdiği mektuptan Seyit Rıza'nın haberi bile yoktu. Ama ne yapabilirim. Ölünceye kadar pirimin yanındayım. Şimdi ben gidip pirimle konuşsam, bunları anlatsam bilirim ki faydası yok. Zaten ok yaydan çıktı, diye düşündü.

-Neyse boş verelim bunları dedi, tütün tabakasını çıkardı, tedirgin bir yüz ifadesiyle Munzur'a uzattı. Düğünü konuşmaya başladılar.

Üç gün üç gece devam eden düğün üçüncü günü akşama doğru, Gülistan, süslenmiş bir at sırtında evin önüne getirilmesiyle son buldu.

Hasan'ın verdiği beyaz mendil başında duruyordu. Yöre geleneklerine göre damat damın üzerine çıkacak, gelin duvarın önüne atın üzerinde duracak. Damat yukarıdan gelinin başına küçük bir elma, ya da bir avuç şeker bırakacak. Sonra da kalabalığa doğru bir avuç bozuk para atarak düğünü bitirecekti.

Gülistan Duvar dibine gelip damadın başına bir elma, bir de bozuk para bırakmasını bekledi. Bütün davetliler heyecanla atılacak paraları bekliyorlardı. Hasan Lacivert şalvarı, sekiz köşe şapkası, beyaz gömleği ile tam damın kenarına geldi, önce küçük elmayı attı. Elma çocuklarının olması için atılırdı. Şeker ise bekâr kızların kısmetinin açılması içindi. Para ise bolluk bereket getirmesi için atılırdı. Büyük bir heyecanla önce elmayı yukarıdan bıraktı. Elma tam Gülistanın tepesine düştü. Kafası acıdı ama belli etmedi. Sonra şekerleri avuçla attı, ardından her biri bir para

olan bozuk paraları etrafa saçtı. Bütün çocuklar ve genç kızlar şeker ve para kapma yarışına girerken misafirler tek tek düğün evinden ayrılmaya hazırlanmaya başlamışlardı.

SEFERBERLİK

DÜĞÜNDEN bir hafta sonra köye jandarmalar geldi. Muhtar yine kendisini sorguya çekeceklerinden korkmuştu. Jandarmalar köye geldi mi hemen duyulurdu. Jandarma sözü bile insanların tedirgin olmasına yetiyordu. Köyde jandarma varken kimse tarla tabana gitmezdi. Korkusundan evde beklerdi. Çağırırlar diye herkes hazır beklerdi. Her bir jandarma köy gibi yerde general kadar havası vardı.. Her bir kelime bir kanun, bir ferman gibi tekrarlanırdı.

Son baharın son günleri olduğu için herkes evdeydi. Bu nedenle Muhtar tarlalara koşuşturarak köylüyü çağırma zahmetine katlanmayacaktı.

Jandarmalar, Muhtarın evinden içeri girdiklerinde muhtar damda oturacakları yerlerin minderlerini hazırlıyordu. Minderleri eliyle yumuşatıyor, tekrar yerine koyuyordu.

JANDARMALAR, muhtarın sıcak karşılamasından memnun oldular. Muhtara yaptıkları eziyeti çoktan unutmuşlardı. Muhtar zaten unutmak zorundaydı. Çünkü bütün işler jandarma ile yapılıyordu.

Çavuş Muhtara gülümseyerek selam verdi;

-Aferin muhtar! Gözümüze girdin" dedi, arkadaşına göz kırptı.

Silahlarını dizlerinin dibine koyarak "neme lazım!" der gibi tedbir aldılar.

Bir jandarma cebinden çıkardığı evrakları tek tek sıraya koydu.

-Muhtar bu köyde beş kişi askere çağırıldı, dedi, evraklardan ilkinin ismini okudu.

İsmail oğlu Hasan! Yusuf oğlu Ferhat! Kemal oğlu Nedim, Rıfat oğlu Süleyman, dedi, devam etti.

Muhtar, isimleri duyunca sitem eder gibi kafasını salladı, çavuşa baktı

-Bu gençler daha yeni askerden geldiler komutanım!

Çavuş kaşlarını çattı Muhtara sert çıktı:

-Vatana hizmetin zamanı olur mu muhtar?

-Olmaz tabi! Vatana canımız kurban! Ama Hasan yeni evlendi. Hadi diğerleri neyse ama Süleyman da daha dün nişanlandı. Düğünü yakın! Ama yapacak bir şey yok. Dediğiniz gibi bu vatan için canımız kurban olsun. Bir de… Dedi durdu. Çavuşun cevap beklediğini görünce devam etti. "Süleyman ve Hasan, evin tek oğlu ve babası yok. Evin tek erkeği… O giderse perişan olurlar. Askerde iken komşular işlerini gördüler. Biliyorsunuz babası yok! Acaba bir tek erkek olan evlerin çocuklarına bir ayrıcalık yok mu?

Çavuş sesini biraz daha yükseltti:

-Ne yani onlar askerlik yapmayacak mı?

-Yapacak tabi komutan ama Süleyman zaten beş yıldır askerdi. Daha birkaç ay önce askerden geldi.

-Ben anlamam! İşte kâğıtlar! Bu adamlar on beş gün sonra karakolda hazır olacak! Gerisi beni ilgilendirmez, dedi, getirilen ayranı tepsiden aldı, kafasına dikti.

Haber köye çok çabuk yayıldı. Bütün köy bu haberle çalkalanmaya başladı. Süleyman'ın annesi Pakize Hanım evin önünde oturmuş ağlıyordu. "Bu adalet mi!" Vatan dedik, bayrak dedik, oğlumuzu beş yıl askere gönderdik. Şimdi savaşa götürüyorlar. Bir oğlum var! Benim kolumu, kanadımı kıracaklar!" diye komşusuna dert yandı.

Komşusu yangına körükle gider gibi felaket tellallığı yapmaya başladı:

- Bu seferki normal askerlik değil, oğlun savaşa gidecek. Dersimin dağlarında çetelerle mücadele edecek Yüzlerce, binlerce mağaradan insan çıkarmak kolay değil! Keşke bir on sene daha askerlik deseydiler de oğlunu Dersim'e göndermeseydiler. Dedi kadının ağlamasını ağıta dönüştürdü. Sanki cenaze gelmiş gibi feryat etmeye başladı.

Bir süre sonra bahçede işini bitiren Süleyman avlu kapısından içeri girdi. Annesinin ağladığını görünce hemen yanına çöktü, annesinin gözlerinden akan gözyaşlarını eliyle sildi.

-Anam sakın endişe etme! Geri geleceğim, göreceksin! Oğlunla gurur duymalısın, dedi, teselli etmeye başladı.

Eğildi annesinin elinden tuttu, avlu kapısından içeri girdiler.

-Anamın korktuğu şeye bak! Ne var bundan! Askere çağırdıysalar gideriz. Askerden kaçacak kadar soysuz değiliz.

Annesi mızmızlanmaya devam etti.

-Tamam, da oğul sen o görevi yaptın! Üstelik bu seferki başka! Seni Dersime gönderecekler. Dersim dediğin yeri bilirsin. Bak köylerimizi basıyorlar. Karşınızda ordu yok! Ay düşse bulunmaz dağlarda çetelerle uğraşacaksınız!

-Korkma ana! Ayın olmadığı yerde bir yıldız bize yolumuzu gösterir, dedi. Yukarı çıkmaya başladılar.

Hasan hiç itiraz etmeden "Elbette giderim!" demişti. Gülistan aynı düşüncede değildi. Askere gitmesinden çok Dersim'e yollayacakları söylentileri içini ürpertmişti.

Akşamüstü Hasan Murat Nehrinin Kenarına gitmiş karşı Dersim dağlarını seyrediyordu.

Suyun karşısında Komer Köyüne, defalarca düğünlere gitmişlerdi. Onun ötesinde Sinsor, Konak, Celedor, Reşo, Berav, Yılangeçiren, köyleri dost akraba ile doluydu.

Artık karşı dağlar, Aliboğazı, Kutu Deresi, Hozat, Pülümür'ün sap dağları onları bekliyorlardı. İlk askere çağırıldıklarında hangi şehre, hangi bölgeye gideceklerini bilmeden gitmişlerdi. Nasıl olsa normal bir askerlik süresiydi.

Şimdi bambaşkaydı. Gidecekleri yeri çok iyi biliyordu Her baharda o dağlardan geçerek Erzurum yaylalarına giderlerdi. Araziyi çok iyi tanıyorlardı. Dünyanın en büyük orduları bile bu coğrafyada başarılı olamazdı. Murat Nehrine baktı. Sanki eski maviliğini kaybetmişti. Yılgın ve üzgün akıyordu.

Üzerinde durup Dersimi seyrettiği kayadan aşağı seke seke indi.

Murat suyunda yüzünü yıkadı, suyun akışına daldı, dudaklarından şu sözler döküldü:

"Muradım Murattır, sağ dönersem sana süslü bir köprü yaptıracağım. Köprü Dersime uzanacak. Artık kardeşçe ortasında insanların kucaklaşacağı bir köprü sırtına atacağım.

Köprünün adını BARIŞ koyacağım. Ne Pertek, ne Çemişgezek önünden artık kelekler hastaları azgın sularında kaybolmayacak, dedi!" Dedi, kalktı eve doğru gitti.

DERSİM YİĞİDİ HAYDAR

KİMSENİN cesaret edemediği töre kanunlarını ayakları altına almıştı. Bunlardan birincisi, kaçan amcası kızını gidip geri getirirken olmuştu. Ya sağ ya ölü götürmesi gereken kızı gözlerindeki sevgiye bağışlayarak Dersime eli boş geri gelmişti. Alevi, Sünni ile evlenemez Töresini çiğnemişti.

İkincisi ise; Munzur'un Annesi kaçarak Munzur'un babasıyla evlenmesinde saygı göstererek acımasız töre kanunlarını uygulamamıştı.

Haydar! Namertleri sevmezdi. Aşiretin başıydı, Kardeşi Aliekber'in düğün vardı ama ne düğün düğüne benziyordu, ne hava sonbaharı andırıyordu.

İnsanlar, sebebini bilmedikleri bir umutsuzluk içindeydiler. Herkes zoraki gülümseyerek rol yapmaktan başka bir şey yapmıyordu.

Haydar çiftliğinde düğün hazırlıklarını yüz kişi ile yapıyordu. Her şey bir Ağaya yakışır şekilde tertip ediliyordu.

Gelecek konuklara kesilmek için elli koyun, sekiz tane yetişkin dana ayrılmıştı. Yedi ocakta yedi kazan kaynayacaktı. Gelenlere Çedene kahvesi ikram edilecekti. Düğünlerde çokça tüketilen şarap Haydar tarafından listeden kaldırıldı.

Sünnilerin rahatsız olmamaları için böyle bir incelik düşünmüştü

Kirvesi Munzur'a söz vermişti, sözünü yerine getirecekti. Bütün önlemlere rağmen kenar köşede üzüm şerbeti diye içileceğini biliyordu ama buna müdahale edemezdi. Bir tartışma, kavga olmasını istemiyordu. Yöre düğünleri kavgasız geçmezdi. Her düğünde mutlaka bir iki kavga çıkardı. Bazen kavgalarda kan dökülürdü. Düğün yarıda kalırdı.

Munzur bir gün önce düğüne gelmişti. Yardım etmek istiyordu. Haydar'ın kendisine iş gördürmeyeceğini biliyordu ama yine de bir gün erken gelmişti.

Haydar bu düğünün aşiretler için bir toplantı olmasına karşıydı. Baytar Nuri'nin düğünü birlik beraberlik için fırsat olarak gördüğünü, bu nedenle düğünü bir toplantı yerine döndüreceğini de biliyordu.

"Ahhh! Dedi, derin bir nefes aldı. "Pirim gelseydi buna izin vermezdi. Burası yeri değil, derdi!" Munzur'un oturduğu ağacın altına doğru gitti.

Kirveeee ! Dedi yüksek sesle. Sesinde Munzur'a olan sevgisi vardı, güven duyduğu tek insana duyduğu hayranlık vardı. Mertlik vardı!

Oturdu Munzur'un yanına! Munzur'a takıldı.

-Seni de evlendirmenin zamanı mı?

Munzur Kirvesine baktı gülümsedi.

-Sel geliyor, sen hala selin önünde ev yapmaya çalışıyorsun. Evlilik düşünecek zaman değil.

-Yok Kirve! Artık zamanı! Seni evlendireceğiz. Annen bizdendi. Şimdi seni tekrar bizden bir güzelle evlendireceğiz, dedi.

O sırada başında oymalı kırmızı yazmasıyla ay gibi parıldayan Haydarın kız kardeşi Fidan tepside ayranları getirdi.

Fidan yirmi üç yaşlarında güzel bir kızdı. Kimse Onu Haydar'dan isteme cesareti gösterip talip olamıyordu. Haydar kız kardeşini vermemek için bin bir bahane ileri sürüyordu.

Fidan'ın gelmesiyle Munzur her zaman olduğu gibi bayan geldiği için yere baktı. Haydar dikkatle Munzur'u izliyordu. Munzur Fidan'la birbirini delicesine seviyorlardı fakat hiç konuşmamışlardı. Fidan, Munzur'un her gelişinde bir başka kız oluveriyordu. Atıyla dağlardan inmeyen kız, birden uslu, evcil bir kız oluyordu.

Munzur, Kirvesinin kız kardeşine göz koymuş diye, utancından bakamadı.

Fidanın uzattığı tepside bardağı alırken bakmadığı için bardağı tepsiye devirdi. Yüzü kıpkırmızı oldu.

Fidan Güldü, Munzur'a baktı, "Seni gören beni erkek, seni bayan sanacak paşam, dedi.

Munzur istemeyerek Fidan'a baktı. İlk defa Munzur'a biri "PAŞAM'!" Diye hitabetmişti.

-Paşam nerden Çıktı? Dedi Haydar'a baktı. Haydar güldü; "Bilmem Bizim deli kızın sözü!" dedi.

Fidan'ın yüzü pembeleşti." Paşam!" demesini ne demek olduğunu söyleyecekti ama yeri değildi.

Haydar çabuk toparlandı, kardeşine daha fazla Munzur'u utandırmaması için kafasıyla çekil, dedi.

Munzur kendine kızdı. Sevdiği kıza rezil olmuş gibi, Kirvesine bir süre bakamadı. Tazelenen ayran bardağını aldı, içmeye başladı. Fidan abisinin yanına oturdu, hazırlıklardan bahsetmeye başladı.

Eksiklikleri sıraladı. Bunları yaparken gözleri Munzur'a kayıp kayıp gidiyordu. Munzur baktı olacağı yok; Namaz aklına geldi.

-Kirve, ben ikindi Namazını kılmadım, şu çeşmede abdest alıp şu çimenlerin üzerinde namazımı kılıp geliyorum, dedi.

Haydar, kalkmakta olan Munzur'un bileğinden yakaladı;

Munzur! Sen bizi tanımaz mısın? Evet, biz Aleviyiz ama bize gelen misafir için Abdest yeri de var Namazlık da… Herkes bizi başka bilir, sakın sen de öyle sanma, dedi. Alınmış gibi Fidan'a baktı; "Çabuk ibriği su doldurup birini yolla, namazlığı getirin şuracıkta serin hazır olsun", dedi.

Munzur aslında bunları biliyordu ama oradan kaçmak istedi. Fidana bakmamak için dünyanın eziyetini kendine yapıyordu.

-Kusura bakma Haydar, siz rahat konuşun diye gitmek istedim, dedi, fakat Haydar her şeyin farkındaydı. Ama zamanı ve yeri değildi. Savaşta neler olacağını tahmin edebiliyordu. Bu nedenle Fidan'ı emin bir yere vermek istiyordu. Fidan, ibriği ve namazlığı getirmeye gitmeden abisinin yanında Munzur'a bir teklifte bulundu.

-Çoktandır yarışmadık. Var mısın namazdan sonra atlarla Ferş deresine doğru yarışa, dedi.

Munzur Önce Haydar'a baktı. Haydar Kafasıyla onayladı. Sonra kardeşini uyardı;

-Sen Munzur'un beyaz atını daha görmedin. O atı dersimde geçecek at daha anasından çatlamadı, dedi.

Fidan "Göreceğiz!" dedi gitti.

Haydar, kalktı izin istedi. Diğer misafirlerle meşgul olmak istiyordu.

Beş dakika geçmeden Fidan elinde bir namazlık, su dolu bir ibrikle geri geldi. Munzur'la baş başa kaldılar.

Munzur ibriği Fidanın elinden almak istedi, Fidan vermedi.

-Ben dökecem paşam, dedi.

Munzur'un yüzü kızardı, utandı, ne diyeceğini bilemedi

-Olmaz! Ben abdestte kimseye su döktürmem, dedi.

Fidan ibriği arkasına sakladı.

-Ben de ilk defa birine su dökeceğim, dedi.

-Şu paşam sözü nerden çıktı? Sen bana her zaman Munzur Ağa ya da Kirve derdin!

-Sen benim paşamsın. İlk ve son paşamsın! Bundan böyle sana böyle hitabedeceğim! İster beğen ister beğenme, dedi. Gözbebeklerindeki sevda kelebeklerini Munzur'a gönderir gibi baktı!

Fidan ibrikle suyu dökerken ikisi de bir gönülde buluşmuşlardı. Artık söylenecek söz kalmamıştı. Birbiriyle konuşmamalarına rağmen, akıllarında ve hayallerinde aynı şeyler geçiyordu.

Munzur abdesti aldı, namaza durdu. Fidan hala elinde ibrikle Munzur'u seyrediyordu. İkindi Namazını kılarken, namazın ne zaman başladığını, kaçıncı rekâtta olduğunu unuttu. Birden uykudan uyanır gibi hayallerden koptu, namazda olduğunu hatırladı. Kaçıncı rekât olduğunu Hatırlamak istedi ama aklına gelmedi.

Sevgi bu olmalı dedi. Hayatın katılaştırdığı yüreği Fidan'a olan aşkıyla yumuşacık olmuştu. Bir gün Hocasının sohbetinde konu sevgiydi. Sevgiyi anlatıyordu.

"Sevin! Ne severseniz sevin! Yeter ki yüreğinizde sevgiyi eksik etmeyin, demişti. Sonra odanın bir köşesinde sessizce oturan Sefer Dayı'yı göstermişti. "Bakın, Sefer de sevmesini bilmiyordu ama öğrendi. Söyle bakalım Sefer sevgiyi nasıl öğrendin? Anlat bakalım!" Diye sormuştu.

Sefer, yetmiş yaşlarında Parçikan aşiretine mensup bir köylüydü. Ayağa kalkmış, mahcup ve tevazu dolu bakışlarıyla şöyle anlatmıştı;

"Ben hayatımda hiç bir şey sevmedim kardeşlerim. Sevgi nedir bilmezdim. Geldim Bilge Hocama; sevgi istedim.

Zira çocuğumu sevemiyordum. Eşimi sevemiyordum. Hayattan hiç bir zevk almıyordum. Sanki her şey boş ve anlamsızdı.

Hocam bana; "Git nehir kenarında beğendiğin güzel bir taş seç. Eve götür. Odanın penceresine koy!

Her gün üç defa taşı al temizle, parlat yerine koy. Bir ay sonra taşı yastığının altına koy. Taş ile yat. Üçüncü ay taşı tekrar pencereye koy ama gece uyan taşı parlat, tozunu al, tekrar yat! Dördüncü ay, her evden çıkışta taşı öperek evden çık!

Beşinci ayda tekrar nehir kenarına git, taşı bulduğun yere bırak eve gel!" dedi.

Ben de aynısını yaptım. Nehir kenarında parlak, güzel bir taş beğendim. Aldım eve getirdim. Söylendiği gibi taşa hizmet ettim. Onu temizledim, parlattım, yastığımın altına koyup yattım, evden her çıkışta öperek çıtım. Beşinci ay sonunda taşı bulduğum yere bırakıp eve döndüm. İşte ne olduysa ondan sonra oldu. Geceleri taş yanımda olmadan uykum gelmedi.

Sabah evden çıkarken taşı öpemediğim için üzüntüm daha da arttı. Bu ayrılığa ancak iki gün dayanabildim.

Beş ay boyunca bir arkadaş gibi birlikte olduğum, her gece uykudan uyanıp parlattığım taşı aramaya başladım. Daha fazla dayanamadım taşımı geri getirmeye gittim. Taşı bıraktığım yerde o kadar benzer taş vardı ki, kendi taşımı tanıyamadım.

Günlerce dört ay hizmet ettiğim taşımı aradım. Ne yazık ki o güzel taşımı bulamadım. Bir ara taşıma benzer bir tane buldum eve getirdim ama bana kendi taşımın sıcaklığını vermedi. Tekrar götürüp yerine bıraktım.

Hemen her gün taşımı aramaya gittim. Bulamadıkça içimdeki hasret büyüdü. Onu özledim, deliye döndüm.

İşte sevgiyi gönlüme böyle koydum karındaşlar!

Meğer sevgi emekle oluyormuş. Ben yıllarca sevgiyi bedava istiyormuşum da Allah o nedenle bana vermiyormuş. Anlayacağınız; sevgisiz kuru bir ağaç idim, bir taşı sevdim meyve veren ağaca döndüm, demişti.

Şimdi ben de öyle oldum galiba, dedi. Munzur, namazı bitirdi. Selam verdi. Elini açtı dua etti. "Bahtımız senin adınla açılsın Rabbim! Bahtımı "Beyaz atlı adam!" gibi olmasın nolur! Sen güzelsin, güzel olan her davranışı seversin. Sen tamamsın eksik hiç bir şeyi sevmezsin! Sen kerimsin, Kereminden mahrum etme! Bu milleti bölmeye çalışanlara fırsat verme!" dedi duasını bitirdi.

Kendisine hayranlıkla bakan Fidan'a baktı!

-Di haydi yarışa , dedi, Munzur ve birlikte iki küçük çocuk gibi atlarına koştular.

***

ERTESİ gün Dersim aşiretleri Haydar'ın düğününe akın ediyorlardı. Köyün merasında at bağlayacak yer kalmamıştı. Dersim aşiretlerinin reisleri hediye getirmede yarışa girmişlerdi. Bazıları işi abartıp, düğüne at yüküyle gelmişlerdi. Düğüne getirilen hayvan sayısı iki yüzü aşmıştı.

HAYDAR, Misafirleri rahat ettirmek için koşuşturuyordu. Adamlarına emirler yağdırıyor, yemeklerin yanına gidiyor, yemekleri kontrol ediyordu. En son iki atlı köyün girişinde belirdiler. Gelen Baytar Nuri'ydi. Haydar karşılamak için hareketlenirken yanındaki misafiri tanımak istedi. Biraz yaklaşınca Baytar Nuri'nin yanındaki adamı tanıdı. Acımasız, eşkıya namıyla Goppo ağa gelmişti. Birden şaşırdı.

Goppo davetliler arasında değildi. Alişan'ın amcasıydı. "Eyvah! İnşallah Munzur Goppo ile dalaşmaz!" dedi, İçinden.

Baytar Nuri önce attan inde kucak açarak Haydar'a doğru geldi. Artık yaşlı sayılırdı. Bir ayağı aksıyordu.

-Hoş geldin Baytar Ağam, dedi Haydar.. Başka zaman olsa Baytar Nuri ile iki kez sarmaş dolaş olurlardı. Bu sefer sadece tokalaştılar. Baytar Nuri, Haydar'ın kendisini neden soğuk karşıladığını iyi bildiği için pek fazla alınmadı.

-Bak Haydar sana kimi getirdim dedi, attan İnen Goppo Ağayı takdim eder gibi elleriyle gösterdi.

Goppo Ağa Haydar'a sarıldı, sonra Haydar'ın omuzlarında tuttu yüzüne baktı;

-Haydar, Haydar! Adına kurban Haydar, dedi. Tekrar sarıldı. "Pirim Seyit Rıza geldi mi? Diye sordu.

Haydar Baytar Nuri'ye baktı. Baytar Nuri gelmeyeceğini biliyordu, neden söylemedi acaba diye düşündü.

-Yok, Ağam gelmeyecek. Daha önemli işleri var, dedi, Büyük bahçeye girdiler. Yaklaşık iki yüz misafirin oturduğu bahçeye girdiklerinde herkes ayağa kalktı.

Baytar Nuri'yi gören hoş geldin demek için herkes sıraya girdi.

Haydar manzara karşısında adeta dondu. "Pirim gelseydi böyle karşılamazlardı!" dedi. İçinden sinirlendi ama belli etmedi. Goppo, birçok aşiret tarafından sevilmediğini bildiği için Baytar Nuri'nin gölgesinde herkesle tokalaştı.

Baytar Nuri'nin önünde eğilenler, el bağlayanlar, yağcılık yapanlar, Haydarı hayrete düşürmüştü.

Ne de olsa düğün sahibiydi. Başka zaman olsaydı iki yüzlülüklerini yüzlerine vurmaktan çekinmezdi.

Akşam olmak üzereydi. Davul zurna hiç susmadan devam ediyordu. Her aşiret kendini oyunda göstermek için yarışa girmişlerdi. Kadınların yarısı damların üzerinde diğer yarısı bahçe duvarından yüksek evin yan tarafındaki tepeye tünemiş oyunları seyrediyorlardı.

Munzur Baytar Nuri' ile tokalaşmadı. Diğer Şavak aşiretleri de Munzur'un yaptığını yaptılar. Görmezlikten geldiler. Munzur Baytar Nuri'nin yanındaki Goppo Ağayı görünce yerinden fırladı. Koşarak Haydar'ın yanına geldi.

-Sen mi şu adamı davet ettin? Dedi. Sinirden elleri titriyordu.

-Yok! Dedi Haydar. "Kendini davet etmiş soysuz!

-Düğün olmasaydı şu Goppo'yu burada kurşuna dizerdim.

Haydar, Munzur'un koluna girerek birkaç adım öteye götürdü;

-Aman kirve, gözünü seveyim, düğün mahvolmasın. İnan ben de bilmiyordum. Şu Baytar'a takılıp gelmiş. Düğün bitsin istersen beş parçaya böl, dedi, rica etti.

Munzur'un göğsü sinirden inip inip kalkıyordu. Kendini zor tuttu.

-Tamam Kirve! Ama düğünden sonra beni tutmaya kalkma. Onu pusu yerine götürüp kafasını ezmesem bana da Munzur demesinler.

-Yapma Kirve! Goppo Alişan'ın amcasıdır. Adam pusuda yokmuş.

-Bunların birbirinden haberi vardır. Mutlaka Alişan'ın yerini biliyordur. Öldürmeden Alişan'nın yerini öğreneceğim, dedi, tekrar yerine geçti oturdu. Munzur'un bu hareketi Baytar Nuri'nin gözünden kaçmadı. Eğildi Goppo'nun kulaklarını;

-Hiç yoktan kendinize düşman yarattınız. Şu senin şu yeğenin Alişan kafasızın biri. Düşmanını vurmanın zamanını bilmemiş. Bu isyandan sonra bu adamlar zaten bizim avucumuzda olacaklar. İstediğin gibi intikamını al! Bak sana bakıyor. Ben sana gelme, dedim.

Goppo elini silahına attı;

-Beni bu topraklarda bir tek Osman korkuturdu. O da öldü. Kimse benimle başa çıkamaz sen keyfinde ol, dedi. Getirilen çedene kahvesini aldı. Yan gözle Munzur'a baktı. Kendisinde iri yarı, daha genç biri olduğunu görünce belli etmedi ama korkudan ürperdi.

Munzur oturur oturmaz, genç bir çocuk Munzur'un omzuna dokundu;

-Seni içerde bekliyorlar Munzur Ağam, dedi.

-Kim beni bekliyor?

-Bilmem Ağam kadınlar söyledi.

-Kalktı gençle birlikte yemeklerin yapıldığı yere gitti. Giderken etrafına bakındı. Kendisini çağıranın kim olduğunu görmek istiyordu. Kadınlar yemek kazanlarının altını odunla beslerken, aralarından biri doğruldu, Munzur'a doğru geldi.

Munzur, karşısında Fidan'ı görünce anladı. Olduğu yere çakıldı kaldı. Geldiğine pişman oldu ama geri gidemedi. Ayakları kalakaldı.

Fidan başındaki Yörük sarığı ve yeni giydiği bindallı kırmızı mavi elbiseyle gülerek yaklaştı.

-Ben çağırdım seni Paşam, dedi.

Munzur hala kafası önündeydi. Daha bir kaç saat önce at yarışı yapmışlardı Fidan neden orada konuşmadı da bu kadar insanın içinde beni mahcup ediyor, diye düşündü.

Fidan'ın Munzur'un kendisinden utanması hoşuna gitmişti. Eliyle çenesini kaldırdı.

-Kimseden korkma, herkes de baksın! Senden bir söz istiyorum, deyince, Munzur kendinden geçti, bir çocuk gibi teslim oldu.

- Senin emrin başım üzerine, dedi.

Fidan kendini anlamak istemeyen Munzur'a içinden alındı ama belli etmedi.

Beyaz bir ipek mendile sarılı bir şey uzattı.

-Anan-Baban yoktur bilirim. Babasız büyüdün! Kız kardeşin de yoktur. Onun için sana ne vereyim diye çok düşündüm. İçinde işlemeli bir mendil var. Aslında senin bana mendil vermen gerek ama bunu yapamayacağını biliyorum. Bilirim yüz sene de geçse sen bu utangaç yüzünle bana tek kelime söyleyemezsin. Bu mendil sana nişanımdır. Bir gün

abimden istemeye gelirsen bunu göster, bu seni sevdiğimin işaretidir. Şayet senin bende gönlün yoksa şimdiden mendili alma! Mendili götürme! Konuşamayacağını bildiğim için mendille kararını öğrenmek istedim, dedi.

Munzur'un yüzüne yakışan siyah iri gözleriyle Fidan'a baktı. İçindeki sevgi dehlizlerinde sanki ak yazmalı kadını görmüştü. Yâda hiç hayal edemediği, güzel bir sevgiliyi…

Fidan'ın elindeki küçücük çıkını aldı. İçine baktı. İçinde oyalı bir mendil vardı. Hiçbir şey söylemeden aceleyle dönüp gitti.

Fidan, Munzur'un elindeki mendili almasını beklerken sanki asırlar geçmişti. Zaman yok olmuştu. Munzur, mendil elinden alındıktan sonra heyecandan nerdeyse bayılacaktı. Başı döndü, olduğu yere çömeldi, etrafa rezil olmamak için biraz dinlendi, sonra gitti.

Bütün kadınlar manzara karşısında ağızları açık kalmış, seyrediyorlardı. Fidan'ın cesaretini alkışlarla kutladılar.

Munzur mendil elinde yerine giderken hala yüzü kıpkırmızıydı. Geldi yerine oturdu. Birlikte geldiği aşiretindeki arkadaşlara seslendi. Bu gece herkes düğün hediyesini versin, Haydar'dan izin alıp gideceğiz, dedi.

Herkes bu karara karşı çıktı. Daha cirit oyunu yeni başlamıştı. Hele halay çekmeden gidilir miydi? Munzur, düğünlerde halayın başını kimseye vermezdi.

İki gün burada kalacaklar diye gelmişlerdi. Munzur bütün itirazlara rağmen sabah yola gitmeye hazır olmalarını söyleyerek konuyu kapattı.

Sabah şafak sökmek üzereydi, hala oyunlar devam ediyordu. Düğün devam ederken Baytar Nuri gece boyunca hiç boş durmamıştı. Kendisine tahsis edilen odaya çekildi.

Önünde bir liste vardı. Aşiretleri ikişer üçer kişilik guruplar halinde odaya alarak kışın yapılacak hazırlıklar konuşuluyordu. Dört aşiretin Reisi odaya çağırıldı. Dört aşiret en kalabalık silahlı adamlara sahip aşiretlerdi. Üstelik bu dört aşiret destek sözü vermelerine rağmen soğuk duruyorlardı. Devlet'e yakın adamları vardı.

Baytar Nuri, dört reisin gözüne tek tek baktı:

- Seyit size çok güveniyor. Sırtını size dayayarak savaşa giriyor, dedi.

Karşıdakilerin hareketlerinden cevaplarından ne kadar güvenilir olup olmadıklarını çözmeye çalıştı.

Bir tanesi, derin derin düşündü. Sanki bazı korkuları vardı. İsyanın kazanılmasından emin değilmiş gibi kararsız duruyordu.

Baytar Nuri, adamın davranışlarından kararsızlığını anladı, gidermek istedi:

-Açık konuşun ağalar! Çekindiğiniz noktaları söyleyin!

Kamber Ağa'nın konuşmak istediğini belirti ve hafifçe öksürdü, nerden başlayacağına karar vermeye çalıştı:

-Baytar Beg! Her şey tamam da babam, bu savaş ne kadar sürecek?

-Önümüzdeki yaz tamamdır!

-Ya tamam olmazsa? Köylerimiz, adamlarımız, çocuklarımız…

-Her şey inceden inceye hesabı yapıldı ağalar! Tereddüt yok. Bu sefer tamamdır.

Kamber Ağa bir kaygısı daha vardı;

-Peki, Kemal'in Kuşlarıyla nasıl başa çıkacağız!

Baytar sustu, önce ne demek istediğini anlamadı.

-Kemal'in kuşları da neyin nesi Kamber Ağa?

Bilmez misin, gökyüzünden ateş yağdırıyorlar. Deyince Baytar bir kahkaha attı;

-Sen tayyarelerden bahsediyorsun!

-Evet

-Onlar kolay! Kemal'in kuşları hepsi eski fazla yüksekte uçamazlar. Bizim dağlara geldiklerinde menzilimize mecburen girecekler. Bizim keskin nişancılar yukarıda Kuş muş bırakmayacaklar.

-Ya vuramazlarsa?

-Kamber Ağa, Kamber ağa!. Yarına çıkacağımızın garantisi bile yok ama sen de her şeyin garantisini istiyorsun. Bilmezmiş gibi konuşma. Binlerce mağaranın hangisini bombalayacak? Kemal'in Kuşları sözü hoşuna gitmişti, aynı kelimeyi kullandı;

-Kemal'in kuşları gelmeden sesi geliyor. Ses duyulunca mağaralara saklanacağız. İstediği kadar bombalasın!

Diğer aşiret reisi Baytar'ın sözünü kesti.

- Af buyur begim ama bu devletin bombası biter mi? Sen gelecek yaz biter diyorsun. Bence bu iş uzun sürer.

Baytar Nuri sinirlendi ama belli etmemeye çalıştı. Geçen isyanda siz yoktunuz ama nerdeyse başarıyorduk. Şimdi daha kalabalığız, deyince Kamber Ağa bıyıkaltı gülerek cevap verdi;

-Baytar Beg, sen başa çıktıysan bu savaş neyin nesi? Sen başaramadığın için şimdi savaşa giriyoruz, dedi. Diğerleri de gülmeye başladılar.

Baytar Nuri işi daha fazla uzatmak istemedi;

-Şimdi siz bana cevap verin bakalım! Bizimle birlikte misiniz, değil misiniz?

Dört kişi birbirine baktı. Dördü de kafasını salladı; Beraber olduklarını söylediler. Baytar Nuri onların bu söz verişine inanmadı ama en azından karşılarında olmalarından iyidir dedi sevindi.

Goppo dışarıdan içeri girdi. Baytar Nuri'nin kulağına eğildi;

-Şavak aşiretleri ayaklandı gidiyorlar!

-Oh, daha iyi ya! Onlar gitsin de işimizi rahat görelim, dedi, sevindi.

Goppo'ya baktı.

-Gitmeleri hayra alamet değil ama en azından iyi bir yönüne sevinmelisin!

-Neye sevineceğim!

-Seni vuracaklarından korkuyordum!

-Beni vuracak insan daha dünyaya gelmedi Begim!

Baytar, Goppo'a gülerek baktı, "öyle olsun!" Dedi, Ayağa kalktılar. Hepsi birden dışarı çıktılar. Çıkarken Goppo''nun kulağına eğildi;

-Unutma, düğünden sonra Seyit Rıza'ya gideceğiz. Bütün aşiretler tamamdır. Bir iki tane fire verse de ziyanı yok. Zaten devlet onları da isyancı biliyor. "Kemal'in Kuşlarına yem olur giderler!" Dedi sesini yükselterek kahkaha attı!

Dışarıda Güneş doğmak üzereydi. Davul zurna durmuş, cirit oyunu için alan hazırlanıyordu. Cirit oynayacaklar, hazırlık yaparken, seyirci sayısı da artmıştı.

Baytar Nuri yerinden kalktı, Munzur'un yanına geldi. Munzur gitmeden mutlaka konuşmak istiyordu. En çok

Munzur için gelmişti. Bu sıralar birbiriyle dalaşma zamanı değildi.

Munzur'un yanında oturan Kardeşi kalktı Baytar Nuri'ye yer açtı.

Munzur hafifçe doğruldu;

-Gel Baytar Beg, dedi, yanında boş yeri gösterdi.

-Munzur bize bir merhaba, demedin. Seni incitecek bir iş mi yaptık?

Munzur Goppo ile gelen Baytar Nuri'ye bakmadan konuştu.

-Düşmanımla gezen, düşmanım olmasa da dostum da sayılmaz!

-Sizin düşmanlığınız beni ilgilendirmez. Bizim davamız başka sizin başka!

-Biz o dava dediğin şeyin içinde değiliz Baytar Beg!

-Biliyorum. Siz eskiden beri devletin yanında yer aldınız fakat bu sefer artık devletle hesap kapanacak!

-Biz o hesaplardan anlamayız. Varın gidin devletle ne yapıyorsanız yapın. Ancak aşiretimin bir kılına zarar gelirse ne yapacağımızı bilirsin!

-Neden bizimle birlikte olmuyorsun. Pir Seyit Rıza'yı tanırsın! Güçlüdür kuvvelidir, dediğini yapar. Onun komutasında Cumhuriyete karşı kendi bağımsızlığımızı ilan edeceğiz. Zaten bağımsızız. Bizi Osmanlı altı yüz sene teslim alamadı.

-Ben anlamam tarihten! Bizden uzak olun yeter! Senin yola çıktığın aşiretlerin geçmişine bak bakalım. Çoğu ya eşkıyalıktan geçinirdi, ya da yol keserek fakir fukarayı soyarak geçinen hırsızlar.

-Toprak olmayınca ne yapsınlar? Nasıl yaşayacaklar?

-Toprağı olmayan eşkıyalık mı yapması lazım? Köyleri basıyorsunuz. Milletin parasını, malını, kışlık buğdayını alıyorsunuz. Peki, onlar ne yiyecek?

-Biz savaştayız, bize para lazım!

Munzur fazlaca tartışmak istemedi;

-Bu işin altında senin olduğunu biliyorum. Sen Milleti ayağa kaldırdın.

Nasıl olsa ne ailen var ne akraban! Senin için hava hoş! Şayet yarın Devlet Köylerinize girerse, günahsız halk zarar görürse, bunun tek suçlusu sensin! Yarın mahşerde bunun hesabını vereceksin!

-Sen merak etme Munzur! Dedim ya, Osmanlı bile buraya girmedi. Osmanlı toprakları içerisinde altıyüz yıl kendi kanunlarıyla yaşayan ve ele geçirilmeyen tek toprak dersim topraklarıdır! Kemal'in birkaç bin askeri bu dağlarda boğulur gider. Şu an elimizde yüzelli askeri esir.

-Subaylara olmadık işkenceler yapmışsınız! Hadi yakaladınız, esir olanlara insanlık dışı işkencelerle öldürür mü? Bu nasıl savaş kanunu?

-Gelmesinler. Burası Dersim halkının vatanıdır. Deyince Munzur hemen ayağa kalktı Adamlarına kalkmaları için işaret etti. Sonra Baytar Nuri'ye döndü;

-Bu topraklarda bağımsız da olsanız birbirinizi yiyerek huzur bulamazsınız! Biz bu işte yokuz. Gerekirse çocuklarımızı askere göndeririz. Bunu böyle bilin ve ona göre ayağınızı denk alın. Bizim aşiret bayrağını, vatanını seven bir aşirettir. Biz atadan dededen böyle gördük. Seyit Rıza'ya yazık ediyorsun. Sen istesen kimsenin burnu kanamadan savaş hemen biter ama sen hala Koçgiri isyanının intikamı ile

yanıyorsun. Ben boşuna konuşuyorum. Sonunda Seyit Rıza-yı yarı yolda bırakır kendini yine kurtarırsın. Bize müsaade, yola gideceğiz, dedi, izin almak için gözleri Haydar'ı aradı. İki aşiret reisi ile köşede konuşurken Haydar'ı gördü. Yanına gitti kulağına eğildi;

-Haydar izin varsa biz gideceğiz!

Haydar, Munzur'a sert bir bakış attı;

-Bu ne demek! Hizmette bir kusur mu yaptık!

-Hayır, kusur'dan değil, ben burada kalırsam Dayanamam Goppo kansızını vururum. Kendimi zor tutuyorum. Düğünün berbat olmasını istemem! İzin ver de gidelim!

Haydar bir an unutmuştu. Akşamdan beri aklındaydı. Munzur ile Goppo kapışırsa düğün keyfi kaçar, diyordu. Munzur'a' baktı, istemeyerek kabul etti;

- Kirve! Sadece senin başın derde girmesin diye izin veriyorum. Yoksa mümkün değil izin alamazdın, dedi Munzur'a sarıldı.

Şavak aşireti cirit oyunu için hazırlık yapmaktan vazgeçerek, hemen toparlandılar. Hazırlıklar başladı, atlar getirildi, herkes atlarına atladı. Munzur en başa geçti, Goppo'ya baktı, hiçbir şey demeden kalabalığa el sallayarak düğün evinden ayrıldılar. Biraz ilerledikten sonra içinden bir ses geriye dön bak dedi. Döndü damın tam ucunda Fidanı gördü. Fidan el sallıyordu. Munzur elini kaldıramadı. El sallamak istedi ama utandı. Sadece gülümsedi, yoluna devam etti.

Konaktan biraz uzaklaştılar birden gökyüzü çöküyor sandılar. Dört keşif uçağı alçak uçuş yaparak üzerlerinden geçti. Düğün evi darmadağın oldu. Uçaklar alçak uçuşla ses korkusu vermek istemişlerdi. Yaklaşık beş yüz kadın, çocuk

erkekler kaçışmaya başladılar. Sanki kıyamet koptu. Çığlıklar, çocuk ağlamaları dağlarda yankılandı.

-Kemal'in kuşları geldi, kaçın, diye herkes birbirini uyararak düğün yerinden uzaklaşıyordu.

Uçaklar uzaklaştıktan sonra koşarken yere yıkılanlar, dizini ayağını yaralayanların sesleri yükseliyordu. Herkes birbirine yardıma koşmaya başladı. Haydar, elini güneşe siper etti gökyüzüne baktı. Jetlerin bıraktığı duman izi nerdeyse evin üzerine inecekti.

-Baytar Beg şayet biz bunlarla savaşacaksak yandık! Bunlar başımıza ateş yağdırır, dedi.

Baytar Nuri, Haydar'a kızdı;

-Haydar onlar Kemal'in kuşları ama biz de Dersimin kartallarıyız! Kuş avcılarıyız. Göreceksin gökyüzünde bir kuş bile kalmayacak, hepsini yere indireceğiz!

Haydar söylenenlere inanmadı ama inanmış gibi göründü. Tekrar dağılan misafirleri sakinleştirmek için etrafına bakındı.

Düğün, düğün olmaktan çıkmış, İsyana katılacak, katılmayacak aşiretler toplantısına dönmüştü. İkili görüşmelerle birlik beraberlik aranıyordu. Baytar Nuri böyle olmayacağını anladı, tek tek herkesi Seyit Rıza'nın başkanlığında bir toplantı yapmaya davet etti.

Toplantıdan Seyit Rıza'nın sonradan haberi olacaktı. Zaten yetkiler Baytar Nuri'ye verilmişti. O da yetkisini kullanarak yaklaşık orada bulunan yirmi aşireti yer ve zaman söyleyerek toplantıya çağırdı.

Düğün tatsız tuzsuz olup bitmişti. Gelen misafirler, jetlerin keşif uçuşlarıyla rahatsız olmuş, dağılmışlardı.

Haydar, içinden ilk defa isyan'ın yanında yer almakla pişman olmuştu. Kardeşinin düğünü aşiret toplantısına dönüşmüştü.

***

KÖY MEYDANI yine tarihi bir gün yaşıyordu Zarato'da. Kabasakal Çiftliğinin sahibi İstanbullu da gelmişti. Karakol Komutanı köyleri gezerek, gençlerin silâhaltına alınması için köylüleri devlete yardıma çağırıyordu.

Karakol komutanı köyün orta taşına çıkmış konuşma yapacaktı. İstanbullu bir sandalyeye oturmuş, fötr şapkasını dizine koymuş, iki eliyle bastonuna dayanmış konuşmayı dinliyordu. Site Nine elini arkaya bağlamış, komutanı dinlemek için ön tarafları seçmişti. Köyde korkusuzca soru sorabilen tek kişi olduğu için köylü bilerek Site Nine'ye önde yer vermişti.

Komutan önce orta taşın üzerinde yerini sağlamlaştırdı. Kenarda duruyordu, tam ortaya geldi.

-Zaratolular! Artık eşkıyanın kökünü kazmanın zamanı gelmiştir, dedi.

Site Nine yine söze karıştı.

-Soygunlar yapılmadan önce nerdeydiniz?

Komutan duymazlıktan geldi.

-Gençlerinizi niçin yetiştirdiniz? Tabii ki vatan için!... Tunceli bölgesindeki eşkıyalar yakında derslerini alacaklar, dedi, herkes birbirine baktı. Tunceli ismini daha önce hiç duymamışlardı.

Site Nine yine sözcülük yaptı;

-Paşam Tunceli nedir, neresidir?

-Tunceli, Dersimin yeni ismidir. Yakında sizin köy ismi de değişecek.

Köy meydanında bir uğultu koptu. Komutan tekrar sesini yükselerek konuşmasını sürdürdü.

-Bundan böyle Dersim yok, Tunceli diyeceksiniz! Yakında Ankara'dan gelerek ordunun başına bizzat geçecek, eşkıyanın dersini verecektir. Eşkıya kışın gelmez. Bundan böyle rahat olacaksınız. Jandarma olarak yanınızda olacağız.

Site Nine komutanın şah damarına basarak konuştu:

-Asıl kışın geliyorlar Begim. Kışın Murat Nehri buz tutuyor. Daha kolay geliyorlar. Siz en iyisi karakolu bu köye taşıyın!

Karakol komutanı kafasını salladı, sözünü ikinci kez kesen Site Nine'ye sert çıktı:

-Bre kadın bırak da sözümü bitireyim. Sen devletten daha mı iyi biliyorsun?

-Hâşâ, Begim! Devletten daha iyi kim bilir! Lakin benim dediğim de doğrudur!

-Sen önce dilinden şu dersim ismini sil, unut! Artık TUN-CE-Lİ diyeceksiniz!

-Ne fark eder Begim! Tunceli dersem, isyancılar bizi daha soymazlar mı?

-Alışacaksınız. Dersim ismi yasak!

-Tamam, kızma, dedi, geri çekildi. Askere alınan beş gencin ailelerini ön tarafa çağırdı. İşte kahraman Türk anneleri yiğitlerini bu vatana feda etmeye hazırlar. Şimdi gönüllü varsa onları da alıp götüreceğiz, dedi, bekledi.

Muhtar artık eskisi gibi korkarak konuşmuyordu. Hacı Kaya'nın sayesinde istediğini söyleme cesareti bulmuştu. Elini kaldırdı, konuşmak istediğini söyledi.

Komutan eliyle izin verdikten sonra biraz daha ön tarafa geldi;

-Komutanım şu anda üç genç askerde, beş kişi de şimdi geliyor, geriye genç kalmadı. Daha fazla olsa hepsi bu vatana helal olsun! Biz hangi güne yaşıyoruz. Vatanımız bayrağımız için canımız malımız feda, dedi.

Komutan alkışladı, bütün köy ardı sıra Muhtarı alkışlamaya başladı.

Muhtar kendini öyle kaptırdı ki, sanki mecliste konuşuyormuş gibi kendisi ile gururlandı. Konuşmasına devam etti.

-Yalnız benim birkaç sorum olacak komutan! Bu bölge çetin dağlarla çevrilidir. Her bir dağın yetmiş deliği vardır. Buralarda insan bulmak zor… Ordu bunu biliyor mu acaba?

-Elbette biliyor! Başa çıkacağız elbette! Biz yedi başlı düşmanla başa çıkmış bir milletiz. İki baldırı çıplak eşkıya ile mi başa çıkamayacağız! Bu sefer Tayyarelerimiz var. Kaçacakları hiçbir yer yok. İstedikleri kadar kaçsınlar, onları girdikleri deliklerden tek tek çıkacağız! Dedi köylü alkışladı, alkış tufanı koptu. "Yaşa! Mustafa Kemal çok Yaşa!" diyenler komutanı ziyadesiyle memnun etti.

İstanbullu ayağa kalktı, Fötr şapkasını eline aldı, Komutandan söz istedi. Komutan biraz eğilerek saygıyla İstanbulluya söz hakkı verdi;

İstanbullu önce fötr şapkasıyla köylüyü nazikçe selamladı. Köylünün gülüşmesinden etkilenmeden herkese saygısını belirtti.

-Eşkıyanın zarar verdiği birçok köy var. Pertek, Çemişgezek, Hozat taraflarında birçok köy eşkıyanın elinden göç ediyor. Ben deniz de çok zarara uğrayan biriyim. Biz birlik olmazsak, eşkıya her zaman gelecektir. Yakın köylerle işbirliği yapalım. Goran, Şah İsmailhan Köyleri ile konuşun birlik olun, dedi, komutan araya girdi.

-Onların da ismi değişti. Goran Alatarla oldu, Şahismailhan köyü ise Beyderesi oldu, dedi

İstanbullu kafasıyla tasdik ettikten sonra tekrar köylüye döndü;

-Şu isyan biter bitmez size söz veriyorum, her eve bir inek ben alıp hediye edeceğim. Kaybettiğiniz malların hepsi geri gelmez ama hiç değilse çocuklarınıza süt yoğurt yapacak sütünüz olur, dedi.

Bütün köylü İstanbullu'yu alkışlamaya başladı.

-Yaşa Begim, Varol, diye tezahüratların ardından İstanbullu Komutandan izin isteyerek Çiftliğine doğru yola çıktı.

Karakol komutanı tekrar herkesle selamlaştı, askerlerle yola çıkmaya hazırlandı. Site Nine komutanın önüne çıktı yolunu kesti;

-Begim benim bir maruzatım var, dedi.

Komutan Site Nine'ye ters ters baktı. "Başımın belası!" der gibi kafasını salladı, zoraki "söyle Nine!" Dedi;

Site Nine eli arkasına bağlı bir şekilde komutanın yanına yaklaştı.

-Torunum Hasan şehit olursa Elaziz'deki şehitliğe gömün. Köye getirmeyin. Hasanımı şehit mezarlığında yatsın, dedi, ağlamamak için gözlerini yumarak sıktı.

Komutan o ana kadar çok konuştuğu için kızdığı site Nine'ye baktı. Torununun şehitliğine daha şimdiden razı olan ananın cesaretine hayran kaldı.

- Hasan senin torunun mu?

-Evet Begim. Benim tek kuzum! Yeni evli ama bu vatana kurban olsun! Hasan'ım yiğittir. Şu Dersimin dağlarını avuç içi gibi bilir. İnşallah eşkıyanın sonunu getirirler, dedi tekrar ağlamamak için kendini zor tuttu. Bütün gayretine rağmen iki damla yaş gözlerinden döküldü.

Karakol komutanı bu duygulu konuşmamdan sonra gözleri doldu.

-Senin gibi Türk anneleri oldukça bu vatanın sırtı yere gelmez, Site Nine dedi, selam vererek köyden ayrıldı.

Köyün yaşlılarından Halit dayı karakol komutanının köylüye ilk defa giderken selam verişini kınadı;

-Eskiden bizi insan yerine koymayan komutan bugün selam verip gidiyor. Şu askerin işine akıl erdiremedim gitti. Ne sevdikleri belli, ne dövdükleri!

Site Nine torunu Hasan'ın gidişi bir haftayı bulmuştu. Elaziz'de toplanmışlardı, nereye verecekleri belli değildi.

Yerinden Kalktı, dışarıda pastırma yazdan kalan sıcak günün tadını çıkarmak isteyen kocasına baktı. "ne güzel!" dedi. "Gittikçe aklı başından gitti. Bir şey hatırlamaz oldu. Keşke ben de böyle olsam!" Dedi Gelini Gülistana seslendi:

-Gülistan, kızım beni yine başağrısı tuttu. Ağrı gözlerime vurmuş, gözlerim zor görüyor. Ben amcana gidiyorum. Biraz kuran okusun, başıma iyi geliyor, dedi.

-Gülistan, alt katta, kilerin kapısının önünde yemek yapmak için bir şey almaya gitmiş fakat Hasan aklına gelin-

ce kilere niçin indiğini unutmuş öylece bekliyordu. Site Ninenin sesiyle kendine geldi;

-Tamam Nine, dedi.

Eltisi Münevver artık son günlerini yaşıyordu. Karşı damda, ciğerleri ağzından fırlayacakmış gibi öksürüyordu. Ağzında biraz kan gelince ancak sakinliyordu. Bu sefer kan gecikmişti. Münevver, boğulurcasına öksürüyordu. Gülistan koşarak, sokağı geçti, avlu kapısından aceleyle girdi, taş merdivenleri ikişer çıktı, Münevver'i kucağına aldı, dizlerine yatırdı. Yatırır yatırmaz, Münevver'in ağzından kan boşaltı. Bembeyaz yüzü sapsarı olmuştu. Komşular da yardıma koştular.. Bir kadın içeri gitti, temiz bir bez aldı getirdi ağzından gelen pıhtılaşmış kanları sildi.

Münevver öksürmekten yorgun düşmüştü. Gülistan'ın kollarında gözlerini hafifçe araladı; gülümsedi.

-Bu derde neden çare bulamadıklarını anladım Gülistan! Dedi.

Gülistan arkadaşının gülümsemesine sevindi;

-Neden? Diye sordu.

-Benim gitmemi bekliyorlar! Bak ben giderim sen yaşarsın. Ben gittikten sonra şu verem illetine çare bulunacak. Bulunacak ama Münevver toprak olduktan sonra, dedi

Öksürük biraz durmuştu. Gülistan'ın kollarında uyudu kaldı.

FELAKETLER

ŞELALENİN yan tarafında bir genç avazı çıktığınca bağırarak köye indi.

Hamza'yı yılan ısırdı. Hamza ölüyor, dedi.

Hamza Site Ninenin kardeşiydi. O anda erkekler koşarak çocuğun gösterdiği istikamete doğru koştular. Köyün hemen üst tarafına kıvrılan Harput Yolunda bir tarlanın ortasında Hamza, baygın yatıyordu. Önden koşarak yetişen iki kişi Hamza'nın kafasını kaldırdı, kollarına koydu. Yılan ısırığı nerede diye baktılar, Hamza hafifçe gözlerini açtı konuşamadı. Sadece sol eliyle sağ bileğini gösterdi.

Etrafına üşüşenlerin bağırışlarını duymadı. Gözlerini yumdu.

Biri hemen Yılanı aramaya başladı.

-Çabuk yılanı bulun! Öldürüp yaranın üzerine koyarsak iyileşir, dedi.

Diğeri, köyün gençlerinden birine seslendi.

-Çabuk Atı hazırlasınlar, Elaziz'e yetiştirelim.

Hamza kışın hayvanlara verilmek üzere bir hafta evvel biçtiği otları alıp eve getirmek için kaldırdığı ot yığının altında boz bir yılan tarafından kolundan ısırılmıştı. Yılanın ısırmasından iki dakika sonra kendini kaybetmişti.

Bir köylü, yılanı ararken, diğerleri Hamza'yı sırtlayarak yola götürmeye çalıştılar. Köyden getirilecek ata bindirilerek hastaneye götürülecekti.

Şimdiye kadar köyde yaşanan ikinci yılan vakasıydı. Seferberlikte tekrar askere çağırılan, evin tek oğlu Süleyman'ın babası da bir yılan ısırığıyla ölmüştü.

Köylü yılanlara alışıktı. Hatta hemen hemen her evde en az bir yılan vardı.

Kimse kaç tane olduğunu bilmezdi. Geceleri Tavandaki kalın kalasların arasından çıkar inerlerdi. Mutfakta onun için biraz süt kaplarını kapalı tutarlardı. Yılan için ayrı bir

kap süt koyarlardı. Ev yılanları genellikle geceleri ortaya çıkarlardı. Evde herkes yattıktan sonra tavan kalasları arasında iner, kendisi için ayrılan sütünü içer, tekrar tavandaki yuvalarına çıkarlardı.

Hamza Orakla ot yığınını alırken yılanın canını acıtmıştı. Bu nedenle yılan Hamza'yı ısırmıştı. Alelacele enlemesine ata sarıldıktan sonra Şehre doğru yola çıkarıldı.

Köyden yaklaşık beş kilometre uzaklaştıktan sonra Hamza ölmüştü. Şehre yetiştirme telaşıyla kimse Hamza'nın öldüğünü fark edememişti. Beş saat yolculuktan sonra Hastanenin kapına gelmişlerdi.

Köylülerden biri, ata sıkı sıkıya sardıkları Hamza'ya baktı, Hamza'nın vücudu iki misli büyüklüğe ulaşmıştı.

Acilde bir doktor, pencereden gelen köylülere baktı. Atın üzerindeki adam balon gibi şiştiğini görünce koşarak dışarı çıktı. Hastayı şöyle bir yokladı baktı, köylülere kızdı;

-Adam çoktan ölmüş, görmüyor musunuz? Alın köyünüze gidin, dedi.

Köylülerden biri koşarak doktorun önünü kesti;

-Doktor Hamza sadece bayılmış. Gelip bakın, ölmemiş, dedi.

Doktor köylüye acıyarak baktı;

-Siz kaç satir yoldasınız?

-Beş?

-Yılan ısıran insan beş saat yaşar mı kardeşim! Üstelik yaranın üst kısmını bağlamamışsınız. Yılan ısırdığında ısırığın vücut tarafındaki üst kısmı sıkı sıkıya bağlanır. Yara bir bıçakla azıcık açılır. Bunu bile yapmamışsınız. Zaten öyle yapsaydınız buraya getirmeye bile gerek kalmazdı. Yarayı emerek zehri alırdınız, dedi.

-Biz yılanı öldürüp yaranın üzerine koyacaktık ama bulamadık doktor. Büyüklerimiz öyle yaparmış, iyileşirmiş.

-Kaç kişi iyileşmiş.

-Bilmem!

-Yanlış inanışlar kardeşim. Yılanın zehri kanda, sen yaranın peşindesin! Hadi bakalım, Allah rahmet etsin! Adamınızı götürün köyünüze, defnedin, dedi, tekrar içeri girdi.

Hamza, ölü gittiği hastaneden, ölü dönüyordu. Hepsi doktorun arkasından bakakaldılar. Bir an ne yapacaklarını bilmeden Hastanenin kapısında sanki doktor şaka yapıyormuş ve geri gelecekmiş gibi çaresizce beklediler. Atın üzerinde şişen cesede baktılar, Hamza'nın görüntüsü, açıkça öldüğünü gösteriyordu. Köylülerden biri çaresizce atın yularını aldı, atı çekerek gittiler. Hastane bahçesinden çıkarken Site Nine'ye kardeşinin öldüğünü nasıl söyleyeceklerini düşünüyorlardı.

Hamza'yı köye getirenler, köy girişinde Site Nine ile karşılaştılar.

Kardeşinin beyaz bir Amerika bezine sarıldığını görünce bayılıp düşmüştü. Hamza kendisinden küçüktü. Babasız büyümüşlerdi. Anneleri tarlalarda çalışırken kardeşine kendisi bakmış büyütmüştü.

Akşam olmak üzereydi. Cenazenin gece defnedilmesi caiz değildi. Cenazenin kaldırılmasını ertesi güne bıraktılar Hamza Caminin avlusuna getirilerek bırakıldı. Herkes nöbetleşe birer saat nöbet tutacaktı.

Gece geç saatlerde Köylülerden biri nöbet tutarken, Köyün meydanı silah sesleriyle çınladı.

Silah sesleri hiç susmadan bir süre devam etti. Köyün Murat nehri kenarındaki evlerden alev çıkmaya başladı.

Evler yanıyordu. Evi ateşe verilenler çığlık çığlığa kendilerini dışarı attılar. Köy ana baba gününe dönmüştü. Köyün gençlerini askere göndermelerini duyan isyancı bir gurup, köye ceza vermek amacıyla gelip köyü yakmışlardı.

Site Nine kızı Münevver, Gülistan ve Kocası Ahmet bir odada mahsur kalmışlardı. Münevver dumandan hemen ölmüştü. Pencereler yandığı için pencereden çıkamadılar. Kapı da alevler içindeydi. Nine'nin kocası bir iki öksürdü, sonra sesi kesildi. Gülistan bir bez almış burnuna zorla nefes alıp veriyordu. Site Nine yere düştü bir daha kalmadı. Yangını çıkaran on beş atlı çoktan uzaklaşıp kaçmışlardı.

Muhtar kapıdaki alevlere rağmen kendini içeri attı, Gülistan'ı alıp alevlerin arasından çıkardı. Gülistan çıkarken saçları tutuşmuştu. Komşuların yardımı ile yanan saçları söndürüldü. Muhtar daha fazla kalamadı, dışarı çıktı. Tekrar sakosunu yüzüne örttü içeri daldı, bu sefer Site Nine'yi alıp dışarı getirdi. Yangın iyice her tarafı sarmıştı artık. İçeri girmek mümkün değildi.

Site Nine yerde baygın yatıyordu. Komşuları Gülistan ile Site Nine'yi alıp evden uzaklaştırdılar. Artık geride kalanların kurtulması mümkün değildi. Münevver hastalıktan ölmeyi beklerken dumandan can vermişti.

Kimsenin yüzü gülmüyordu. Muhtar Munzur'a haber göndermişti. Munzur gelecekti. Birlikte intikam için misilleme yapacaklardı. Yoksa köy zarar görmeye devam edecekti. Artık jandarmaya haber vermeyeceklerdi. Jandarmasız halledeceklerdi.

Murat nehrini geçmenin zamanı geldi, dedi muhtar. Şimdiye kadar onlar nehri geçiyordu, şimdi sıra bizde, dedi. Munzur gelinceye kadar bekleme kararı alarak beklemeye başladılar.

Site Nine de son nefesini verirken iki kelime söyledi, sonra ruhunu teslim etti. "Hasan'ıma söylemeyin!"

Bir günde kızını kocasını kardeşi Hamza'yı ve sonunda kendisi de ölmüştü.

Köy Site Ninesiz kalmıştı. Site Nine köyde bir efsaneydi. Köyde bebeklerin doğumundan tutun, kadın cenazelerin yıkanmasına kadar, bütün köyün eli koluydu. Kimin ne derdi olsaydı, hemen Site Ninenin yanına giderdi. Köyün ortasında toplanarak sohbet eden erkeklerin yanına gider onlar gibi sigarasını sarar sohbetlerine katılırdı.

Köy meydanında oturur, herkese akıl ve yön verirdi. Site Nine Köyün sembolüydü, yüreğiydi, kalbiydi! Gülistan artık babasına sığınmış baba evinde kalıyordu.

Hasan'ın hiçbir şeyden haberi yoktu. Elaziz'de toplama yerinde cepheye gidecekleri günü bekliyorlardı.

ELAZİZ DE BAHAR, DERSİMDE KAR VAR

EKİM AYI gelmeden Dersim dağlarına yılın ilk karı düşerdi. Ali boğazında Baytar ile Goppo, yirmi iyi yetişmiş adamıyla kışa girmeden son teftişlerini yapıyorlardı.

Munzur, Baytar ile eşkıya Goppo'nun Aliboğazın'a geleceğini haberini almıştı.

-Tam zamanı, dedi. Mutlak Alişan da oradadır, diye düşündü hazırlıklara başladı.

Hava yüzleri bıçak gibi kesiyordu. Havaların soğumasıyla birlikte dağlık alanda kimse kalmamıştı. Herkes köyüne, mezrasına çekilmişti.

Aşiretten kimseyi yanına almaya niyeti yoktu. Goppo'nun en iyi adamları da olsa, tek başına bu işi görecekti. Alişan'ı orada bulamazsa onun yerine Goppo'yu vurmaya karar vermişti. Amcasının Şerif'in intikamını alacaktı.

Mustafa, Munzur'un bir hazırlık gördüğünü fark edince yanına geldi.;

-Ağam nereye? Diye sordu.

Munzur hiç düşünmeden Mustafa'yı ikna edici bir cevap buldu;

-Kirvem Haydar'ın yanına gidiyorum.

-Kirvenin yanına giderken bu kadar cephane ile hiç gitmezdin!

-Bu sefer tedbirli olmak lazım! Oradan da Elaziz'e geçeceğim. Elaziz'den Zarato'yu ziyaret edip geri geleceğim. Başsağlığı için gidemedik. Başsağlığına gideceğim. Beni merak etmeyin. Sizi de pek dışarı çıkmayın. Hayvanları komlardan uzağa götürmeyin! Gerekirse suyu komların önüne taşıyıp sulayın, dedi.

Mustafa tekrar önüne geçti;

"Ben de geliyorum." Deyince Munzur sinirlendi.

-Ben ne diyorsam onu yap! Sen buraya lazımsın. Komer köyüne haber verin onlar da gözünü dört açsınlar. Uçaklar keşif uçuşu yapıyorlar. Devlet bizim köyleri tanıyor ama yine de tedbirli olmak lazım. Hacı Kaya ile görüşüp tekrar köylerimizin durumu hakkında bilgi vereceğim, deyince Mustafa daha fazla itiraz etmedi.

Çaprazlama kuşandığı mermilere ilaveten bir şeritte beline sardı.

Haydarın hediye ettiği yeni silahı aldı, kontrol etti.

Beyaz atlı adamın oğlu, yine Beyaz bir atla gitmek üzereydi. Beyaz Atlı adamın oğlu babasının pusuya düşürüldüğü yerde, pusuya düşürenlerle tek başına savaşmak için gidiyordu.

Kapının önünde duran Beyaz ata baktı. Babası gibi tek hamlede ata bindi, Babası gibi hiç arkasına bakmadan fırtına gibi Aliboğazı'na doğru atıyla uçarak gitti. Ufukta kaybolana kadar geri bakmadı.

Sürdü atını pusuya düştüğü tahta köprüye… Köprüye çok az mesafe kala suyun kenarında son yapraklarını dökmek üzere olan iki iğde ağacının arasına girdi. Atından indi, atın alnından öptü, eliyle yelesini okşadı, bir dala bağladı.

Önce babası aklına geldi. Beyaz atlı adam… Sonra şerifle gecenin karanlığında düştükleri zor durum gözlerinin önüne geldi. Şerif'in kendisine acı acı bakışını hatırladı. İçindeki kin büyüdükçe büyüdü. İçine sığmadı. Ağacın gövdesine bir tekme indirdi.

-Zamanı geldi, dedi. Bakın erkeklik nasılmış. Bire on, bire yirmi, bire bin de olsanız ben alacağımı bugün burada almaya geldim. Ben alacağımı alayım, sonrası hiç önemli değil, dedi.

Oturdu mavzerini gözden geçirdi. Bir mermi hazneye yerleştirdi, ileri sürdü. "Tek bir tane boşa gitmemeli" dedi.

Atını ağacın altında bıraktı, dere boyu yukarı doğru gitti. Köprü görünceye kadar yürüdü.

Önce köprüye bakmak istemedi. Yaşadığı kâbus aklına geldikçe içinden köprüyü ateşe veresi geliyordu.

Köprüden karşıya geçti, sonra Alişan'ın arkasına saklandığı kayanın arkasına geçti. "Olmaz!" dedi. "Biraz daha yukarıda durmalıyım. Yukarıdan belki nişan almak zor ola-

cak ama kalabalığa karşı biraz daha yukarı çıkmalıyım, dedi biraz daha çıktı.

Tam tepeye gelince durdu. Köprü tam menzilindeydi. Etrafında dolanmak isteyenlere karşı en emin yer burasıydı.

"Arkadan gelecek olanları da rahatça görürüm!" dedi. Mermileri saydı. Tamı tamına yüz elli mavzer mermisi vardı. Yüz elli kişiden fazla olsalar da umurumda değil, dedi. Önündeki küçük kayanın arkasına siper aldı. Silahını köprüye yöneltti, menzilini kontrol etti.

"Tamam!" dedi. Yerimi buldum.

Beklemeye başladı. Biraz sonra havadan kâğıtlar yağmaya başladı. Gökyüzüne baktı uçağı göremedi, sadece sesi geliyordu.

Kâğıtlardan bir tane yanına düştü. Kâğıdı aldı baktı, bir ikaz yazısıydı. "Tunceli halkına!" başlıklı bir ilan. Şöyle devam ediyordu.

" İsyancılara kanmayın, onlara katılmayın. Çocuklarınızı düşünün, anne babanızı düşünün, onları zor duruma sokmayın! Cumhuriyet Ordusu güçlüdür. Her türlü tecavüze karşı koyacak güce muktedirdir. Şaki'lere kanmayın. Devlet hepimizindir. Ona sahip çıkın!"

Munzur yazıyı okuduktan sonra kâğıdı katladı cebine koydu. Köprünün karşındaki mağaralara kadar olan geniş arazi de iki atlı belirdi. Kim olduklarını seçemedi.

O kadar hızla yaklaşıyorlardı ki, sanki arkalarında bir ordu kovalıyordu. Yaklaştıkça tanımaya başladı. Biri Haydar'dı. Diğerini tanıyamadı. Erkek mi kadın mı belli değildi. Biraz daha yaklaştılar. Munzur tekrar gözlerini kısarak baktı.

"Olamaz! Fidanın burada işi ne?" dedi.

İki atlı köprüye geldiklerinde atlarının dizginlerini çektiler. Atların ağzında köpükler saçıldı. Belli ki Haydar evden buraya son sürat gelmişti. Köprünün önüne gelince, Fidan elini siper etti, etrafı gözden geçirdi.

"Munzuuur! Diye rastgele bağırdı.

Haydar da Munzur'a seslendi beklediler. Munzur ortaya çıkmak ile çıkmamak arasında tereddüt etti. Haydar yalnız gelseydi çıkmayacaktı. Çünkü Haydar'ın niçin geldiğini iyi biliyordu. Fakat Fidan'ı beraber getirmesi yüreğindeki kin denizini bir anda kurutmuştu. Ayağa kalktı aşağı kuşbakışı baktı,

"Buradayım Kirve!" dedi.

Haydar derin bir nefes aldı. "Çok şükür yetiştik sana Munzur Kirve! Hele gel aşağı bakalım. Konuşacaklarımız var, dedi.

Munzur erkekliğine yediremedi, biraz direnmek istedi;

"Buradan uzaklaşın Kirve! Bugün bir hesap burada kapanacak!"

-Hesap kapanacaksa birlikte kapatırız. Buraya gel de önce konuşalım, dedi.

Munzur kendini aşağı doğru bıraktı, iki dakikada köprüye iniverdi.

Aklında ayrık kimse yoktu. Fidanın gelmesi, her şeyi unutturmuştu.

Haydar ile Fidan atlarında inmiş, köprünün karşı yakasında bekliyorlardı. Köprüyü geçti, Sanki yıllarca birbirini görmemiş gibi sarıldılar. Haydarın gelmesi ona güç vermişti.

Fidanla tokalaştılar. Fidan ağlamaklı bir halde Munzur'a gözleriyle "Ne yapıyorsun! Beni düşünmüyor musun?" der gibi baktı.

-Kim size haber verdi Kirve, dedi Munzur, konuşarak beyaz zatın saklandığı yere doğru indiler.

-Mustafa geldi, dedi Haydar! Mustafa haber verdi.

Munzur Mustafa'ya kızmış gibi kafasını salladı;

-Bunu hesabedemedim! Dedi.

-Hesabı bırak da beni dinle. Goppo benim de düşmanım. Eskiden beri aramızda bir toprak davası var. Ama şimdi sırası değil Kirve! Goppo bize lazım. Yüz adamı var. Bu yüz adamın ellisi keskin nişancı. İsyana destek verecek. Pirime de söz verdim. İsyan bitene kadar kimseye karışmayacağım. Seni bunun için engellemeye geldim.

-Senin isyanından bana ne? Sen sonra hesabın gör ama bugün benim işime engel olma!

-Tek başına başa çıkamazsın!

-Çıkarım!

-Baban ve amcan Osman olsaydılar inanırdım ama sen daha bu adamları tanımıyorsun. Kendini ölmüş gibi yaparlar seni yine düşürürler Munzur. Bu adamlar eskiden beri eşkıyalıkla geçinirler. Dedeleri de eşkıyaydı. Bunlarda oyun çoktur, seni avlarlar.

-Avlayamazlar!

Fidan araya girdi, Munzur'a sitem ederek konuştu:

-Erkeklik ölmek değildir Paşam! Erkeklik sevdiklerini korumaktır, onlar için yaşamaktır. Sen ölmeye gidiyorsun, dedi.

Munzur, Fidan'ın sözüne güzel bir karşılık vermeye çalıştı. Altta kalmak istemedi.

-Erkeklik; bazen bir işi başaramazsa ölmesini bilmektir, dedi, sonra söylediğine pişman oldu. Fidanı yok saymış gibi konuştuğunu farketti.

Birlikte dere kenarında oturdular. Haydar yanında getirdiği tereyağlı taze sıcak ekmeği atın heybesinden çıkardı, üçe bölerek eşit şekilde dağıttı.

Munzur, keşif uçaklarının attığı ilanı Haydara uzattı.

-Oku bak ne diyor, dedi.

HAYDAR, Fidana baktı, gülümsedi, geri Munzur'a uzattı.

-Ben okuyamam Kirve! Sen oku, dedi, gülüştüler.

Munzur, kâğıdı düzeltti okumaya başladı. Haydar pür dikkat dinledikten sonra elini "Boş ver!" dercesine salladı

-Gel vazgeç Kirve! İsyana katılmaktan vazgeç. Aşiretini bu sonu olmayan yola düşürme. Hepinize yazık olur. Devlet bu sefer kararlı… Hele son zamanlarda basılan karakollar ve öldürülen askerler, Ankara'yı çılgına çevirdi.

Haydar Fidan'a baktı. Bir an ne diyeceğini bilemedi.

Fidan, Munzur'a baktı, boynunu büktü. "Ağam bilir, dedi, sustu!

HAYDAR Munzur'u yanına çekmek için her yolu deniyordu. Bu sefer de denemek istedi.

-Senin aşiretin de tehlikede Munzur Kirve! Sen kendini garantiye almış gibi konuşuyorsun ama galiba Kemal'in aldığı kararlardan haberin yok!

Munzur biraz tedirginleşti.

-Ne kararı kirve!

-Kemal galiba harekâta Fırat'tan bu tarafa bütün bölgeyi içine alacak şekilde başlatacak. Yani, Har, Şahismailhan,

Goran köyleri de gidecek. İsteseniz de, istemeseniz de artık savaşın içindesiniz.

Munzur Haydar'ın ciddi söyleyip söylemediğini anlamak için gözlerinin içine baktı;

-Doğru mu?

-Doğru!

-Ben Elaziz'e gideceğim. Hacı Kaya ile görüşeceğim. O bilir.

-Hacı Kaya?

-Evet, kardeş aşiretlerinden birini mecliste temsil etmiş. Sözü geçen bir zat.

-Şu Hacı Kaya dediğin, Erzurum Kongresinde Kemal'in yanındaki adam değil mi?

-Evet!

-Onunla görüşeceksen söyle Pirim Abdullah Paşa ile görüşmek istiyor.

-Abdullah Paşa ile ne görüşecekler?

-Bilemem. Pirim, haber gönderdi ama haber ulaşıp ulaşmadığını bilmiyoruz.

-Baytar bu görüşmeye ne diyor?

-Baytarın haberi yok!

Munzur sırası gelmişken öğrenmek istedi. Çoktandır köy baskınları hakkında birkaç sorusu vardı ama Haydar hep kaçamak cevaplar vermişti. Haydarın ya bilgisi yoktu, ya da baskınlarla alakası vardı.

-Şu köylerden toplanan binlerce hayvan, paralar, yiyecek, giyecek nereye gitti Kirve?

-Bilmiyorum.

-Pirin bu baskınlardan haberi var mı?

-Var ama hepsinden değil!

-Peki, bunu neden Piriniz adına yapıyorlar? Onun ismini kullanıyorlar! Baskına uğrayan bütün köyler soygunların sorumlusu Seyit Rıza'yı biliyorlar.

Haydar kafasını iki yana salladı.

-Köyleri soyanlar, köyleri basanlar ile pirim Seyit Rıza ile hiç alakası yok. Tek bir hayvan, tek bir altın ona gitmedi.

-Neden izin veriyor?

-Mecburuz?

-Neden mecbursunuz?

İsyana katılmaları için bir türlü rüşvet diyelim.

-Yazık değil mi? Birçok köy mağdur oldu?

-Kirve beni konuşturma! Bu topraklarda yaşayan, adına aşiret denilen birçok gurup zaten eşkıyalıkla geçinir. Toprak yok, hayvan yok! Ata yadigârı meslekleri!

Bu aşiretlere kim para verirse onun tarafına geçerler. Pirim bunu çok iyi bildiği için isyanda kendisine katılmaları için mecburen yaptıklarını görmezlikten geliyor.

- Yazık!

Haydar daha fazla yorum yapmak istemedi.

Fidan elindeki ekmeği bitirmiş, suda ellerini yıkıyordu. Aniden ayağa kalktı.

-Geliyorlar, Dedi.

Haydar, Munzur'a baktı.

-Hatırım için bu sefer hiç bir şey yapma!

Munzur Haydar'a baktı, onu kırmayı göze alamadı. Hayatı boyunca sırtını Haydar'a dayamıştı. Hiçbir gün sırtı boşa çıkmamıştı.

-Tamam, dedi. Bu sefer senin hatırına Kirve, dedi, Fidan'a baktı, "Goppo köprüyü geçince Ben de Pertek'e gideceğim. Bugün Elaziz'e geçmem lazım" dedi.

Haydar, Elaziz sözüne güldü.

-Senin haberin yok galiba Kemal, Dersimin ismini Tunceli yapmış, Elaziz'in ise Elazığ olmuş.

Haberim var kirve! Beni pek ilgilendirmiyor. Ben yine de Elaziz diyeceğim. Hem ne farkeder? Elaziz ya da Elazığ! İkisi de aynı yer değil mi? Hele hayırlısıyla şu kışı atlatalım, gerisi önemli değil.

Fidan gelenleri ağacın altında gözetleyerek fısıltı ile onlara aktarıyordu.

-Goppo en önde. Tam vurulacak durumda, dedi silahını doğrulttu, Goppo'ya nişan aldı!

Fidan Goppo'yu köprünün tam ortasında gözlerini nişangâha kilitledi tetiğe bastı.

Goppo doğrudan atından aşağı suya düştü.

Fidan artık mermileri seriye bağladı. Her attığını atından bir daha kalkmamak üzere yere düşürdü. Vurdukları hepsi kafasından kurşun yiyordu.

- Sen Fidan'ın yanında dur, dedi, Munzur.

Hemen sararmış kuru otların içinde sürünerek dere yatağına indi.

Fidan da Munzur'un arkasından gitmeye kalktı ama Abisi kolundan tuttu tekrar sipere yatırdı. Kurşun sesleri dağlarda yankılanmaya başladı. Yirmi atlı Goppo'yu kaybe-

dince ne yapacaklarını bir an şaşırdılar. Her biri bir tarafa çil yavrusu gibi dağıldı. Karşılarındakileri çok kalabalık sandılar ve kaçmaya başladılar.

Kaçarken altı kişi daha vurularak attan düştü.

Munzur suya atladı, iki hamlede kendini suyun karşı yakasına attı. Yukarı doğru tırmanmaya başladı. Amacı bütün adamları yukarıdan açıkça görmektir. Fidanı ve Haydara bir zarar gelmesini önlemek istiyordu.

Kayaların arasında iri cüssesine rağmen epey tırmandı. Köprüyü yukarıdan kuş bakışı görecek bir yere gelince kayalıktan kafasını uzattı. Goppo'nun adamları ters geri kaçarak gidiyorlardı. İki kişi attan düştü, panik içinde tarlanın ortasında yere yattılar.

Fidan ve Haydar yavaşça köprüye doğru hareketlendiler. Adamlardan biri Haydarı gördü, nişan aldı. Haydar hala farkında değildi.

Munzur bir saniyede silahını doğrultu ve adamı oracıkta devirdi. Adam omzundan vurulmuştu. Haydar'ı menzilinden kaçırmıştı. Haydar son anda vurulmaktan kurtulmuştu.

Öteki adam ellerini kaldırdı, teslim olmak istediğini söyledi.

-Teslim olacam. Ateş etmeyin! Dedi. Silahını attı, ayağa kalktı,

Yaralı olan omzundan tutmuş kimseyi görmeden yalvarmaya başladı;

-Hızır aşkına ateş etmeyin. Ben de teslim olacam, dedi. Ayağa kalktı.

İkisi de yan yana geldiler etrafa baktılar. Kimseler görünmüyordu. Karşılarında onlarca insan beklerken, Haydar ile Fidan'ı gördüler.

Fidan silahını doğrultarak geldi, adamın belindeki hançeri aldı. Diğerini Haydar aradı bir şey bulamadı.

-Haydar ağam, bizi neden vurdunuz, dedi.

-Haydar, bir an ne diyeceğini şaşırdı. Fidanın deliliği diyemedi.

-Yanlışlık oldu Beko, dedi.

-Bu nasıl yanlışlık ağam? Koskoca eşkıyaların piri Goppo'yu vurdunuz. Baytar duyarsa nolur biliyor musunuz?

-Fazla uzatma! Olan oldu, dedi Haydar.

Munzur adamlara bilerek görünmedi. Haydar ile birlikte görürlerse olayı farklı yönlere çekerlerdi. Haydara zarar gelirdi.

-Siz nereye gidiyordunuz, dedi Fidan.

Yaralı olan ufak boylu, yaşlı adam Fidan'a baktı. Bir bayana göre fazla cesur, dedi içinden.

-Köylerde vergi almaya gidiyorduk.

-Hangi köye?

-Bilmiyorum, Goppo bilirdi.

-Aldığınız malları nereye götürüyorsunuz.

-Ovacığa gönderiyoruz. Orada toplanıyor.

-Yalan, dedi, Fidan. Siz kendinize alıyorsunuz. Bunu biliyoruz. Köylerden aldığınız hayvanlar nerde?

-Bilmiyorum bacım ne bileyim, dedi, yaralı olan.

Haydar eliyle Fidan'a "dur!" dedi.

- Siz Pirimin adını kullanarak soygun yapıyorsunuz! Utanmaz mısınız?

Sağlam olan uzun boylu incecik adam, Haydar'a yalvardı.

-Ağam biz emir kuluyuz. Goppo ne dediyse onu yaptık.

-İstanbullu'nun çiftliğini siz mi bastınız?

-Evet Ağam!

-Ne aldınız oradan?

-İstanbullu on altın verdi ağam!

-Altınlar nerde?

Biz bilmeyiz Haydar ağam. Goppo altınları alırdı. Savaşta lazım olacak, derdi.

Şu Goppo'nun sığınağı nerde?

Kutu deresinde biraz üstlerinde bir mağarada!

-Bize gösterir misin? Dedi Fidan.

Adam güldü;

-Orada tam yüzeli kişi var ağam. Bir ordu gitse oraya giremez!

Haydar, Fidan'a baktı;

-Doğru söylüyor, dedi.

Haydar adamlara baktı acıdı;

-Hadi çekin gidin. Bir daha sizi buralarda görmeyeyim. Goppo Ağa kaza kurşununa gitti. Tanısaydık vurmazdık. Biz tam görmeden ateş ettik. Asker sandık, dedi.

Adamların ikisi de inanmadılar ama inanır gibi yaparak kafalarını salladılar, yavaşça oradan uzaklaştılar.

Yaklaşık iki yüz metre uzaklaştıktan sonra iki el ateş sesi duyuldu.

Haydar adamlara baktı, ikisi de yerde cansız yatıyorlardı.

Munzur, köprüye doğru koşarak indi, köprünün üzerinde durdu.

- İşte bu kadar, dedi. Goppo'nun cesedini taşa takılı suların içinde seyretti.

Sonra Haydar ile Fidanın yanına geldi.

-Adamları neden vurdun? Dedi Fidan.

-Kaçanlar bizi görmedi. Bunlar gider senin adını söylerlerse bir gecede çiftliğin evini, hayvanlarını ateşe verirler. Zaten bunlar sağ kalsa da milleti soyuyorlar.

Munzur ile Haydar Fidan baktılar, ikisi birden aynı soruyu sordular;

-Sen neden Goppo'yu vurdun?

-Goppo isyanda da size ihanet eder. Devlet biraz para verse hepinizi satar. Bir de Munzur'un hesabı kapanmalıydı. Munzur'un eli boş dönmesini istemedim, dedi güldü.

Munzur da kızacaktı ama Fidanın son sözleri onu susturdu.

Haydar Fidanın üzerine daha fazla gitmedi.

-Hadi gidiyoruz, dedi, Munzur'a baktı;

-Sen de Elaziz'e geç. Bak bakalım ne haberler var?

Munzur, gülerek Haydar'a cevap verdi.

-Ben ajan değilim Kirve! Yeminler olsun ki sana bir şey anlatmam! Ama tehlikede olmana razı olamam. Seni bu isyan ateşinin içinden alacağımı bilsem ajan da olurum., dedi Fidan'a döndü;

Fidan, Elaziz'den bir isteğin var mı? Sana ne getireyim?

-Paşanın eli tutulmaz, dedi, "Güle güle git!" dercesine göz kırptı.

Munzur Haydar'a sarıldı, kucaklaşarak ayrıldılar.

Munzur köprüyü geçerken tekrar Goppo'ya baktı, yerinde yoktu. Biraz daha aşağı baktı, ceset çayın kenarında bir ağaca takılmış, duruyordu.

Babasını tuzağa düşüren Goppo artık yoktu. Gerçi babasını Goppo'nun vurduğu ispatlanmamıştı ama o zaman pusu kuranların içinde Goppo da vardı, diye söylenerek Pertek'e doğru gitti.

İSYANDA DERİN OYUNLAR

HACI KAYA, Elaziz Valisi Abdullah paşa tarafından dersime gönderilecekti. Son bir görüşme, son bir barış teklifi sunulacaktı.

Pencereden dışarı bakan Abdullah Paşanın yanına gitti.

-Paşa, bu sefer eli boş dönmeyeceğim inşallah! Bütün isyan eden aşiretler teslim olmayı kabul edecekler!

Abdullah Paşa iki elini arkasına bağladı, İzzetpaşa camisine bakan odasının penceresinden dışarıyı bir süre seyretti.

-Senin tahminlerin tutar Hacı Kaya, lakin bu sefer iki şakinin sözüne aldanıp meseleyi ileriye taşımanın anlamı yok. Artık bu şark çıbanını deşmenin zamanı geldi.

Şark Çıbanı, Osmanlının vücuduna, cüssesine göre küçük bir yara sayılırdı fakat Genç cumhuriyet bu yarayı çekemez. Fazla acı vermeye başladı. Görüşmeye git, görüşmeyi yap ama ısrarcı olma!

-O, zaman beni neden gönderiyorsun Paşa, dedi, ayağa kalktı.

-Seni, şunun için gönderiyorum; Topyekûn teslim olmaları ve bu bölgenin dışına gitmeleri kabul edilirse sorun kökünden çözülmüş olur. Yoksa iki silah teslim etmeyle bu iş yarım kalmayacak.

-Paşa, ben onu bunu bilmem! Benim köylere bir zarar gelmesin! Devlete vergisini veren, askere giden, devletine saygılı olan köyler zarar görürse, asıl kıyamet o zaman kopar. Çünkü dersim hareketine katılan birçok askerimiz bu köylerdendir. Bu köylerde doğdu büyüdüler. Kendi köylerine zarar gelmesini istemezler.

-Merak etme, Fevzi Paşa da o yönde hassasiyetlerini bildirdi. Hiç birinin burnu kanamayacak. Zaten o köyler hiçbir zaman sorun yaratmadılar.

-Bilemem Paşa! Bizim burada gücümüz, devletin gücü sayılır. Halk arasında bir dedikodudur gidiyor. Gazi, Fırat'tan ötesini temizleyin diye bir yalan halk arasında yayılmış.

Abdullah Paşa pencerenin önünden ayrıldı masasına geçti;

-Öyle bir yalanı kim söyleyebilir? Diye sorma cevabı yine kendisi cevapladı: Şakilerin uydurmasıdır. Buna kara propaganda derler.

Bu son yalanları olacak. Akıllarınca bütün bölgeyi ayağa kaldırıp isyanı genişletmek istiyorlar. Fakat başaramazlar. Çünkü birçok köy defalarca baskın yemiş. Malları gasp edilmiş, paraları alınmış.

-Doğru söylüyorsun, aynen öyle oldu. Birçok köyümüz kaç kere baskına uğradı. Fakirlerin hayvanları, paraları, yiyecekleri zorla gasp edildi, dedi, Hacı Kaya ayağa kalktı.

-Yarın yola çıkıyorum. Hozat'ta buluşma yeri tespit edeceğiz. Sonra buluşma yerine gideceğim. Ne yapacağımı, ne

söyleyeceğimi bana tek tek anlatın. Ben yazıdan mektuptan anlamam kurban! Benim elime bir mektup verip göndermeyin, dedi, Paşa'ya baktı.

Hacı Kaya'nın doğal hali Abdullah Paşa'nın hoşuna gitmişti. Bu yüzden kendisine Paşa demesine gayri ciddiyet olarak görmüyordu. Gülümseyerek "Tamam!" dedi.

-Bizim şartımız kayıtsız şartsız bütün silahları bıraksınlar, devlete teslim etsinler. İsyanın başında bulunan iki kişi ve isyana destek veren aşiretlerin reisleri teslim olsunlar! Ondan sonrasını biz ne yapacağımızı biliyoruz.

-Paşa, isyanı çıkaranlara sözüm yok ama milletin canını yakmayın kurban! Millet cahil, mecburen ağaların peşinde gidiyor.

Abdullah Paşa masanın üzerindeki haritaya dikkatle bakarak konuşmasına devam etti;

-Hele bir teslim olsunlar, devlet halka karışmaz. Ama o mağaralarda yaşamalarına da artık izin vermez. Yavuz'un bile girmediği topraklara Gazi Mustafa Kemal girecek, dedi, sonra Baytar Nuri aklına geldi!

- Bana göre bu isyanın başında bulunan Seyit Rıza görünüyor ama asıl isyanın beyni Nuri Dersimi'dir.

-Baytar Nuri mi? İyi tespit etmişsiniz paşa! Beyin Baytar Nuri'dir. Biz kurtuluş savaşı verirken Dersimi fırsattan istifade 1921 yılında Koçgiri isyanını başlattı. Asker düşmanla uğraşırken bölgede bağımsızlık ilan etmeye kalktı. Başaramayınca şimdi Seyit Rıza'nın aklına girdi, onu kullandı.

-Biliyoruz Hacı Kaya, hepsini biliyoruz. Fakat ikisi de sorumludur. İkisi de cezalandırılmalıdır!

-Valla Paşa kurban siz Seyit'i yakalarsınız ama Nuri'yi zor yakalarsınız, dedi, güldü.

Abdullah Paşa birden sertleşti.

-Neden yakalayamayız?

-Ben söylediklerimi, sonra sana hatırlatırım. Dersimi tilki gibidir. Okumuş adam. Tehlikeyi sezer sezmez tekrar kaçacaktır.

-Nereye kaçabilir ki?

-Ben bilmem, ama yakalanmaz! Duyduğuma göre şu sıralar, isyan başlamadan gizlice tedbirini alıp kaçmaya çalışıyor. Dedim ya, tilki gibidir. Kaybedeceğini anladı. harekât başlarsa onu isyanın içinde bulamayacaksınız?

-Kaçacak yeri kalmadı!

-İngilizler onun kaçacağı yeri ayarlar paşa, siz merak etmeyin dedi ayağa kalktı. Yeni boyadığı çizmelerini tekrar kontrol etti. Ben gidiyorum. Bir hafta sonra geri dönerim.

-Tamam, Hacı, dedi. "Sen oradayken bize sonuç haberi gelir. Kaybedecek zamanımız yok! Abdullah Paşa kapıya kadar yolcu etti.

Hacı Kaya gülerek Abdullah Paşa, döndü.

-Elbette haber gelecek. Telefonunuz var, telgrafınız var! Ama ben bunlardan anlamam! Sana nasıl rapor verirler bilemem kurban. Ben gelir dilimle anlatır aradan çekilirim, dedi,kapıdan elini sıkarak alt kata inen Valilik merdivenlerinden bastonunu kullanarak inmeye başladı.

Hükümet konağının ana caddeye çıkan büyük kapısından çıktı, karşıda Elazığ esnafının oturduğu kahvehaneye doğru yürüdü. Caddeyi tam karşıya geçeceği sırada, Munzur'u atının üzerinde Harput yolun caddeye inen köşesinde gördü! "Oh iyi oldu!" dedi. Munzur'um gelmiş. Onunla

konuşacaklarım var, diye içinden söylenerek eliyle işaret etti, gelmesini söyledi.

Munzur atını hızlandırdı, hükümet konağının karşısında Hacı Kayayı yakaladı. Abdullah Paşa camdan caddeyi seyretmeye devam ediyordu. Munzur Hemen atından indi Hacı Kaya'nın elinden öptü, saygıyla önünde durdu.

-Ağam ben geldim, dedi.

-Hacı Kaya Munzur'u özlemişti. Alnından öptü, eliyle yüzünü okşadı,

-Nerdesin dürzü! Bizi meraktan koydun. Sen rahat durmazsın, sakın bu sıralar kimseye bulaşma!

-Atı hana bırakıp geliyorum, dedi, atını buğday meydanındaki hana çevirdi.

-Çabuk atı bırak kahvedeyim. Konuşacağım mühim şeyler var, dedi Kahvehaneye doğru yürüdü.

Munzur'a söyleyememişti ama beyaz atı gözünden kaçmamıştı. "Tıpkı babası!" dedi içinden "zaten atı 'da babasının atına benziyor!"

Kahvenin bitişiğinde foto Yüksel'i gördü.

-Ulan Foto, hala içmeye devam ediyor musun, diye takıldı.

Foto Yüksel içkisine söz eden babası da olsa kızdığını biliyordu. Bilerek takılmıştı.

-Sana ne Hacı? Ben senin sigarana karışıyor muyum, dedi sitem etti.

-Benim de senin içkine sözüm yok ama sen bu kadar Hacı Hocanın içinde nasıl fırsat bulup da içiyorsun ona şaşıyorum.

-Hacı Hoca, benim içkimle uğraşacağına akşama kadar kahvehanede dedikodu yapmasın efendim. Allah Allah, dedi, içeri girdi.

Hacı kaya Foto Yüksele biraz daha takılmak istedi. Kapıdan bir adım içeri girdi.

-Şu arkada asılı yoğur bakracı neyin nesi? Diye sordu. Foto Yüksel demir kancaya takılı bakraca baktı;

-Efendim rica ederim, benim bakracıma karışmayın!

-Foto! Duyduğuma göre sabah evden gelirken kimse şüphelenmesin diye şişeni bakraca koyup getiriyormuşsun. Çevrendekilere de her gün yoğurt yiyorum, diyormuşsun. Dopru mu?

-Hangi deyyüs bunu söylüyor? Kim bu iftirayı atıyorsa ……., Dedi, küfrünü sürdürdü. Hacı Kaya kahkaha atarak dükkândan geri çıktı, kahveye girdi.

Boş bir masa aradı. Caddeye bakan pencerenin önünde oturmak istemedi, arkalardan bir masaya gitti oturdu. Oturur oturmaz sandalyeyi kapan Hacı Kaya'nın yanın koştu. Gelenlerden birkaç kişi Elaziz'in tanınmış simalarındandı fakat diğerleri çay parası olmayan garibanlardı.

Hacı Kayanın her zaman çay ısmarladığı işsiz güçsüz gençlerdi.

-Bugün kimse yanımda oturmasın! Çayınızı başka yerde için benim hesabıma yazdırın, dedi Çaycı Niyazi'ye seslendi.

-Niyazi oğul, bunların çayları benden, dedi.

Herkes yanından çekildi. Munzur kapıdan girdi, Hacı Kaya'yı köşede bir masada yalnız buldu. İçinden "hayret!" dedi.. "Nasıl yalnız bırakmışlar. Geldi, yanına oturdu.

-Munzur, oğul nasılsın? Dedi elini ensesine doladı, kafasını çekti tekrar alnından öptü.

-İyi olmaya çalışıyoruz Ağam!

-Bana Ağa deme! Adım bana yeter, dedi, güldü.

Munzur şaka karışık uyarıyı aldı, gülümsedi;

-Tamam, Hacı Kaya ağam, dedi, takıldı.

-Dersimde durumlar nasıl?

-İyi değil!

-Sizin aşiret bu isyan işine alet olmasın sakın!

-Yok, bizi bilirsin. Bizim aşiret Dersim'de tek iki taraflı aşirettir. Hem alevi hem de Sünni vardır.

-. Dikkatli olun. Kimseye kanmayın. Amcan Osman'ın intikamını almaya kalkmadın inşallah değil mi? Dedi, Munzur'un yüzüne baktı.

Munzur cevap vermedi. Yere baktı. Sonra hafifçe kafasını kaldırdı.

-Goppo'yu vurduk ama Alişan hala sağ!

-Eyvah ayvah! Aklıma gelmişti. Sen de baban gibi delisin oğul! Bu sıra hiçbir olaya karışmayın, diye defalarca haber gönderdim sana haber gelmedi mi?

-Geldi!

-Peki, neden şeytana uydun!

-Bilemem, adamı Haydar'ın düğününde görünce dayanamadım, dedi, Fidanın vurduğunu söylemedi.

-Haydar'ın düğününde kimler vardı!

-Kimler yoktu ki! Baytar oradaydı. Aralarında toplantı yapıyorlardı. Dersimde ne kadar eşkıya varsa oradaydı. Baytar hepsini yanına toplamı… Ama Seyit Rıza'ya ikili oynuyor ağam!

-Nasıl?

-İsyan için yaptığı toplantıların birçoğundan Seyit Rıza-nın haberi yok!

-Ya Haydar?

-Haydar'ı bilirsin pirim nerde ben de oradayım diyor!

-Eyvah evah! Yazık o babayiğide!

-Bir türlü vaz geçiremedim.

- Kendine ailesine yazık edecek!

-Durumlar nasıl ağam. Bir umut var mı?

-Barış umudu mu?

-Evet? İnşallah teslim olurlar da masum halka zarar gel-mez. Bilirsin savaşları kazananların aileleri de zarar görür, kaybedenlerin de.

-Bu sefer bildiğin gibi değil Munzur. Kemal Paşa, "Şark çıbanının deşilme zamanı geldi!" diyor. "Osmanlı beş yüz sene bu çıbanla yaşadı. E, Osmanlının büyük bir cüssesi vardı. dersim gibi ufacık bir yarayı kaldırabiliyordu ama Türkiye küçük bir ülke, yarayı kaldıramaz oğul!.

-Kemal Paşa demişse yapar! Fakat o dağlardan adam temizlemek akıl işi değil. Nasıl bir planı var bilemem ama işi zor. Bütün orduyu Aliboğazına Kutu deresine yığsa yine mümkün değil.

-Bu sefer mümkün Munzur'um! Bu sefer tayyareler vuracak, dedi.

Munzur, Hacı Kaya'ya bakarak güldü;

-İsyancılar tayyarelere "Kemal'in kuşları!" diyor.

-Bu ismi nerden bulmuşlar?

-Bilmem, tayyareleri kuşa benzetmişler!

-Devletin artık tayyareleri var.

-Yine de işleri zor.

-Sizden orduya katılan genç oldu mu?

-Yedi kişi! Gelen hafta Mustafa da katılacak!

-Mustafa askerlikten ne anlar!

-Sefer görev kâğıdı geldi! Zarato'dan beş kişi. Diğer köylerden gençler toplandı.

Bu araziyi tanıyan asker lazım. Yoksa senin dediğini gibi Dersim'i temizlemek mümkün değil. -Nuri Dersimi, Osmanlının ele geçiremediği toprakları Kemal nasıl ele geçirecek diyor.

-Osmanlı ayrı, cumhuriyet ayrı. Osmanlı bir cihan devletiydi. Dünyayı yönetiyordu. Dersime ayıracak vakti yoktu.

-Osmanlı bu tarafa hiç bakmadı, biraz ayırım yaptı ağam.

-Ayırım oldu. Ama en büyük hata bu tarafta medrese yoktu. Halk okuyamadı. Ağalar yüzyıllarca onları yönetti.

-Hâlâ öyle!

-Evet, ama ağaların sonu yaklaştı. Alevi din adamlarını, bile kullanıyorlar. Dersim isyanını körükleyen ağalardır. Köle gibi sömürdükleri insanların şehir görmelerini, medeniyeti tanımalarını, okumalarını istemiyorlar.

Onlar konuşurken kapıda iki büklüm bastonunun yardımı ile Bekir Ağa içeri girdi.

Eliyle koymuş gibi hiç tereddüt etmeden masaya doğru yürüdü geldi.

Hacı Kaya ayağa kalktı, Munzur, Saygıyla eğildi elinden öptü. Munzur'un yüzüne dikkatle baktı.

-Deli Munzur geldin mi?

-…

Hacı Kaya, Bekir Ağa'ya yer gösterdi.

Bekir Ağa yaşlılığın verdiği yorgunlukla kendini sandalyeye bıraktı derin bir nefes aldı, tekrar Munzur'a baktı.

-Sen babanın yaptığını yapma, dedik bizi dinlemedin. Dersimi tekrar ayağa kaldırmışsın. Sana babanın yaptıklarını aynen yap demedik!

-….!

Eşkıya ile işin nedir. Bırak devlet uğraşsın. Bak, Zarato'yu bastılar ama onlar devlete bıraktı. Devlet baskın yapanları elbette bir gün yakalayacak!

Hacı Kaya, Bekir ağa'ya takıldı.

-Duydun mu Bekir ağa?

-Neyi kurban?

-Eşkıyalar senin kitabını okuyarak tecrübe kazanıyorlarmış!

-Bekir Ağa bastonu kaldırdı Hacı kayanın kafasına hafifçe vurdu.

Eşkıyalık bizim alnımızda kara bir lekedir Hacı Kaya. Sen de her zaman yüzümüze vurur durursun, dedi, sitem etti.

Bekir ağa, eski eşkıyalardandı İlginç bir hikâyesi vardı. O zamanın zenginden alan fakire veren eşkıya takımındandı. Bütün gençliği Peri yöresinde geçmişti. Kırk iki yaşında eşkıyalığı bırakmıştı. Eşkıyalığa başlaması ile eşkıyalığı bırakması aynı yol üzerinde meydana gelen iki olayla başlamış ve sona ermişi.

Daha yirmi yaşlarındayken köyden Peri kazasına giderken eşkıyalar yolunu kesmişlerdi. Eşkıyalar üzerinde alacak

bir şey bulamayınca, öldürmeye karar vermişler. Bekir Ağa, eşkıya başına bir teklifte bulunur.

"Gel güreş tutalım. Sen beni yenersen size katılacağım. Ben yenersem bana altın vereceksiniz!" Demiş.

Bu teklif eşkıya başının hoşuna gitmiş. Teklifi bir eğlence olarak görmüş. Kendisinden daha kısa boylu sıska görünen Bekir Ağa'yı yeneceğinden emin bir şekilde güreşe tutuşurlar.

Güreşi çok iyi bilen Bekir Ağa bir oyunla yere atmış, çaktırmadan alttan boğazını sıkarak boğmuş. Eşkıya başı ölünce bütün çete Bekir Ağa'nın emrine girmişler. Yılarca eşkıyalık yaptıktan sonra bir gün yine arkadaşlarıyla Peri civarında yol kesmiş. O gün Bölgede on binlerce adamı olan Şeyh Bedreddin Erzurumi (İmam Efendi) hazretleri Peri'ye gidiyormuş.

Bekir ağa bakmış ki, yirmi kişiye yakın bir yolcu gurubu geliyor. Hepsi de silahsız…

Yola inmiş pusuya yatmış. Bir virajda beklemeye başlamış. İmam Efendi, adamlarıyla viraja girer girmez Bekir Ağa adamlarıyla yola çıkar. Silahlarıyla yolcuları tamamen teslim alır.

Bekir Ağa önde atıyla giden İmam Efendi'ye bakar. Zengin mi fakir mi anlamaya çalışır.

-İhtiyar bize canını mı verirsin malını mı? Diye sorar.

İmam Efendi, hareketlenen adamlarına eliyle durdurur Bekir Ağaya tebessüm eder;

-Bizde mal olmaz, canı zaten bize ait değil, der.

-Bekir ağa o güne kadar hiç böyle bir insanla karşılaşmadığı için şaşırır.

-Heybede bir şey yok mu?

İmam Efendi, dikkatle Bekir Ağanın gözlerini içine bakar!

-Heybede bir şeyler var ama sen beğenmezsin!

Bekir Ağa tekrar kafasına taş yemiş gibi sendeler.

-Heybede ne var? Diye ısrar eder.

-Heybede aşk var oğul aşk, deyince Bekir Ağa güler;

-Aşk karın doyurmaz ihtiyar sen paradan haber ver, diye cevap verir

-Zaten ben karnını doyuracak bir şey söylemedim, ruhunu doyuracak nevaleden bahsettim.

-Ben senin konuşmalarından bir şey anlamadım, der adamlarına emreder;

-Arayın herkesi, der.

Bütün adamlar atından iner ama İmam Efendi inmez! Adamlar heybeleri, cepleri ararken İmam Efendi Bekir Ağa'ya bir teklifte bulunur!

-Sen ömrün sonuna kadar ne kadar mal kazanırsın!

-Bekir Ağa önce cevap vermek istemez sonra da dalgasına bir cevap verir.

-Bir çuval altın!

-Diyelim ki iki çuval altın biriktirdin onları ne yapacaksın?

-Gönlümün istediği gibi yaşayacağım.

-Ondan sonra?

-Ondan sonra herkes gibi öbür tarafa gideceğiz!

-Peki, o kadar insanların canını yakarak aldığın altınlar seninle gelecek mi?

Bekir ağa bir an durur, daha dikkatli İmam Efendiye bakar.

-Yok!

-O halde gel bize tabi ol, sana öbür tarafa götürecek şeyler verelim.

-Sen kimsin?

-Ben kimse değilim. Allah'ın bir kuluyum.

-Adın ne?

-İmam efendi derler ama sen ihtiyar söyle önemli değil!

-Hayır, ben yolumdan vazgeçmem. Benim kaderim dağlarda yaşamak.

-O zaman gel seninle bir anlaşma yapalım?

-Senin benimle anlaşma yapacak bir durumun yok ki! Burada benim dediğim olur, der.

İmam Efendi, atından geri doğru döner küçük cüsseli, kısa boylu bir adamı gösterir.

-Bak şu gördüğün ufak tefek, sıska bir adam. Onunla güreş tut. Yenersen biz sana tabi olacağız. O seni yenerse sen adamlarınla bize geleceksin!

-Bekir Ağa bir daha irkilir. Beyninden vurulmuşa döner. Yıllar önce aynı sözlerle eşkıya başını boğarak eşkıyalığa başlamıştı.

Tokat yemiş gibi tekrar İmam Efendiye bakar.

-Tamam der.

Sıska adam, hiç teklif beklemeden öne çıkmıştı. Yolun kenarındaki sararmış otların üzerinde güreşe başlamışlar. Küçük adam Bekir ağa'yı aldığı gibi yere yüzüstü yatırmış. Sonra alttan çaktırmadan nefes borusunu sıkmış.

Bekir Ağa, daha önce başkasına yaptığının aynısı başına gelmiş.

Elini yere üç kere vurarak pes etmiş. İmam efendi, adamına bırakmasını söyleyince adam elini gırtlağından çekmiş.

-Tamamdır. Artık sizinleyim, demiş. Gelip imam efendini elinden öpmüş. Adamlarından üç kişi Bekir Ağanın yaptığı gibi İmam Efendinin elini öperler. Diğerleri atlarını mahmuzlayarak kaçmışlar.

İşte o gün bugün Eşkıyalığı bırakmış, Dergâha gelen misafirlerle meşgul olur, onlara yemek dağıtırdı. Az konuşur ama manalı ve mesaj dolu kelimelerle herkesi şaşırtırdı.

Hacı Kaya'nın takılmaları zoruna gitmemişti ama alınmıştı.

Hacı kaya'ya sitem edercesine baktı, tekrar Munzur'a döndü;

-Köylere haber sal! Herkes gelecek yaz yaylaya çıkmasın. Herkes kendi köyünde geçirecek. Bahar gelince işler karışacak, dedi, Hacı Kaya'ya baktı.

-Değil mi Hacı?

-Öyle! Çok sayıda asker isyancıların elinde. Karakol bırakmadılar yaktılar. Ortalık durulunca kadar köylerinizden ayrılmayın!

Bekir Ağa, Hacı Kayanın sözünü kesti;

-Dersimliler deme! Bütün Dersim isyan etmiyor! Günahını almayalım. Dersimin yarısının bu işle alakası yok. Fakat ne yazık ki, yanan evin içindeler.

- Ben Zarato'ya geçeceğim. Taziye için daha gidemedim.

-Biz gittik, Munzur! Dersimden gelen eşkıya yakmış kaçmış. Bizim Site Nine gitti. Kızı Münevver zaten veremliydi zavallı. Bırakmadılar eceliyle gitsin!

Sen de git, orada bekleme hemen dersime geç. Dediklerimi unutma. Sakın hiç bir olaya karışmayın.

-Tamam, Bekir ağam!

- Munzur, senin "tamam!" demelerin belli olmuyor kurban! Haydar'a söyle Bekir Ağanın selamı var, sakın isyanı desteklemesin!

-Ben çok söyledim ama biliyorsun Haydar Pirini çok sever. Onun için gözü kapalı ölüme gider.

-Yazık, dedi, Bekir Ağa. Yazık olacak. Devletle başa çıkamazlar. Çıksalar bile ne olacak? Ayrı bir devlet mi kuracaklar? Ağalar eskiden beri olduğu gibi milleti ezerek paşa gibi yaşamaya devam ederler. Aşiretler birbiriyle savaşır. Toprak kavgasına tutuşurlar. Dirlik olmaz, düzenlik olmaz. Adalet zaten yoktu, devlet olduklarında adalet olur mu?

-Seyit Rıza barışma yapmaya barış yapar ama onu engelleyen var, dedi, Hacı Kaya.

-Doğru söylüyorsun! Yazık, dedi, Bekir Ağa. Sanki olacakları önceden tahmin ediyormuş gibi yüzüne hüzün çöktü. İsyanı çıkaranlara yazık olacak demiyorum. Masum insanlara yazık olacak dedi tekrar üzgün bir şekilde bir noktaya takılı kaldı.

O sırada kahveye Lüleci namıyla Elaziz'de ilk gazoz yapan bir esnaf içeri girdi. Hacı Kaya'nın yanına geldi, durdu. Bekir Ağa'ya baktı, Munzur'a baktı, Munzur'u tanıyamadı;

-Bu babayiğit kim Bekir Ağa? Dedi.

-Bu Şavak aşiretinin babası sayılır, Lüleci!

Lüleci, Munzur'a baktı;

-Hoş geldin Gakko!

Hacı Kaya Lüleci'ye takılmadan edemedi.;

-Lüleci, Duydum ki, dünyada eşi benzeri bulunmayan bir şarap yapmışsın, dedi güldü.

Bekir ağa kaşlarını çattı, Lüleciye baktı;

-Yapacak başka bir şey bulamadın mı, Zındık! Şarapla ne işin var?

-Yalan söylüyor, benim şarapla işim olmaz!

Hacı Kaya Lülecinin inkâr ettiği şarabı yaptığını iyi biliyordu. Onu biraz sıkıştırmak istedi.

-Elazığ Halkevine kaldığı zaman İsmet Paşaya şarabı kim gönderdi?

Lüleci Tekrar hiç haberi yokmuş gibi davrandı?

- önüme aksın ki, haberim yok!

Bekir Ağa kalktı, bastonuyla Lüleci'nin hafifçe kafasına vurdu.

- Babana çekmişsen yapmazsın, dedene çekmişsen yaparsın oğlum! Dedi, Munzur'a baktı, "Ben gidiyorum. Seni göreyim aslanım! Sakın yerinizden oynamayın, kimseye karışmayın. Büyük bir sel geliyor. Bu sel geldiğinde siz saman olun ki, zarar görmeyesiniz. Şayet taş olursanız sel sizi sağa sola çarparak sürükler götürür. Siz saman olun. Suyun üzerinde kalın " dedi son nasihatini yaptı, dışarı çıktı.

Bekir Ağa gidince Lüleci, Hacı Kaya'nın yaptığı muzipliğine kızdı;

-Ayıptır Hacı Kaya! Ben gazoz yaparım, şarapla ne işim olur. Bizi Bekir Ağa'ya rezil ettin!

Hacı Kaya güldü;

-Yine yalan söylüyorsun. Sen dünyada ilk gazozlu şarabı ben icat ettim, demişsin. Bu şaraplardan bir tane İsmet Paşaya hediye etmedin mi?

Lüleci köşeye sıkıştığını anlayınca ayağa kalktı, masadan ayrılırken Hacı Kaya'ya sitem etti;

-Senin de haberin olmadığı bir şey yok. Mübarek, sanki Teşkilat-ı mahsusa! Allah'ını seversen başka yerde söyleme! Anam duyarsa vallahi beni eve bırakmaz, dedi gitti.

Hacı kaya Munzur'a döndü, hala gülmeye devam ediyordu.

-Bu Lüleci, Elaziz'de gazozu ilk icat eden adamdır. Gazoz'un formülüne iki tarla parası verdi, Ankara'dan aldı. Şimdi gazozla yetinmemiş, gazozlu şarap işine girmiş. Neyse biz işimize gelelim. Munzur, Akşam olmadan yola düş oğul! Zarato'ya akşam olmadan var! Herkese selam söyle. Merak etmesinler bunları yapanlar cezasını görecekler. Sakın şeytana uyup silaha sarılmasınlar.

-Tamam Ağam! İznin olursa ben yola çıkayım. Allah hayırlısını versin, bizi zor günler bekliyor.

-Munzur devlet bütün her şeyin hesabını yapmıştır. Korkmayın! Ben yarın son bir defa daha Hozat'a geçeceğim. İnşallah Seyit Rıza ikna olur da savaş olmadan, masum insanlar ölmeden bu mesele kapanır.

-O kabul etse de Nuri engeller ağam!

-Nuri ya kaçtı, ya da kaçmak üzere! Gideceği tek yer Suriye, ya da Iraktır. Zeki adamdır, yakalanmaz!

-İnşallah savaş çıkmaz Ağam! Milletin dirlik düzeni bozulmaz! Senin tahminin nedir? Seyit Rıza kabul eder mi?

Hacı Kaya Munzur'un gözlerinin içine baktı, birkaç saniye öylece durdu;

-Munzur hazırlığınızı görün oğul! Bu sefer Seyit Rıza barışmayı isteyecek ama devlet kabul etmeyecek! Devlet çıbanı deşmeye kararlı!

-Bağımsızlık ilan etmişler.

Hacı Kaya gülümsedi Munzur baktı:

-Hozat Dersimin kalbidir. Baytar Nuri'nin 1921 yılında çıkardığı isyan bastırıldı denildi ama gerçek öyle değil. Orada on altı yıldır bağımsız bir devlet var. Meclisi tanımıyor. Senin yeni gördüğün bayrak ta Osmanlı'dan beri orada sallanıyor. Ama bu sefer başka! Her şey bambaşka olacak.

-O zaman sen niçin gidiyorsun! Devlet barışmayacaksa seni neden gönderiyorlar?

-Senin aklın ermez. Onlar teslim olsa da artık para etmez. Görüşmeler ancak bir şekilde barışla sonuçlanır. Bütün Dersim'in teslim olması şartıyla…

Kendini Dersimin Reisicumhuru ilan eden adam, teslim olur mu? Seyit Rıza yakında yanındaki aşiretleri tek tek kaybedene kadar teslim olmayı kabul etmeyecek. Ama aşiretleri kaybedince teslim olacaktır. Şimdi Seyit Rıza barış istese, bile artık devlet istemez. Çünkü devlet kesin sonuca gidecek. Bu kez göstermelik bir görüşme olacak.

-Ağam benim aklım durdu. Devletin istediği barış ise neden seyit Rıza'nın teslimiyetini kabul etmiyor.

-Devlet, bu arı kovanını dağıtacak Munzur. Ağaların işini bu sefer bitirecek.

Munzur ayağa kalktı, Hacı Kaya, Munzur'un sırtını sıvazladı.

-Haydi, güle güle! Dediklerimi unutma!

-Tamam, dedi kahveden çıktı. İstasyon caddesi üzerindeki dükkânlardan biraz alışveriş yapmak istedi.

Yüreğinde sır gibi taşıdığı Fidana hediye almak istiyordu. Hızla yemeniciler çarşısına doğru gitti. Oradaki dükkânlardan daha kaliteli mallar var, diye düşündü. Bit meydanına girdiğinde karşısında iki adamın darağacında sallandığını gördü, ürktü. Sabah erken idam edilen iki kişi bir süre meydanda asılı bırakılmıştı. Herkes bu görüntülere alışkın olduğu için kimsenin umurunda değildi. Küçük bir kız çocuğu idam edilenlerin tam altına girmiş, yukarı bakıyordu. Delik deşik fistanının içinde minicik elleriyle idam edilen adamın ayağına dokundu, kafasını kaldırdı, adamın dışarı çıkan dilini görünce korkarak geri çekildi.

Munzur kızın yakınında seyrediyordu. Yalın ayak kızın yanına yaklaştı.

-Senin evin yok mu küçük? Dedi. Kızın kaçmaması için şirin görünmeye çalıştı, gülümsedi.

-Var!

-Neden eve gitmiyorsun?

Annem ve kardeşlerim aç!

-Baban yok mu?

-Babam asker!

-Nerde asker?

-Dersimde!

-Gel sana güzel bir lastik ayakkabı alayım, deyince kız dikkatle Munzur'a baktı.

-Ben ayakkabı nedeyim, karnım aç!

-Tamam, sana simit alacağım, dedi elini uzattı.

Küçük kız korktu elini vermedi.

-Neden elini vermiyorsun? Benden korkuyor musun?

-Evet, dedi.

Munzur'un gözlerinin içine bakmaya devam etti.

-Korkma ben sana yardım edeceğim.

Küçük kız biraz daha geri çekildi; İlk defa böyle cömert birini görmüştü ama tehlikeli de olabilirdi.

-Sakalını kesmezsen herkes senden korkar amca, diyerek Munzur'un uzanan sakallarından ürktüğünü itiraf etmiş oldu.

Munzur, kızın kendisi ile gelmeyeceğini anladı. Kız nerdeyse ürküp kaçacaktı. Cebinden bozuk paraları çıkardı, avucunda saydı. On beş parayı kıza uzattı. Bu sana harçlık. Bak, şurada kendine kırık leblebi al, dedi. Sonra küçük kızın minicik, soğuktan mosmor olmuş avucuna bir lirayı bıraktı. "Bu da annen için. Annene vereceksin! Dedi Yemenicilerin köşesinde taze leblebi kavuran adamı gösterdi.. Kız parayı aldı, lira'ya baktı, kâğıt para hiç görmemişti. Katladı, minicik eliyle yakası yırtık fistanın iç cebine özenle koydu. Sonra diğer madeni paralara baktı. Tek tek saydı. Tastamam on beş parası vardı. Munzur'a teşekkür etmeden hızla aradan Gazi caddesine doğru koşarak uzaklaştı.

Munzur kızın arkasından bir süre baktı, sonra kumaşçıların bulunduğu sokağa girdi.

SON TANGO

BAYTAR NURİ, aşiretlerin isyana kaç kişi destek vereceklerini tespit etmek için köyleri tek tek gezerek, sayı tespiti yapıyordu.

İsyana katılacak aşiretler söz verdikleri asker sayısını bir ay içinde Seyit Rızanın emrine vereceklerdi. Böylece iki cepheye ayrılan dersim isyanı, askeri güçlerini bu iki bölge-

ye gönderecekti. Kışın karakol baskınları yapmak amacıyla bir kısmı hazır bekleyecekti.

Bir kısmı ise kendi köylerinde savunma yapmaya hazırlanacaklardı.

Bahar gelince herkes savunma bölgesine çekilecekti.

Elindeki listede tahmini bir liste vardı. Listeye göre küçük aşiretler yüz ile yüzeli kişi arası asker verecekti. Büyük aşiretler beş yüz altı yüz kişi ile destek vereceklerdi.

En güvendiği aşiretler, Bahtiyar, Yukarı Abbas, Demenan ve Haydaran aşiretlerine güveniyordu. Haydaran aşireti eli silah tutan bütün erkekleri isyana katılacaktı. Her aşiret kendi alanlarını, bölgelerini savunacaktı.

Tek korkusu tarafsız kalan ve devletin yanında yeralan bölgelerin savunmasız kalmalarıydı. Türk ordusu bu aşiretlerin yardımı ile bölgeye girerse, dayanmak zor olacak diye düşünüyordu.

Çemişgezek, Pertek bölgesini düzenledikten sonra Hozat'a dönmeye karar verdi. Yazın yapılan karakollara saldırarak baharda hiçbir karakol bırakmamak niyetindeydi.

İki yüz süvari arkasında dar biz boğazdan ilerlerken, kar yağmaya başladı.

Kafasında iki plan vardı. Ya kazanacaktı, tarihe Kürdistan'ı kuran kahraman olacaktı. Ya da bir daha uğramamak şartıyla kaçacaktı.

Hozat'ta yapılacak son toplantıda duruma bakacaktı.

Şayet aşiretler yeterince destek vermezlerse bu işi bırakıp halep'e kaçacaktı. Nasıl kaçacağını çok önceden planlamıştı. Onun için en uygun yer Hatay'ın ilçesi Samandağ'dan geçiş yapmaktı. Kara yolu ile riskli olurdu. Ufak bir kayıkla gece Samandağ'dan Suriye'ye geçiş yapacaktı.

Ondan sonra ver elini Halep!" diye düşündü.

Arkasına baktı, iki yüz süvariyi dikkatle inceledi. Ne bir düzen, ne bir disiplin vardı. Her biri kendince bir kral gibi atlarının üzerinde kahkaha atarak arkasından geliyorlardı. Kafasını iki yana salladı; "Ben bunlarla savaş kazanamam. Hâlbuki bu sefer Koçgiri isyanında yarım kalan hesabı kapatabilirdim. Koçgiri isyanı zamanlama olarak büyük bir şanstı ama yine aşiretlerin birlik içinde olmamasından dolayı başarılı olmadı. Türkler kurtuluş savaşı veriyordu. Yunanla savaşıyordu. Ne yazık ki aşiretlerin ihaneti Koçgiri isyanını yenilgi ile sonlandırmıştı." Dedi, içinden tekrar umutsuzca yola devam etti.

Kar yağışı o kadar fazlalaştı ki, daha fazla yola gidemediler. Yakında bir köye sığınmaya karar verdi.

En yakın köy yarım saat uzaklıktaydı. Bu dağları elini içi gibi biliyordu. Baytar Mektebini bitirdikten sonra gelmişti. Koçgiri isyanını tertiplemişti. İsyandan sonra bu dağlar onu saklamıştı. Bu dağların sayesinde İstiklal mahkemelerinden kurtulmuştu.

Bu son tangoydu. Artık gerisi yoktu.

Köyün girişinde havaya iki el ateş etti. Köylülerin yardıma gelmeleri için bir çağrıydı. Zaten yerle bir sayılan kerpiç evlerden bir kaç kişi kapılarını gıcırdatarak dışarı çıktı. Köyün en ileri gelenlerinden Müslüm havaya ateş ederek karşılık verdi. Bu ateş etme aynı zamanda hoş geldiniz anlamına geliyordu. Köy on beş hanelik küçük bir yerleşim yeriydi. Yüksek olduğu için yılın sekiz ayı karla kaplıydı.

Köy meydanına gelince Baytar Nuri atından indi Müslüm'le tokalaştı. Müslüm Baytarın elinden öptü, hazırola geçti.

-Hoş geldiniz Begim, dedi.

Baytar şöyle bir arkasına baktı,

-Bu gece buradayız Müslüm! Adamlara yer bul!

-Tamam, Begim ama… Dedi. Mahcup bir yüz ifadesiyle cümlesini tamamlayamadı.

-Noldu Müslüm yerinizi mi yok! Diyerek Müslüm'ü rahatlatmak istedi.

-Evet Begim. Topu topu on beş hane. Zaten hepsi kalabalık…

-Komlar nerede?

-Dağın yamacında belli olmayan bir noktayı gösterdi.

- Ahan şurada begim!

Baytar Nuri Takım başındaki beş kişiyi eliyle yanına çağırdı.

-Siz benimle gelin diğerleri komlarda geceleyecek, dedi.

-Kalabalıktan bir homurtu başladı. İtirazları vardı. İçlerinden biri sesini yükseltti.

-Efendi, bizi pirelerin içine neden gönderiyorsun. Hayvanlarla mı yatacağız?

Baytar Nuri homurdananlara baktı, bir kez daha zafer kazanma umudu içinde silinip gitti.

-Ulan eşkıya yavruları, sırtınızda on bin pire besliyorsun sesin çıkmıyor da ahırda bir kaç taneye mi yer bulamıyorsun, pire torbaları, dedi.

Adamlar gülüşmeye başladılar. Takım reisleri atlıları alıp komlara doğru homurdanarak gittiler.

-Müslüm ekmek topla! Evlerde ekmek ve peynir al adamlara götür, Dedi.

Müslüm'ün evine doğru yürüdü. O sırada köyün ortasında eli silahlı beş kadın gözüne çarptı. Durdu kadınların yanına geldi.

-Yalnızca beş kadın mı var burada.

-Kadınlardan en iri ve yaşlısı asker gibi durarak Baytara selam verdi.

-Biz yetmez miyiz? Biz yüz askerle başa çıkarız, dedi, Cevap bekledi.

Baytar cevap vermedi."tamam!" dedi kafasıyla içeri geçti.

Kadınlar rahatsız olmuşlardı. Baytar'dan "Aferin!" Beklerken, alaycı bir tamam sözü duymuşlardı.

O gece köyde kalacaklardı, sonra Hozat'a doğru devam edeceklerdi. Atlılar kendi aşiret alanlarını savunmaları için herkes aşiretine gidecekti. Ondan önce birkaç baskın ve yapılacak büyük ve son toplantı için güvenliği sağlayacaklardı.

***

1937 KIŞI Çok çetin geçiyordu. Erkenden yağan metrelerce kar. Bütün köylerin birbirine bağlantılarını kesmişti.

Elaziz'e asker sevkiyatı sürüyordu. Trenlerle gelen askerler, Harput'un hemen altında eski İdadiye olarak kullanılan binalara yerleştiriliyordu. Bazı birlikler yavaş yavaş Çemişgezek Pertek ilçelerine doğru hareketlenmeye başlamıştı. Hozat önemliydi. Hozat hala devletin kontrolünde değildi.

Hasan ve Süleyman Elaziz'de toplanma noktasında bir hafta kaldıktan sonra Hozat tarafında büyük bir karakola gönderilmişlerdi. İkisi de ayrı karakollarda askerlik yapıyorlardı. Görev yaptıkları karakollar birbirine oldukça uzaktı.

Ellerindeki silahlara her gün yenileri ekleniyordu. Basılan ve ele geçirilen karakollar devleti daha tedbirli olmasını mecbur kılmıştı. Ağır silahlar yerleştirilerek savunma gücü artırılmıştı. Bununla birlikte asker sayısı artırılmıştı.

Karakola giden yol genişletilmiş, araçlar rahatlıkla gelmeleri için bütün tedbirler alınmıştı. Karakolun bulunduğu yerin etrafı isyanı destekleyen köylerdi. Her an saldırıya uğrama riskleri fazlaydı.

Kışın bu tehlike biraz daha azalmıştı. Son gelen haberlere göre Hozat'ın güneyine düşen bir tepeye yapılan karakol saldırıya uğramıştı. Bütün askerler şehit düşmüştü Karakol binası isyancılar tarafından yerle bir edilmişti.

Karakol baskınları isyancılara moral kaynağı oluyordu. Sağ yakaladıkları askerlere olmadık işkenceler yapıyor, eğleniyorlardı.

O gece, Süleyman gece eksi otuz derecede nöbet bekliyordu. Gecenin sessizliği nerden geldiği belli olmayan bir baykuş sesi bozdu.

Süleyman paniğe kapıldı bir el ateş etti. Bütün karakol alarma geçti.

-Geldiler dedi. Komutanına.

Bütün karakol silah başına geçti, siperlerin arkasına geçerek beklemeye başladılar.

Gece askerlerin kımıldamadan eksi otuz derecenin altında beklemeleri tehlikeli olacaktı.

Etrafta ses gelmeyince Komutan bütün askeri tekrar içeri aldı.

Süleyman yaptığı panikten dolayı kendine kızdı.

Tekrar nöbet yerine geçti, gezinmeye başladı. İsyancıların birçoğunun keskin nişancı olduklarını biliyordu. Bu nedenle kendini fazla açığa vermeden daha hareketli olmaya çalışıyordu. Bir süre sonra yine aynı ses geldi. İnsan sesi olduğu belliydi. Acemice bir baykuş sesi çıkarıyordu.

Yavaşça bir ağacın arkasına saklandı, bir süre sesin geldiği tarafı gözetledi.

Bembeyaz kardan başka hiç bir şey göremedi. İnsan olsaydı ay ışığında ve karda hemen fark edilir, dedi içinden. Tedirginliği kayboldu. Daha rahat gezinmeye başladı.

Karakolun güneye bakan köşesinde ki nöbetçi arkadaşı aniden yere yıkıldı. Süleyman arkadaşının düşüşünü görünce kendini yere attı. Çevresini dikkatlice gözden geçirdi, yine kimseyi göremedi. Silah sesi de duymamıştı ama arkadaşı yerde yatıyordu.

Dikkatle çevreyi gözden geçirdi. Hiçbir şey göremedi. En ufak bir hareket yoktu. Sürünerek arkadaşının yanına gitti. Yüzüstü yatan askerin sırtında bir ok gördü. Önce gördüğüne inanamadı. Eliyle kontrol etti, sahiden bir oktu.

Ayağa kalkmadan sürünerek giriş kapısına gitti, haber verdi. Karakol tekrar ayağa kalkmıştı. Sıhhiyeciler vurulan askeri almak için koşuştururken bir sıhhiyeci aynı yönden gelen okla yaralandı.

Hala etraftan bir ses gelmiyordu. Asker oku tam kalbine yemişti. Cansız bedenini içeri taşıdılar. Herkes tekrar savunma için siperlere geçti. Komutan geldi elindeki dürbünle saklandığı yerden etrafı izlemeye başladı. Bir şeyler

bulamayınca sinirleri bozuldu. Silahını çekti rast gele boş araziye ateş etti.

Süleyman komutanının yanına geldi, bir selam verdi;

-Komutanım dışarı çıkmama izin verirseniz, kimler varsa ortaya çıkarayım, dedi.

Komutan, "Hayır!" Dedi, izin vermedi. " Seni de şehit verememem!"

Süleyman ısrar edince Komutan Süleyman'ı cesaretinden dolayı dikkatlice süzdü.

-Şakileri nasıl ortaya çıkaracaksın? Diye, sordu.

Süleyman, kendinden gayet emin bir şekilde planını anlattı;

-Bana beyaz bir çarşaf verin, ben ne yapacağımı iyi biliyorum. Çarşafla karakolun dışına çıkacağım. Ancak böyle oyunlarını bozabiliriz. Beyaz çarşafla dışarıda fark edilmeden etrafı gözetleyebilirim, dedi.

Komutan bir an düşündü, "zekice ama seni feda edemem oğlum, dedi. Kabul etmedi.

-Siz beni feda etmeyi göze alamazsanız birçok askeri feda edeceksiniz komutanım, dedi.

Komutan Süleyman'a daha dikkatli baktı;

-Adın ne asker?

-Süleyman!

-Nerelisin?

-Elazizliyim?

-Elaziz ismi değişti. Artık Elazığ diyeceksin!, dedi komutan ve sorularına devam etti. Buraları bilir misin?

-Bilirim komutanım. Her bahar buralardan Erzurum yaylalarına geçiş yaparız. Sürülerimizi yaylalara çıkarırız.

Zaten bu nedenle birçok zaman önümüzü keser hayvanlarımızı zorla alırlar, dedi.

-Pekâlâ! Hadi bakalım. Git beyaz çarşaflardan birini örtün karakolun arkasından dışarı çık. Dikkatli ol. Ama ateş edenler olursa sen bize bırak, dedi.

Süleyman hemen içeri gitti. Amerikan bezi beyaz yatak çarşaflarından birini boylu boyuna üzerine geçirdi. Kasatura ile çarşafın alt kısmını ve gözetlemek için kafa hizasında iki delik açtı. Silahı çarşafın içine soktu, yavaş yavaş yürüyerek dışarı çıktı.

Komutan Süleyman'ı karların içinde zor fark edebildi.

-Haydi, Allah rast getire, dedi.

-Komutanım sizde bir insan büyüklüğünde bir maket hedef nöbet yerine bırakın! Onlar tekrar hedefe ok atacaklar. Ben bu arada yerlerini tespit ederim, dedi.

Karakolun demirden yapılmış kapısında hafifçe dışarı süzüldü. Arkadaşının vurulduğu karakolun doğu cephesine geçti, sürünerek yavaş yavaş ilerledi. Nöbetçi kulübesinin önüne insan siluetine benzer bir kalas dikildi

Biraz ilerledi bir şey göremedi. Durdu, hareket etmedi. Hareket etmek tehlike olur, diye düşündü, yattığı yerde etrafı gözetlemeye başladı. Bir süre sonra aynı acemi baykuş sesi geldi. Hemen on metre ilerisinde beyaz bir insan siluet dizleri üzeri kalktı, okunu doğrultu, nöbetçi yerine konulan takta hedefe okunu attı. Hedefteki tahta yere devrilince vurduğunu sandı tekrar pusuya yattı

Süleyman, hiç sesini çıkarmadı. Yavaşça sürünmeye devam etti. Sürünürken donmuş karlar hışırtı yapınca durdu. Oku atan kişi etrafına bakmaya başladı, bir şey göremedi. Süleyman giyindiği çarşafın içinden silahını hafifçe

doğrultu nişan aldı. Adamı tam seçemediği için ateş edemedi. Başka birileri olup olmadığını kontrol etti, göremedi. Derenin karşısındaki tepede tekrar baykuş sesi geldi. Tepeye baktı, tam menzilindeydiler ama ateş edemezdi. Önce yanındakinin tek olduğundan emin olmalıydı. Tekrar yayını gerdi okunu attı. Tahtayı tam yukarı üç kısmından vurdu. O sırada Süleyman iyice yaklaşmıştı. Amacı ok atanı sessizce etkisiz hale getirmekti. Böylece diğerlerinin yerini de tespit edecekti.

Oku atan kişi yayına bir ok daha yerleştirirken, Süleyman dizleri üzerine hafifçe kalktı, adamın boğazına sarıldı. Birlikte yerde yuvarlanmaya başladı. Adamın üzerine çullandı. Eliyle ağzını kapattı, kafasını yüz seksen derece çevirdi. Adamın cansız vücudunu yere bıraktı.

Beş yıl, en üst seviyede eğitim görmüş askerlik yapmıştı. Bunun faydasını şimdi görmüştü.

Ölen adama baktı, beyaz şalvar giymişti. Bembeyaz bir koyun postu kürk olarak dikmiş üst tarafına giyinmişti. Kafasında yine kadınların kullandığı bir yazma vardı. Kafasındaki yazmayı aldı, yüzüne baktı, gözlerine inanamadı, öldürdüğü bir kadındı.

Silahını aldı, yine baykuş sesi gelince sesin geldiği tarafa baktı, iki kişinin kafasını belli belirsiz gördü. Nişan aldı, ateş etti birini vurdu. Diğeri saklandı.

İşte o an onlarca beyaz şalvarlı, ateş etmeye başladılar. Artık kafasını kaldıramadı. Karakoldan koruma ateşi gelince karakola doğru sürünmeye çalıştı.

Vücudunu iteklemek için ayağını karnına doğru çekmek isterken bacağından vuruldu. Bir yandan yerde yatarken, bir eliyle de karları kazıyıp bulunduğu yerden daha aşağı düşmeye çalıştı. Karlar soğuktan kazılmıyordu. Karakol ile

isyancılar arasındaki ateş bütün şiddetiyle devam ediyordu. Öldürdüğü cesedi kendine siper etti, menzilindekiler onu henüz fark etmemişlerdi.

Nişan aldığı ilk kişiyi vurdu. Sonra yeri belli olmuş oldu. Karakol komutanı Süleymanın ateşiyle yerini tespit etti. Yoğun bir ateşle karşı taraf geri çekilmeye başladı. Elli kişilik bir gurup, önce oklarla karakolu taciz etmek istemişlerdi. Karakoldakiler etrafta ok atan kişiyi aramaya başlayacaklardı. Böylece açık hedeflere ateş ederek karakolu ele geçireceklerdi.

Bütün planları suya düşünce kaçmışlardı. Arkadaşları gelerek Süleyman'ı aldılar. Ayağı kırılmıştı. Bilekten yediği mermiyle kemik parçalanmıştı.

Komutan acı çeken Süleyman'ın gözlerinden öptü, sıhhiyecilere hemen bir ağrı kesici iğne yapmalarını emretti. Daha sonra da gün ışır ışımaz hastaneye götürüleceğini söyledi.

O gün tam elli askerin canını kurtarmıştı. Bu araziye yabancı askerlerin yapacağı yanlış bir hareket hayatlarına mal olacaktı.

İki saat sonra Süleyman Elaziz askeri hastanesine kaldırıldı. Yolda geçen zamana rağmen iyi bir ameliyatla sağlığına kavuşmuştu. Sadece vurulduğu ayağı diğerinden biraz kısa kalmıştı. Hafif bir aksama ile yürüyebiliyordu. Hemen terhis edilerek köyüne gönderilmişti.

Hasan'ın olan bitenden haberi yoktu. Kendi bölgesinde göreve devam ediyordu.

Sabah erkenden karakola elli asker daha takviye gelmişti. Bu askerlerin içinde Mustafa da vardı. Munzur'un amcası oğlu!

Yumuşak huylu, kimseye dokunmayan, kendini dine adamıştı Mustafa. Devletin görev vermesinden sonra seve seve kalkıp Elaziz'e gelmiş, orduya katılmıştı.

Ordu kışın çetin şartlarında bile ara vermeden hazırlıklarını sürdürüyordu. Diyarbakır'dan kalkan uçaklar keşif uçuşlarına düzenli olarak devam ediyorlardı.

Söylentilere göre harekât yaklaşık kırk uçakla başlayacaktı. Uçak pilotlarının içinde Sabiha Gökçen isminde bir bayan pilot da görev yapıyordu.

Harekât doğu ve batı Dersim diye iki koldan yapılacaktı. Harekâtın bir kolu Aliboğazı ve civarındaki dağları temizleyecekti. Doğu kolu ise Kutu deresi ve çevresinde temizlik yaparak en kısa zamanda sonuca gidilecekti. Gelecek kışa bölge temizlenmiş olacaktı.

***

ŞUBATIN ORTALARINDA aşiret Reisleri Baytar Nuri ve Seyit Rıza başkanlığında son toplantıyı yapıyordu.

Toplantı Seyit Rızanın köyünde yapılıyordu. Daha önce destek vadeden bazı aşiretler yolların kapalı olmasını bahane ederek gelmemişlerdi. Bu yüzden toplantı tartışmalar ve gergin bir havada başladı. Aşiretler tek tek fire vermeye başlamışlardı. Kopmalar başlayınca hükümetle görüşmeler zaruri hale gelmeye başlamıştı.

Batı Dersim'de yer alan aşiretlerin yarısı gelmemişti. Doğu Dersimde yeralan aşiretlerden daha önce isyanA destek verenlerin hemen hepsi oradaydılar.

Seyit Rıza toplantıda kardeşi Seyit Ağa'yı de yanına aldı. Seyit Ağa abisinin soluna, Baytar Nuri Seyit ağanın sağına oturdu. Arkasındaki yastığı düzeltti.

Seyit Rıza gelenlere baktı, yüzünde garip bir endişe belirdi. Koca devletin karşısında birkaç aşiretle karşı durmak çok zor diye düşündü. Kendisine destek olacak aşiretlerin içinde sözüne güvenebileceği aşiret sayısı elin parmaklarını geçmeyeceğini biliyordu. Haydar, toplantı tam başlayacaktı ki, Haydar içeri girdi, oturanları yararak Seyit Rızanın yanına geldi, elini kalbinin üzerine götürdü selamını vererek boş bir yer aradı. Seyit Rıza kardeşinin yanında Haydar diz çökerek oturdu, kendine bir yer edindi.

Tarihi bir kararın son toplantısı yapılacaktı.

Seyit Rıza ara sıra pişmanlık belirtileri gösteriyordu. Baytar Seyit Rızanın pişmanlık eğilimini hemen iki kelime ile yok ediyordu. Sanki kendilerini bekleyen garanti bir zaferin beklediği izlenimi vererek Seyit Rıza'yı tekrar ikna ediyordu.

Kim konuşacak diye herkes beklerken, açılış konuşmasını Baytar yaptı.

Bu isyanın gizli baş mimarı olarak, toplantıyı istediği noktada bitirmesi için önce kendisinin konuşmasını uygun buldu. Seyit Rıza'dan izin almadan hafifçe doğruldu, sert bir öksürükle herkesi susturdu.

Önce, kazanılan zaferden bahsetmek gerek, diye düşündü. Daha zekice olur, dedi.

-Ağalar! Dedi, tekrar hafifçe öksürdü. "Zamanı geldi artık. Osmanlıdan intikam almanın zamanı geldi. Kürdistan artık hayal değil. Cumhuriyet Hükümeti ister kabul etsin isterse etmesin, umurumuzda değil. Kürdistan'ın ilk Rei-

sicumhuru Pir Seyit Rıza'dır. Karşınızda duran zatı Muhterem, tarih yazmaya devam ediyor. Birçok köy, ilçe tamamen elimizde… Bayrağımız gönlerde dalgalanıyor.

Geçmişte bize yapılan zulümlerin intikamını almanın sırası geldi. Artık müstakil Kürdistan için ayağa kalkmanın zamanıdır. Türkler cumhuriyetini kurdu. Osmanlı yıkıldığına göre herkes kendi kaderini kendisi tayin etmelidir. Şimdi sıra bizde!

Hepiniz yeni dersim memleketinde büyük makam ve topraklara sahip olacaksınız. Avrupalı dostlarımız bize para yardımı yapacaklar. Kısa sürede buralar gelişecek. Özellikle İngilizler bizim zafere ulaşmamızı dört gözle bekliyor. Her tepede, bayrağımız dikildi. Ele geçirilen her karakolda bayrağımızı astık.

Bize destek vermeyen aşiretler pişman olacaklar ama son pişmanlık fayda vermeyecek. Onları da bu topraklardan atacağız. Dar günde yanımızda olmayanlar, zaferden sonra bedelini ödeyecekler.

Zaferin en önemli ayağı sizlersiniz. Adamlarınızla kendi bölgelerinizi savunacaksınız. Hiçbir askeri bölgenize sokmayacaksınız. Gerekirse kadınlarınıza da silah verin. Birlikte mücadele edin!

Planımız belli. Kemal'in ordusu üzerimize gelecek, dedi ortalardan biri sesini yükselterek Baytar Nuri'ye endişesini dile getirdi;

-Peki, Mustafa Kemal'in kuşlarını ne yapacağız. Üzerimize bomba yağdıracaklar!

-Baytar Nuri Önceleri alaya aldığı "KEMAL'İN KUŞLARI" cümlesi bu sefer sinirlendirdi. Çünkü "KEMAL'İN KUŞLARI!"

cümlesi giderek korku salan, psikolojik etkileri olduğunu fark etmişti.

-Kemalin kuşları varsa bizim keskin nişancılarımız var. Kemal'in kuşları fazla yüksekte uçacak kapasitede değiller. Biz Kutu deresi ve Aliboğazı civarında yükseklere keskin nişancılar yerleştireceğiz. Makineli tüfeklerimiz orada olacak.

Kemalin kuşlarını tek tek dersim topraklarına gömeceğiz, korkmayın' deyince odada alkış tufanı koptu.

Baytar Nuri milleti öyle galeyana getirmişti ki, davul zurna olsaydı gelenler şimdiden zaferi kutlayacaklardı.

Seyit Rıza, hala dalıp gidiyordu. İçindeki ses ona umut vermiyordu. Baytar Nuri ne kadar umut verirse versin, içindeki ses aynı şeyi söylemiyordu.

Sadece verdiği sözü yerine getirmek, kimseyi yarı yolda bırakmamak adına her şeye "evet" diyordu.

Haydar Pirine baktı, üzüldüğünü görünce eğildi yanındaki Seyit Rızanın kardeşi Seyit Ağanın kulağına eğildi;

-Hem vallah, hem billâh, pirim bu işe gönülden girmiyor. Ahan şu baytar bindirmiş bizi bir ata, götürüyor kıyamete, dedi.

Seyit Ağa Haydara baktı, kafasını salladı bakışlarıyla söylediklerini tasdik etti. Günlerdir içinde sakladığı bir sırrı Haydar'la paylaşmak istedi.

-Haydar bu herif bana göre Devletin adamı. Hem de Kemal'in has adamıdır.

Haydar kulağına fısıldanan bu iki cümleyi duyunca irkildi, Seyit Ağa'nın yüzüne baktı;

-Olur, mu öyle şey?

-Bal gibi olur haydarım! Bal gibi olur! Bir kere bu adam bu topraklara geldi gelmeyeli bizde huzur kalmadı. Dört isyan başlattı. İkincisi, bunun ailesi nerede? Bu kadar Dersimi seviyorsa neden ailesini getirip buraya yerleşmiyor? Bunun gibi daha birçok soru cevapsız kalıyor. En önemlisi de dikkat edersen devlet Baytar'ı yakalamak için hiçbir çaba göstermiyor. İdama gidiyor, hâkim berat ettiriyor. Olacak iş mi Haydar?

Haydar Seyit Rızanın kardeşiyle aynı fikirde değildi, kafasını iki yana salladı itiraz etti;

-Bence bu adam ya Kemal'in adamı ya da İngilizlerin adamı, deyince, Seyit Ağa, Haydar'ı takdir eder gibi kafasını salladı;

-Vay aklınla bin yaşa? Bence bu akla daha yakın! Ne yazık ki, abimi inandıramıyorum! İnanmıyor! Geçenlerde biraz ima ettim, nerdeyse beni kovacaktı!

Haydar çaresizce önüne baktı. Munzur'da aynı şeyleri ima ettiği aklına geldi;

-Kirvem Munzur da öyle düşünüyor. Güya, işler sarpa sardığında, Baytar, pirimi bırakıp kaçacak!

-Senin kirvenin aşiretinden kimse burada yok!

Haydar tekrar kulağına eğildi.

-Munzur'un aşiretlerinde hem Sünni var hem Alevi. Her iki taraf da Munzur'un sözünü sayarlar. Munzur kimsenin hayatını riske atmak istemiyor.

-Ne diyeyim. Sağlık olsun, dedi. Tekrar Baytar'ın sözlerine kulak verdi.

Baytar Nuri milleti iyice ateşledikten sonra sözü Seyit rıza'ya teslim etmek istedi. Ne de olsa isyanın lideri Seyit Rızaydı, diye düşündü.

-Şimdi evladı Kerbela, Pirimiz Seyit Rıza size söyleyecekleri var, dedi. Yerine oturdu.

Seyit Rızanın söyleyeceklerini kendisi de merak ediyordu. "İnşallah fikir değişmemiştir. İsyana darbe vuracak bir konuşma olmaz, dedi içinden.

Seyit Rıza yaşlanmasına rağmen daha dinç ve çevikliğini kaybetmemişti. Eliyle sakalını düzeltti. Parmaklarıyla taradı, ağzını kapatan uzun bıyıklarını yana attı.

Ufacık gözlerini kıstı, gelenleri gözden geçirdi. Sonra işaret parmağını kaldırdı konuşmaya başladı:

-Dersimliler! Osmanlıların giremediği bu topraklar, ebediyen bizden başka herkese kapalı kalacaktır. Kimse bizim düzenimizi bozamayacaktır.

Ancak, ben Nuri Beg gibi düşünmüyorum. Onun heyecanını duymuyorum. Şayet bu savaşı kaybedersek, ben kendi canımı düşünmüyorum. Çocuklarım, torunlarım hepsi zarar görecek. Belki asılacak. Bu noktada, bize Kemal tarafından zaman zaman gelen teslim ol çağrılarına karşılık vermek bize yakışmadığı için hiç bir çağrıya cevap bile vermedim, dedi.

Bütün Aşiret reisleri bu sözden sonra Seyit Rıza'yı heyecanla alkışladılar.

Baytar Nuri de derin bir nefes aldı. Biraz önce sandı ki, teslim kararı alacak ve isyan sona erecek. Çünkü hayalleri, emekleri hepsi onun iki dudağı arasındaydı.

Ben bir karar aldım. Mart ayında Kemal'in adamları ile bir görüşme yapalım. Bu görüşmede, istediklerimizi verirlerse, bize en az bir muhtariyet, ya da bazı imtiyazlar tanırlarsa savaşmaya gerek kalmaz, dedi.

Salon birden sustu, buz gibi bir hava esti. Haydar neredeyse pirini ayaklarına kapanıp öpecekti. "Baytarın oyununa gelmeyecek" diye umutlandı.

Seyit Rıza yüzü mosmor kesilen Baytar Nuri'ye baktı.

Baytar Nuri, bu kararı beklemiyordu.

Sözlerine devam etti;

"Bir heyet göndereceğim. Hükümetin adamları ile benim adıma görüşecek bir heyet oluşturacağım. Bu heyetin başında oğlum bulunacak. Deyince Baytar Nuri'nin gözleri ışıldadı. İşte bu harika, dedi, içinden. Oğlu görüşmeye gidiyorsa bu isyan kesintiye uğramadan yapılacak dedi. " Mosmor yüzü bir den ışıldamaya başladı. Seyit Rızanın kararını alkışladı.

Seyit Rıza Baytar Nuri'nin birden heyecanlanmasına şaştı. Hep isyan ve savaş taraftarı olan adam, bir den bire sanki barış güvercini olup uçacaktı.

Haydar, Baytar Nuri'nin önceki halini görüp sevinmişti ama şimdi üzüldüğü kararın sonunda alkış tutmasına aklı ermedi.

-Bu adam barışa izin vermez, dedi. Göreceksiniz bu bir oyun oynayacak, görüşmeye giden heyetin başına bir şeyler gelmezse ben de bir şey bilmiyorum, dedi.

Seyit Rızanın kardeşi Seyit Ağa, Haydarı fazla kuşkucu buldu, haydarın komplo teorisine güldü geçti.

Toplantıya ara verildi, gelen aşiret reislerine ikramlar başlamıştı.

Baytar Nuri, Seyit Rızanın gerçek niyetini öğrenmek istedi. Seyit Rıza'yı ilk defa böyle yılgın görüyordu. İlk defa yüzünde tereddütler açıkça okunuyordu.

-Pirim, seni iyi görmedim. Benim bilmediğim bir şey mi oldu? Bu görüşme nerden çıktı?

-Ben karar verdim!

-Elbette sen karar verirsin! Ne dediysen hepimizi uyarız. Fakat her yer kontrolümüz altındayken, bütün karakolları ele geçirmişken. Hozat'ı başşehir bile yapmışken bu barış görüşmesi nerden çıktı?

-Nuri Beg! Ya sen gelişmeleri takip etmiyorsun ya da tehlikenin farkında değilsin. Yanımızda aşiretleri tek tek kaybediyoruz. Bizden ayrılıp devletin saflarına geçiyorlar. Bunun ne anlama geldiğini biliyor musun? Dersim, benim Reisicumhurluğumu kabul etmiyor demektir. Benim halkımın kabul etmediği Cumhur Reisliğini, başkaları nasıl kabul eder. Yarın İngilizler, Fransızlar demezler mi, seni kendi halkın tanımıyor, biz nasıl kabul ederiz! O zaman ne cevap vereceğiz?

-Ben sözünü almışım pirim! Kabul edecekler! Önce Kemal'le hesaplaşalım!

Seyit Rıza Baytar'a itiraz etmeyi sürdürdü;

-Burada bir hesap yanlış ama senin mi hesabın yanlış, yoksa benimki mi bilemiyorum. Kemal Paşa, Diyab Ağa'yı yanın aldı. Diyab Ağa ve onun yanındaki aşiretler bizim yanımızda değiller. Yarın burada bize destek verenlerin saf değiştirmeyeceğini garanti eder misin?

Diyap Ağa güçlüdür. Devletin yanına geçmesi her şeyi altüst etti.

Baytar Nuri, Seyit Rıza'nın endişe duyduğu gelişmeleri biliyordu fakat o, sadece isyana odaklanmıştı. Ağzında savaştan başka bir söz çıkmıyordu.

Seyit Rıza birden aklına gelmiş gibi Baytar Nuri'ye döndü;

-Ha bak Miço ağayı unuttum. O da Diyap Ağa gibi meclise mebus olarak gidiyor, dedi.

Baytar Nuri, Diyap Ağayı tamamen kafalardan silmek için, bir söz de kendisi ekledi;

-Diyap Ağa Kurtuluş Savaşında Mustafa Kemal'e yardım etti. Yüz elli silahlı adamını Türk Ordusunun emrine verdi.

Her neyse Baytar Beg! Görüşmeye gidilecek. İstediğimizi alırsak zaten bir sorun kalmaz. Alamazsak düşünürüz.

-Görüşme ne zaman?

-On gün sonra!

-Nerde görüşme olacak.

-Onlar bildirecekler, dedi.

-Tamam Pirim, dedi. Sen nasıl istersen, dedi, toplantıyı bitirmek üzere odadakilerle tek tek ikili görüşmeler yapmak için ayağa kalktı.

Toplantıya gelenler son talimatlarını alarak konaktan tek tek ayrıldılar.

Yolu uzun olanlar ertesi sabahı bekleyeceklerdi. Gece yolda soğuktan donmamak için gündüz yola gitmeyi tercih etiler.

Ertesi sabah erkenden Baytar Nuri ve adamları, yola çıktılar. Kar yağışı durmuştu. Yolu şaşırmamak için iki adam en önde gidiyordu.

Baytar Nuri, önde iz sürenlere seslendi.

-Sin köyüne uğrayacağız. Oradan yola devam ederiz, dedi.

İstikameti kuzeye çevirdiler. Yola devam ettiler.

Sin köyünden iki kişi Baytar Nuri'yi bekliyorlardı. Baytar Nuri iki adamla gizlice görüşmek için yönünü değiştirmişti.

O gece Sin Köyünde Baytar Nuri bazı yabancılarla gizlice buluşacaktı. Dersim'in önündeki bütün barış çabalarını da yok edecekti. Görüşmeye giden heyet, her ne pahasına olursa olsun geri dönüşlerinde Sin köyünde ortadan kaldırılacaktı.

Bunların başında Seyit Rıza'nın oğlu olması tam on ikiden vurmak gibi bir şeydi.

Seyit Rıza alacağı bu darbeden sonra artık yerinde duramayacaktı.

Yıllardır gizli ellerin karıştırdığı Doğu Anadolu bölgesi, yine aynı gizli elin bir yeni hamlesi sahnelenecekti. Barışa giden yollar o gizli eller tarafından tekrar önü kesilecekti. İngiliz ve Amerikan ajanlarının hiç çıkmadığı bölge yeni sıcak günlere gebeydi.

Seyit Rıza, görüşmelere oğlu Bava'yı gönderecekti. Gelecekte veliaht olarak bilenen Bava, babası yerine görüşmeleri sürdürecekti.

DERİN ENTRİKALAR

HASAN, ikinci askerliğini tehlikeli bir noktada yeralan ve defalarca baskına uğrayan karakolda yapıyordu. Mustafa ile aynı karakola düştüklerine sevinmişti fakat bu sevinci kısa sürdü. Mustafa Sin Köyüne yakın bir karakola yollandı.

Ailesini yangında yok olduğundan haberi yoktu. Görev yaptığı karakol Hozat'a yakın eski bir karakoldu. Daha önce defalarca saldırıya uğramıştı. Yeniden tamir edilerek geniş-

letilmiş stratejik bir konumda yaralıyordu. Metrelerce kar yağmış, sadece savunma durumunda bekliyorlardı.

Süleyman'ın yaralandığını köye döndüğünü bir komutanından öğrenmişti.

Biten askerlikten sonra tekrar askere gitmesi kolay olmamıştı. Günler geçmiyordu. Belki ağır gelen düğünden hemen sonra tekrar askere gelmesiydi. Keşke evlenmeseydi! Evli olmasaydı, belki askerlik bu kadar ağır gelmeyecekti.

Yakında Hacı Kaya'nın geleceğini, bu karakolda bir görüşmenin olacağını bilmiyordu.

Hacı Kaya'nın bir heyetle karakola gelmesi sürpriz olmuştu.

Yine bir sabah karakolun kartal yuvası köşelerinden birinde nöbetteyken, Hacı Kaya'nın askeri cipten indiğini görünce nerdeyse sevinçten Hacı Kaya'nın boynuna sarılacaktı.

Hiç haber alamadığı ailesinden belki bir haber alabilecekti. Haber alamazsa bile en azından bir mektup Hacı Kaya'ya verip Gülistan'a gönderirdi.

Geceleri köyünü ve Gülistan'ı düşünmekten gözlerine uyku girmemişti. Uykuya daldığında kâbuslarla uyanıyordu.

Hacı Kaya, her zaman olduğu gibi şık giyimiyle arabadan indi, önce ayakkabılarına baktı. Parlak ve yeni cilalanmıştı. Üsten geniş paçadan dar ve çizmelerin içine girmiş siyah pantolon giymişti. Sako'su omzunda, bir general edasıyla Karakolun kapısına doğru ilerledi.

Karakol komutanı gelen heyetin vazifesini bildiği için saygıda kusur etmemeye çalıştı. Hacı Kaya ve heyeti ağırlayacağı odaya doğru refakat etti. Kendisi ile beraber üç kişi

görüşme yapacaktı. İkisi Türk istihbaratındaydı. Kendisi ise gayri resmi olarak görev almıştı.

Hacı Kaya, Hasanı fark etmeden içeri yöneldi. Odanın kapısından içeri girmek üzereyken Hasan dayanamadı, seslenerek yanına geldi.

-Hacı Kaya hoş geldin, dedi.

Hacı Kaya, Hasan'a dikkatlice baktı, başından aşağı sıcak sular dökülmüş gibi birden durdu, öylece birkaç saniye kalakaldı. Hasan'ın ailesinin başına gelenleri nasıl izah edeceğini bilemedi. Kısa bir şaşkınlıktan sonra Gülümseyerek Hasan'a baktı.

Bir an ne diyeceğini bilemedi. Hasan ile burada karşılaşacağı aklının ucundan geçmemişti.

-Hasanım sen burada mıydın? Dedi komutana döndü; "Hasan'a iyi bakın Paşam, yeğenimdir." Dedi. Sonra Hasan'a döndü içeri gelmesini söyledi.

Yüzbaşı "Paşam!" sözüne hafifçe gülümsedi, odasına yöneldi.

Hasan arkalarından yürüdü. Giderken bir kötü şeyler duyacakmış gibi hissetti.

Yüreği yerinden fırlayacakmış gibi çarpıyordu. Bir an nefesi kesilecek sandı. "Gülistan'a bir şey oldu galiba!" dedi içinden. Odanın kapısına geldiklerinde Hacı Kaya arkasından gelen Hasan'a döndü;

-Hasan, sen bir dakika bekle, ben sonra seni çağıracağım, dedi.

Komutanla içeri girdiler.

-Kapıyı kapat Paşam, dedi, yüzbaşıya!

Komutan da meraklandı. Hasan'ın bu kadar önemli birinin akrabası olduğunu bilmiyordu.

-Buyur Hacı Bey!, dedi koltuğa oturmasını istedi. Hacı Kaya oturmayı reddetti.

-Hâşâ babam, bizim kimsenin koltuğunda gözümüz yok, dedi latife yaptı, Yüzbaşıyla gülüştüler.

Ayakta konuşmayı tercih ettiler.

-Paşam bu Hasan var ya!

-Evet, Hacı Bey!

- Bana bey deme! Biz "bey" olamadık. Zaten olmaya niyetimiz yok. Bana ismimle hitabet yeter. Bizim unvanımız ismimizdir. Şimdi gelelim asıl meseleye. Şu bizim Hasan daha yeni askerden geldi, evlendi, tekrar silâhaltına alındı. Bizim köylerimizden birinde oturur. Aile dostuyuz. Askere geldikten sonra eşkıya köyü basmış, Nişanlısı hariç bütün ailesi yangında maalesef öldüler.

-Hasan'ın bu olaydan haberi yok. Şimdi bana anne babasını soracak. Seyit Rıza'nın heyetini karşıla aynı odaya götür ben de bu arada Hasan'la konuşayım. Doğrusu ne diyeceğimi bilemiyorum, dedi.

Yüzbaşı Hacı Kaya'ya üzülerek baktı;

-İsterseniz yollayalım köye gitsin!

-Bakalım bir konuşayım, sonra karar veririz, dedi.

Komutan üzgün bir yüz ifadesiyle kapıyı açtı, Hasan'a baktı;

-İçeri gir Hasan! Rahat ol, dedi, gitti.

Hasan tedirgin bir şekilde içeri girdi, Hacı Kaya'nın elini öptü, saygıyla önünde durdu.

-Ağam noldu? Yoksa Gülistan'a bir şey mi oldu?

-Yok, Hasan yok! Gülistan bıraktığın gibi!

-Bir aydır uykularım kaçıyor. Biraz uykuya dalıyorum kâbuslarla boğuşuyorum!

-Şu Goppo'nun yeğeni tekrar köyü basmış!

-Bozo mu?

-Evet!

-Ben onu mutlaka bulurum ve hesabını sorarım, dedi, yumruğunu sıktı.

-Oğlum mesele senin hesabın değil. Hesap sorsan n'olur, sormasan n'olur. Adam sizin evi ateşe vermiş, deyince Hasan düşmemek için kendini koltuğa bıraktı.

-Bizimkiler?... Münevver hastaydı Ağam! Hani Gülistan'ın iyi olduğunu söyledin?

-Dur Hasanım anlatacağım. Gülistan elbette sapasağlam ama babasının evinde… Ama ne yazık ki diğerleri hakkın rahmetine kavuştu.

Hasan son cümleleri artık duyamadı, bayıldı.

Hacı Kaya, hemen masanın üzerinde yarım içilmiş su bardağını aldı, elini ıslattı, Hasan'ın yüzünü ovdu. Hasan tekrar irkilerek uyandı.

Hacı Kaya'ya baktı. Kafası önüne düştü. Yüzü masum bir ifade aldı.

-Bu nasıl bir insanlık, dedi, hıçkırıklardan bir kelime daha konuşamadı.

Hacı Kaya o ana kadar ayaktaydı. Hasan'ın hıçkırığı öyle içine işledi ki, dayanamadı, kendini koltuğa bıraktı. Hasan'ın elinden tuttu.

-Ne sandın ya oğul! Bu toprakta yaşayanlar hep ağıtlarla büyüyor. Düğünlerimizde oyun havalarımızda bile bir acı vardır. Bu topraklar zalimlerin sığınağı olmuş.

Halk Eşkıyanın insafına terk edilmiş. Bir kurtarıcı bekliyor. Bir imdat bekliyor. Sakın kimseye kin gütme. Dersimliler senin evin yakmadı. Yüzyıllarca şu dağlarda eşkıyalıkla geçinen, dersim halkının ekmeğini elinden alan, onlara hayvan muamelesi yapan eşkıya senin evini yaktı. Bugün burada ki dava Kürtlerin geleceği değildir. Ağaların saltanatının sürüp sürmeme mücadelesidir. Kürtler kimsenin umurunda değil. Eşkıyalıkla kurdukları saltanatlarının yıkılmasından korkanlar, Kürtlük davasının arkasına saklanarak saraylarını kurtarma peşindeler.

Seyit Rıza gibi geniş bir ailenin kendi iradeleriyle böylesine büyük bir isyana teşebbüs ettiklerini sanma! Seyit Rıza kullanılıyor. Zavallı farkında değil. Yarın farkına varır ama iş işten geçer. Yalnız kendisi zarar görmeyecek, bütün yakınları, dersim halkı zarar görecek. Onu uyarmak lazım… İngiliz ajanlarıyla hareket ettiğini bilmiyor.

Aklı başında aşiretler şimdilik yanında görünseler bile yarın onu yalnız bırakacaklar. Onu kandıran, Dersim halkını ateşe atan İngiliz ajanları bir yolunu bulup kaçacaklar.

Bozo da Dersimli Ermenilerden kalma bir zalimdir. Abisi Goppo'yu eşkıyalığıyla ün salmıştı. Fakir fukaranın yolunu keserek malına canına zarar veren bir eşkıyaydı.

Hasan kafasını hafifçe kaldırdı;

-Goppo öldü mü?

-Goppo'nun işini Haydar ile Munzur görmüşler. Pusu kurup öldürmüşler.

-Munzur Ağam nasıl?

-Size taziyeye gitti.

-Bizde taziye alacak kim var ki ağam?

-Goran köyündeki amcanı unutun galiba. Köye gelmiş. Taziyeye oturmuş.

-Onun vereceği taziye ne olacak. Eşkıya ile işbirliği yapan adam benim amcam olamaz!

-Hasanım! Şimdi kalk hazırlan köye döneceksin. Evin yandığı için seni gönderecekler, dedi

Hasan, gözlerinden akan yaşları sildi.

-Ben dönmem Ağam. İntikam almadan dönemem!

-Kimden intikam alacaksın?

-Ben Bozo'yu bulurum!

-Bulamazsın! Sen askersin, o eşkıya!

-Ben nasıl bulacağımı iyi biliyorum Ağam! Sen bak göreceksin, dedi, gözleri bir noktaya takıldı, öylece kaldı.

-Seni tekrar ikaz ediyorum. Bozo'nun yaptığı zalimliğin bedelini sakın ola ki, başka birinden çıkarmaya kalkma! Bizim ocağımızda böyle bir şey olmadığını iyi biliyorsun. Bir aya kalmaz harekât başlayabilir. Sen kalmaya kararlı mısın?

-Karalıyım Ağam!

-Sizin harekât alanınız Kutu deresi! Bilirsin Kutu Deresine hiçbir asker girmedi. Dikkatli olun!

-Kutu deresini elimin içi gibi bilirim!

Hacı Kaya Hasan'ın elini bıraktı, ayağa kalktı; Allah'tan gelen yine Allaha döner Hasanım. Geri dönersen, seni Gülistanla birlikte Elaziz'deki evime yerleştireceğim. Sana da güzel bir iş! Gerisini düşünme! Dedi. Hasan'ın arkasında olduğunu hissettirmeye çalıştı.

-Ağam sen Elaziz dedin ama komutan bize" Elazığ diyeceksiniz!" dedi. İsmi değişmiş Elaziz'in.

Hacı kaya Osman'ın sırtını sıvazladı, sonra elini omzuna bir arkadaş gibi attı;

-Mustafa Kemal'in icatları. Beni ilgilendirmez. Ben Elaziz derim. Sonraki nesil Elazığ, desin!

-Dersim'in de adı Tunceli olmuş!

-Dersim'in yalnız ismi değil, çok şeyi değişecek! Dersim Halkı büyük bedeller ödemeye mecbur. Yoksa kölelikten kurtulamaz. Bedel ağır olacak ama sonraki nesil kurtulacak!

-Nasıl bir bedel ödeyecek?

-Dağıtılacak. Burada az insan kalacak. İsyan eden köyler hepsi dağıtılacak!

-Öyleyse Hükmet planını çoktan yapmış!

-Tabii ki! İsmet Paşa altı yıldır bu ıslahat planı üzerinde çalışıyor. Fevzi Paşa ile, dedi, kapı çalındı. Hasan kapıyı açtı, komutanı karşısında bulunca hazırola geçti.

Komutan hala gözyaşları kurumayan Hasan 'a baktı gülümsedi.

-Rahat ol dedi, Hacı Kaya'ya döndü.

- Efendim heyetler hazır, dedi, kapıdan hep birlikte çıktılar.

Hasan koridorda Hacı Kayanın elini tekrar öptü.

Hacı kaya son bir kez daha sordu.

-Köye gitmek istiyor musun?

-Hayır ağam. Ben buradaki görevim bitene kadar kalacağım. Dedi gitti.

Hacı Kaya Komutana döndü;

Hasanıma dikkat et! O bana emanet, ben de sana emanet ediyorum. Delidir Hasan, gözü karadır. Ferdi davranabilir, dikkat edin!

-Bundan böyle yalnız birliğinde başka yere göndermem. Savaş başlarsa orada yapacağımız bir şey yok!

-Savaşta Allah bütün Hasanlara yardım etsin! Orada İsimlerin hükmü yoktur, dedi , içeri girdi. Masada oturan beyaz şalvarlı dört kişiye baktı.

Basanın başına geçerken heyetin başında bulunan Seyit Rızanın oğluna gülümsedi.

-Hoş geldin Bava!

-Hoş bulduk Hacı, dedi.

Görüşmeler Kürtçe yapılacaktı. Bava Zaza'ydı fakat Kürtçe de biliyordu.

-Baban nasıl? Dedi Hacı Kaya.

Bava, sert bir gençti. Babasının oğulları içerisinde en çok görev verdiği oğluydu. Zor işlere hep Bava giderdi. Seyit Rıza'dan sonra Seyitliği sürdürecek en kuvvetli adaydı.

-Babam iyidir! Hem de çok iyi, diyerek görüşmelere gözdağı vererek başlamak istedi.

Hacı Kaya tecrübesi ve yaşının verdiği olgunlukla gülümseyerek Bava'nın sertliğini gidermek istedi.

-Bu sene kış çok oldu, baban ava çıkmadı mı?

-Babam avı sevmez. Hayvan öldürülmeye karşıdır.

-Doğru söylüyorsun, baban hayvan öldürmez. Seyit soyunda bir insan canlılara kıymaz, dedi. Sesinde sitem ve ima vardı ama Bava daha genç olduğu için anlayamadı.

Bava elinde bir kâğıdı Hacı Kaya'ya uzattı.

-Bu kâğıtta yazılanlar babamın şartlarıdır. Okuyun ona göre bize cevap verin! Şartlar yerine getirilirse, silahlarımızı bırakırız.

Hacı Kaya Bava'ya ufaktan bir mesaj yollar gibi cevap verdi.

-Silahlar bırakılmaz, Bava! Teslim edilir, dedi, şartların yazıldığı kâğıda baktı.

-Baban Türkçe yazamaz, bunu kim yazdı?

-Baytar Nuri yazdı!

-Baytar hala yaşıyor mu? Dedi, Baytar hakkında biraz bilgi almak istedi.

-Yaşayacak tabii. Onun hayatı bizim garantimiz altında.

-Onun hayatını koruyorsunuz ama yarın sakın sizin hayatınız tehlikede olduğunda sizi bırakıp kaçmasın!

-Baytar öyle kalleşlik etmez!

-Baytar İngilizlere mektup yazmış Hem de senin baban adına! Doğru mu?

-Ben o işlerden anlamam Hacı! Onu babam bilir!

-Beni iyi dinle Bava! Babanı görürsen, dedi, derin bir nefes aldı; Sonra konuşmasına kararlı ve sert bir şekilde devam eti, Güvendiği dağları iyi tanısın! Baytar Nuriye dikkat etsin! Baytar Nuri, babanı adım adım felakete sürüklüyor. Baban, kalbi temiz bir insan, davasına inanmış, daha doğrusu inandırılmış bir lider. Cesareti ve Nuriye fazla güveni nedeniyle bazı tehlikeleri gözden kaçırıyor. Yarın isyan aleyhine dönerse, baytarın tek canı var, kaçar kurtulur ama babanın çocukları var, torunları var, kendine inanan aşireti var.

-Babam her şeyin hesabını yaptı Hacı!

-Pekâlâ, biz işimize bakalım, dedi, mektubu okumaya başladı.

Mektubu okudu bitirdi, sonra katladı ceketinin iç cebine koydu.

Bava karşısındaki bir hainmiş gibi nefretle Hacı Kaya'ya bakıyordu.

Hacı Kaya, Bava'ya bakmadan tütün tabakasını çıkardı, sigarasını sararken, bir devlet lideri nutuk atar gibi konuşmaya başladı.

-Baban barış olsun diyor. Bu güzel bir düşünce. Fakat anlaşılan bir şeyin farkında değil. Osmanlıdan aldığı tavizleri Mustafa Kemal'den de istiyor. Bu mümkün değil. Bu sefer karşısındaki, dersini iyi çalışmış zeki bir devlet adamı var.

Zaman henüz geçmemiş. İyi düşünsün. İsyanı sona erdirip teslim olsun. Diyab Ağa gibi halkını kurtarsın.

Bava Diyap ismini duyunca sertleşti;

-Diyap Ağa haindir!

Hacı Kaya, Bava'ya baktı yüzünde asiliği fark etti. Onu incitmeden yollamak istedi.

-Diyap Ağa hain değil, akıllı! Halkının ezilmemesi için, kimsenin ölmemesi için tarafını belirledi.

-Taraf bizim taraftır. Kürdistan kurulduğunda buralarda nasıl duracak merak ediyoruz!

-Kürdistan dediğin yalnız Dersim değil Bava!

-Merkez burasıdır!

-Merkez diye bir yer yoktur. Bu topraklar hepimizin. Bölmeye gerek yok!

-Sen de hainsin. Kemal'in tarafındasın, deyince ortalık birden elektriklendi.

Hacı kaya, Bava'nın suçlamasını duymazlıktan geldi.

-Burada kim hain, kim değil tartışmasına gelmedik. Benim işim gücüm var! Abdullah Paşa'nın ricası ile buraya geldim. Baban görüşme isteğinde bulunmuş. Babanın şartlarına baktım. Bunların hiç biri devlet tarafından kabul görmez. Yalnız canı malı Garanti altında olur. Şayet teslim olursa, dedi, sözü kısa kesip görüşmeyi bitirmek istedi. Bu görüşmenin sonuç vereceğine inanmıyordu.

Bava ayağa kalktı.

-Bunları aynen babama iletirim. Ama kabul edeceğini tahmin etmiyorum, dedi, yanındakilere eliyle "haydi!" dedi.

Görüşmeler soğuk bir hava içerisinde geçmişti.

Hacı Kaya Bava'yı yolladıktan sonra arkasından şunları mırıldadı. Yazık, dağ gibi delikanlı ama köyüne varması mümkün değil! "köyüne varmadan bunun işini bitirirler!" diye tamamladı.

Hasan'ı yanına çağırdı.

-Hasanım zor günler kapıda. Sadece işini yap. Askere yakışan vatanını korumaktır. Gerisi kader. Geri gelirsen dediğim gibi sizi Elaziz'e alacağım. Orada yaşayacaksınız. Şehit olursan öbür tarafta buluşuruz. Rabbim neylerse güzel eyler. Sakın içindeki kine yenilme, dedi, Hasan'a sarıldı. Heyetle birlikte Cipe bindiler. Araba kıvrılan yolda aşağı inerken Bava Deş köyüne doğru atını mahmuzlayıp hızla gitti. Köyde konaklayacaktı. Sabah yoluna devam edecekti.

Bava, babasının askeri harekâtı durdurulması konusundaki isteği ağır şartlar nedeniyle kabul görmemişti. Görüşmeye gelirken babasına "boşuna gitmeyelim. Kemal kararlı, hareket sürecek!" diyemedi.

O güne kadar babasının kararlarına bile bir defa itiraz etmemişti. Gelecekte Bava Babasının yerine ocağı sürdürecek gözüyle bakılıyordu.

Doğduğunda İsmini İbrahim koymuşlardı. Seyit Rıza, yeni doğan oğlunu babasına benzediği için İbrahim'e (BABA) anlamına gelen Bava lakabını takmıştı. Bu isimle çağırıyordu. Daha sonra bütün çevre İbrahim yerine "Bava" ismini kullandı.

Bava görüşmeden ayrıldıktan sonra akşam saatlerinde Deş Köyüne varmıştı. Gece köyde misafir kalacaktı. Ertesi gün yola devam edecekti.

Köye girişte amcasının oğlu Rayber Bava'yı karşıladı. Araları bozuk olmasına rağmen Rayber Bava'yı evine davet etti.

Dedikodulara göre Bava ile Rayber'in düşmanlığı bir kız yüzündendi. Bava, Rayber'in sevdiği kızı elinden aldığı için aralarında gizli bir düşmanlık sürüyordu.

Baytar Nuri bunu çok iyi biliyordu. Rayber'i kullanarak Seyit Rıza'nın oğlunu ortadan kaldırmayı düşünmüştü. Plan çok zekiceydi.

İki aile arasındaki kavgayı, devlet ile bağlantılı hale getirecekti. Bava'yı vuranlar karakola sığınacaktı. Koruma isteyeceklerdi. Karakolun bunu reddetme ihtimali hemen hemen yoktu. İşte burada artık devletle ipler kopacaktı. Seyit Rıza, Bava için dünyayı yakardı. Baytar'ın derin planı tıkır tıkır işlemeye başladı. Senaryonun en önemli ayağı bu gece gerçekleşecekti.

Bava, amcası oğlu Rayber'in davetini nazikçe reddetti. Başka bir eve misafir kalmayı tercih etti.

"Rayber'in ne yapacağı hiç belli olmaz!" Diye düşündü. "Mecbur olmasaydım bu köyde kalmazdım ama ne yazık ki, bu kış kıyamette kalmak zorundayım!" dedi içinden ve misafir kalacağı evin avlusundan içeri girdi. Sanki olacaklar içine doğmuş gibi etrafını dikkatlice süzdü. Bütün insanların donuk bakışlardan ürktü.

"Bu gece burada bir şeyler olacak ama… " dedi. İçini bir korku sardı.

Silahını ev sahibine verdi, misafirler için ayrılan odaya geçti. Bava, evde dinlenmeye çekilirken köyde kendisi için yapılan planlardan haberi yoktu.

Bava gelmeden iki yabancı köye gelmişti. Sonra yabancılar bir evde beklemeye başlamışlardı. Gizli görevlerini yapmak için epey altın almışlardı. İkisi de çevrede hırsızlık, gasp, kiralık katillik yapıyorlardı.

İki serseri gece yapacakları iş için bir ahırda bekliyorlardı. Ceplerindeki on altını tekrar tekrar sayarak dünyanın en zengin adamlarıymış gibi seviniyorlardı.

Serserilerden biri altınları tekrar saydı cebine soktu. Arkadaşına döndü, sanki hakları yenilmiş gibi itiraz eti;

-Ben gözümle gördüm, bizim yapacağımız iş için bizim Ağa'ya tam altmış altın verdiler.

Gözleri fıldır fıldır dönen yanaklarında derin bir bıçak izi bulunan adam, arkadaşına baktı;

-Yemin et!

-Hızır hakkı için!

-Peki, bize neden yirmi verdi? İşin en önemli kısmını biz yapıyoruz, parsayı Ağa kapıyor. Bu haksızlık, dedi.

-Ulan Domuz! Buna da şükret! Bu kadar altınla ailesini satacak yüzlerce insan var, dedi.

-Ne zaman şu ahırdan çıkacağız? Pireler ben de kan bırakmadı.

-Sende zaten kan yok ki! Tahtaya dönmüşsün. Korkma, sana uğrayan pire anana küfreder kaçar gider, dedi, gülüştüler.

Pireyi bırak şu keneler bizi perişan etti. Şimdiye kadar tam yedi tane baldırımdan kopardım.

Diğeri sırıtarak arkadaşına baktı:

-Ben bir tane bile koparmadım. Nasıl olsa yine gelecekler! Aklına önemli bir şey gelmiş gibi arkadaşının koluna dürttü:

-Peki, bu ağanın yanına gelen iki kelli felli kimdi. Onlar Bava'dan ne istiyorlar?

-Bilmem ama ben onları Hozat'ta alış veriş yaparken bir zamanlar Baytar'ın yanında bir kere görmüştüm.

Baytarın yanında mı?

-Evet!

-Bu Baytar büyük adam vesselam! Bir bakıyorsun, Seyit Rıza'yı peşine takmış gidiyor, bir bakıyorsun Hozat'ta elini kolunu sallayarak geziyor ama devlet yakalamıyor.

-Bilemem ama ben gözlerimle gördüm. Rayber'in yanına gelenler Baytar'la sıkı fıkı konuşuyorlardı.

-Ben bu okumuş adamlara aklım ermez. Biz işimize bakalım. Bava bu akşam gidecek, biz altınları alıp zengin olacağız, dedi, dikkatle kulak kabarttı. Kardan ayak sesleri geliyordu.

Kapı açıldı, Ağaları içeri girdi:

-Benim puştlarım ne yapıyor burada, diye takıldı. İki haydut sırıtarak ağalarına baktı.

-Gecenin yarısını bekliyoruz ağam. Hayırlısıyla şu işi bitirelim.

Haydudun biri Ağasına merak ettiği, bir konuyu sordu.

-Ağam biz Bava'yı neden vuruyoruz? Pir Seyit bu köyleri yakar valla!

-Siz işinize bakın, dedi, sinirlenerek elini kaldırdı, adama vurmaya kalktı, sonra vazgeçti. "Size ne kelp oğlu kelpler. Siz paranızı alıp işinizi görün, dedi.

Ağa dedikleri birçok kişi gibi dersimde üç beş kuruşu olunca kendine Ağa dedirten biriydi.

İşi gizli işler yapmaktı. Bu gece Bava'nın öldürülmesi ihalesi kendilerine verilmişti. Şayet görevlerini başarıyla yerine getirirlerse, toplam altmış altın sahibi olacaklardı.

Ağa iki adamına son ikazı yaptı.

-Sakın başka yerde benim adımdan bahsetmeyin! Konuşursanız kafanızı kesmem, kopartarak öldürürüm, dedi.

İki haydut irkilerek görevi veren Ağalarına baktılar. İkisi bir ağızdan;

-Hâşâ, Ağam. Dediler, sustular.

-Bava'nın lambaları sönünce yattı demektir. Ben köpek gibi avladığım zaman ikinizde avınızı avlamaya gideceksiniz, dedi.

Haydutlardan biri gülerek ağasına baktı;

-Ağam gece köy köpeklerinin hepsi havlıyor. Hangi köpeğin sesi sana ait nasıl bileceğiz? Deyince, ağa tekme ile yüzüne vurdu. Suratına patlayan tekme canını yaktı. Gülmekten vazgeçti Ağasına baktı;

-Ağam kulun olam tekme ile vurulur mu?

-Vurulur, vurulur. Ağasını köpek yapana vurulur, dedi ikaz etti.

Dikkatli olun. Benim sesim diğer itlere benzemez. Anlarsınız, dedi. Dışarı çıktı.

Ağa dışarı çıkarken yüzüne tekme yiyen adam olaydan sonra ne yapacaklarını öğrenmek istedi.

-Ağam bu gece yola çıkamayız. Sabah bizi tanırlar. Bava yı vurduktan sonra ne yapacağız.

-Ben sizi kaçırırım. Merak etmeyin. İşinizi görün gerisini bana bırakın diyerek iki adamına moral vererek gölge gibi kerpiç evlerin duvar diplerinden görünmemeye çalışarak uzaklaştı.

Bir saat sonra iki arkadaş birbirini sırtını kaşırken diğer köpeklerden ayrı bir ses havlaması duydular.

Haydutlardan biri arkadaşın sırtından elini çekti;

-Bu bizim Ağanın sesine benziyor, dedi.

-Öteki kulak kabarttı?

-He valla bu bizimkisi, dedi, ayağa kalktılar.

Silahlarını aldılar. Tam kapıdan çıkacaklardı ki, biri diğerinin kolundan tuttu;

-Dur ipi unuttuk, dedi. Geri döndü iki metre uzunluğunda sicimi aldı koluna sardı tekrar dışarı çıktı. İkisi de kapıdan çıktılar. Hava kapalıydı. Kapalı olmasına rağmen karın beyazlığı yine de insan siluetini belli ettiriyordu.

Duvar altlarında gitmeyi tercih ettiler. Damlarda buzlar birer hançer gibi sarkmışlardı. Biraz yürüdükten sonra bir tanesi kaydı yere düştü. Öndeki arkadaşı kızdı, geri gelip elinden tutarak kaldırdı. "Keşke tek başıma bu işi yapsaydım!" diye kızarak arkadaşına sitem eti..

Bava'nın kaldığı evin kapısına geldiler. Sanki birileri onlardan önce işi kolaylaştırmak için bir gölge gibi önlerindeki engelleri kaldırıyordu. Tahta merdivenlerden yukarı çıktılar. Kapı açıktı. İkisi de şaşkınlıkla birbirine baktı, bir anlam veremediler. Sanki kapı bilerek açık bırakılmıştı.

İçeri girdiler. Bava'nın yattığı odanın kapısını da aralanmış yarı açık buldular. İki arkadaş tekrar hayretle birbirine baktı Ayaklarının ucuna basa basa odaya girdiler. Bava yatağında uykuya dalmış, yatıyordu. ipi hazırladı, boynuna nasıl geçireceklerini düşündüler. Hafifçe kafasını kaldırıp ipi alttan boynuna sarmayı denediler. Kısa boylu ufak tefek olan, kafasını hafifçe kaldırdı. Diğeri bir saniyede ipi boğazına doladı, Bava uykudan uyandı, daha ne olup bittiğini anlamadan can havliyle boğazındaki ipi gevşetmeye uğraştı. Adam ipi o kadar sıktı ki, Bava'nın yapacağı bir şey kalmamıştı. Ondan sonrasında sadece kısa süren bir inilti, çırpınış ve sessizlik….

İki katil ellerini kollarını sallayarak geldikleri gibi dışarı çıktılar. Yine duvar diplerinden geldikleri ahıra geri dönmek istediler. Ahırın kapısına varmadan ağaları köşeden kısık bir sesle seslendi, eliyle yanına çağırdı.

İkisi de ağalarını gördüklerine sevindiler. Demek bizi burada bırakmayacak, diye düşünerek karşı köşeye aceleyle koştular. Ağa, adamalarına arkasından gelmelerini söyledi.

İkisi de köyün dışına doğru Ağanın arkasından gittiler. Hozat'a giden yolun kenarındaki dut ağaçlarının yanına gelip durdular.

-Adamlardan biri ağasına itiraz etti.

-Ağam burada sabahlanır mı?

-Sabah bizi bulurlar! Bulmalarına gerek yok zaten biz donarız, dedi.

Ağa ikisini de sakinleştirmek istedi.

-Sizi burada bırakır mıyım aptallar! Biraz sonra sıcak bir yere gideceksiniz. Orada soğuk yok. Kimse size karışmayacak. Sizin katil olduğunuz anlaşılsa da kimse size bir şey yapamayacak.

Katillerden biri Ağasına baktı, bir adım geri çekildi.

-Ağam bizi vuracak mısın? Dedi korkusundan Ağasından aldığı altınları aceleyle çıkardı, tekrar geri verdi. "Buyur! Hepsi senin olsun! Bizi bırak gidelim!" diye yalvarmaya başladı.

Ağa güldü, ses duyulur diye gülmeyi kısa kesti.

-Ulan Kelp oğlu kelpler korkmayın, hiç size kıyar mıyım, daha işiniz bitmedi, bit torbaları. Şimdi sizi karakola götüreceğim, deyince Ufak tefek olan katil diz çöktü yalvarmaya başladı;

-Ağam bu öldürmekten daha beter. Ahan, kafama sık ama beni jandarmaya verme, diye yalvardı.

-Kalk ayağa Zıro! Şimdi i iyi dinleyin! Sizi şimdi karakola götüreceğim. Oraya varmadan silahlarınızı bir yere bırakın.

Karakola vardıktan sonra ellerinizi havaya kaldırarak teslim olun! Sonra sizi sorguya alacaklar. Sorguda, Karakol Komutanına şöyle diyeceksiniz;

"Biz isyana katılmadığımız için bizi vurmak istiyorlar. Aramızda çatışma çıktı, Seyit Rıza'nın oğlunu vurmak zorunda kaldık. Her yerde bizi arıyorlar. Biz de devletimize sığınmaya geldik!" diyeceksiniz!

Yerde diz çöken katil ayağa kalktı.

-İşte Ağa dediğin böyle olmalı! Senin ayaklarından öpmek lazım, dedi. Ağanın ayaklarını öpmek istedi, Ağa lastik ayakkabısının ucuyla alnına vurdu;

-Kalk ulan Ermeni piçi! Verin şu altınları bakalım. Ben sonra size getiririm. Karakolda üstünüz aranacak. Şayet bulurlarsa sizin para karşılığında yaptığınız anlaşılır., dedi.

İki arkadaş birbirine baktı. İkisi de çaresizce elerini şalvarlarının cebine koydular, belki yüz defa sayarak mutlu oldukları ve uğruna katil oldukları altınları istemeyerek Ağa'nın avucuna bıraktılar.

Atlarına atlayarak Sin Köyü karakoluna doğru yola çıktılar. Ağa, adamları karakola teslim ettikten sonra müjdeyi bekleyenlere bir an önce haberi vermeye gidecekti. Böylece Dersim'de bütün barış kapıları bir daha açılmamak üzere kapanmış olacaktı.

Dersimde doğup, Dersimde ölen, başka dünyalardan haberi olmayan, zavallı cahil halk, kendi ordusuna karşı kazma kürekle kendini savunmaya kalkacaktı.

Bava olayı hiç kimsenin tahmin edemeyeceği bir nedenler tarihe geçmişti.

Bava'nın katledilmesi, halkı isyana dâhil edilmesi için ustaca oynanan derin bir olay olarak tarihe geçecekti.

Bava'nın öldürülmesiyle bütün barış güvercinleri de beraberinde öldürülmüştü. Seyit Rızanın hep tereddütle baktığı isyan için tedirgin olan güçler, bu tereddüdü de yok ederek büyük bir zafer kazanmışlardı.

Bava'nın ölüm,ü Seyit Rıza'nın kazanamayacağını bildiği bir savaşın başlangıcıydı.

Yalnız Seyit Rıza değil, bütün aşiretin "Bava me" (babam) Dediği adam ölünce kılıçların çekileceğini herkes

biliyordu. İsyan Bava'nın öldürülme amacı, Halkı isyana katılmalarını sağlamaktı. Artık isyana destek vermek, bir mezhebin onuru şerefi sayılıyordu. Dersim halkı Bava'yı devlet vurdurduğuna inanmıştı.

BEN İKİ YÜZ ALTIN VERİRDİM

ERTESİ GÜN akşama doğru Bava'nın cansız bedeni köye ulaşmıştı. Köyde kıyamet kopuyordu.

Bava, toprak damın üzerine yatırılmış, bütün köy Bava'nın cenazesini etrafında bir daire çizmiş, ağlıyordu.

Hemen köyün ağıt yakıcı kadınları toplanarak damanın üzerinde cesedin etrafına toplandılar. Biri bir ağıta başlıyor, diğeri eşlik ediyor. Biri bitiyor, diğeri devam ettiriyor. Bu gelenek her ölen insan için yapılırdı. Eceliyle yatağında ölenlerin ağıtları, vurularak, ya da sel, deprem gibi felaketlerde ölenlerin ağıtları değişirdi. Eceliyle yatağında ölenlerin ağıtları diğerlerine göre biraz daha sönük geçerdi. En fazla ağıt, genç yaşta vurulan, ya da kazada ölenler için yapılırdı. Ağıtın şiddeti ve heyecanı kişinin sosyal konumu ile yakından ilgiliydi. Tanınmış biriyse ağıt günlerce sürerdi. Hemen oracıkta ölenin adına beste yapılırdı.

Seyit Rıza, oğlunun ölüm haberi gelmeden önce evinde toplanan aşiret Reislerine barışa dair umutlarını anlatıyordu. Savaşla bir yer varılmaz! Halk zarar görür." Diyordu. Bütün bunları söylerken Baytar Nuri, yan tarafında oturmuş, Seyit Rıza'nın söylediklerini onaylar gibi kafasını sallarken, içinden kıs kıs gülüyordu.

Haberin gelmesiyle, Seyit Rıza tam yarım saat bir noktaya takıldı kaldı. Gözlerini bile kırpmadan tek noktaya bakıyordu.

Diğer oğulları aşiretin ileri gelenleri müdahale etmek istediler. Su verdiler eliyle reddetti. Reddederken baktığı noktadan gözlerini ayırmadan Parmağı ile "Susun!" der gibi elini ağzına götürdü ve öylece kaldı. Karşı duvarda ipekten dokunan Hz. Ali'nin (r.a) temsili resminden gözlerini ayırmadı.

Sonra bir den ayağa kalktı.

-Bava'yı ben görmeden gömün, dedi. Ben bakamam. Düşer ölürüm, dedi. İntikamını almadan ölmek istemiyorum. Bütün adamlar hazırlansın. Gidiyoruz. Sin Köyünü yok etmeden yüreğim soğumayacak, dedi.

Haberi getiren Baytar Nuri'ye baktı. Baytar Nuri gözüyle, "Teferruatı söyle!" dercesine göz eti.

Haberci diz çökmüş, getirdiği habere üzülmüş gibi boynunu büktü, rolünü iyi yapmak istiyordu.

Seyit Rıza'ya bakmadan konuşmaya başladı.

-Pirim, Bava'yı vuranlar karakola sığındılar. Devlet katilleri korumaya aldı, dedi.

İşte o anda bütün planlar değişti. Düşman aşiretin bir intikam alma olayı kapandı, yepyeni bir sayfa, yepyeni bir cephe açıldı. Devletle atılan bütün köprüler o gün yıkıldı.

Barış umutları sonsuza tek ertelendi, zihinlerdeki silahlar devlete yöneldi. Dışarıda at kişnemeleri gelmeye başladı. Bütün adamları atlarına binmiş, silahlarını kuşanmış Seyit Rıza'yı bekliyorlardı.

Kalktı mermileri beline bağladı, Baytar Nuri'ye baktı. "Sen gelme, burada kal!" dedi.

Baytar Nuri büyük bir heyecanla ayağa fırladı;

-Hayır, ben de geliyorum. Birlikte yola çıktık, birlikte öleceğiz, dedi.

Seyit Rıza, Baytar'ı hiç böyle fedakâr görmemişti. İçinden "Bravo, arkadaş dediğin böyle olur, dedi. Ama yine de gelmesini istemedi.

-Hayır Baytar! Sen bize lazımsın. Burada kal! Ben küçük bir hesabı kapatıp geliyorum, dedi odadan çıktı.

Onun için Bava başkaydı. Bütün oğullarını bir tarafa Bava'yı bir tarafa koyardı. Benden sonra Seyit Bava'dır diyordu. Bu nedenle diğer kardeşler de Bava'ya soğuk davranıyorlardı.

Yalnız Kızı Leyla Bava'yı çok severdi. Leyla abisinin ölümünden sonra intihar etmek istemişti. Kendini iple asarken son anda kurtarmışlardı. Babasının telkinleriyle kendine gelmişti.

Hemen silahlı yaklaşık dört yüz kişiyi topladı. Oğlunun öldürüldüğü köyü ve karakolu köyleri basacaktı. Oğlunun intikamını alacaktı.

Mart'ın yirmi birini yirmi ikisine bağlayan gece, Seyit Rıza oğlunu öldüren aşiretin köylerini tek tek basmaya başladı. İlk baskın o gece oldu. Sonra diğer köyler baskına uğradı. Oğlunun öldürüldüğü köye girdiği gün sabah saatleriydi. Bütün köylüyü köyün ortasında toplamış, köylülerden katillerin kim olduğunu öğrenmeye çalışıyordu.

Sorularına cevap vermeyen kurşuna diziliyordu. O güne kadar Seyit Rızayı hiç kimse böylesine gazaplı görmemişti.

Köyün ortasında toplanan köylüler tek ek sorguya alınırken hiçbir şeyden haberi olmayanlar yalan hikâyeler uydurarak canlarını kurtarmaya çalıyorlardı.

Kısa boylu orta yaşlarda Yusuf adında bir köylü Seyit Rızanın karşısına geldi.

Adam elini önüne bağlayarak ağlamaya başladı.

-Biz ölümü hak ettik Pirim, dedi. Bava akşam köye geldiğinde hepimiz de vurulacağını biliyorduk. Kim nasıl vuracağından haberimiz yoktu ancak, pusu tuzak olacağından haberimiz vardı. Söylentilere göre oğlun Bava vurulması için vuranlara tam altmış altın vermişler, dedi

Seyit Rıza acısından boynu önüne düştü.

-Bre zalimler! Oğlumu vurmaktan vazgeçseydiniz ben size ik yüz altın verirdim. Altmış altına Bava vurulur mu? Dedi. Küçücük gözlerinden yere damlayan gözyaşlarını sildi.

Köylülerden bir kadın Seyit Rızanın önüne geldi, eğildi kendi inancına göre eğildi selam verdi sonra doğruldu.

-Vuranlar yabancıydı, biz tanıyamadık. Yalnız iki gün önce buraya bir yabancı daha geldi senin yeğenin Raber'le görüştüler. Bazı köylüler gelenleri Hozat'ta Baytar'la, görmüşler, deyince, Seyit Rızanın yüzü birden değişti. Kadına kızdı;

-Baytar'a ben kefilim! Bir daha Baytar hakkında böyle saçmalıklar söylemeyin. İşlediğiniz suça başka masum insanları karıştırmayın, dedi.

Sinirlenerek, ayağa kalktı. Adamlarına seslendi. Karakol, dedi. Karakolu ortadan kaldırın. Bunun altında devlet var. Devlet benim oğlumu vurdu.

Bütün atlılar atlarına atladı meydanda gitmeye hazır hale geldiler. Seyit Rıza atıyla öne geçti, köyden çıktılar. Köyün çıkışında kendi köyüne gitmek üzere ayrılırken, süvarilerin başında duran komutanına neler yapmaları gerektiğini söyledi.

O gece karakol basılarak, birçok asker şehit edilecekti. Oyunu oynayanlar bir zaferin daha altına imza atacaklardı.

Edirne'den, Kars'tan, Kayseri'den, Trabzon'dan vatanı için göreve gelen Mehmetçik, hiç haberi olmadığı çirkin bir oyunun kurbanları olacaklardı. Hiç beklenmedik bir baskına uğrayacaklardı.

Bir isyanın organizatörleri, anaların yüreğine bir kez daha ateş düşürecekti.

SON BASKIN-SİN KARAKOLU

MART'TA KARLARIN erimeye başlamasıyla birlikte Ankara büyük bir gizlilik içerisinde son hazırlıklıları yapıyordu. Devlet hazırlık yaparken emin ve hatasız bir harekâta hazırlanıyordu. Bütün hazırlıklar yapılırken bölgede yaşayan insanların kafalarında cevap bekleyen bir soru vardı; "Harekât nerden başlayacaktı?" Hangi köyler koruma altına alınacaktı, hangi köyler isyancı sayılacaktı. Dersimin Hozat, ovacık, Mazgirt ve bu bölgenin dağlık kesimlerinde dağınık yüzlerce köy vardı. Her bir köy on, on beş hanelik guruplar halinde dağılmıştı.

Bazı köylere taşıtların çıkması mümkün değildi. Ancak yaya ve süvari birliklerle ulaşılabilirdi.

Hava taarruzlarıyla bütün bölgenin ateş altına alınması mümkün görünmüyordu. Devletin elinde bulunan jetler ancak açık görünen yerleri görerek bombalayabilirdi. Ormanlık içlerindeki köylerin yukarıdan görülmesi zordu. Üstelik uçaklar bölgeye gittiğinde halk ormana sığınacaktı. Ucu bucağı olmayan doğal barınaklarda saklanacaklardı.

Atatürk harekâttan önce Dersim tarihini iyi okumuştu. Padişahlar gibi yörede güçlü ağalar yoluyla bölgeyi yönetmek yerine, sorunu kökünden hallederek, Dersim tarihinde ilk defa devlet tamamen hâkimiyet kuracaktı. Dersim ilk defa gerçekten devlet tarafında idare edilen bir döneme girecekti.

-İsmet İnönü bölgenin ıslah planını 1931 yılında yapmaya başlamamıştı. Sıra bu planın tek tek hayata geçirilmesine gelmişti.

Islahat planının başarılması için hareketin mümkün derece kısa sürmesi gerekiyordu. Kış sürmesi gerekiyordu. Kısa sürmesi için aşiretlerin birleşmeleri önlenmesi gerekiyordu. Zaten yüz yıllarca birbiriyle kavga halinde olan aşiretler, çözülmeye başlamışlardı.

Bazı aşiretler, devletin yanında yer aldıklarını ilan ederken, bazıları tarafsız kalacaklarını ilan etmişlerdi.

İşte harekâtın en zor kısmı da burasıydı. Devlet yanlısı aşiretlerin köylerinin zarar görmemesi için neler yapılacağı tartışılıyordu.

Atatürk'ün aleyhine bir kampanya başlatılmıştı. Fevzi Çakmak bir kahraman yapılmıştı. Fevzi çakmak olmasaydı, bütün bölge tamamen yok edilecekti gibi bir hava yaratılmıştı. Bazı otoriteler bu iddiayı doğrularken, bazıları tamamen bir iftira kampanyası olarak görüyorlardı.

Söylentiler halk arasında hararetle tartışılırken, savaşı Dersim isyancılarının kazanacağına inanan tek kişi vardı; O kişi de Baytar Nuri'ydi.

Seyit Rıza, isyanın nasıl sonuçlanacağını tahmin ediyordu. Devletle başa çıkamayacağını bildiği halde, oğlunun öldürülmesiyle artık ok yaydan çıkmıştı.

Baytar Nuri, Seyit Rıza'yı geriye dönemeyecek bir çizgiye getirip, bırakmıştı. İsyanın başarısız olması durumunda Dersim'den nasıl kaçacağını tek tek hesap etmişti. Gideceği devleti bile tespit etmişti. Orada geri kalan hayatını sürdürecekti. Nasıl olsa arkasında bırakacak bir aşireti, kardeşleri yoktu, diye düşünerek, Seyit Rıza'ya hissettirmeden gizli planını hazırlıyordu.

Dersim üzerinde hemen her gün keşif uçuşları Yapan Türk uçakları, son hazırlıklarını bitirmek üzereydi.

Özellikle uçakların kullanılacağı iki yer vardı. Kutu Deresi, Aliboğazı…

22 Mart günü Dersim için bir milad'dır. Seyit Rıza, karakol basmaya gidiyordu. Oğlunu öldürenlerin karakola sığındığını Baytar'dan öğrenmişti. Baytar Nuri'nin derin planları meyvesini verme zamanıydı. Artık hedef karakoldu.

Mustafa, o gece nöbetteydi. Karakolun saldırıya uğrayacağı haberi çok geç ulaşmıştı. Henüz tam olarak karlar erimediği için yardım ancak sabaha doğru ulaşabilirdi. Yaklaşık elli asker akşam karanlığı çökerken gelen haber üzerine savunma vaziyeti aldı.

Karakol komutanı bütün personeli bahçede topladı, gözcüleri yerlerine yerleştirdi, bir konuşma yaptı. İki yıl Hozat'ta görev yapmıştı. İlkbaharın sonlarında bu karakola atanmıştı.

Bütün er ve erbaşları içtima alanına topladı, Konuşmaya başladı.

Evlatlarım!

Zamanımız yok! Seyit Rıza tahminen yüz elli silahlı adamıyla karakolu basmaya geliyor. Bu gece şiddetli bir çatışma

olacak. Bu çatışmada kayıp vermemeye çalışacağız, dedi, askere biraz moral vermek istedi.

-Türk askeri dört koldan saldıran düşmanı yurttan kovdu. İki eşkıya'ya yenilecek değiliz! Siz buraya neden geldiniz?

Askerler hepsi birlikte cevap verdiler.

-Şehit olmaya!

-Anneni, babanız sizi niçin buraya gönderdi?

-Vatanı korumaya!

-Siz Kimin askerlerisiniz?

-Mustafa Kemal'in!

-Öyleyse eşkıyaya haddin mi bildirmeye hazır mısınız?

Bütün karakol büyük bir coşkuyla silahlarını havaya kaldırdılar;

-Şehit olmaya hazırız komutanım!

Mustafa, karakolun Hozat'a bakan tarafında nöbetteyken komutanın konuşmalarını dinlerken çok etkilenmiş, gözyaşlarını siliyordu. Silahını kum torbasına dayadı, yola doğru nişan aldı.

- Onlar Dersimli ise, ben de Dersimliyim, gelsinler bakalım, dedi.

Herkes yerlerine koştu, siperlere girdiler. Hava kararmıştı artık. Yer yer karlar eridiği için gelenleri seçmek güçleşmişti. Karakolun bütün ışıkları söndürüldü. Gözlerin karanlığa alışması için yanan bütün ışıklar karartıldı. Nefesler tutuldu, çetin bir geceyi beklemeye başladılar. Epey zaman geçti ama hala ses yoktu.

Karakola gelen beş patika yol ve bir de araba yolunda ne bir atlı, ne de bir karartı vardı.

Komutan karakolun dört bir yanında fır dolanıp duruyordu. İçinde bir huzursuzluk vardı. Sanki bir şeyler ters gidiyordu. Gelen istihbarat yanlış olamazdı, çünkü yardım için diğer birlikler yola çıkmışlardı.

Can sıkıntısından bir anlık bir gafletle cebinden bir sigara çıkardı çakmağı yaktı. Sigarasının dumanını çekmeden olduğu yere yıkıldı. İşte o an kıyamet o zaman başladı. Karakol komutanı vurulunca bütün siperlerde bir panik başladı. Adamlar karakolun yanına kadar sürünerek, fark ettirmeden girmişlerdi. Artık aralarında beş on metre kalmıştı. Komutayı bir astsubay aldı. Gecenin karanlığını yırtan mermi seslerinden emirleri duyulmuyordu.

Asker şuursuzca mermi yakıyordu. Karşıdakiler ise sadece hedefleri göründüğünde ateş ediyor ve hedefini yüzde yüz vuruyorlardı. Atılan bombalar bile hedef seçilmeden fırlatılıyordu. Cephane gittikçe tükenmeye başlamıştı.

Mustafa, hedefi görmeden tek bir atış yapmadı. Her gördüğü hedefe tam isabet ettirerek ateş ediyordu. Arkadaşlarını durmadan ikaz etmek istemişti ama sesini duyuramamıştı.

Seyit Rıza yaklaşık beş yüz metre geride durmuş olayı seyrediyordu.

Asker durmadan mermi yakarken isyancılar tam burunlarının dibine gelmişlerdi. Askerlerin mühimmatı yavaş yavaş tükeniyordu. Mühimmat azaldıkça ateş edenlerin aklı başına gelmeye başladı. Boşuna ateş ettiklerini son mermilerini atarken fark etmişlerdi.

Birkaç dakika sonra karakolun bahçesine on, on beş bomba birden düştü. Bombaların ard arda pat malasıyla dışarıdakiler içeri taarruz etmeye başladılar.

Artık süngü savaşı başlamıştı. Asker süngü takmak isterken hepsi de şehit olmuşlardı. Karakol yangın bombasından ateş almış cayır cayır yanıyordu.

İsyancılar zafer atışları yaparak kutladılar. Biraz ileride inleyen birkaç yaralı asker sesi duyunca yaralıları sürükleyerek bir araya getirdiler.

Yerde can derdindeki askerlere işkence yaparak eğlenmeye başladılar. Mustafa, kum torbalarının yanında sol omzuna yediği kurşunla yatıyordu.

Yapılan işkencelere bakamadı. "Allahım!" dedi. "Bazen ölüm ne kadar zaruri bir ihtiyaç oluyor, keşke hepimiz şehit olsaydık. Bu işkenceler maruz kalmazdık.

Seyit Rızanın karakola girdiğini görünce var gücüyle bağırdı;

-Hey Pir Rıza! Baskın basanındır diyorsan haklısın ama askerlere yaptığın zulmü seyitliğin neresine koyacaksın? Seyitlikte ölmek öldürmek bir tarafa, ama yaralı insanlara işkence yapmak neyin nesi, dedi.

Adamlar Kürtçe konuşan Mustaf'yı karga tulumba sürülyerek gittiler, diğer yaralıların yanına koydular.

Seyit Rıza Mustafa'nın yanına geldi. Mustafayı şöyle bir südü;

-Sen Kimsin? Dedi.

-Ben Osman'ın oğluyum. Şavaklı Osman…

Seyit Rıza, Osman'ın iyi tanıyordu. Hiç bir zaman karşı karşıya gelmemişlerdi ama yiğitliğini çok duymuştu.

-Senin adın ne?

-Mustafa!

-Sen burada ne geziyorsun?

-Burası benim vatanım. Ben de vatanımı korumaya geldim!

-Doğru, senin vatanın burasıdır ama yanlış tarafta duruyorsun.

-Benim tarafım Türkiye cumhuriyetidir, dedi.

Seyit Rıza kafasını salladı;

-Siz Şavaklılar… Hep aynısınız. Osmanlının uslu çocukları…

Mustafa, Omzunda akan kanı eliyle kapattı, acıdan dişlerini sıktı.

Seyit Rıza adamlarına bağırdı;

- Bir daha yaralılarla işkence ettiğinizi görmeyeyim! Vuracaksanız erkekçe vurun gelin, dedi adamlara kızdı.

Mustafa , kafasını kaldırdı tekrar Seyit Rıza'ya baktı;

-Senin kitabın nedir Pirim!

Seyit Rıza hafifçe gülümsedi; Adını bir an unuttu, tekrar sordu;

-Adın neydi senin?

-Mustafa!

-Mustafa'yı alın misafirimiz olacak. Ben Osman'ın yeğeni Munzur'u ancak bu yolla ayağıma getiririm, dedi. Sonra tekrar döndü Mustafa baktı;

-Sizin Kitabınız hangisi ise bizim de odur Mustafa, dedi yürüdü gitti.

Adamlar silahları yaralılara doğrulttular.

Mustafa, oradan uzaklaşan Seyit Rıza'ya seslendi.

-Beni de vurun! Beni esir alırsanız yeminim yemin olsun, iyileşir tekrar askerliğe dönerim. Sizden bütün askerin intikamını alırım!

Seyit Rıza arkasına bakmadan gülümsedi, gitti.

Adamlar Mustafa'nın ellerini bağladılar, bir ata bindirdiler. Sonra yerdeki işkence görmüş askerlere birer kurşun sıktılar.

At üzerinde elleri arkaya bağlı olduğu için yüzünü gökyüzüne çevirdi, gözyaşları içinde bütün arkadaşlarına dua okudu.

Mustafa küçüklükten beri kendini dine vermiş, aşiretin çocuklarına Kuran dersi verirdi. Hiçbir olaya bulaşmamıştı. Bütün kavgaların dışında kalmaya çalışırdı.

Her zaman insanlara doğru yolu göstermeye çalışırdı. Alevi Sünni kavramlarına asla inanmazdı. "***ALEVİ-SÜNNİ DİYE İNSANLARI AYIRANLAR, ALLAH'IN BİRLİĞİNE İNANMAYANLARDIR!***" diye nasihat ederdi.

Dünyada savaşların bitmesi için insanlar sadece birbirine acımayı öğrense her şey çözüme ulaşır! Dünya merhamet ve şefkat üzerine yaratıldığına göre merhamet olmadan huzur olmaz," derdi

"Munzur Ağam duyarsa gelir. Delidir bilirim. Dünyayı yıkar beni bulana kadar!" dedi. Kafasını eğdi gözyaşlarını sağlam omzuna sildi.

Mustafa, Munzur'un kalbiydi, onun tek güvendiği kişiydi. Amcasının emanetiydi. Mustafa, onun dünya'daki yaşama kaynağıydı.. Munzur'un içindeki bütün kini ve hırsını yalnız Mustafa alırdı. İki kelime sohbetle Munzur'u ikna ederdi.

At sırtında giderken, siyana katılan atlılara baktı. Çoğu dağlarda yaşadığı için davranışları bile değişmişti. Acıdı

hepsine. Seyit Rıza'ya baktı. Kamburu çıkmış, büyük bir yük altındaymış gibi inleyerek atıyla gidiyordu.

Şuursuzca ve plan yapmadan saldırmaya başlamıştı. Hiçbir hedef belirlemeden gidiyordu. Bu hareketi, arkasındaki aşiretlerin teke tek kendisinden uzaklaşmasına neden olmuştu ama hala farkında değildi.

Bir devlete kafa tutmanın birkaç bin kişiyle gitmeyeceğini görmüyordu. Bütün mantığını Bava'nın ölümü ile kalbine indirmişti.

Bava'nın acısı mantığını yok etmişti.

Daha önce Baytarın kurnazca ilan ettiği Dersim cumhuriyeti ve onun Reisicumhuru Seyit Rıza makamı da unutmuştu, Dersimi de… Onun yüreği oğlunun acısıyla yanıyordu. Dünya umurunda değildi.

DELİ MURAT

HER BAHAR olduğu gibi nehir yatağından taşmış, Pertek'in önlerine kadar yayılmıştı.

Munzur Zarato'da mahsur kalmıştı. İki gün teyzesi Ayşe Hanımlarda kalmıştı. Yaralandıktan sonra eve dönen kuzeni Süleyman'la hasret giderdiler.

Bozo'nun köyü basması ve hayvanları götürmesinden sonra köylü perişan olmuş, sıkıntı içinde kışı atlamışlardı.

Munzur, öğlen vakti Nehrin kenarına doğru yürüdü, İnsanı ürküten bir azametle akan Murat Nehrini seyretmek istiyordu. Bozo'nun gasp ettiği hayvanları Dersim Topraklarına geçirdiği sahile geldi, karşıda kendi topraklarını seyretmeye başladı.

Karşıya geçmenin hesaplarını yapıyordu. Çok iyi bir yüzücüydü fakat nehir suyu taştığı için enlemesine geniş-lemişti. Dersim topraklarında yeralan, Yılangeçiren, Komer köyleri görünüyordu. Son günlerde baskınlar sıklaşmaya başlamıştı. Aşiretin başında olmakla bütün bu köyleri koru-ma görevi Munzur'un omuzlarında ağır bir yük gibiydi. İçinde garip bir sıkıntı vardı. Bir an önce köyüne dönmek istiyordu.

Tekrar Elaziz'e gidip oradan dolaşarak gitmesi işine gelmedi.

Karşıda, Aliboğazı yönünden birkaç atlının geldiğini fark etti. Atlılar hızla köyün karşısına yaklaştılar. Bir tanesi atından indi. Bir şeyler söylemek ister gibi telaşla anlaşıl-maz bir sesle bağırıyordu.

Fakat Nehrin gürültüsünden sesi duymak mümkün değildi. Bu taraftan yalnızca adamların davranışlarından bir şey istedikleri belli oluyordu.

Munzur, karşıdan seslenenlerden Cuma'yı tanıdı. Cuma'nın köyü oldukça uzaktı. Buralara gelmesi hayra ala-met değildi.

Ayağa kalktı bir kayanın üzerine çıktı elini salladı. Bir süre sonra Cuma Munzur'u fark etti. İşaretlerle Munzur'un hemen gelmesini istiyordu.

Munzur'un aklına Mustafa geldi. Acaba Mustafa'ya bir şey mi oldu, diye düşündü.

Teyzesinin evine doğru koşmaya başladı, atını alıp gide-cekti.

Elaziz'den dolanmaya kalksa iki gün sürerdi. Alel acele köye döndü. Karşıdaki adamlar geri çekip gittiler. Muhtarı çağırdı, keleği hazırlamasını söyledi.

Muhtar, Munzur'un şaka yaptığını sandı güldü, geçti.

- Kelek bu suda karşıya varamaz. Gelen kütükler paramparça eder. Bu suda geçmek intihardır, dedi.

Munzur'un içine bir kuşku, bir sıkıntı girmişti. Gitmek istiyordu. Süleyman'ın yalvarmaları da para etmedi. Köyün eski keleğini sürükleyerek nehir kenarına indirdi. Yine deliliği tutmuştu. Nehri geçmeden keleğin paramparça olacağını kendisi de biliyordu. Durdu düşündü atı aklına geldi.

-Muhtar ben buldum, beni ancak atım karşıya geçirebilir, dedi

Muhtar tekrar itiraz etti.

-Olmaz!

-Neden Olmazmış?

-Hem sana hem de atına yazık olur. Karşıya varsan bile atın fazla yaşamaz. Yaşasa bile artık senin işine yaramaz. Çünkü at bu suyu geçmeyi başarsa bile onlarca kütük hızla geliyor, At kütük darbelerinden ölür. Suyu geçmeye çalışırken sakatlanacak. O darbeler onu yaşatmaz. Ya suyun içinde ölür ya da karşıya varınca!

-Doğu, dedi Munzur. Ama gitmem lazım. Şu sıralar aşiretin başında bulunmam lazım, dedi. Mustafa'nın ismini söylediler. Mutlaka Mustafama bir şey oldu. Askerdeydi.

Atı feda etmekten başka yolu yok, dedi, üzülerek atını istedi.

Muhtar tekrar itiraz etti.

-Bu suda at ile geçmenin büyük riski var. Yüzde elli şansın var! Yapma, gel vazgeç! Şunun şurasında üç gün sonra tekrar nehir yatağına çekilecek. Fazla sürmez, dedi.

Munzur bir kere ayaklanmıştı, artık kimse onu durduramadı.

Teyzesini Munzur'un karşıya geçeceğini duyunca koşarak nehir kenarına gelmişti. Munzur'un önüne geçmiş, ellerini açmış, ağlayarak engel olmaya çalışıyordu.

-Bırakmam seni. Seni de kaybedemem! Kurbanın olayım! Babanı kaybettik, amcan gitti, Şerif'i vurdular! Bir de sen gidersen yemin ederim kendimi nehre bırakır yanına gelirim, diye tehdit etti.

Munzur Teyzesine sarıldı onu teskin etmeye çalıştı. Gülerek teyzesinin gözyaşlarını sildi, sakinleştirdi. Teyzesi bütün teskinlere rağmen ağlamaya devam etti.

Köyün Muhtarı ve birkaç kişi ile nehrin kenarına geldiler. Muhtar karşıya geçilebilecek en müsait yeri seçmeye çalıştı. Atını Harput istikametini doğru sürdü;

-Daha yukarıdan geçmelisin, burası çok tehlikeli, dedi.

Süleyman, Munzur'a baktı yalvarmaya başladı;

- Bu nehirden geçmek mümkün değil. Gel vazgeç, bizi üzme, diye son bir defa daha Munzur'u gitmekten alıkoymak istedi.

-Köyde bir şeyler olmuş! Gitmem lazım, dedi.

Yaklaşık bir kilometre yukarı doğru nehir boyu gittikten sonra Muhtar durdu.

-Tek müsait yer burası, dedi, Şayet buradan nehre girersen, beş kilometre aşağıdan ancak karşıya varabilirsin. Şayet bu mesafede karşıya geçemezsen hayatın tehlikeye girer. En tehlikeli yer İstanbullunun çiftliği hizasıdır. Çiftliğe kadar şayet karşıya varamazsan attan atla, yüzmeye çalış. Sakın aşağıya gitme!

Munzur kafasını salladı nehre baktı. Bulanık akan Murat nehrine atın ayakları değer değmez at itiraz etti, girmedi. Munzur ata baktı, biraz sinirlendi.

-Korkak, dedi.

Attan indi, atın yularını eline aldı, atın önüne geçerek atı çekti. Keleğin bir köşesine atın yularını sıkıca bağladı.

Bütün köy toplanmış Munzur'u seyrediyordu. Teyzesi acı bir türkü tutturmuş ağıt yakıyordu.

Munzur suya girer girmez hızla gelen bir kütüğü son anda boşa verdi, yoksa tam göğsüne gelecekti. At suya girmemek için hala direniyordu.

Muhtar hemen eyeri sökmeye başladı. Atın eyerini üzerinden aldı, yere bıraktı. At iki hamle yaptı geri çekildi, üçüncü hamlede büyük bir uğultuyla akan nehre daldı. Herkes nefesini tuttu.

Munzur, elinde uzun bir sırıkla kelege bindi. Keleği Murat Nehrinin azgın sularına terk ettiler.

Kelek nehirde hızla sürüklenirken, ayaklarıyla gelen kütüklerin atın karnına değmemesi için kendi ayağını siper ediyor, ağaç kütüklerinin hızını yavaşlatarak nehri kesmeye çalışıyordu. Müthiş bir mücadele başlamıştı.

Munzur, atıyla girdaplara soka çıkara sürükleyerek götürdü. bir süre sonra nehri yarılamıştı ama artık gözden kaybolmak üzereydi. Köylüler onu karşı geçişini göremeyecekti.

Teyzesi bayıldı, Süleyman eve götürmek için mecburen annesini sırtına aldı, eve götürdü. Annesini eve bırakıp tekrar gelecekti. Daha yüksek bir yere çıkacaktı. Munzur kurtulduğu takdirde mecburen köyün karşısında yoluna devam edecekti. O zaman belki görürüm, diye düşündü.

Munzur gözden kaybolduktan sonra nehrin dönüş yaptığı bir yerde tekrar girdaba düştü. Artık umudunu yitirmek üzereydi. Bir süre sonra uzun sırıkla mesafe kat etmeye çalıştıktan sonra yorgun düştü, dinlenmek için keleği suyun akarına bıraktı. Zaman aleyhine çalışıyordu. Nehrin en akıntılı ve aşağı düşen kısmına yaklaşıyorlardı. Kelek, suda tekrar dönmeye başladı. Bir girdaba doğru sürüklenmeye başladı. Munzur atının yularını kelekten söktü keleği bıraktı. Atıyla girdaptan çıkmaya çalıştı.

Bir türlü girdaptan çıkamadı. Hayvan artık dalıp çıkmaya başladı, bütün gücü tükenmişti. Atıyla birlikte girdapta dönmeye başladı. Bir ara girdap kenara doğru itince bir hamlede kurtuldu. Ama at orada kaldı. Arkasına baktı, atı dalıp çıkıyordu. Tekrar girdaba girdi. Atın yularından yakaladı, doğru çekti.

Beyaz at bütün yorgunluğuna rağmen bir hamlede gelen kütükleri destek yaparak Munzur'la girdapta kurtuldular, tekrar akıntıyla birlikte İstanbullunun çiftliğinin karşısına vardılar.

Olağanüstü bir çabayla Çemişgezek sahillerine kenardaki iğde ağaçlarına tutundu. Araksında gelen atı, sahile çıktı, Munzur'un sudan çıkmasını bekledi.

Akşam karanlığı basmak üzereydi. Atıyla kendini sahile attı sırtüstü kendini çamur, su demeden yere attı.

Beyaz at, yerde nefes nefese sırtüstü yatan Munzur'un üzerine geldi.

Munzur atın yelelerini okşadı. "Merak etme iyiyim!" dedi. At sevincinden şaha kalktı, kişneyerek bir daire çizdi, tekrar sahibinin yanına geldi.

Süleyman hala Nehrin karşı kıyısında Munzur'u bekliyordu. Munzur, Atını almış yaya olarak köyün karşısına gelmişti ama kimseyi karanlıkta göremedi. Yanında çakmak da yoktu. Islık çaldı. Bir ıslık daha çaldı. Süleyman sevinçten yerinden zıpladı. Islıkla karşılık verdi. Süleyman Munzur'un kurtulduğuna emin olduktan sonra annesine müjdeyi vermek için koşarak köye doğru gitti.

...

GECENİN SOĞUĞU iliklerine işlemişti.. Atına binmedi. Önündeki bataklıkta bata çıka giderken, Doğan köyüne giden yolda yaklaşık elli süvarinin gittiğini farketti. Yerinde çakıldı kaldı. Asker mi yoksa isyan gurubu mu oldukları fark edilmiyordu. Her halükarda görünmemesi gerekiyordu. Silahı yanında yoktu. Süvarilerin sessiz ve düzenli gidişlerine bakılırsa asker olmalı, diye düşündü. Süvariler gittikten sonra aşiretin en yakın köyü Komer'e gitmeye karar verdi. Orada biraz dinlenir, neler olup bittiğini öğrenir ve yoluna ertesi gün devam ederim, diye, düşündü.

Önündeki tepeyi aşınca köy önüne çıktı. Evlerin küçük pencerelerinden sadece ikisinde sönük bir ışık sızıyordu. Köy uykudaydı.

Köyün girişinde akan dereyi iki adımda geçti. Köyün muhtarı ve aynı zamanda köyün ileri gelenlerden olan Cibo lakaplı akrabasının kapısını çaldı. Köy meydanında kendine doğru üç çoban köpeği kurşun gibi geldiler. Kapı hala açılmamıştı. Üşümesine rağmen tedbir olsun diye gömleğini çıkardı koluna sardı. At köpekleri görünce huylandı geldiği yoldan geri dörtnala koşmaya başladı. Birden Munzur'un Köpekler Munzur'un etrafını sarmıştı. Köpekler nerdeyse Munzur'un üzerine çullanacaklardı. Köpekler üzerine

hücum edecekken, kapı açıldı, Cibo hemen köpeklere müdahale etti. Köpekleri uzaklaştı.

Eğildi, perişan duran Munzur'a baktı.

- Sen bu saatte burada ne geziyorsun? Gir içeri! Vah, vah vah! Bu ne hal? Kurban olurum ben sana, dedi, eşine bağırdı, "Kız Paşe çabuk kalk Munzur gelmiş" dedi.

Eşi Paşe, şişko cüssesini bir iki hamlede düzeltti. Yatağından kalktı.

-Sen delirdin galiba! Munzur bu saatte burada ne gezer? "Diye söylenerek dışarı çıktı.

Cibo Munzur'la avluya girince Paşe ile yüz yüze geldiler.

Paşe uykulu gözlerini ovarak Munzur'a baktı. Munzur'u çamur içinde, perişan görünce dizlerine vurdu.

-Oy sana gelen bela bana gelsin Munzur! Noldu sana? Kim seni bu hale getirdi!

Munzur yorgun haliyle Paşe'nin Telaşına gülümsedi;

-Sakin ol Paşe,! Ben Zarato'dan geliyorum. Kimsenin bana bir şey yaptığı yok. Suyu geçerken bu hale geldim, dedi.

Cibo Munzur'a çıkıştı; "Sen delirdin mi. Acelen neydi?Yoksa Msutafa'yı mı duydun?" dedi.

Paşe içeride biraz yoğurt ve ekmek getirmişti önüne koydu. Sonra giyecek bir şeyler getirmek için geri gitti.

Munzur ekmeği aldı parçaladı, tabaktaki yoğurda banacaktı, durdu.

-Mustafa mı? Noldu Mustafa'ya diye ayağa kalktı.

Cibo içinden; "eyvah haberi yokmuş, ben ne yaptım, dedi. Kafasını önüne eğdi.

Munzur Ufacık boylu Cibo'nun yakasına yapıştı;

-Amca söyle Mustafama noldu?

Cibo, boğazı sıkıldığı için konuşmadı. Paşe'ye döndü;

-Paşe sen söyle, Mustafa'ya bir şey mi oldu?

- Sin köyü yanındaki karakolu basmışlar, Mustafa'yı yaralı olarak kaçırmışlar.

-Munzur hafifçe yerine oturdu.

Yüreği dayanılmaz bir isyana kapıldı. Yumruklarını sıktı.

-Mustafa, diye mırıldandı.

Cibo'nun yakasını gevşetti, üzgün bir yüz ifadesiyle Cibo'ya baktı;

-Mustafama ateş eden elleri kırmaz mıyım? Ona uzanan kolları kökünden budamaz mıyım? Dedi.

Paşe'nin getirdiği gömleği giymeden, odadan çıktı. Yoğurda bandığı ekmek hala boğazına takılmış, yutamamıştı.

-Cibo Amca bana eyer ver! Atımın eyeri yok. Gitmem lazım, dedi.

Cibo ;"Dur dinlen sonra gidersin!" Diyecekti vazgeçti. Munzur'u çok iyi tanıyordu. En iyisi eyeri hazırlayayım, dedi. Birlikte dışarı çıktılar.

Paşe, bir ekmek, arasına taze tereyağı sürdü, katladı bir beze sardı, Munzur'un eline tutuşturdu.

-Kurban bunu yolda yersin! Hava çok soğuk üşürsün ,dedi, içeriden çobanın kepeneğini getirdi. Munzur hırsından mı soğuktan mı bilinmez zangır zangır titriyordu.

Eyeri bağlanan atının yelelerini eliyle taradı, okşadı, atına atladı, tekrar hiç dinlenmeden yola çıktı. Komer Köyünün sokakları gecenin karanlığında kısa süren bir nal

sesinden sonra köy tekrar sessizliğe büründü. Birkaç ev lambalarını yaktı, pencerelerden baktı ama kimse bir şey göremedi. Rüzgâr gibi köyden çıktı gitti.

Yolda giderken gecenin karanlığında esen poyraza karşı zaman ile yarışa girmişti

"Yer gök şahidim olsun ki; Mustafa'ya bir fiske vuranın ceddini kuruturum!" dedi. İçindeki kin yol uzadıkça büyüyordu.

***

ALİBOĞAZINI aştıktan sonra ovaya doğru hızla yoluna devam etti. Pusu'ya düştüğü köprüye geldi. Köprüye baktı "Şerif, Seni aldılar ama Mustafa'yı vermem!" dedi. Tekrar atını mahmuzladı. Hiç durmadan iki saat kısa yollardan köye vardı.

Köyün girişine geldiği zaman şafak sökmek üzereydi.

Yetmiş atlı köyün girişinde Munzur'u hazır bekliyorlardı. İki gün boyunca her an gelir diye hazırolda beklemişlerdi.

Munzur silahla adamlarına baktı; "İşte benim aşiretim, dedi. "Savaşsa savaş Ölümse ölüm!" dedi.

Atlılar Munzur'un gelişini görünce hepsi birde Heyyy, heyyy, hey de heyyyy, diye nara attılar. Silahlarla havaya ateş açarak hoş geldin, dediler.

Munzur atının dizginlerini çekti, adamlarına baktı;

-Yiğitlerim! Şavak aşiretini yiğitleri! Yarım saat sonra çıkıyoruz. Mustafamı almaya gidiyoruz. Ya biz Mustafa'yı

alırız, ya onlar hepimizi alırlar. Bizi tanıyan tanır. Gittiğimiz yer cehennem de olsa elimiz boş dönmeyiz, dedi.

Bütün adamları havaya ateş açarak Munzur'a eşlik ettiler.

Munzur hemen üzerindeki kepeneği attı, eve girdi. Bütün elbiselerini değişti. Yeni şalvar, yeni kazak ve ayakkabı giydi, Paşe'nin ekmeği aklına geldi. Onu eline aldı, bir gündür midesine bir lokma ekmek girmemişti. Aceleyle yemeye başladı. Elinde ekmekle dışarı çıktı, Evin yüksek çıkış yerinde adamlarına baktı;

-Haydar'ın yanına uğrayacağız. Onun haberi olmalı! Oradan yola devam edeceğiz!" dedi. Atın biraz dinlenmesini istedi. Bir ara atı değişmek istedi. İçeri gitti, siyah bir at çıkardı. Munzur tam ata binecekti ki, beyaz at şaha kalktı. Siyah ata saldırdı.

Munzur beyaz atına baktı güldü; "Seni dinlendirmek istemiştim!" dedi, beyaz atın yelesinden tuttu alnından öptü. Beyaz at hala huysuzlanmış siyah ata saldırmak istiyordu. Siyah atı hemen ahıra götürünce sakinleşti.

Atına bindi, bütün köye eliyle veda etti, en öne geçti, atını mahmuzladı. Uzaktan bir Kızılderili savaşçılar gibi naralar atarak vadiyi çınlattılar.

Yankılanan sesleri bir süre devam etti. Sonra sesler kesildi.

Burası Dersimdi. Her devirde güçlüler yaşamışlardı. Zayıfların ömrü ancak ergenlik çağına kadardı. Dersim toprağı güçlüleri yaşatır, zayıfları yok ederdi.

Bileği güçlü olan ayakta kalırdı. Güçlü aşiretlere mensup olmak ayrıcalıktı. Sonradan aşiret değiştirilmezdi. Doğarken aşiret mensubu olarak doğulurdu

Haydarın konağına vardıklarında garip bir sessizlik hissetti. Kimseler ortalıkta yoktu. İn cin top oynuyordu. Konağın kapısına vardı, kapının demir tokmağını birkaç kere vurdu ama hiçbir cevap gelmedi. Sanki bütün insanlar yer yarılmış yerin altına girmişlerdi.

-Kirveee, diye bağırdı. Durdu, kulak kabarttı ama yine kimse cevap vermedi.

Kapıyı zorladı, açtı, içeri girdi. Yirmi kişinin yaşadığı konakta hiçbir canlı belirtisi yoktu. Pencerelere baktı, perdeler hala yerinde duruyordu. Taş merdivenlerden üst kata çıktı. Pencerelerden içeri baktı, kimseyi göremedi.

-Yoklar, dedi. Aşağı indi, atına bindi.

"Yola devam!" dedi. Lirtik köyüne kadar durmak yok, dedi.

Fidan aklına geldi. Fidanı görürüm diye en çok buraya yönelmişti. Bir aydır Fidanı görmemişti. "kalbinde bir huzursuzluk vardı. Yoksa!" dedi. "İnşallah aklıma gelen başıma gelmez!" diye ilave etti. "Haydar pirinin köyüne göç etmiş olabilir mi acaba? Bir an inanamadı, olamaz dedi. Neden gitsin ki? Harekât yapılacaksa orası daha tehlikeli!

Kafası karışık halde yola devam etti. Yakında Fidan'ı istemeye gidecekti. Fidan onu bekliyordu.

"Allah kahretsin şu savaşı!" dedi. Her şey karmakarışık. Yarın için bir plan yapamıyorsun! Artık ne olacaksa olsun da bitsin! Yıllardır Dersim huzursuz, artık huzur gelsin!

Savaş başlamadan onu Haydardan istemeliyim. Evlenmeliyiz. Onu emin yere götürmeliyim. Yoksa savaşta Fidan'ı kaybedebilirim, diye aklından geçti. Kaybetmek mi? Dedi, kalbi duracak gibi oldu. " Allah korusun. Onu kaybedeceğime ölürüm daha iyi.

Öğlene doğru Gedek (Köyün gölü) köyüne vardılar. Köye vardıklarında köyde garip bir sessizlik hissetti Munzur. Köyün ortasından geçerken yaşlı bir adamın önünde durdu. Birkaç çocuk yalın ayak çamurda oynuyorlardı.

Yaşlı adam, elindeki sopayla kendisini kızdıran çocukları kovalıyordu.

-Selamünaleyküm dede, dedi, Munzur.

Yaşlı adam gelen atlılara baktı. Beyaz şalvarlı olmadıklarını görünce kendilerinden olmadığını hemen anladı. Munzur'a cevap vermedi, yoluna devam etti.

Eski, yıkılmış bir evin önüne geldi, çeşmeden su getiren bir kadını geliyordu. "Belki kadın bizimle konuşur!" dedi.

Yaşlı kadın su kabını omzundaki bakracı indirdi, bir taşın üzerine koydu, dinlenmek istedi.

Munzur kadına atından inerek yaklaştı.

-Merhaba Site, dedi, gülümsedi. Kadını ürkütmek istemedi.

Kadın yaşlı olasına rağmen iri yarı, bir cüssesi vardı.

Munzur'a baktı;

-Ne istiyorsunuz bizden?

-Biz bir şey istemiyoruz birini soracaktım. Onun için durduk. Biz yolcuyuz, yola gideceğiz.

-Siz Hükümetin adamları mısınız?

-Biz kimsenin adamları değiliz, Ben Şavak aşiretindenim.

Onları dinleyen iki çocuk bağırarak evlerine koştular.

-Şavaklılar gelmiş kaçın şavaklılar köye gelmiş!

Munzur çocuklara baktı, işlerin sarpa saracağından korktu. Aşiretin ismini çocukları korkutmak için kullanıldığını biliyordu.

Çocuklarını korkutmak için "Sizi Şavaklılara veririm!" sözü ile çocukları yaramazlıklarına son verirlerdi

Yaşlı Nine, Munzur'a uzun uzun baktı;

-Senin adın ne? Dedi.

-Munzur!

-Adına kurban olayım. Ne güzel bir isim, dedi.

Munzur kadınla iletişim kurduğu için içinden "İlk defa ismimden bir hayır gördüm!" dedi, kadının eline gitti elinden öpmek istedi. Kadın hiç itiraz etmedi elini öptürdü. Belki hayatında ilk defa elini öptürmüştü.

-Köyde kimse yok mu? Diye sordu Munzur.

-Yok Oğlum! Kemal'in Kuşlarından bizi korumak için dağa çıktılar. Bizi yakacaklarmış. Her gün köyün üzerinde uçuyorlar.

Munzur yaşlı kadının söylediği ismi tanıyıp tanımadığını denemek istedi;

-Kemal'in kim olduğunu biliyor musun teyze?

Kadın önce biraz düşündü, sonra Munzur'a baktı, ne diyeceğini bilemedi. Cevabını bulamadığı için sinirlendi.

-Zalim bir askermiş! Söylenenlere göre buraları ele geçirip hepimizi öldürecekmiş! Dedi. Munzur kadına baktı, acıdı. "Demek halk böyle kandırılıyor!" dedi.

-Bu gece kalacak bir yeriniz var mı? Para veririz, dedi.

Yaşlı kadın tekrar Munzur'a ve adamlarının şalvarına baktı.

-Olmaz oğul! Siz bizden değilsiniz.

-Nerden bildin sizden olmadığımızı?

-Sizin şalvarlarınız siyah, bizim askerlerin şalvarı beyaz! Şayet Pir Seyit Seyidin askerleri olsaydınız şalvarınız beyaz olurdu, dedi, su dolu bakır damacanayı tekrar omzuna aldı yoluna devam etti.

Köyün Ovacık'a giden yolunda toplanan çocuklar köşelerde korku içinde atlıları seyrediyorlardı.

Munzur'u o akşam köyde kalamayacaklarını anlayınca, atına bindi, adamlarına seslendi;

- Geceyi arazide geçireceğiz, dedi. Tekrar öne geçti aheste yola devam ettiler. Ovacık'a kadar artık köy yoktu. Geceyi Munzur suyunun geldiği bir vadide geçirerek ertesi gün sabah erkenden Tıjik Dağına tırmanacaklardı. Lirtik köyünü akşam karanlığında çembere alarak Mustafa'yı almaya çalışacaklardı.

Tujik dağında hala bir metre kar vardı. Ancak vadilerde ilerleyerek köye ulaşmayı deneyeceklerdi.

Bahar gelince Munzur vadisi yeşilin tonlarıyla gelinlik giymiş bir geline benzerdi. Süt gibi beyaz akan Munzur suyuna yansıyan yeşil, suyu kendi rengine boyardı. Vadi, Dağ sarımsaklarının insanoğluna sunduğu şifa deposuydu. Rengârenk çiçeklerle bir renk cümbüşüne dönerdi. Gelincikler açmak için acele eder! Sümbüller yerden fışkırır. Munzur vadisine baharlar gelince, sanki cennettenden bir kare yapıştırıverilirdi. Hiçbir ressamın kalemi Munzur'u çizmeye cesareti edemez.

Yiyecek taşıyan iki atın sırtında dört tane keçeden yapılmış halı indirildi. Her bir keçe 6 metre kare büyüklüğünde. Belli aralıklarla keçeler suya yakın serildi. Dört

nöbetçi mola yerinden iki kilometre ötede, tepelere yerleştirildi. Gece boyunca saldırıya uğramak için tedbir alındı.

Bütün adamlarda mavzer silahı vardı. Silahlarına bir de yeni getirilen, hafif makineli ilave etmişlerdi. Makineliyi Haydar'dan almışlardı. "Rus malı" demişti Haydar!

Gece ay ışığı vadiyi gündüze çevirmişti.

Herkes çocuklar gibi şendi. Birbirine kan kardeşi gibi bağlı bir aşiretti. Aşiretin içinde hem Sünni hem alevi olması, aşirette tam bir dayanışma yaratıyordu.

Munzur kendisine hazırlanan yerine geçti, gözleri uykudan kapanıyordu. Birkaç kez suyun kenarına gitti uykusunu kaçırmak için buz gibi su ile yüzünü ovdu, yıkadı fakat hiç faydası olmadı.

Herkes yemekleri açtı, beşer gruplar halinde yemekleri yemeye başladılar. Aşiretin aşık diye lakap taktığı akrabasını yanına çağırdı. Aşık Hüseyin, geldi Munzur'un yanına bağdaş kurdu.

-Hüseyin sazın yanında yok ama sesin hep seninle! Bize bir türkü oku! Öyle bir türkü oku ki, içimizi, benliğimizi kaplayan, bizi esir alan kinimiz biraz azalsın, dedi.

Hüseyin altmış yaşlarında bir ihtiyar delikanlıydı. Henüz kırk yaşındaki bir insan gibi diri ve çevikti. Çemişgezek ilçesine yakın bir köyde oturuyordu. Hak âşıklarındandı. Bazen Yunusun, bazen Pir Sultanın deyişleriyle çevresindekileri mest ederdi. İmam Efendi'nin son dönemlerinde hepp yanında bulundu.

-Munzur ağam, senin içinde kin mi var? Diye sordu.

-Var Hüseyin! Kin benliğimi kapladı. Beni delirtti. Nerdeyse içkiye başlayacağım, dedi, güldü.

Zamanında çok içerdik ama elhamdülillah şimdi damlası bile midemi bulandırıyor.

Hüseyin güldü, Munzur ile Ünlü Çemişgezek şairi Nüzhet Dedeyi mukayese etti.

-Nüzhet dede de çok içerdi. Gündüzleri meyhanede geceleri de İmam Efendinin sohbetlerine gelirdi.

-O başka Hüseyin, dedi, Munzur. Nüzhet Dede senin gibi hak aşığı bir ozandı.

Sonra içkiyi bıraktı. Benden senden temiz oldu. Bak şimdi Harput'a yerleşmiş. Hoca Efendinin sofrasında aynı lokmayı paylaşıyor. Biz o kadar yol kat edemedik.

-Kat etmekten ne var Ağam. Âşık olursan fersah fersah mesafeler bir adım olur! Sırası gelmişken Nüzhet Dede ile ilgili bir anımı anlatayım;

Nüzhet Dede'yi, içtiği için İmam Efendiye şikâyet etmişler; "Efendi, bak Nüzhet Dede gündüzleri meyhaneye gidip içiyor geceleri dergâha geliyor. Bu günah değil midir?" diye şikâyet etmişler.

İmam Efendi bir iki kez bu şikâyetlere cevap vermiyor. Sonunda şöyle der: Nüzhet'e karışmayın! Yılan da kıvrılarak gider ama yuvaya girince dümdüz olur!

İmam Efendi'ye kısmet olmadı gidemedim. Hüseyin kimdir İmam Efendi? Dersimde Alevlilerin, Sünnilerin dilindeydi. Dünyasını değişmeden göremedik, dedi.

Ama sen onun ocağında büyüdün!

-Elhamdülillah Ağam! Onun ocağında piştik, ama ne yazık ki bak ne hale geldik. İnsan gibi yaşamayı bize öğretti fakat kendisi gidince biz yine birbirimizi yemeye başladık. O hayatta iken bu dağlarda kurtla kuzu birlikte yaşardı. İmam Efendi'nin asıl İsmi Osman Bedreddin Erzurumi'dir.

Osman Bedreddin Erzurumi alevi Dedeleriyle her zaman bir araya gelerek birlikte halkı aydınlatma görevini yerine getirirken, aynı zamanda iyi bir toplum eğitimcisiydi.

93 Rus savaşındaki kahramanlıkları dilden dile dolaşırdı. 93 Rus harbinde Aziziye tabyalarının düşmesi ile Erzurum halkını ayaklandırmıştı.

Ben kulaklarımla Erzurumlu yaşlıdan dinledim şöyle anlattı;

"Tanyeri ağarırken, Ayaz Paşa Camii şerifi minaresinden sabah ezanı okunmaya başladı.

Bu ezanı Osman Bedrettin (İMAM EFENDİ) Hazretleri okuyordu.

Ezan ihlâs ve sadakatle öyle okunuyordu ki, Erzurum'un dağı, taşı, ağaçları sanki dile gelmiş, ezanı tekrar ediyordu.

Ezan sesi dalga dalga yayıldı. Bu ezan halka bir şevk ve cesaret vermişti.

Ezanı okuyanda bir başka hal vardı.

Bu arada mehter de çalınmaya başladı. Erzurum halkı büyük bir heyecan ve cesaretle Allah Allah nidalarıyla, Aziziye tabyalarını işgal etmiş olan Rusların üzerine hücum etti.

İlk hücumda Ruslar dağılmaya başladı.

Erzurumlu Miralay Bahri Bey, halkı gazaya teşvik için haykırıyor; "urun kardaşlarım, Dadaşlarım urun" diyordu.

Erzurum halkı bir çırpıda Aziziye tabyalarını Ruslardan boşaltıp geri almışlardı.

Gazi Ahmed Muhtar Paşa, halkı bu derece heyecana getirerek Ezanı Muhammediyi kimin okuduğunu öğrenmek istedi.

Çavuşlar ezanı okuyan zatı arayıp buldular.

Bu zat, Erzurum'un Abdurrahman Ağa mahallesinde Hoca Selman Sukuti Efendi'nin oğlu Hafız Osman Bedrettin(İMAM EFENDİ) idi.

Gazi Ahmet Muhtar Paşa'ya İmam Efendi'yi karşısında hayranlıkla seyrederken,

Cephe kumandanı Kurt İsmail Paşa, onu görür görmez bir adım öne çıktı;

Bu zatın elinde silah yoktu. Düşmanı taşla kovalıyordu. Attığı taş mutlaka hedefine ulaşıyor ve bir düşman askerini öldürüyordu.

Onun taş atması, düşmanı bir bir yıkması şaşılacak bir hal idi. Çok dikkatli seyrediyordum, bu zatta manevi bir hal vardı.

Bu sırada gazaya katılan Nene Abla adında bir kadın da olayı doğrular;

"Söylenenler doğrudur paşam! Selman Efendi'nin oğlu Hafız Osman Bedrettin Efendi (İMAM EFENDİ) düşmana taş atarken ikinci bir taşı atmak için yere eğilip almasına lüzum kalmıyordu! Taş kendiliğinden eline yükseliyor, o da atıyordu.

Gazi Ahmet Muhtar Paşa bu sözleri dinledikten sonra sevinç ve heyecanla;

" Bre Paşa kardaş niçün demezsinizki bu cenkte üçler, yediler, kırklar, erenler bizimle beraberlermiş. Elhamdülillah bu, Rabbimin bize bir ihsanıdır" demiş.

Bundan sonra daha çok tanınıp sevilen Hafız Osman Bedrettin Hazretleri 28.alayın 3. taburu imamlığına tayin edilmiş. Ve artık "İMAM EFENDİ" diye tanındı.

İmam Efendi, Bir süre sonra Elaziz-Palu'ya gelir yerleşir, daha sonra yine Ordunun emrine Çemişgezek İlçesine atanır.

Sünni ve Alevilerin sevdiği büyük bir Alimdi.

İşte bugün, O Efsane Bilge, Çemişgezek İlçesinde kan davası olan aşiretleri bir araya getirerek bütün tarafları barıştırarak kardeş gibi yaşamalarını sağlamıştı.

Munzur Hüseyin'e baktı, derin bir nefes aldı, kendini kuş gibi hafiflemiş hissetti..

-Yazık bize Hüseyin! Haydar ile ben de Aliboğazı'nın mağaralarında adam vurma ile uğraşırken. Hemen yanı başımızda bir hazine varmış ama nasiplenmemişiz.

Hüseyin sözü istemeden Mustafa'ya getirdi.

İnşallah Mustafa fazla hırpalanmamıştır, dedi.

Munzur hemen doğruldu!

-Mustafa'ya bir şey olursa, Dersimi yakarım. Devletten önce ben yakarım, dedi.

Hüseyin gülerek Munzur'u ikaz eti.

-Bak içindeki domuzcuk tekrar uyandı ağam!

-Domuzcuk nedir?

-İnsanı bitiren hırs ve kin!

-Ah Hüseyin, benim içimde domuzcuklarım çok. Hangi birini yok edeyim ki! Ben domuzcuklarımı yok edersem kim sizi koruyacak?

-Sen mi bizi koruyorsun Ağam?

Munzur söylediklerinden pişman oldu. Hüseyin'in sözü nereye çekeceğini tahmin etti ama bir kere gafı yapmıştı.

-Yok, be Hüseyin! Lafın gelişi. Bu zalim topraklarında bir deli olmazsa akıllılara hayat hakkı tanımazlar. İşte o deli de benim, dedi, yaptığı gafı düzeltti. Sonra Hüseyin'e tatlı sert kızdı: "Sana bir türkü söyle dedik, sen domuzcuklarıma karıştın. İçimdeki kin ve delilik birer domuzcuk ise; bir süre daha lazım! Dersimi çok büyük felaketler bekliyor. Hele bir bu felaketler geçsin, sana söz veriyorum içimdeki bütün domuzcuklarımı yok edeceğim, dedi.

Karşı tepede bir nöbetçi avazı çıktığı kadar bağırdı.

-Gelenler var yaklaşık on kişi! Silahları var!

Munzur hemen ayağa katlı,

-Tedbirinizi alın! Herkes pusuya, ses istemiyorum. Suyun sesi bizim için avantaj. Bakın, bakalım gelenler kim?

Bir anda keçeler toplandı bir araya getirildi, otlarla kapatıldı, herkes gelenlerin istikametinde bir yay gibi vaziyet aldı.

-Gelenler yaklaştıkça at nalları daha net duyulmaya başladı.

Atlar gelenlerden huylanınca pusu anlaşıldı. Atlılar hemen yerinde zınk diye durdular. Başlarındaki alaycı bir şekilde bağırdı;

-Hey kim var orada! Kellenizin yerinde durmasını istiyorsanız cevap verin!

Munzur sesin sahibini hemen tanıdı.

-Körün istediği bir göz, Allah verdi iki göz, dedi, adamlarına seslendi.

-Hazırlanın şenlik var, dedi. Bu ses Şerifi ve beni pusuya düşüren Alişan'ın sesi. Ben bu sesi duymak için her gece dua etim. Amcamı vuramadı, onun intikamını şerifle bende aldı.

Hüseyin Munzur'a engel olmak istedi.

-Ağam biliyorum içindeki domuzcuk intikam almanı istiyor ama bırak bu adama bulaşma, belasını Allah'tan bulsun. Bu adamı vurursan Seyit Rıza Mustafa'yı vermez, bir zarar verir.

-Seyit Rıza ile Alişan'ın alakası kalmadı. Bu adam ona bile ihanet etti Hüseyin! İşime karışma, deyince, Hüseyin bir şey diyemedi.

Atlılar yavaş yavaş yaklaştı. Tam menzile girmek üzereyken, Alişan bir daha seslendi.

Şu atları alır giderim. Burada kalırsınız. Ya kendinizi tanıtın, ya da belanızı bulursunuz! Bu dağlar benden sorulur. Varsa itirazı olan kancıklar gibi saklanmasın, dedi.

Munzur daha fazla dayanamadı.

-Gel, Alişan! Bir ayranımız iç!

-Sen kimsin ulan beni ayran içmeye davet ediyorsun. Kelp, deyince Munzur'un deli damarı daha fazla dayanamadı. Ayağa kalktı;

-Senin pusuya düşürüp öldüremediğin biri, diye cevap verdi.

Alişan birden durdu.

-Bu Munzur, dedi. Adamlarına geri dönün, diye emretti.

Adamları Alişan'ın bir kavgadan ilk defa kaçtığını görüyorlardı. Atlarını geldikleri yöne çevirerek dörtnala kaçmaya başladılar. Yetmiş mavzer birden gecenin sessizliğini

bozdu. İlk ateşte üç kişi attan düştü. Diğerleri menzilin dışına çıkmayı başardılar. Munzur adamlarına döndü.

-Yirmi kişi benimle gelsin dedi, atına koştu.

Atına atladı, bir ok gibi gidenlerin peşine düştü. Yirmi kişi Munzur'a yetişmek için atlarını çatlatırcasına mahmuzladılar. Gecenin yarısında Munzur vadisinde amansız bir takip başladı. Atlar tarlalara girince yumuşak topraktan dolayı hızını kestiler.

Buna rağmen beyaz at, fırtına gibi tarlalara daldı, uzaktan atlıları gördü.

- Korkak Köpek! Pusu kurmak kolay! Gel karşı karşıya vuruşalım kaçma, diye bağırdı.

Alişan arkasına baktı, Munzur yalnız başına adamlarından biraz önde geliyordu. "Tamam. Şimdi durun!" Dedi adamlarına.

Keskin bir virajın önünde atlarından inerek adamlarını dağın yamacına kayalıklara yerleştirdi.

Munzur gözden kaybolan Alişan ve adamlarının Ovacık yoluna devam etiklerini sandı. "Şu tarlaları çıkarsam yakalarım!" dedi. Arkasından Hüseyin yetişti. Atıyla Munzur'un önünü kesti.

-Ağam dur! Adam pusuya yattı!

Munzur Hüseyin'e kızmak isterken birden durdu.

-Az daha gidiyorduk Hüseyin! Adamı görünce aklımız uçtu gitti. Şimdi ava giden avlanır oyunu oynayacağız, dedi. Ay bir buluta saklandığı için ortalık zifiri karanlıktı. Aralarında az bir mesafe olmasına rağmen Alişan Munzur'u ve adamlarını göremiyordu.

Munzur geriye döndü. Adamlarına baktı, yirmi kişi arkasındaydı. İşaretler beş kişi güneye, beş kişi batıya, beş

kişi batıdan tepelere tırmanarak arkasından çevireceklerdi. Diğer kalanlar ise oldukları yerde mevziiye yatacaklardı. Munzur arkadan çembere alacak olan arkadaşlarıyla gitti. Herkes işini biliyordu. Konuşmaya bile gerek duymadılar.

Alişan saklandığı yerden huylanmaya başladı. Planına göre Munzur ve adamları çoktan virajı dönüp kucaklarına düşmeleri gerekiyordu.

Ayağa kalktı karanlıkta bir şey göremedi.

-Biraz daha bekleyelim, dedi.

Tekrar iki kayalık arasında yolun girişini gözetlemeye başladı.

Munzur yorgunluğuna rağmen adamlarıyla iki dakikada, pusuyu tersine çevirmişlerdi. Artık Alişan kurduğu pusu başka bir pusunun ortasındaydı. Sadece Alişan'ın adamlarıyla ayağa kalkmasını bekleyeceklerdi.

Ya ayağa kalkıp gideceklerdi. Ya da sabahı bekleyeceklerdi. Sabahı beklediklerinde kurtulmaları daha da imkânsız olacaktı.

Beş dakika geçmeden Alişan'ın üç adamı yerlerini belli ettiler. Biraz sonra diğerleri de kımıldayınca yerleri belli oldu. Sadece Alişan'ın yeri belirsizdi.

Munzur sabırsızlandı ama Hüseyin kolundan tuttu, sabırla beklemesini söyledi.

Biraz sonra Alişan ayağa kalktı, adamlarına seslendi.-

"Amcasına çekmemiş. Korktu kaçtı!" Dedi, güldü.

Munzur bir tavşan gibi zıplayarak silahı ensesine dayadı. Diğer adamları neye uğradıklarını bilmeden hepsi birer kurşunla öldüler.

Munzur tetiği çekti, Hüseyin elinden tutu.

-Ağam dur bekle, dedi.

Alişan ellerini kaldırdı, Munzur'a seslendi.

-Aman dedik Munzur, aman diyene vurulur mu?

Munzur bu sözleri duyunca kan beynine sıçradı.

-Ulan Ermeni atığı, İsmini Alişan koydun diye kendini Alevi mi sandın! Sen "Aman" dan ne anlarsın kelp oğlu kelp!

-Vallahi ben Ermeni değilim. Evet, babam Ermeniymiş ama ben Pirime iman etmişim! Hem sen beni öldürürsen pirim seni affetmez. Benim tam yedi yüz adamımla Pirin yanında yeraldım.

-Diğer adamların nerde?

-Hepsi kendi köylerimizi savunmak için köylere çekildi. Ben de denetlemeye gidiyordum.

-Pirin yanındaysan neden pirin oğlu Bava'yı vurdunuz!

-Biz vurmadık!

-Hiç boşuna yemin etme. Vuran adamları sen bulmuşsun. Pirin haberi yok ama zaten ona ihanet ettin!

-Ben ölürüm pirime ihanet etmem!

-Silahı geri çekti, adamlar Alişan'ın silahını aldılar ellerinden bağladılar.

Munzur arkadaşlarına seslendi.

-Geri yerimize gidiyoruz. Bu iti de getirin orada karar veririz, dedi.

Alişan elleri bağlı halde boynuna bir ip bağlayıp atın arkasına bağladılar. Hüseyin itiraz eti;

-Ağam böyle olmaz, dedi.

Munzur Hüseyin'e baktı. Gözlerinde merhamet fışkırıyordu. Güldü;

-Ah Hüseyin! Senin şu merhametin beni delirtti be kardeşim. Bırak bu it sürünerek gebersin! Bunun bize ne yaptığını biliyorsun. Şerif Ağam ile bana öyle bir pusu kurdu ki, ben tesadüfen kurtuldum.

Döndü arkadaşlarına emretti;

-Ata bindirin bu iti! Nasıl olsa sonunda geberecek. Gebermeden biraz daha at üzerinde sefa sürsün! dedi.

Alişan arkadan bağlı elleriyle bir ata bindirildi. Geldikleri yoldan geri döndüler.

Yolda kimse konuşmadı. Munzur Alişan'ı konuşturmak istedi, Haydar'ın yerini belki biliyor diye umut etti.

-Haydar konağını terk etmiş nerde olduğunu biliyor musun?

Alişan Munzur'a nefretle baktı:

-Senin Haydar'ından haberim yok. Sen de Haydar'da aynısınız. Sizin kanınızı içsem doymam!

Munzur soruyu sorduğuna pişman oldu. Cevap vermedi, geride kalanlar karşılamaya çıkmışlardı.

Gün ağarmak üzereydi. Tekrar keçeler serilmiş, ateş yakılmış, ateşin üzerinde sabah çorbası pişiyordu.

Munzur aşağı indi, geldi, Alişan'ı tek eliyle attan alaşağı etti. Sonra suyun kenarına götürdü.

-İyi bak bu suyu tanıdın mı? Şerif ağamı bu su yuttu. Senin kurşununla öldü, suya düştü.

Alişan hiç cevap vermedi, kin dolu gözlerle Munzur'a baktı;

-Sen beni vuramazsın Munzur Ağa, dedi.

-Neden vuramaz mışım?

-Mustafa'yı almak istiyorsan beni vuramazsın. Dedim ya yedi yüz adamımla Pirime katıldık. Pirim beni gözden çıkaramaz, dedi.

-Hüseyin Munzur'a yaklaştı;

-Doğru söylüyor. Bu eşkıyanın çok adamı var. İsyana destek veriyorlar. Bunu vurursak Mustafa'ya zarar gelir.

Munzur ümüğünü sıktığı Alişan'ı bıraktı.

-Haydar burada olsaydı iş kolaydı, dedi. Haydar, Mustafa'yı duysaydı bana gerek bırakmadan Mustafamı getirmişti. Ben de şimdi bu kelpin işini bitirmiştim. Bağlayın bu beygiri, sabah birlikte götüreceğiz, dedi, geldi yerine oturdu.

Hüseyin, pişen nohut çorbasının tadına bir tahta kaşıkla baktı;

-Tamam Kasım! Tam kıvamında. İndirin yiyelim, hemen yola çıkacağız, dedi. Geldi Munzur'un yanına oturdu. Munzur'un sinirlerini oldukça gergin gördü.

-Ağam Mustafa'yı kurtaralım sonra Fidan'ı istemeye gidelim. Haydar'dan, dedi.

Munzur 'un yüzü birden kıştan bahara döndü. Esmer yüzü hafifçe pembeleşti. Utandı içindeki aşkı Hüseyin'le konuşmaya. Fidanı ne kadar sevdiğini daha kimseye söyleyememişti. Yalnız kaldığı zaman bile sessizce söylerdi.

Hüseyin'e baktı, gözlerinin içindeki kızıl kin yerine papatyalar açmış gibi gülümsedi. İri gözleri, açıp kapandı, Hüseyin'e "Evet isteyelim!" diyemedi.

-Hüseyin, dedi. Yutkundu. Hüseyin sen hiç sevdin mi Babo? diye sordu.

-Sevdim ağam, deyince Munzur ayıplar gibi Hüseyin'e baktı. Kendisi bu kadar utanırken Hüseyin hiç çekinmeden sevdiğini söylemişti. Yadırgamadı, hoşuna gitti. Neden

Hüseyin gibi olamıyorum. Aşkımı açıkça söyleyemiyorum diye kendine kızdı.

-Sen kimi sevdin Hüseyin?

Munzur iyice meraklandı.

Hüseyin gözlerini kapattı, elini açtı;

"Allah!" deyince,Munzur öyle boşa geldi ki, bir isim beklerken Allah' ismini söylemesi, kafasına bir tokmak gibi inmişti. Durdu kafasıyla onayladı, tekrar kendine kızdı.

Hüseyin, Sabahın seherinde güzel sesiyle güzel bir dersim türküsü söylemeye başladı.

...

Bu dağın ensesine

Uyandım yar sesine

Yar gider ben giderim

Düşmüşüm gölgesine

…

Hüseyin türküyü söylerken koca deli Munzur'un gözlerin iki damla yaş döküldü. Çaktırmadan silmeye kalktı ama Hüseyin'i gözünden kaçmadı. Türküyü bitirdi. Munzur'a gülümseyerek baktı;

Ağzına yüreğine sağlık Hüseyin! Yüreğimize birazcık da olsa su serptin, dedi, adamlarına seslendi;

"Haydi, Arkadaşlar çorbamızı içelim güneş doğmadan yola çıkacağız. Şu iti de birlikte götürelim. Mustafam bizi bekler." Dedi.

Herkes yemek yerken, Alişan ağacın altında elleri bağlı, kin dolu bakışlarla Munzur'u seyrediyordu. Hüseyin yerinden kalktı, çorba tenceresinden bir tas çorba doldurdu, bir parça ekmekle, Alişan'ın yanına gitti. Tahta kaşığı, ekmeği,

tası Alişan'ın yanına koydu. Arkasından bağlı ellerini açtı. Alişan Hüseyin'e baktı, yumruğunu sıktı;

-Sen de bundan böyle düşmanımsın. Aklınca bana yaranmak istiyorsun ama yemezler, dedi.

Hüseyin gülerek Alişan'a baktı.

-Tamam, senin dediğin gibi olsun! Ama şu çorbayı iç, dedi, geri döndü.

Alişan çorba tasını aldı suya fırlattı. Tas suyun üzerinde yüzerek gitti.

Munzur uzaktan olan biteni seyrediyordu. Yerinden kalktı, Alişan'ın yanına geldi. Kollarından tuttu ayağa kaldırdı.

-İkimizin boyu da aynı kilosu da! Ellerinde bağlı değil, gel şurada dövüşelim. Öyle yarış falan değil ha, ölümüne bir kapışma olsun, dedi.

Alişan Munzur'a baktı, gözü kesmedi.

-Bu hesabı sonra göreceğiz, dedi, teklifi reddetti.

Munzur, Alişan'la göz göze geldi. Alişan'ın gözlerinin içine baktı;

-Senin erkekliğin ya pusudur, ya da arkadan vurmaktır! Ama yine de o günü saati sabırsızlıkla bekleyeceğim, dedi.

Arkadaşlarına döndü;

-Haydi, yiğitler, yola çıkıyoruz! Şunu tekrar bağlayın, iki kişinin nezaretinde götürelim!

Bütün süvariler neşe içinde kalkıp iki sıra halinde yola dizildiler. Yolda giderken "Hüseynikten çıktım şeher yoluna " türküsünü koro halinde söylemeye başladılar.

***

MUNZUR ve adamları İkindi vaktinde köye varmışlardı. Munzur, köye varmadan bir plan yapmıştı.

Köyü kuşatacaktı. Her ihtimale karşı, köyü ablukaya alıp Mustafa'yı vermezlerse zor kullanarak kurtaracaklardı.

Mustafa'yı vermedikleri takdirde köyü yerle bir edecekti ama mutlaka Mustafa ile dönecekti.

Yetmiş atlı köyü kuşattı. Beşer guruplar halinde bütün giriş çıkışları tuttular.

***

SEYİT RIZA'NIN bir adamı odaya girdi, saygıyla Seyit Rıza'nın önünde eğildi.

-Emrin bekliyoruz şahım! Munzur'un haberi yok ama ortaya düştü. Alişan'ı rehin almışlar. O bizi kuşattığını sanıyor ama tam bir kumpasa düştü haberi yok. Emredin hemen işlerini görelim, dedi.

Seyit Rıza adamına sert bir bakış attı;

-Munzur'a dokunmak yok. Adamlarına da dokunmayın! Bırakın o bizi kuşattığını sansın. Alişan'ı sağ selim teslim alacağız. Gidin, kendisini beklediğimi söyleyin!

-Ya gelmezse!

-Hüseyin yanında mı?

-Evet

-O, gelmezse, Hüseyin onu getirir. Munzur'un bir delilik yapmasına engel olur.

Adam tekrar eğildi, saygıyla geri geri giderek dışarı çıktı.

Munzur köyün girişinde etrafına baktı, silahlı bir tek adam bulamadı. Hiçbir silahlı adamın olmaması tuhafına gitmişti.

-Hüseyin'e döndü;

-Seyit Rıza kaçtı herhalde, dedi.

-Hüseyin kafasını her iki yana salladı;

-Kaçmaz Ağam.

-Peki, köyde tek silahlı adam yok?

Hüseyin köyü etrafındaki iki tepeye baktı, tamamen kuşatıldıklarını görünce Munzur'a gülümseyerek baktı;

-Biz kuşattık sanıyoruz ama aslında kuşatıldık Ağam!

-Ne diyorsun Hüseyin. Biz dışarıdan geldik. Köye varmadan kuşatmayı Yaptık, dedi, O da Hüseyin'in baktığı tepelere baktı, her şey açıkça ortadaydı. Daha geniş bir daire çizerek Munzur'un adamları çembere alınmıştı.

Köşeden bir adam geldi, Munzur'un önünde durdu;

-Hoş geldin ağam. Şahım sizi bekliyor!, deyince, Munzur Hüseyin'e baktı, haklısın der gibi göz kırptı. Adamın arkasından devam ettiler.

Munzur ile Hüseyin odaya girdiklerinde Baytar, Seyit Rıza ile fısıltı halinde bir şeyler konuşuyorlardı.

Munzur, elini kalbine götürerek Seyit Rıza'nın saygıyla selam verdi.

Baytara baktı kaşlarını çattı, usulen "merhaba!" dedi.

Seyit Rıza'nın ve Baytar Nuri'nin tam karşısında yere bağdaş kurdu oturdu. Hüseyin de aynı şeyi yaptı Munzur'un yanına oturdu.

Seyit Rıza, Munzur'a uzun uzun baktı. Bakışlarında hem hayranlık hem de istemeden düşmanlık vardı.

-Aynı babana benziyorsun! Dik kafalısın! Büyük sözü dinlemezsin!

Munzur hemen söze girdi.

-Mutafam nasıl?

Seyit Rıza gülümsedi, "Ben demedim mi gelecek!" dercesine Baytar'a baktı;

-Mustafa iyidir. Kolundaki yara iyileşmek üzere!

-Kim vurduysa onu da isterim!

-Munzur sen fazla şey istiyorsun. Onun Mustafa olduğunu sen olsaydın sen de bilemezdin! Türk ordusunun içinde sizin işiniz ne? Neden gönderdiniz?

-Biz Türküz!

-Şahismail de Türktü ama gâvur padişah geldi darmadağın etti!

-O başka! Şimdi meselemiz başka!

-Türksen neden Kürtçe konuşuyorsun?

-Ben yörüğüm ve Türküm. Başka tartışmaya girmem.

Baytar hemen araya girdi.

-Kemal sizi de kandırmış. Bu topraklarda Türk yoktur. Burası Ermeniler ile Alevilerindir.

Hüseyin Munzur'un çok sinirlendiğini görünce araya girdi.

-Baytar efendi, Biz Mustafa Kemalden önce de Türküz diyorduk. Bekâra karı boşamak kolay! Sen yıllardır burada ortalığı karıştırıyorsun. Yarın savaşta yenildiniz mi senin zarar göreceğin bir şeyin yok. Tabi konuşursun, dedi.

Seyit Rıza o an birden irkildi. Sanki söylenen söz onu bir uykudan uyandırdı. Baytar'a baktı, bir şey demedi, kafasını önüne eğdi.

Baytar Hüseyin'in işleri karıştıracağını anlayınca hemen konuyu değiştirdi.

-Beyler, beyler Lozan'ı bilir misiniz?

Hüseyin güldü;

-Biz Lozan'ı mozanı bilmeyiz begim! Biz Ankara'yı biliriz.

-Ankara sizi kandırdı. Mustafa Kemal Lozan'da İngilizlere Kürt devleti için söz verdi. Cumhuriyeti ilan edince sözünden döndü.

Hüseyin tam yerinde Baytarı yakalamış gibi sevindi.

-Baytar Beg! Senin bu İngiliz sevdanı duymayan kalmadı. Neden İngilizleri bu kadar seviyorsun!

Hüseyin'in imalı konuşması Baytarı sinirlendirdi.;

-Ben Dersimli bir devrimciyim. Kimseye ajanlık etmem.

-Devrimci, emparyalistlerle iş birliği yapmaz. Ayrıca, söylentilere göre bir mektup yazmışsın, deyince oda da buz gibi bir hava esti.

-Öyle bir şey yok. Olsa bile Pirimin haberi vardır., dedi Seyit Rıza'ya baktı. Değil mi pirim? diye sorarak söylediklerini onaylatmak istedi

Seyit Rıza kendini doğrulttu, ne diyeceğini şaşırdı.

Hüseyin sanki Allah tarafından gönderilmiş onu uyarıyordu. Fakat o saatten sonra yapacağı bir şey kalmamıştı. Oğlu Bava'nın öldürülmesinden sonra basılan karakollar, şehit edilen, esir alınan askerler… Artık barış umudu kalmamıştı.

-Evet, dedi. Baytar benden habersiz iş yapmaz! Diye ilave etti ama söylediklerine kendisi de inanmadı.

Hüseyin sustu, Munzur'a Baktı;

-Mustafamı verin gideyim pirim, dedi.

-Mustafayı vereceğiz ama Alişan'ı da sen vereceksin!

Alişan kan davalımdır. Veremem.

-Peki, neden öldürmedin!

-Senden izin almaya geldim.

Bu söz Seyit Rızayı ziyadesiyle memnun etti.

-Bizim iznimiz yok. Daha sonraya erteleyeceksiniz davanızı ama şimdi değil. Ona ve adamlarına ihtiyacım var.

-Takas mı istiyorsun?

-Sen Alişan'ı getirmeseydin de Mustafa'yı geri verecektim. Ama en iyi adamımla geldiğin için mecburen takas olacak! Sana söz veriyorum, bu savaş biter bitmez davanızı aranızda görün, o zaman karışmayacağım!

-Tamam, dedi Munzur, teklifi kabul eti.

Seyit Rıza içeriden gelen kahveyi önce Munzur'u göstererek misafirlere vermek istedi. Munzur almadı, Seyit Rıza'yı gösterdi. Bu davranışı Seyit Rıza'nın hoşuna gitti.

-Büyüğünü küçüğünü iyi biliyorsun Munzur. Deli dolusun ama boş değilsin! Senin gibi iki adamım olsa, her şey değişirdi.

-Doluyu boşu bilmem Pirim, ananemiz töremiz böyledir.

-Neden bize katılmıyorsunuz?

Munzur aldığı kahveden pişman olmuş gibi fincanı yere bıraktı, karşı duvarda asılı olan Kürdistan bayrağına baktı;

-Bizim bayrağımızda ay yıldız var. Ondan gayri bayrak tanımayız Pirim!

Baytar Munzur'un imalı konuşmasına sinirlendi ama belli etmedi.

-Şu bayrak yakında bütün Dersim semalarını süsleyecek. Hozat'ı ele geçirdik. Şu anda orada Türk bayrağı yerine şu gördüğün bayrak dalgalanıyor. Ele geçirdiğimiz bütün karakollara bayrağımızı astık. Artık Kemal bizimle başa çıkamayacağını anlamıştı, dedi.

Seyit Rıza'ya baktı. Seyit Rıza hala dalmış, aklı başka yerlerdeydi.

-Senin Hozat'a diktiğin bayrak, yarın sana kefen olmasın sakın! Bir devlet bir çete gibi davranmaz. Bir baskınla zafer ilan ediyorsun. Devlet öyle değil. Bir gelir pir gelir. Bin düşünür bir yapar ama işini tam yapar. Siz köyleri basıp fakir fukaranın hayvanlarına el koymakla, paralarını mallarını almakla kaybettiniz. Deyince Seyit Rıza yerinden fırladı, dizlerini üzerinden hafifçe doğruldu, Munzur'a bağırdı.

-Sen ne dediğinin farkında mısın?

Munzur Seyit Rıza'nın tepkisini bu kadar beklemiyordu. Birden şaşırdı.

-N'oldu pirim? Neden kızdın? Sekiz senedir köyler basılıyor, hayvanlar, paralar zorla alınıyor. Senin haberin yok mu?

-Hangi köyler?

Murat'ın kenarında birçok köy defalarca baskına uğradı. Bunlardan biri Zarato. Teyzemin köyü. Bir yaşlı kadının evi ateşe verildi. Kızı kendisi kocası yandı.

Seyit Rıza Baytara baktı;

-Bundan senin haberin var mı ,Baytar Beg?

-Yok pirim, dedi., sinsice önüne baktı.

-Belki Goppo'nun aşireti yapmıştır.

-Yere girsin onun aşireti.

-Nerde bizim hoşlanmadığımız bir olay olsa altında Goppo çıkıyordu. Munzur'un babasını pusuya düşüren de oydu, deyince, Munzur ayağa fırladı.

Yıllarca saklanan sır ortaya çıkmıştı. Demek babasının, "beyaz atlı adamın katili de Goppo imiş, dedi.

Seyit Rıza Munzur'a eliyle otur, sakin ol diye işaret etti.

Hüseyin hala öylece kalmış, duyduklarına inanmıyordu. Baytar, Seyit Rızanın itirafı ile iyice köşeye sıkıştı.

Goppo denen adam senin emrinde değil miydi Baytar Beg? Dedi, Seyit Rıza!

Baytar mosmor olmuş ne diyeceğini şaşırdı. Bir iki kekelemeden sonra cevap verdi.

-Pirim adam ipsizin biriydi. Aliboğazını ve çevresini haraca bağlamış, benim de haberim yok! Zaten eşşekler cehennemini boyladı gitti. Şimdi bunun muhakemesini yapmayalım, dedi, Munzur'a baktı.

Seyit Rıza Munzur'un hala ayakta olduğu görünce kendisi de ayağa kalktı.

-Köylerin soyulmasından haberim yok, ben Ovacık topraklarındayım. Oralarda neler olup bittiğini bilemem. Bizim ocağımız ne hak yer ne hakkını yedirir. Savaş biter bitmez bu köylere kendim gideceğim ve zararlarını ödemeyeceğim, dedi.

-Biz gitmek istiyoruz. Dedi, eline sıkmak için davrandı. Seyit Rıza hafifçe doğruldu Munzur'un elini tuttu, dostça sıktı.

Munzur, Seyit Rızanın yüzüne baktı.

- İşin zor Pirim!

Seyit Rıza sözü duymazlıktan geldi.

-Hadi bakalım. Mustafa'yı al, kendi tarafınıza çekilin. Bize ayak bağı olmayın başka bir şey istemiyoruz, dedi, kapıdaki adamına seslendi.

-Cafer, Mustafa'yı teslim edin, misafirleri yolcu edin. Alişan'ı yanıma getirin, dedi.

Hüseyin de Seyit rızanın elini sıktı, Baytara el uzatamadı Baytarın eli havada kaldı. Dışarı çıktılar.

Dışarıda Köy meydanında Mustafa kendilerini bekliyordu. Omuzu hala sarılıydı. Munzur Mustafa'yı görür görmez koştu. Öyle bir sarıldı ki, Babasına kavuşmuş gibi sımsıkı kollarını boynuna sarılmış halde bir süre kaldı.

Mustafa; 'Aman Ağam omzumu tekrar kıracaksın.' Diye gülünce Munzur Mustafa'yı bıraktı, baştan aşağı süzdü. Döndü Hüseyin'e baktı.

-Gördün mü Hüseyin rabbim Mustafamı geri verdi. Bırakın Alişan'ı gitsin. Ben sonra onun defterini bir yerde yakalar dürerim, dedi.

Adamlarıyla köyü çıkarken her tarafından sarıldığını görünce Hüseyin'e baktı güldü.

-Kendimizi ateşe atmışız da haberimiz yok, dedi, yetmiş adamıyla yola düştüler.

Yolda yürürken Hüseyin'e Haydar'ı sordu.

-Haydar burada olsaydı bizi görürdü, dedi.

-Haydarın nerde olduğunu ben tahmin ediyorum Ağam! Giderken bakarız!

Munzur, nerdeyse çocuklar gibi atından inip Hüseyin'i alnından öpecekti.

-Nerde? Diye tekrarladı.

-Hüseyin anlamlı bir gülüşle cevap verdi;

-Duymadın mı, isyanı destekleyen bütün aşiretler kendi köylerini koruyacak. Haydar konağını terkedip köyüne çekilmiş olabilir!

Munzur kendi kafasına hafifçe vurdu;

-Ebette! Tabi ya! Haydar köyüne çekildi. Adamlarıyla köyde, dedi. Atını mahmuzladı.

-Ağam Haydar Kirve'ye bir şey mi oldu? Diye sordu,Mustafa. Hüseyin Mustafa'nın sözüne gülmeye başladı. Munzur, Fidan için Haydarı aradıklarını söylemek istemedi.

-Yok Mustafam! Haydar Kirveye bir şey olmadı ama olma ihtimali çok! Savaşa katılacak. İsyana destek veriyor. Bu nedenle bir uğrayalım belki bir daha göremeyiz. Helalleşelim dedik.

Kestirmeden gitmek için başka bir yola saptı. Ovacık topraklarından çıktıktan sonra tehlikeli bir yol tercih etmişlerdi. Atlılar tek sıra gitmek zorundaydılar. Kayalıklar arasında giden dar bir yolda yürürken kimse aşağıya bakamıyordu. Yaklaşık üç yüz metrelik uçurumlar insanı ürpertiyordu. Bütün süvariler atlarından indiler. Atlarının yularlarını tutarak yola girdiler

Kötü niyetli biri yukarıdan bir taş yuvarladığı takdirde atlar huysuzlanacak ve bir atın zor geçtiği yoldan aşağı düşeceklerdi. Geçidin uzunluğu iki kilometreydi. Herkes ay ışığında dikkatle bir kazaya uğramadan geçmek istiyordu.

Yılan gibi kıvrılarak giden geçidin tam ortasına geldiklerinde yukarıdan biri onlara seslendi;

-Hey, Şavaklılar! Canınızı seviyorsanız, üzerinizdeki bütün parayı verirsiniz, yoksa, hepiniz eşşek cennetini boylarsınız, dedi.

Munzur "Eyvah!" dedi "Korktuğum başıma ageldi. Burası eşkıya deresi. Bile bile tuzağa düştük, dedi.

-Kimsin sen, dedi, Hüseyin!

-Yukarıdaki kahkaha attı. Bana eşkıya Memet derler. Bu dağ bana aittir. Buradan geçen herkes bana vergi verir!

-Ne kadar istiyorsun!

-Üzerinizde ne kadar varsa verin. Bir de tütün lazım. Tütünümüz bitti.

Munzur adamı görmeye çalıştı ama o kadar dar ve içeriden kıvrılan bir yerdi ki, yukarıdaki birkaç metre yakın olsa bile görmek mümkün değildi. Munzur adamın şartlarını kabul etti:

-Tamam, gel al, dedi.

Adam tekrar kahkaha attı. 'Beni geri zekalı mı sandınız?'

-Ben gelmem, adamlarım gelecek! Ben burada bekliyorum. Parayı vermezseniz kayayı aşağı bırakırım..

Munzur acele bir plan yapması gerektiğini düşündü. Yetmiş kişinin hayatı tehlikedeydi. Üstelik üzerinde fazla para yoktu. Dağlarda para lazım olmayacağı için para aza almamıştı.

-Tamam, adamın yolla gelsin parayı alsın, dedi.

Mustafa, Munzur'u uyardı;

-Ağam bunlar parayı aldıktan sonra üzerimize taş yağdıracaklar. Biliyorsun değil mi?

-Biliyorum Mustafa! Siz karışmayın! Gelenleri bana bırakın. Bütün herkes çok yavaş ilerlesin sakın durmayın. Atları huylandıracak bir şey yapmayın.

Eşkıyaların başı, neler yapacağını göstermek için ileride bir kayayı aşağı bıraktı. İki dakika sonra aşağıya düşen büyük kaya parçaları vadide büyük bir gürültüyle patladı, darmadağın oldu.

Birkaç at kişneyerek şaha kalktı. Diğerleri de huysuzlandı. Herkes atından indi, sakinleştirmeye çalıştı. Büyük bir tehlikeyi atlatmışlardı.

Munzur epey ilerledikten sonra kavisli yolun bir köşesinde saklandı. Hüseyin, arkadan Munzur'a yetişti.

İki haydut arka arkaya geldiler, tam hizalarında Munzur, gelen adamların arkasına dolanmak için kayalığın oyuğuna sakladı. İki haydut geldiler, Munzur'u görmeden geçtiler. Hüseyin adamları karşıladı. Onları oyalamak için konuşmaya tuttu. Munzur usulca arkadan yaklaştı. Bir tek hata herkesin hayatına mal olabilirdi.

Arkadan birini kollarını kıskıvrak yakaladı, diğer eliyle birini ağzını kapattı. Hüseyin aynı anda karşısındakini kullarından tutu, kollarından bükerek arkasına geçti, ağzını kapattı. Munzur yakaladığı Haydut'u uçurumun tam kenarına getirdi,, aşağı atma tehdidin de bulundu. "Tamam, parayı aldık!" deyin, dedi.

Adam söyleneni yapmak istemeyince tekrar adamı uçurumun kenarına götürdü, atacakmış gibi hafifçe uçuruma doğru itti, sonra geri çekti.

Adam Munzur'un şakasının olmadığını görünce! Kafasıyla" Tamam!" dedi.

Adamlar önde yetmiş atlı arkalarında uçurumun sonuna doğru ilerlediler. Reisleri adamlarının gecikmesinden huylandı.

-Ulan Piro! Nerde kaldınız! Hala parayı alamadınız mı? Diye bağırdı.

İki adam hala kıskıvrak kolları arkadan bağlı önde yürümeye devam etiler.

Aslında işin içinde gelecek para olmasa Haydut taşı çoktan bırakacaktı fakat adamları gelmemişti. Adamlardan biri yukarıya doğru bağırdı;

-Tamamdır ağam, dedi.

Uçurumun sonuna gelmeden Munzur ile Hüseyin adamları kuytu bir kaya kovuğunda beklettiler. Bütün atlılar geçtikten sonra uçurumun sonuna geldiler. Munzur adamları arkadaşlarına teslim etti, kaplan gibi kayaların arasından sinerek yukarı tırmandı. Adam hala büyük bir kayayı altına küçük bir taş yerleştirmiş bekliyordu. Munzur bunu iyi bildiği için adamları rehin almıştı.

-Ulan it Pirooo! Daha neyi bekliyorsunuz. Çabuk olun, dedi. Avazı çıktığı kadar adamına bağırdı, ardından bir küfür savurdu.

Sesin geldiği tarafa yöneldi. Munzur. Adamı kafasından kollarıyla sardı, kafasını arkaya doğru çekti. Adam bir şey diyecek hali kalmamıştı. Sesini çıkaramadı.

O sırada müthiş bir çatışma başladı. Soyguncunun adamları yukarıdan ateş yağdırmaya başladılar. Munzur vurulmaktansa adamı bırakayım, dedi. Adamı uçurumdan aşağı bıraktı, hemen yere yattı.

Adam aşağı düşene kadar bağırdı, sonra su torbası gibi uçurumun dibinde patladı.

Çatışma yarım saat sürmüştü, iki kişi yaralanmıştı. Soyguncular dan on kişi ölmüştü, diğerleri kaçmıştı.

Yolda geçirdikleri tehlikeden sonra herkes suskundu.

Munzur o geçitten geçerken, saldırı ihtimalini düşünmüştü fakat isyan hazırlıkları nedeniyle eşkıyaların başka işlerle uğraştığını tahmin etmemişti.

Geçitten az ileride bir derenin içinde yerleşen on hanelik bir mezraya vardılar. Mezranın girişinde, çocuklar toplanmış, kavga ediyorlardı.

Bir çocuk eline aldığı taşı diğerinin kafasına indirdi. Çocuk eliyle kafasını yokladı. Eline baktı, eli kıpkırmızı olmuştu. Elini tutarak evine doğru koştu.

Hüseyin Munzur'a gülerek baktı;

-Şimdi bu mezrada kavga çıkacak. İddiaya giren varsa girerim, dedi, gülüştüler.

Dereyi uzunlamasına takip eden köyün sokağının ortasına geldiler. Bir evin ahırında bir inilti duydu Hüseyin.

-Ağam sen de duydun mu? Dedi.

-Hayır, duymadım, dedi, Munzur ve Mustafa'ya baktı;

-Sen duydun mu Mustafa? diye sordu.

Mustafa kafasını salladı;

-Duydum ağam. Şu ahırda bir ses geldi. Sanki yaralı bir insan iniltisiydi..

Hep birlikte durdular. Munzur atını durdurdu, atından indi. Ahırın kapına geldi. Etrafına baktı kimse yoktu.

Kapıyı zorladı ama açılmadı. Açık tahtaların arasından içeri baktı, karanlıktan bir şey göremedi. İçerde bir ses geldi. "Allah rızası için su!"

Munzur omzunu kapıya dayadı açmak istedi. Tam o anda karşıdan on beş kişi ellerinde sopalarla Munzur'a doğru küfür ederek gelmeye başladılar.

Munzur karşıdakilerin elinde sopaları görünce güldü, adamlarına baktı.

-Silah kullanmayın. Çok ileri giderlerse onlar gibi sopalarınızı kullanacaksınız. Zaten çoktandır sopa kavgası yapmadık. Özlemişiz. Şu meret silah yüzünden ağız tadıyla bir kavga edemedik. Öldürmek yok. Sadece korkutun. Öndeki iri yarı adam iki metre ara kala durdu, Munzur'a seslendi.

-Siz burada ne geziyorsunuz? Dedi.

-Biz burada gezinmiyoruz. Geçerken bu ahırdan bir insan sesi duyduk. İçeriden seslendi su istiyor. Yardım edelim, dedik.

-Sizin yardımınıza ihtiyacımız yok. Çekilin buradan gidin!

-Kim içerde?

-Sana ne?

Munzur adama gösterdiği sabır yavaş yavaş tükenmeye başladı.

-Siz hangi aşirete bağlısınız?

-Bizim aşiretimizden sana ne? Çabuk gidin! Haydar Ağam gelmeden buradan defolun, deyince mezranın Haydarın aşiretinden olduğunu anladı.

-Ben Haydar'ın kirvesiyim. Adım Munzur, dedi.

Adam sopasını indirdi, mahcup bir halde Munzur'un yanına geldi.

-Demek siz de bizdensiniz!

-Siz kimsiniz?

-Biz Pirimizin askerleriyiz. Kemalin ordusu ile savaşa hazırlanıyoruz!

-Bu sopalarla mı?

-Ne yapalım başka silahımız yok.

-İçerideki kim?

-İçeride bir kişi yok dört kişi var! Dördü de Kemal'in askerleri! Geçenlerde pusuya düşürerek yakaladık. Yarısı öldü, yarısını da teslim aldık.

-Haydarın haberi var mı?

-Yok, ama haber vereceğiz.

-Asker vurmanın cezasını biliyor musun?

-Bizim memleketimizde bize kimse ceza veremez!

-Yakında, buraya tayyareler bomba yağdıracak. Korkmuyor musunuz?

Adam elindeki sopayı göstererek;

- Gelsinler de görsünler!

Munzur adamın omzundan tuttu işi iyilikle halletmek istedi.

-Şu kapıyı aç bakalım!

Adam Munzur'a baktı.

-Sen hükümeti mi tutuyorsun?

-Sen önce şu kapıyı aç, sonra konuşuruz, dedi.

-Benimki de laf işte! Haydar Ağamın kirvesi devleti tutar mı? Dedi, şalvarın cebinden bir paslı bir anahtar çıkardı, kapıyı açtı.

Munzur içeri girdi. Üç kişi baygın yatıyordu. Sadece biri zorla gözlerini açıp Munzur'a baktı.

-Allah rızası için su verin, dedi.

Mustafa hemen atından matarasını aldı, geldi. Kapağını açtı, iki elim duvara zincirli askerin ağzına matarayı dayadı, suyu içirdi.

Köylüler hala kapıda olan biteni çözememiş gibi hayretle seyrediyorlardı.

Biraz önce Munzur'la konuşan adam geldi Mustafa'ya kızdı;

-Gavur askerlerine su verilmez!

-Sen insan değil misin?

-Elbette!

-Peki, asker de insan değilmi?

-Biliyorum ama onlar bizim toprakları ele geçirmeye çalışıyorlar. İyi insanlar ise ve insanlarsa, bizi neden bombalıyorlar?

Hüseyin saf köylüye baktı, cevap vermedi. Kendi köyünden başka yer görmeyen zavallı köylü ne söylenmiş ise ona inanmıştı. Munzur ile Hüseyin diğer arkadaşları bayılan askerleri zincirlerden kurtardılar.

Dışarı çıkardılar.

Bütün köylü sopaları hazırladılar hücuma geçtiler. Hüseyin kavgayı önlemek için havaya ateş açtı;

-Kim yaklaşırsa gebertirim, dedi.

Yere uzatılan üç askere baktı, işkence görmüşlerdi. Yüzleri paramparça olmuştu. Daha fazla bakamadı. Su içen askerin ayağı kırıktı. Diz kapağının altında kemik ikiye ayrılmış sadece deri tutuyordu. Acısından ağlamaya başladı.

Yerde yatanları uyandırmak için Mustafa hafifçe matarasından eline döktüğü suyu alınlarına sürdü. Yanakları yara bere içinde olduğu için yanaklarına su değmemesi için özen gösterdi. Üç askerden sadece biri hafifçe gözlerini araladı. Hemen ağzına su verdi. Asker suyu ağzına aldı, öylece kaldı. Yutamamadan canını teslim etti.

-Munzur adamlarına seslendi.

Ne duruyorsunuz. Askerleri alın, köyde gömelim, dedi. Ayağı kırık olanın acısı gittikçe dayanılmaz hale gelmişti.

O anda hiç umulmadık bir şey oldu; Köylülerden biri elinde bir şişe alkolle geldi. Bunu verin belki acısı biraz diner, dedi.

Elinde sopası yoktu. Merhametli bir insana benziyordu. Munzurcun önünde durdu gözleri doldu;

-Oğul, Kemale söyleyin çabuk gelsin!. Burada ne adalet var, ne merhamet. Hiç bir şey kalmadı. Farz edelim bu toprakları bize verseler bile. İnanın ki, biz birbirimizi vurur, yok ederiz. Devlet gelsin, bizi bu cehaletten kurtarsın. Belki buralara okul gelir. Çocuklarımız okula gider. Adam olurlar!

Hüseyin aradığını bulmuş gibi yaşlı adamın elinden öptü,

-İşte mantıklı insan budur, dedi.

Yaşlı adam, bir başka sıvıyla alkolü, karıştırdı, askere içirdi.

-Şimdi ağrısı diner ama ne yazık ki bu bacak gitmiş, dedi.

Mustafa askerin ayağına dikkatle baktı. Diz kapağına kadar simsiyah olmuştu.

-Eyvah, dedi, bunu hemen kesmek lazım. Kangren olmuş!

Asker alkolü kafasına dikti, Munzur'a baktı, yalvardı;

-N'olur hemen kesin!

Munzur askere acıdı ama teklifini kabul etmedi.;

-Ben yapamam. Bunu bilen bir hekim lazım. Seni Elaziz'e yollasak varamazsın. En iyisi Pertek'e yetiştirelim

orada müdahale edilsin, dedi, adamlarından iki kişiyi çağırdı.

-Çabuk askeri Pertek'e kavuşturun, dedi.

Hüseyin, elinde sopası ile kavgaya hazır bir şekilde adamlara baktı;

-Siz Aleviliği de unutmuşsunuz! Aleviliğin ne olduğunu bilseydiniz bunları yapamazdınız!

Alevi insan emin insandır. Sözüne güvenilir insandır. Candır, cana zarar vermez! Hz. Ali'yi sever, Ali'nin ne kadar merhametli olduğunu bilir! Alevi, tek bir yolda gider, o yolda hakka gider. Hakka giden yolda kimseyi incitmez, diye, tiz bir sesle bağırarak herkese bir ders verdi.

Köyün bütün kadın ve çocukları, duvar dibinde uzaktan Hüseyin'i dinliyorlardı. Hepsi kafalarıyla söylenenleri onaylar gibi kafalarını sallayarak Hüseyin'e bakıyorlardı.

Yaralı askere acısı dinmesi için alkol veren yaşlı, ağlayarak Hüseyin'in yanına sokuldu.;

-Senin adın nedir Kurban!

-Hüseyin!

-İsmin gibi aziz ol! Dediklerin doğrudur ama bir şeyden haberin yoktur. Ahan bu gördüklerin çoğu başka milletten ama korkularından "Biz aleviyiz!" diyorlar ama Aleviliğin ne olduğunu bilmiyorlar.

-Hangi milletten!

-Bunun önemi yok kurban. Suç biz Alevilerdedir. Zamanla onları koruduk, kolladık şimdi ellerinden düştük. Ağalar, Mustafa kemal'e karşı savaşa girmek istiyor. Fakat halk istemiyor. İstemiyor ama istemediğini korkusundan söyleyemiyor. Halk içinden dua ediyor ki, Mustafa Kemal gelsin bu milleti Ağaların elinden kurtarsın!

Yeter bu halkın ağalardan çektiği. İnşallah bu sefer Türk ordusu Osmanlı gibi yapmaz. Osmanlı gelirdi, burada isyanı durdurdu ama kalmazdı. Tekrar bizi bir iki ağaya teslim eder giderdi.

Bir iki sene sonra eski tas eski hamam! Her şey tekrar eskisi gibi olurdu. Şayet Türk ordusu gelip tekrar geri gidecekse hiç gelmesin daha iyi. Biz cumhuriyeti seviyoruz. Alevilerin büyük çoğunluğu aynı fikirde.

Munzur yaşlı adamın sırtını sıvazladı,

-Haklısın! İşte Alevi budur, dedi. Etrafına baktı. Asker ve onu götürenler çoktan gitmişlerdi.

Kavga etmek isteyen köylüler özür dileyerek evlerine gitmeye başlamışlardı.

***

PİRAN'A vardıklarında akşam olmuştu. Köyün girişinde yaklaşık on köpek gelen yabancıları karşıladı. Gelenlerin kalabalık olduğunu gören köpekler kenara çekilerek sadece havlamakla yetindiler.

Sırtında bir balya otla bir kadın yoldan aceleyle çekildi gelen atlılara yol açtı.

Munzur, doğrudan Haydar'ın babadan kalma derme çatma evine doğru gitti.

Köyün en son noktasında dağa dayanmış tek bir evdi. Sabah güneşinin ilk ışıklarıyla yerden fışkıran yeşil otla, çiçekler, köyü gelin gibi süslemişlerdi.

Haydar'ın adamları Munzur'u görünce karşılamak için koşuştular.

Munzur tek tek herkesin selamını aldı, tokalaştı yoluna devam etti.

Köy evleri bitince yaklaşık beş yüz metre ileride Haydar'ın evi göründü.

Evden bir atlı kendilerine doğru şimşek gibi gelmeye başladı.

Munzur gelen atın doğrudan kalbinin içine girecekmiş gibi hissetti. " Bu Fidan'dır! " Dedi. Gelişinden tanımıştı.

"İyi ama benim geleceğimi kimse bilmiyor!" dedi. "Herhalde başka bir iş için evden çıktı, benimkisi de saçmalık!" dedi. Fidan'a baktı. Fidan tam karşısında atını öyle bir sert durdurdu ki at kendi etrafın iki tur attı, şaha kalktı.

-Hoş geldiniz! Sefalar getirdiniz Paşam, dedi.

Sanki uçuyordu Fidan. Bir attan inip Munzur'a sarılmadığı kaldı. Gözlerinde uçsuz bucaksız sevgi denizi, karanlıkta bile rengini gösteriyordu.

Munzur'un esmer yüzü kızardı. Çocuk gibi oldu. Fidan'ın karşısında yok oldu. Eli kolu birbirine karıştı. "hoş bulduk bile diyemedi. "Haydar Kirve evde mi?" dedi.

-Evde değil! Fakat birazdan gelir. Adamları denetlemeye gitti. Geceleri sağa sola rahatsızlık veriyorlarmış, biraz terbiye etmeye gitti dedi, güldü. Hemen konvoyun önüne düştü eve doğru atlarını yan yana sürdüler.

-Kaç adamı var? Dedi ,Munzur ama gelecek cevap umurunda değildi. Yüz bin dese de aynı, on kişi dese de aynı. Amacı sadece Fidan ile konuşmaktı.

-Üç yüz yetmiş.

-Bu kadar adamla mı savaşa girecek?

-Evet! Bende varım, dedi, güldü.

Munzur suratına bir tokat yemiş gibi birden ciddileşti.

-Senin savaşta ne işin var?

- Ben on erkeğe bedelim Alimallah!

-Bilirim ama… Dedi durdu. "Seni istemeye geldim abinden, sen bu işe karışmayacaksın diyemedi!

Başka biri bunu deseydi Fidan ağzının payını verirdi. Fakat sevdiği erkek olunca çenesi kilitlendi. Sadece abisini savundu:

-Abim yiğittir, verdiği sözden dönmez!

-Elbette dönmez benim Kirvem. Onun için onu çok seviyorum ama ne yazık ki, sözü verirken iyi düşünmek gerek, dedi. Kapının önünde attan indiler.

Munzur adamlarına seslendi. Evin önündeki meraya yerleşin. Gece sıcak. Zaten beklemeyeceğiz. Yola devam edeceğiz., dedi.

Hüseyin, Mustafa ile birlikte Fidanın önünden içeri girdiler. Misafirler içeri girerken Fidan Munzur'un kolundan çekiştirdi geride tuttu;

-Seninle bir şey görüşeceğim. Dedi. Mustafa ile Hüseyin içeri girdiler, Munzur salonda kaldı.

-Bu akşam abimden beni isteyeceksin! Dedi. Lafı hiç dolandırmadı söyleyiverdi.

Munzur ne diyeceğini şaşırdı.

-Olur, mu öyle şey. Bunun bir usulü var, geleneği, töresi var.

-Zaman yok Munzur! Zaman tükendi. Söylentilere bakılırsa nisan ayı çıkmaz harekât başlar. Savaşa girince kim öle kim kala!

-Senin savaşla alakan yok! Savaştan sana ne?

-Beni abimden istemezsen savaşa girerim!

-Ne demek şimdi bu!

-Şu demek; Töreleri bilirsin. Şayet bir kız nişanlıysa artık eşi tarafına aittir. Yok, nişanlı değilse babası tarafına aittir. Ben buraya ait olduğuma göre savaşta yerimde oturacak değilim. Nişancılığımı bilirsin. Havada uçan kuşu gözünden vururum.

-Sen savaşa girersen ve bir tek asker vurursan seninle işim kalmaz!

Fidan Munzur'a baktı. Onu hiç böyle ciddi görmemişti.

-Benim iki kez ölmeye niyetim yok. Savaşa girersem bir kere değil iki kere ölürüm. Seni kaybedemem. Beni sevmiyorsun galiba. Baksana bir asker ile beni değişiyorsun!

Munzur hiç tereddüt etmeden cevap verdi;

-Yaparım. Seninle asker arasında bir alaka yok. Fakat şayet tercih o noktada yapılması gerekiyorsa ben askerin ölmemesini tercih ederim.

Dışarıdan Haydar'ın sesi geldi.

-Misafirler aç kalmasın, herkes ile tek tek ilgilenin, dedi, merdivenlerden çıktı. Kapıdan girdi, Fidan ile Munzur'u gizemli bir şekilde konuştuklarını görünce öksürdü.

-Çocuklar beni mi çekiştiriyorsunuz, dedi Munzur'a sarıldı.

-Yok, kirve seni çekiştirirsem yanında çekiştiririm., dedi, gülerek birlikte içeri girdiler.

Hüseyin ile Mustafa Haydar'ın içeri girmesiyle ayağa kalktılar.

Hüseyin, Haydar'dan büyük olduğu için eline gitmedi. Haydar Hüseyin'in elini öpmek istedi. Hüseyin elini çekti.

-Dur Haydar! El öptürecek kadar daha yaşlanmadık kurban, dedi.

-Haydar Hüseyin'e takıldı.

-Senin yaşında dut ağacı kalmadı Hüseyin, dedi, gülerek yerlerine oturdular.

-E, Kirve, ne var ne yok, dedi Munzur'a döndü.

-Görmeyeli sadece Mustafa esir düşmüştü, onu aldık getirdik, dedi.

Haydar, Mustafa'nın kolunu eliyle yokladı;

-Nasılsın Mustafa? Ağrın var mı, Kurban?!

-Yok, iyiyim, dedi.

-Şu karakol baskınında sen orada mıydın?

-Evet, Haydar dayı oradaydım.

-Görüyor musun Kirve? Bizim çocuklarımızı bize karşı savaştırıyorlar. Duyduğuma göre Zaratolu bir genç de yaralanmış.

Munzur cevap verme yerine lafı değiştirmek istedi.

-Sen neden konağı terk ettin?

-Savaşın eli kulağında. Aldığımız karar gereği herkes aşiretinin başında olacak. Herkes aşiretini koruyacak!

-Kirve bu nasıl savaş? Bunun adı savaş değil, ölüme davetiye çıkarmaktır. Bu aklı size kim verdiyse yalnız sizi ateşe atmamış, ailelerinizi de ateşin ortasına atmış. Siz düzenli bir savaş yapmayacaksanız bari köylerinizden çıkın. Köyden çıkarsanız bari kadın, yaşlı, çocuklar zarar görmez!

-Plan böyle!

-Bu planı kim yaptı?

-Orasını karıştırma!

-Baytar yaptı değil mi?

-Öyle say!

-Yanlış! Bugünde yanlış, yarın da yanlış! Bak söylüyorum; şayet köylerin içinde kalarak savaşırsanız kadın, çocuk, yaşlılar hepsi ölür.

-Biz Gerilla savaşı yapacağız!

-Ne savaşı?

-Gerilla!

-O nasıl bir savaş?

-Küçük guruplara bölüneceğiz. Vurup kaçacağız. Bizim kaçacak, saklanacak binlerce mağaramız var. Dağlar var. Kimse cesaret edip, dağlara asker süremez.

Munzur, Haydar'ın geri dönmeyeceğini, bildiği için hiç yorum yapmadı.

-Fidan ne olacak Kirve? Dedi.

Kapının önünde hala ayakta duran Fidan'a baktı.

Haydar, Munzur'la Fidan'ın birbirini sevdiğini biliyordu. Bu nedenle içi rahattı.

-Şimdi onu konuşacağız. Kardeşim Fidan burada kalırsa mecburen savaşa girecek. Sırt sırta çarpışacağız. Fakat buradan giderse mesuliyetten kurtulurum.

Munzur artık zamanı diyerek söze başladı.

-Bak Kirve! Gizli saklıyı sevmem. Sen geldiğinde Fidan'la bu konuyu konuşuyorduk. Benim anam yok babam yok! Gelip Fidanı isteyecek olan aşiret büyükleri var. Fakat

zaman yok. Zaman senin tahmin ettiğinden de kısa. Fidan'ı Allahın emri peygamberin kavliyle ölene kadar namus edinmek için senden istiyorum. Şayet yok dersen, başım gözüm üzerine. Fidan bu kapıdan gelin gidinceye kadar buralara ayak basmam, dedi.

Hüseyin ile Mustafa Munzur'un bunları söylediğine inanmamışlardı.

Haydar Munzur'un omzuna elini attı.

-Ben de bunu söyleyecektim. Mertsin, sözünün erisin! Önümüzde çetin bir yaz var. Onu kimsenin eline bırakamam. Fidan minnete gelmez. Bir parça ekmek verip laf edeni hemen terk eder. Bu nedenle en uygunu sizin evlenmenizdir. Şimdi sözü keselim. Fazla zaman geçirmeden düğün hazırlıklarını yap. Hemen düğün yapalım. Fidan evlenirse benim geride düşüneceğim bir kardeşim var, o da benimle birlikte… Ölsek de, kalsak da birlikte olacağız.

Fidan geldi abisinin ellerinden öptü. Usulca oturdu.

Munzur kalktı Haydar'la kucaklaştı!

-Sözüm sözdür. Rabbim izin verirse, Fidan evimin kadını olacak. Bana yar olacak, anne olacak, dedi.

Fidan'a baktı. Fidan abisinin yanında konuşmak istemedi. Oturduğu yerde kilimin üzerindeki desenleri seyretti.

Munzur, Haydar'ın karşısına dikildi gözlerinin içine bakarak konuştu;-

-Bilirim. Söyleyeceklerim boşuna ama yine de söylemeliyim. Sözünün eri olduğun için ve söz verdiğin için geri dönemediğini biliyorum. Bu sefer diğer isyanlar gibi olmayacağını da biliyorsun. Artık işi kökünden halledecekler. Uçaklarla her taraf bombalanacak. Dersime ilk defa uçak

bombaları düşecek. Dağ taş yanacak. Bunları bildiğini de biliyorum.

Sana söyleyecek tek sözüm. İmdat istersen dağları deler gelirim. Yeter ki senin sesin gelsin kirve! Belki zoruna gidecek ama ben senin tarafında değilim. Ama karşında da olmayacağım. Keşke elimde sihirli bir değnek olsaydı da her şeyi değiştirseydim. Seni bu inadından vazgeçirebilseydim. Çünkü sen zaten Ağa takımını sevmezdin. Halkın ağaların elinden yüzyıllardır neler çektiğini bilirsin. Belki seni kaybedeceğim ama bu millet artık Ağa dediği için su içmeyecek, yemek yemeyecek, çocuk yapmayacak, evlenmeyecek. Kendisi istediği için yapacak! Artık Dersim halkı ağaların aklıyla doğup ölmeyecek. Ne kadar ömrü varsa kendi aklını kullanarak yaşayacak!

Seyit Rıza' bunları görmüyor mu?" diye soracak olursan! Onu öyle bir oyuna bulaştırdılar ki, istese de geri çekilemez. Ona söyleyecek tek sözüm yok.

Haydar bunları dinlerken hiç sesi çıkmadı. İçinden "Kirvem bu söylediklerinin altına gözüm kapalı imza atarım!" diyecekti ama diyemedi. Sadece Munzur'un siyah gözlerinin içine baktı, hafifçe boynunu büktü;

-Kader Kirve! Sen kadere inanmaz mısın? Dedi, önüne baktı.

Munzur cevap vermeden kalktı;

-Biz gidiyoruz. On beş güne kalmaz haber gelir. Düğünün zamanını bildiririm, dedi.

Dışarı da herkes hazır Munzur'u Bekliyordu. Hüseyin Haydar'ın elinden tuttu:

-Güzel bir düğün olacak Haydar, dedi, aşağı indi.

Mustafa eğildi Haydar'ın elinden öptü.

Haydar, Mustafa'nın yanaklarını okşadı, gözünden iki damla gözyaşı geldi.

-Sana gelen kurşun bana geleydi Mustafa! Kirvem seni çok sever! İyi ki sana bir şey olmadı. Yoksa bu deli Dersim'i ateşe verirdi. Ben de dayanamazdım onunla birlikte Dersim'i yıkardık, dedi.

Mustafa, Haydar'a baktı gülümsedi;

-Elini aldı avuçlarına; "Bu eller asker vuramaz Ağam!" Fakat karşıdaki koca bir devlet. Kaya gibi ezip geçecek. Dikkatli ol, dedi.

Fidan sanki hemen beraber gidecekmiş gibi Munzur'un atının yanına gitti bekledi. Haydar kardeşine takıldı:

-Kız seni daha evlendirmedik deli! Nerdeyse nişanlınla gideceksin. Abinden bu kadar mı usandın? Dedi.

Fidan geldi abisine sarıldı. Munzur beyaz atına bindi, el sallayarak dörtnala karanlıkta köyden çıktılar.

Munzur artık uçuyordu. Kanatları olsaydı hiç yere inmeden gidecekti. Hemen hazırlık yapması gerekiyordu. Zaman daralmıştı. Harekât başladığı an artık Fidan'ı kaybedebilirdi.

Önde atıyla giderken Hüseyin ile Mustafa Munzur'un acemi âşık haline aralarında gülüşüyorlardı.

KARA NİSAN

ŞAVAK AŞİRETİNDE ummalı bir düğün hazırlığı vardı. Munzur dört bir koldan davetiye dağıtmaya başlamıştı.

Davetiye özel olarak Elaziz'den lokum getirmişti. Davet edilenlere lokum dağıtacaktı.

Bu yıl Hükümet Erzurum yaylalarına çıkmayı yasaklamıştı. Bütün Şavak aşireti, yazı Dersimde geçirecekti. Belki de tarihlerinde ilk defa yaylalara çıkmayacaklardı. Sürüler için zor bir yaz olacaktı. Yüz binlerce hayvan, dar bir bölgede, sınırlı meralarda otlayacaktı.

Munzur, yaylalara gidilmediğine sevinmişti. Düğün daha coşkulu daha canlı geçecekti.

Bir haftalık düğün programı yapmıştı. Ancak askeri birliklerin hareketliliği, askeri sevkiyatın hızlanması onu çabuk davranmaya mecbur etmişti. Bu yüzden düğün bir hafta yerine sadece üç gün sürecekti. Düğünde yüz koyun, on dana ayrılmıştı.

Fidan'a baba evini hazırlamıştı. Yıkılmaya yüz tutan baba ocağını tekrar tamir etmiş, Beyaz atlı adamın oğlu baba evine dönecekti. On yaşlarında terk ettiği baba evi tekrar şenlenecekti. Bu sefer kendi beyaz atıyla çocuklarına kırık leblebi, yeni ayakkabılar getirip gece yastıklarının başucuna koyacaktı.

Ama hiçbir zaman evini bırakıp başka yere gitmeyecekti. Asla Fidan'ı yalnız bırakmayacaktı.

Ne Fidan aşkını gözleriyle Munzur'a emanet etmek zorunda kalacaktı. Ne de Munzur giderken Fidanın aşkını alıp, dönüşü belli olmayan zamanlara satmayacaktı.

Çocukları onu beklemeyecekti. Giderken ufukta kaybolucaya kadar üzgün üzgün seyretmeyeceklerdi.

Akşamüstü aşiretin bütün kadınları evin yerleştirmesini bitirmiş, Munzur'u bekliyorlardı. Munzur'dan bahşiş alacaklardı.

Munzur Doğan köyüne uğramış, davetiyeleri dağıtmış geri geliyordu. Beyaz atıyla yolda gelirken uçakların durmadan sorti yapmalarına bir anlam veremedi. "Herhalde keşif uçuşlarıdır!" dedi. Köye girerken baba evine doğru yöneldi. O an kendisini babası gibi hissetti. Köyün batı yakasındaki baba evine yöneldiğinde aklına geldi, Ak Yazmalı kadın yok!" dedi. "İnşallah o da gelecek! Fidan ak yazma takacaktı. Eşi olacaktı, annesi olacaktı." diye ilave eti. Sevinçle kapının önüne atını çekti, durdurdu. Attan indi, her zaman yaptığı gibi beyaz atını sevdi, parmaklarıyla yelesini taradı, düzeltti, babasının atını bağladığı kapının önündeki dut ağacına bağladı.

Kadınlar Munzur'u görünce zılgıt çektiler. Yüklü bahşiş almak için biraz şov yapmak gerekiyordu.

Munzur merdivenlerden yukarı çıktı, bir kenarı teras şeklindeki geniş toprak damda durdu. Yağmura hazır bulutlar büyük gürültüyle köyün üzerine geliyordu.

-Elini cebine soktu, bir tomar kâğıt para çıkardı;

-Al Elif Bacı! Bunu herkese eşit pay et, dedi. İçinden yalnız kalmak geldi. Yalnız kalıp hayalleriyle baş başa kalmak istedi.

Kadınlar bahşişlerini aldıktan sonra tekrar zılgıt çekerek evlerine dağıldılar.

Evin içine geçti. Eşyalara baktı. Gözüne ak yazmalı kadının sandığı çalındı. Gitti sandığın başına, elini kilidine attı, açamadı. Elini sandığın üzerinde serilen örtünün altında gezdirdi anahtarı buldu. Sandığı açtı. İçindeki el yapma çeyizler yıllardır aynı duruyordu.

Ak yazmalar yoktu. Kara yazmaları en üste dizmiş. Beyaz atlı adamı kaybedince, bütün ak yazmaları yakmıştı. Bir daha ak yazma takmamıştı.

Kalktı kanepeye uzandı, eskiye daldı gitti. Küçüklüğünü, babasını kardeşini ve Ak yazmalı annesini tek tek gözünün önünden geçirdi. "Böyle mi olacaktı? Evleniyorum ama annem, babam yanımda yok!" dedi, küçük bir çocuk gibi boynunu büktü.

Gözleri oturduğu yerde kapandı, daldı, gitti. Düğüne artık iki gün kalmıştı. Cuma günü düğün başlayacaktı. Pazar günü gelini almaya gideceklerdi. Pazartesi gelin öğlen sıraları köye getirilecekti.

Yeni bir hayatın kapısını aralamak üzereydi. Yerinden kalktı, kadınların odaları baştan aşağı nasıl düzenlediklerini kontrol etmeye başladı. Eski kanepeler kaldırılmıştı. Yerine Pertek'ten ısmarladığı cevizden yapılmış yepyeni bir kanepeye duruyordu. Yerlere Şavak kadınlarının yaptığı desenli kilimlerden serilmişti. Koyunun kırpılmasından tutun, eğirmesine kadar, kökboyasıyla boyanması ve tezgâhlarda dokumasına kadar kendi imalatlarıydı. Kilimi kaldırdı, altta lacivert beyaz desenli kalın keçeye baktı. Babasından kalma eski bir keçeydi. Kilimi tekrar keçenin üzerine örttü, kanepede uzandı. Yarın çok işi vardı. Uyumak istiyordu. Her şeyi unutmak, yarınlara bakmak ….

CEHENNEM VADİSİ DERSİM

ŞAFAK VAKTİ kıyametle uyandı Munzur. Aliboğazında kıyamet kopuyordu. Dersim dağlarına bombalar yağıyordu. Dağlar alev almış cayır cayır yanıyordu. Yangın bombaları her düştüğü yerde lav gibi havaya ateş püskürtüyordu.

Munzur, hala uykudaymış gibi, yanan ormanlara, düşen bombalara bakakaldı.

Bütün köy damlara üşüşmüştü. Uçakları seyrediyorlardı. Yanan ormanların çıkardığı alevleri birbirine göstererek harekâtın şiddetini tartışıyorlardı.

Dersim daha önce de defalarca bombalandı fakat bu başkaydı. Uçaklar birer, ikişer değil, on uçaklı filolar halinde gelerek hepsi birden bombaları bırakıyorlardı.

Munzur "Fidan!" dedi, dizleri üzerine çöktü. Çaresizce usul usul yağan yağmura doğru ellerini açtı. "Yine tutunamayacak mıyım? Hayat, yine mi tırnaklarımı sökeceksin! Dallarım yine mi budanacak? Dedi.

Diz kapakları toprak damın çamuruna bulanmıştı. Ayağa kalktı. Bir eve baktı, bir de gökyüzüne baktı. Bir süre sesi çıkmadı, öylece kaldı.

Aşağı indi, ahırdan atını almak istedi. Kapıyı zorladı açamadı. Bir daha zorladı yine açamadı. Arkadan bir destek verilmiş gibi kapı bir santim bile aralanmadı.

Döndü arkasından koşan Mustafa ile Hüseyin'e baktı.

Mustafa kafasını salladı:

-Artık çok geç Ağam! Seni gönderemeyiz. Seni feda etmeye niyetimiz yok!

Munzur farkında olmadan çok sevdiği Mustafa'nın yakasına sarıldı.

-Beni burada hiç bir kuvvet durduramaz. Fidanı bombaların altına terk edemem. Dedi. Kapıyı gösterdi.

-Ya kapıyı açın ya da yaya yola vurur, giderim, dedi.

Hüseyin Munzur'u durdurmak için yalvarmaya başladı.

-Ağam! Sen de gidersen aşiret başsız kalır. Bizi bırakma nolur!

Munzur tekrar ahırın kapısına bir omuz attı! Yine açılmadı.

-Kim içerideyse kapıyı açsın yoksa ateş ederim, dedi, silahını çekti.

İçeride kısa boylu Yusuf kapıya destek ettiği ağacı çekti, hemen kapıyı açtı. Munzur içeri daldı, Yusuf'a bakmadı bile. Yusuf korkuyla dışarı fırlayıp kaçtı. Munzur atını çıkardı atına atladı. Kapının önünde yağmur altında toplanan köylülere son bir bakış attı;

-Geri gelirsem Fidan'la gelirim. Geri gelmezsem beni anamın ayaklarının altına gömün, dedi.

Kadın erkek herkes ağlamaya başladı. Herkes atın önünde set oldu, engel olmak istediler ama Munzur'un gözü kimseyi görmüyordu. Önündeki kalabalığı atıyla yararak köyden çıktı.

Atını öyle mahmuzladı ki at önce şaha kalktı sonra şimşek gibi fırladı, gitti. Gidiyordu Munzur, belki geri gelmemek üzere. Tıpkı beyaz atlı adamın gittiği gibi!

DERSİM YANIYOR

DAĞ TAŞ alev alev yanıyordu. Köylerde yaşayanlar karşılarında asker beklerken gökyüzünden ateş yağmıştı. Genç, yaşlı, çocuk, kendini dışarı atarak köyün dışına doğru koşuyordu.

Köylerde tam bir can pazarı yaşanıyordu. Bombalardan yıkılan evler, insanların acı feryatları, sokaklarda oyun oynayan çocukların çığlıkları birbirine karışmıştı.

Ovacık, Kutu Deresi, Ali boğazı yoğun bombardıman altındaydı. Seyit Rıza ve adamları önceden kararlaştırdıkları gibi en iyi savunma saklanarak vur kaç savunma anlayışıyla Kutu deresini savunuyorlardı.

Asker süpürge harekâtıyla köylere giriyordu. Mukavemet gördükleri köyü yerle bir ederek gidiyorlardı. Bazı köylerde yalnız kadınlar ve yaşlılar kalmıştı. Türk askeri köylerde silahlı isyancı bulunmadığını anlayınca köye elini kolunu sallayarak giriyordu. İşte bu noktada büyük bir hata yaptıklarını köyün içine girdikten sonra anlıyorlardı. Evlerde silahlı kadın ve yaşlılar pencerelerden ateş ederek askere büyük kayıplar verdiriyorlardı. Kadınların hemen hepsi elinde silahla askere ateş ediyordu. DERSİM HALKI ADETA TOPYEKÜN BİR SAVUNMA YAPIYORDU. KİMİ SİLAHLA, KİŞMİ BALTAYLA, KİMİ DE KÜREKLE DİRENİYORRDU. Kime, neye direndiğini, niçin direndiğini bilmeden....

Bir birlik asker köyü ele geçirmek isterken göğüs göğse çarpışmaya girmişti. Uzun bir süngülü çatışmadan büyük kayıplarla çıkmışlardı.

O gece kadın ve erkek yüz elli ceset köyde bırakarak devam etmişlerdi. On şehit, on beş yaralıyı sıhhiyeciler

alıp götürmüştü. Köyde geriye sağ kalan üç beş yaşlı birkaç çocuk toplanarak, Hozat'a götürülüyordu.

Ovacık Pertek arasındaki köyler tek tek temizleniyordu. Fakat Hozat'ın birçok köyüne asker henüz girememişti. Uçakların bombardımanına rağmen bir ilerleme sağlanamıyordu.

Akşam saatlerinde yirmi haneli bir dağ köyüne gelmişlerdi. Çatışma o kadar şiddetliydi ki, yeni açan ağaçlarda yaprak kalmamıştı.

Bir asker kafasını kaldırıp ateş edilen yerlere bakmak istedi, kurşun kulağını sıyırdı geçti tekrar mevziiye yattı.

Ateş edilen beş nokta vardı. Ateş edenler panik yapmışlardı. İsyancılar şuursuzca mermi harcıyorlardı. Ellerinde sınırlı bulanan el bombaları da tükenmişti. Askerin daha fazla kayıp vermemesi için uçaklardan yardımı istenmişti.

Uçağa tarif edilen kayalıklar tam köyün üst kısmıydı.

Fazla zaman geçmeden iki uçak önce atış yapacakları noktaları kesin olarak tespit etmek için bir tur attılar. Uçakların gelmesiyle köyde herkes evinden fırladı.

Hemen herkes bağırıyordu; "Kaçın! Kemal'in Kuşları geldi, durmayın kaçın!"

Uçaklar ilk bombaları kayalık kesimde makineli ile ateş eden isyancıları üzerine düştü. Bombalar tam istenilen noktaları tek tek vurdular. En son köye iki bomba düştü. Köyde kaçanlar yolda bombalara yakalanmıştı. Köyün içindekiler ise askerin yoğun ateşi altındaydı. Bu çatışmalarda sivillerde nasibini almışlardı. İsyancılar halkın arasına katılmaları sivil kayıplara neden oluyordu. Köy yoğun bombardımana ve makineli tüfek ateşinden önce çığlıklar sonra sessizliğe dönüştü.

Asker mevzilerinden kalktı, iki koldan köye girmeye başladı.

Sabahın ilk ışıklarıyla gece yaşananlar görülmeye başlandı. Her an ateş edilebilir diye son derece dikkatli davrandılar. Artık başta yapılan hatayı hiçbir birlik yapmıyordu. Köye girerken daha dikkatli davranıyorlardı. Sivilleri teslim alarak etkisiz hale getirdikten sonra evleri kontrol etmeye başlıyorlardı.

Bazen önlerine aniden çıkan, korku içinde panikle ne yapacaklarını bilmeyen siviller de nasibini alıyordu. Dersim'de kıyametin faturası yine fakire kesilmişti.

Köyün tam ortasına geldiklerinde iki evin penceresinden iki el ateş edildi. İki askerden biri şehit düşmüştü. Evler sarılarak ateş eden kadınlar etkisiz hale getirildi.

Kaçan yaşlı ve çocuklar köyün dışında ağaçların köklerine sinmiş korkuyla birbirine sarılmış bekliyorlardı. Askerler, bir süre toplu halde duran köylülere yaklaşamadı. Asker sivillerle uğraşırken aniden baskına uğramışlardı. Yedi asker ilk ateşte şehit olmuştu. Ondan sonra sivillerin hepsi iki ateş arasında çığlıklar arasında hepsi öldüler. Komutan, çavuşu yanına çağırdı.

Şu cesetleri hemen yakın, dedi. Çavuş önce komutana baktı, şaka mı yoksa gerçek mi söylediğini anlamak istedi. İçinden "Şaka yapıyor herhalde." Diye geçirdi. Komutan, çavuşun şaşkınlıkla yüzüne baktığını görünce bağırdı; "Bana ne bakıyorsun oğlum, dediğimi yapsana!" dedi, sırtını döndü gitti.

Asker birbirine sarılarak ölen çocuklara baktı, korkudan gözleri dışarı fırlayan yaşlıları seyretti. Köy meydanına üst üste yığılan cesetlerin üzerine askerin biri gaz yağı döktü, sonra da çakmağı çaktı. Etrafa tarif edilmez bir koku

ve duman yayıldı. Daha oyalanmadan hemen karşı dağın yamacındaki köye doğru gittiler. İki köy arasındaki mesafe yaklaşık iki kilometreydi. Aralarında sadece bir dere akıyordu. Asker akşam olmadan bu bölgeyi temizleyip dönmek istiyordu. Köye varmadan başka bir birlik köye girmişti. Yirmi dakikalık bir makineli tüfek sesinden sonra sessizlik köye çöktü.

İki asker, ilk sokaktan köye girdiler. Manzara yine aynıydı. Canlı hiçbir belirti yoktu. Sokaklar cesetlerle doluydu. İki ev arasında dar bir sokakta geçerken, yolun ortasında boylu boyuna uzanmış bir kadın cesedine rastladılar. Kadının gerçekten ölüp ölmediğini kontrol etmek istediler. Çünkü daha önce ölü numarası yapan ve sonradan arkadan ateş eden birçok olay yaşamışlardı.

Askerlerden biri kadının yanından geçerken silahın dipçiği ile kadının dört parmağını elinden ayırdı.

Kadın dört parmağının kopmasına rağmen hiç bir hayat belirtisi göstermedi. İki asker geçip gittiler.

Askerler, yirmi metre uzaklaşmışlardı ki, dört büyük çoban köpeği zincirlerinden serbest kalmış, köyü terk etmek üzere olan askerlere doğru fırtına gibi gelmeye başlamışlardı.

Köpeklerin askerlere saldırmasıyla tam bir can pazarı yaşandı. Ateş edilmesi halinde kendi arkadaşlarını vurma tehlikesi doğabilirdi. Bu nedenle kimse ateş edemedi. Dört köpek altı askeri ağır yaraladıktan sonra ancak etkisiz hale getirilmişlerdi.

Elini kestikleri kadın köyün ortasında dikilmiş, askere küfür ediyordu. Elinden oluk gibi akan kanı umurunda bile değildi. Askerlere doğru birkaç adım attı, sonra gücü tüken-

di, yere yıkıldı. Birkaç dakika hafifçe kımıldadı, sonra can verdi.

Kadına bakarken hayrete düşmüştü. Hemen oradan uzaklaşmak istedi. Komutan, olanları uzaktan izleyen Hasan'ı yanına çağırdı.

- Hasan burada devlet yanlısı bir köy yok mu? Geceyi baskın yemeden geçirmek lazım!" dedi.

Hasan kafasını iki yana salladı;

-Yok komutanım! Bu bölgede böyle bir köy yok. Bu geceyi geçireceğimiz tek yer Munzur vadisidir. Orada gizlenecek yerler var, dedi.

Hasan birliğin önüne geçerek geceyi sakin bir yerde geçirmek için yola çıktılar. Karanlıkta yürümek tehlikeliydi fakat gidecekleri yer pek uzak değildi. Yolların çamur olması askerin çabuk yürümesini engelliyordu.

Komutan, ölen kadını işaret ederek askerlere bağırdı;

-Siz o kadının ölüp ölmediğini kontrol etmediniz mi?

Kadının parmaklarını koparan asker ileri çıktı;

-Kontrol ettik komutanım, dört parmağını elinden ayırdım ama buna rağmen hiç tepki vermedi, ölü numarasını sürdürdü.

-Sen parmaklarını mı kestin?

-Evet, ama yine de kımıldamadı.

Komutan ölen kadının kesilen parmaklarına baktı, hayretle kafasını salladı;

- Böylesine askere karşı bu kadar kin dolu insanlar görmedim, dedi, yola devam ettiler.

Hasan Komutanın bilmediği birçok şeyi anlamasına yardımcı olmak için Dersim insanını anlattı.

-Dersim insanı güçlüdür, kuvvetlidir komutanım. Kadın erkekten daha dayanıklı ve inatçıdır. Buranın kadınları iri yapılı ve uzun boyludur. Yoksa bu çetin coğrafyada yaşayamazlar, dedi.

Komutan Kafsını hayretle salladı; "Evet, öyleymiş! Baksana kadın dört parmağını kaybediyor ama ona rağmen ölü numarasına devam ediyor." dedi.

Geniş ve tepelere uzak bir derenin kenarına gelince sessizice herkes dağınık halde bir yere yerleşti. Hiçbir asker üzerindeki takım edevatı çıkarmadan yemeklerini yemeye başladılar. Nöbetçiler yerlerine yerleşti. Komutan durumlarını merkeze rapor etti. Sabah yönelecekleri istikametin detaylarını aldı.

Akşam karanlığı basmak üzereydi. Daha dikkatli olmalıydılar. Gece en ufak bir ses bütün askerin hayatına mal olabilirdi.

Yemeklerini bitirdikten sonra uzaktan nal sesi duyan nöbetçiler komutana haber verdiler. Tek bir süvari yaklaştığını söylediler.

Komutan "Hemen Pusuya alın!" dedi.

Atlı öyle hızlı geliyordu ki, ancak vurarak durdurulabilirdi.

"İsyancıların habercisi olabilir, sağ yakalayın!" dedi komutan.

Asker rüzgâr gibi gelen atlıya dur ihtarı çekti. Atlı hiç umursamadan yaklaşmaya devam etti. Yolun hemen kenarına askerler mevzide hazır bekledi. Komutan gelenin durmayacağını anlayınca "Atını vurun!" diye emir verdi.

Hasan, atlının geldiği yöne baktı, "bu bölgede isyancı köy yok" dedi, kendi kendine. İçine bir huzursuzluk doğdu.

"Neden yalnız gelsin! Haberci olsa bu yönden gelmez, diye düşündü.

Tam o sırada askerlerden keskin nişancı silahını doğrultu. Hasan ondan önce davrandı, tekrar havaya ateş açtı.

Atlıya tekrar dur ihtarı çekti.

Komutan Hasan'a bağırdı;

-Ne yaptığını sanıyorsun? Hayatımızı tehlikeye atacaksın, dedi.

Hasan ateş ettikten sonra atlı durdu. Kulak kabarttı. Kurşunun nereden geldiğini tespit etmeye çalıştı.

-Kim varsa ortaya çıksın ben Şavak aşiretinden Munzur, deyince Hasan, nerdeyse koşup sarılacaktı.

-İşte komutanım ben size demedim mi? Bakın bu Şavak aşiretinin Reisi Munzur Ağa! Ama senin bildiğin Ağalara benzemez biz ona öyle sesleniriz.

Komutan yine de tedbirli davranmak istedi.

-Munzur Ağa bu tarafa yaklaş, Türk askeri etrafını sarmış durumdasın, dedi, komutan.

Munzur atını sesin geldiği tarafa yöneltti. Yağmur hala devam ediyordu. Akşam karanlığı iyiden iyiye çökmüştü. İnsan seçmek artık zorlaşmıştı, geldi, suyun kenarına, atından indi.

-Nerdesiniz komutan? Dedi.

Hemen beş metre ötesinde Hasan ile yan yana duran iki karartıya doğru yürüdü.

-Ben Munzur! Şavak aşiretinden, dedi.

Dikkatle komutanın yanında duran kişiye baktı. Gülerek kendisine bakanı tanıyor gibiydi ama karanlıkta tam olarak seçemedi.

-Hoş geldin Munzur Ağam! Ben Zaratolu Hasan! Deyince Munzur Hasan'a sarıldı. Başından geçen olaydan dolayı Hasan'ı merak ediyordu.

Hasan'la birbirine sarılırken askerler etrafta onları izliyorlardı.

Komutan, Munzur'a kızdı:

-Bu vakitte burada ne geziyorsun kardeşim? Her taraf eşkıya! Az daha seni vuruyorduk, dedi.

-Eşkıya bizi tanır, gücü bize yetmez komutanım. Sizin buraya kadar gelebileceğiniz aklımın ucundan geçmezdi. Durumlar nasıl? Fazla kayıp yoktur inşallah!

-Olmaz olur mu, elbette var ama bu bir harekâttır. Elbette şehidimiz olacak ama hızla hedeflerimizi yok ederek devam ediyoruz!

Munzur çamura bulanmış ellerini temizlemek için suyun kenarına gitti eğildi ellerini yıkamaya başladı.

-Ben Haydarları merak ettim. Tam evlenecek hafta harekât başladı. Fidan'ı köyden kurtaramadım. O köy isyancılara destek veriyor. Başına bir şey gelmesin diye yola çıktım.

-Hangi köy? Diye sordu komutan!

Hasan'a araya girdi, Munzur'u rahatlattı.

-Biz o köye girmedik. Başka birliklerin harekât alanına giriyor. Bugün girilmediyse yarın mutlaka girilir Ağam. Fidan'ı kurtarmak istiyorsan bu gece sabaha kadar köye varman lazım. Lakin köy sarılmış durumda. Bütün köyler ablukaya alındı. Sen sağ çıkamazsın. Asker seni tanımaz vurur. Asker vurmazsa karşıdakiler seni vurur. Gel vazgeç! Zaten kadın ve çocukları Hozat'a topluyoruz. Ortalık biraz durulsun, Hozat'a gider toplama yerinde Fidan'a bakarsın!

-Olmaz, gitmem lazım. Fidan'ı tanırım, abisiyle birlikte savaşa katılır. Asker vurmadan onu almam lazım.

Komutan Munzur'un asker hassasiyetine bir an inanamadı.

-Bu bölgede askeri seven de varmış ha! Hayret! Tebrik ederim Munzur kardeş, dedi.

Munzur, komutanın Dersim'i tanımadığını bildiği için kızmadı. Normalde başka bir zaman, başka biri bu sözü söyleseydi, gereken cevabı alırdı.

-Komutanım yanınızdaki yeğenim sayılır. Bizim aşirette yirmi beş kişi şu anda bölgede asker olarak isyancılarla çarpışıyor. Bizim safımız ezelden beri belli.

-Komutan biraz önce atını vurun emri yerine gelmeden Hasan'ın müdahalesine kızmıştı ama şimdi "İyi ki engel oldu!" dedi, sonra hayretini gizleyemedi." Biz buraları hiç tanımıyor muşuz!" dedi içinden.

Munzur'a döndü, Hasan'ın söylediğini tekrarladı:

-Bizi dinlersen gitme! İki ateş arasına düşeceksin. Belli ki, nişanlını çok seviyorsun ama bile bile ölüme gidiyorsun. Böyle yaparsan, nişanlın kurtulsa da seni göremez!

Munzur hala yerinde duramıyordu.

-Geciktim. Gitmem lazım. Fidan'ı kurtarmam lazım. Ona sözüm var! Harekât başlamadan yanıma alacağıma dair söz vermiştim. Sonunda ölüm de olsa umurumda değil. Geri giderek evde bir korkak gibi oturamam, dedi.

Atının yanına yaklaştı, komutan tekrar yanına gitti;

-Bence gitme. Ya da çok kararlıysan Hozat'a git orada bekle. Ölmemişse mutlaka toplama yerinde Fidan'ı bulacaksın!

Munzur, komutanın dediklerini duymazdan geldi, atına atladı.

Komutan silahını çekti, Munzur'a doğrulttu. Seni bırakmam. Yasak bölgeye giremezsin!

- Hasan komutanın iyi niyetinden dolayı yaptığını biliyordu. Komutanın amacı, Munzur'u gitmekten alıkoymaktı

Munzur, komutana baktı güldü.

-Ahan da ben de gidiyorum. Ne yapacaksın? Beni mi vuracaksın?

-Vurmam gerekiyorsa vururum!

-O zaman ne duruyorsun! Bak askerlerde nişan alsınlar ben yolumdan dönmem. Siz de görevinizi yapın!

Hasan komutanın kulağına eğildi.

-Komutanım Munzur delidir. Onu korkutmakla durduramayız, başka bir yol denemek lazım., dedi.

Komutan, silahını yerine koydu Munzur'a gülerek baktı;

-Helal olsun be! Gerçekten yürekli bir adamsın. Gel vedalaşalım, seni ileri kadar yolcu edelim git, dedi.

Munzur komutanın değişmesine bir anlam veremedi. Nezaket göstererek atından indi. Hasan, Munzur'la vedalaşırken, komutan ensesine bir darbe indirdi, bayıltarak yere yıktı.

Hasan derin bir nefes aldı.

Komutan hemen sıhhiyecileri çağırdı. "Şuna bir iğne vurun, sabaha kadar yatsın" dedi. Ellerine kelepçe takın!

Hasan ve iki arkadaşı Munzur'u çadırın altına çektiler. Sıhhiyeciler hemen bir iğne yapıp ellerini kelepçelediler.

Birlik, Munzur'u durdurma telaşına girerken fakında olmadan yerini belli etmişti. Gecenin karanlığında dağlar-

da saklanan isyancı bir grup, askeri gecenin karanlığında avlamak için yavaşça yaklaşıyordu. Nöbetçiler karanlıkta fazla uzağı göremedikleri için yaklaşan tehlikeyi fark edememişlerdi.

Birer çekirge gibi zıplayarak otların içinden yaklaşan isyancıları Bir asker fark etti. Otların hışırtısına dikkat edince beyaz şalvarlı isyancıları fark etmişti.

Asker hemen komutana koştu,

Komutan Munzur'u durdurmanın sevinciyle çadırında oturmuş, dinleniyordu.

-Kuşatıldık komutanım. Yerimizi fark etmişler, der demez ateş başladı.

İsyancılar yakaladıkları askeri tek kurşunla şehit ediyorlardı. Komutan bütün herkesi alarma geçirdi,

-Baskın var, herkes bulunduğu yerden biraz geriye çekilsin. Çabuk, diye emir verdi. Hasan'a baktı;

Bak bakalım tahminen kaç kişiler. Sürünerek yüksek bir yere çık, gözetle dedi.

Yüksek sesle askere süngü taktırdı. Boğuşmalar, devam ederken, bir asker bağırdı.

Komutanım bunların bir kısmı kadın, dedi.

Gecenin yarısında göğüs göğüse bir mücadele başlamıştı. Askerin tek avantajı isyancıların süngülerinin olmamasıydı. Bu yüzden bir saatlik bir boğuşma sonrasında isyancılar geri çekilerek tekrar dağa doğru kaçmaya başladılar.

Hasan hala kaçanların peşindeydi. Kaçarken beyaz şalvarlılar büyük zayiat vermişlerdi.

Asker toparlanmaya başladığında şafak sökmek üzereydi. Beş ağır yaralı, Altı şehit vermişlerdi.

Komutan üzgün bir halde oturdu, Hasan komutanın yanına geldi. Biraz teselli vermek istedi.

-Buralar böyledir komutanım. Biz yine ucuz kurtulduk. İnanın bu dağların her deliğinde eşkıya var. Araziyi bizden daha iyi tanıyorlar. Vur kaç savaş taktiği ile savaşacakları belli. Sabah zaten kuzeyden gelen birliklerle geniş bir harekât yapacağız. Fakat uçak olmadan buralarda temizlik yapmak mümkün değil!

Komutan Hasan'ın sırtına elini etti. ''Biz temizlemesini biliriz'' dedi.

-Komutanım burada düzenli bir ordu yok. Temizlik harekâtı başarısız olur. Aliboğazı ve kutu deresi temizlendiği takdirde zaten savaş bitmiş demektir. İsyancıların tek güç aldıkları nokta coğrafi yapıdır, dedi, birlikte yaralıların yanına gittiler.

Günün ilk ışıklarıyla asker geceki çatışmada ölen isyancıların cesetlerini toplandı. Tam on yedi ceset bir araya getirildi.

Çavuş geldi, Komutana bir selam verdi. Cesetleri ne yapacaklarını sordu.

-Suya bırakın gitsin onlarla uğraşamayız. Toparlanın, harekâta hazır olun. Bütün erat yemeklerini yesin, yarım saat sonra harekâta hazır olun. Bugün uçaklar bombalayacak. Emir geldiğinde biz de hedef köyleri ele geçireceğiz, dedi.

Munzur'un çadırına doğru gitti. Çadırın ufacık girişinden içeri baktı. İçeride kimse yoktu! Hasan'ı yanına çağırdı.

-Senin akraba kaçmış. İnşallah kaçmıştır. Eşkıyanın eline düştüyse kendimi affetmem!

Hasan atların bulunduğu ağaçlık yere gitti. Atları kontrol etti, koşarak geri geldi.

-Gitmiş komutanım. Beyaz at yok. Şayet kaçırsaydılar at burada olurdu, dedi.

Komutan derin bir nefes aldı.

-Yine de üzüldüm! Ama hiç değilse biz elimizden geleni yaptık, dedi.

-Siz merak etmeyin komutan, Munzur yirmi kişilik pusudan çıkmış bir yiğittir. Postu kolay kolay deldirtmez! Munzur'un babası da böyle bir yiğitti. Yoksa bu topraklarda yaşamak mümkün değil. Her zaman güçlü olmak zorundalar. Zayi gördükleri an, bütün aşireti bitirirler.

Komutan emin bir şekilde Hasan'a baktı;

-Bundan böyle buralarda eşkıyalık olmayacak. Artık son noktayı koyacağız Hasan, dedi eratı kontrol etmeye gittiler. Uçak sortileri ilk ışıklarla başlamıştı. Özellikle kutu deresi, Aliboğazı mağaraları, dağları sürekli bombalanıyordu. Kara birliklerinin verdikleri bilgi çerçevesinde uçaklar isyancıların mukavemetini kırmak için bomba yağdırıyordu.

Gelen bilgilere göre, Seyit Rıza adamlarıyla Kutu deresine sığınmış, orada tutunmak için çaba gösteriyorlardı. Birlikler en zor bölge olan Ovacık dağlık kesimi ve Kutu deresine doğru yönelmişlerdi. Köyler tek tek ele geçirilerek köylerde hiçbir canlı bırakmamak üzere boşaltılıyordu. Köylerde hayvanlar bile bombalardan nasibini almışlardı. Sokaklar hayvan ve insan cesetleriyle doludu.

O gün Aliboğazında bir uçak düşürülmüştü. İsyancıların ateşi sonucu Türk uçak filosu ilk hava şehidini vermişti.

Uçağın düşürülmesi isyancılara moral kaynağı olmuştu. Uçak pilotu paraşütle kendini kurtarmıştı. Dağlık bölgede sık ağaçlılarla kaplı bir yamaca inmişti. İsyancılarla son kurşununa kadar çarpışmış, son kurşunu kafasına sıkarak teslim olmamıştı. Çünkü bütün filo Mustafa Kemal'e öyle söz vermişlerdi. Pilotlardan biri de ilk kadın pilot Sabiha Gökçen'di. Atatürk, Sabiha Gökçen'e bir silah hediye etmişti.

Harekât başlarken Atatürk'ün elini öpmüş ve göreve çıkmıştı. Atatürk'ün hediye ettiği tabancayı beline takmıştı. Şayet düşürülürse esir düşmemek için kullanacaktı.

***

Harekat başlamadan hemen önce Haydar, köyde yaklaşık seksen adamı hazır bekliyordu.

Harekâttan bir gün önce, düğün hazırlıkları yapılıyordu. Harekâtın ansızın başlayacağı aklına gelmemişti. Harekâtı mayıs ayının başında bekliyorlardı.

Harekâtın başladığı akşam Haydar, Fidan'la düğün için neler yapacaklarını konuşuyorlardı. Kardeşiyle paylaşmak istemişti; Hazırlıklar konuşulduktan sonra, Haydar kız kardeşini karşısına aldı, vasiyet gibi bir konuşma yaptı;

"Munzur iyidir. Ölsem de gözüm arkada kalmaz. Birbirinizin kadrini bilin! Bu savaş başlamadan senin Şavak topraklarına geçmen gerek. Sana bir şey olursa ben iki kere ölürüm. Savaşın sonucu bellidir. Kimse kalkıp kendini kandırmasın!

Koca devlete karşı tutunmak mümkün değil. Osmanlı zamanındaki gibi dağlara sığınarak zafer kazanacağını sanıyorlar fakat karşısında Kemal Paşa olduğunu unutuyorlar Aklı başında aşiretler desteklerini geri çektiler.

Bak Diyap Ağa nasıl akıllılık etti. Ankara'ya ilk mebus olmayı kabul etti. Hem aşiretini felaketten kurtardı, hem de ağalık düzenine büyük darbe indirdi. Miço Ağa da aynı Diyap Ağa gibi hükümetin tarafına geçti.

Fidan, abisinin konuşmalarında sanki hem içini dökmek hem de vasiyet vermek istediğini hissetti.

-Sen de geri çekil! Ailemizin tek direğisin. Sen de gidersen ben yaşayamam, dedi, ağlamaya başladı.

Haydar Fidan'ın kafasını aldı göğsüne yasladı.

-Annemizi ve babamızı devlet vurdu. Devletle o günden beri bir hesabım var. Ailemi yok edenlerle savaşmak boynumun borcudur, dedi, Fidan'a baktı.

Şimdi korkak bir tavuk gibi ağlıyorsun, yuh olsun sana, dedi, saçlarından öptü, kardeşinin saçlarını kokladı. Sanki bir daha görmeyecek gibi sımsıkı sarıldı. "ben seni öyle birine emanet ediyorum ki, benden daha er, benden daha merhametli, benden daha akıllı biri. Munzur Kirvem mertliği yüreğiyle yazan adamdır.

Biz devlete karşı niçin savaşıyoruz? Kürdistan'ı kurmak için! Kürdistan kurulursa nolur? Zalim ağaların hükümranlığı devam eder. Ne kanun olur, ne nizam. Çünkü zaten biz bağımsız olarak yaşadık. Osmanlı buralarda kanunlarını uygulayamadı. Bizim kanunlarımız geçti. Bizim kanunlarımız güçlüyü güçlü yaptı, zayıfı ezdi. Türkiye medenileşecek, gelişecek ama biz bu dağlarda birbirimizi yemeye devam edeceğiz. Tıpkı eskiden olduğu gibi. Bu topraklarda yaşayan

insanlar hiç huzur bulamadı. Çünkü düşmanlık kan davaları, mezhep çekişmesi yüzünden hep birbirini kırdılar.

Fidan kafasını kaldırdı, abisine baktı:

-Sen bilirsin Ağam ama bu gidişat hiç iyi değil. Başımıza felaketler gelecek. Bu kadar yaşlı çocuk perişan olacak!

-Sen kendine bak! Hazırlıkları bitirin düğün zamanı geldi çattı, dedi.

İkisi birlikte ayağa kalkıp damın üzerinden vadiyi seyre koyuldular. Önlerinde yılan gibi kıvrılarak giden Munzur suyuna baktı Haydar!

-Buraları bir süre görmeyecem. Şu güzelliği doyasıya seyredeyim. Dedi. Ay ışığında yeşile renk veren suyu bir süre seyretti.

Fidan kendine de pay çıkardı;

-Ben de görmeyecem. Artık Çemişgezek'te yaşayacağım!

Haydar güldü hafifçe Fidan'ın kafasına şakayla vurdu;

-Sen daha güzel yere gideceksin. Murat nehri yakın, ovada yaşayacaksın.

Şafak vakti kardeş kardeşe baş başa verip konuşurken ilk bomba düşmüştü.

Hareketi başlatan uçakları her zamanki gibi keşif amaçlı sanmışlardı. Fakat bu kez öyle olmadı. Uçak sesi arkasında koca bir bomba sesiyle yerinden fırlamışlardı. Dersimde harekât başlamıştı.

Evlerin ortasında düşen bomba, kulakları sağır etti. Ardında bir daha, bir daha….

Kıyamet bu olmalı diye düşündü Haydar. Kardeşini hemen aşağı indirdi. Kilere saklanmasını söyledi. Adamlarını toplamak için köy meydanına bağırarak gitti.

-Herkes silah başına, yaralıları bir yere taşıyın! Koşun, dedi.

Köy kısa zamanda bombanın şokunu atlatmıştı. Yaralılar fazla değildi. Sadece bir aileden hemen hepsi yaralanmıştı. On beş kişiden üçü ağırdı. Bunlardan biri de bir kız çocuğuydu. Yaralılara yardım edecek kimse yoktu. Herkes kendi derdine düşmüş, bir an önce güvenli bir yer bulmak için köyü terk etmeye başlamıştı. Haydar, Kaçanların önüne geçti;

"Eli silah tutanlar kalsın, yaşlılar ve çocuklar gitsin, dedi.

Beş kadın çocuklarını komşularına teslim etti, gruptan ayrılarak Haydar'ın yanına geldiler.

Haydar, arkasına baktı, Fidan elinde silahıyla hazır bekliyordu. Git! Kendini kurtar diyecekti, köyün kadınlarına baktı, diyemedi. Fidan'a torpil yaparak adaletsizlik yapmak istemedi.

Haydar adamlarına doğru koştu. Dağa çekileceklerdi. Köyde sıkışmak istemiyordu. Nasıl olsa köyü kadınlar savunacaktı. Asker köye geldiğinde kadınlarla uğraşırken biz arkadan işlerini bitiririz diye düşündü.

Bombardıman biter bitmez köyün etrafını saran askerler dört bir koldan köye ateş açmaya başladılar. Teslim olun çağrılarına ateşle cevap verilince artık şiddetli bir çatışma başlamıştı. Haydarın adamlarının birçoğu dağda barınaklardaydı. Köye oldukça uzaklardı.

Fidan, bitişik komşusu ile yıkılan evin kerpiç duvarlarını mevzi yaparak beklemeye başladılar. Askerler henüz köye girememişlerdi.

Aklına Munzur geldi. Silahı bıraktı, koşarak kilere girdi. Asker gelirse teslim olacaktı. Başka çaresi yoktu. Ne pahasına olursa olsun ateş etmeyecekti. Komşusu hala nişan almış askerin köye girmesini bekliyordu. Karşısına çıkan ilk asker kesin gidecekti. Kadın küçüklükten beri çok iyi silah kullanıyordu. Pencereden kadına baktı.

Uzaktan komşusuna seslenerek ateş etmemesini istedi.

Komşusu silahı çevirdi, Fidan'a ateş etmek istedi, son anda vazgeçti. "Hain!" dedi. Sadece. İlk köye giren iki askeri şehit etti. Üçüncüsünü vurmadan atılan bombayla havada iki takla aldı yere düştü.

Köylerde çocuk ve yaşlılar doğrudan hedef alınmıyordu, ancak, kadınların pencerelerden ateş etmesi, istemeyerek birçok çocuk ve yaşlı çatışma bölgesinde kurşunlara hedef oluyordu. Köyden artık ateş sesi gelmeyince asker, köyün üç tarafından sokak aralarına girmeye başladı. İlk evin kapısı açıktı. Asker önce pencereden içeri bakıyor, sonra kapıdan girerek içeriyi kontrol ediyordu.

Haydar, Ovacık vadisine doğru hızla giderek tehlikeli bölgeden uzaklaştı. Adamlarını kısa sürede topladı, köye saldırıp geri almak istiyordu.

Yakın bir yerde baskın haberini alan Bozo, Haydar'a yardım etmek için yüz elli adamıyla yardıma geliyordu.

Zarato baskınından sonra elinden alınan reislik, isyan nedeniyle yine geri verilmişti. Acımasızlığı ile tanınıyordu. Esir düşen Türk askerlerine akıllara durgunluk veren işkenceler yaparak öldürmesiyle tanınıyordu.

Bir karakol baskınında esir aldığı Türk Subayına kendi mezarını kazdırtmış, diri diri gömmüştü. Gömerken adeta zevkten dört köşe olmuştu. "Amcalarımın (Ermenilerin) intikamını alıyorum!" diyordu.

Haydar dağın eteklerinde sık ağaçlık yerde saklanırken, Bozo adamlarıyla Haydar'ın yanına geldi. Atından indi, Haydar'ın bulunduğu mağara'ya girdi.

Haydar kafasını çevirdi Bozo'yu karşısında görünce sinirleri tepesine çıktı. Fidan'ı kurtarma planları yaparken bir de Bozo ile uğraşacaktı.

-Yettim emmioğlu, dedi, Bozo.

-Ne emmioğlusu ulan soysuz! Kim seni yardıma çağırdı? diye tersledi.

-Kimse çağırmadı Ağam, çatışma sesleri duyduk, gelip yardım edelim dedik. Hem de birkaç asker alıp eğleniriz gece, diye düşündük!

Haydar sinirinden elleri titremeye başladı:

-Kelp oğlu kelp, zaten kardeş kavgasıyla birbirimizi yiyoruz. Bir de senin soyu bozukların intikamı ile mi uğraşacağız!

-Öyle deme Ağam bu savaş bizim de savaşımız!

-Sizin savaşınız değil, kardeş savaşıdır bu! Kahrolası soyunuz kurumadı ki, kurtulalım. Zamanla sizi korumasaydık, belki de şimdi bu kardeş kavgası olmazdı. Defol! Kendi bölgene marş marş!

Bozo, Haydar'ın bu tepkisini yine Munzur'a bağladı. İçinden "Şu Munzur'un sülalesini kurutmazsam" dedi, adamlarıyla geri çekildi. Sonra inadı tuttu, tekrar Haydar'ın yanına geldi;

-Birlikte savaşmak istemiyorsan ben adamlarımla saldırırım, dedi.

Haydar silahı çekti, mermiyi ağzına verdi, Bozon'un alnına namluyu dayadı. Sadece tetiğe dokunmak kalmıştı.

-Köyde bacım var. Onu sağ almam lazım! Bir delilik yaparsan, andolsun ki derini soyarım, itlere atarım!

-Haydar Ağam, sen Kemal'i mi tutuyorsun yoksa Pir Seyidi mi?...

Deyice Haydar ;" Ahanda şimdi cami duvarına işedin işte!" dedi, tettiği çekti. ,Bozo'nun kafatası yukarı fırladı.

Bozo'nun adamları dehşet içinde kalmışlardı. İçlerinden biri dere yatağında bekleyen arkadaşlarına seslendi;

-Haydar Ağa, Bozo'yu vurdu, diye bağırdı!

Bozo'nun adamları silahlara davranmadan, Haydar'ın adamları hepsini teslim aldı.

Yirmi kişi ye yakın bir gurup köye doğru kaçmaya başladılar. Haydar adamlarına ateş etmemelerini emretti. "yerimiz belli olur!" dedi.

Ama zaten Bozo'ya ateş etmekle zaten yerleri belli olmuştu. Vadiye doğru yankılanarak heryerde duyulmuştu. Sinirlerine hâkim olamadığı için kendine kızdı.

Köye doğru kaçan adamlar askerlerle burun buruna geldiler. On dakikalık bir çatışma sonunda teslim olan biri hariç diğerleri ölmüştü. Haydar adamlarına seslendi.;

-Hemen yer değiştirin. Mağaralara sığının. Uçaklar gelecek, dedi.

Yarım saat sonra dağın etekleri uçakların attığı bombalarla cehenneme döndü. Bombalama karanlık çökene kadar devam etti. Bombalama sonunda Haydar adamlarından

rapor aldı, hiç kimse bombalardan ölmemişti. Kayıp yoktu. Mağaradan çıktı, Köye baktı, evlerden duman çıkıyordu. Hiçbir hareket göremedi. Yirmi adamını yanına aldı köye sızmayı denemek istedi.

Sızma hareketiyle Fidan'ı kurtaracaktı. Karanlık iyice çökünce köyün üst tarafındaki küçük tepeyi mevzi olarak kulandı, köyü gözetlemeye başladı. Bir ev alev almış yanıyordu. Kendi evi değildi ama zaten hepsi akrabaydı.

Köye inen derenin içinden kayaların arasından adamlarıyla sessizce köye doğru hareket etti.

Derenin bittiği yerdeki ilk evin köşesine vardı, kendini sakladı. Adamlarına işaret etti diğer evin köşelerine geçtiler. Köyün kuzey tarafını kontrolleri altına aldılar. Haydar'ın evi köyün güneyindeki en son evdi. Köyde hala bir hayat belirtisi yoktu, bomboştu. Sokakları dolaştılar. Yerde yatan onlarca cesetten başka bir şey yoktu. Eve koştu. Kapıyı açtı, odalara baktı hızla çıktı.

Fidanı almışlar, dedi. Bana yazıklar olsun onu koruma-dım, dedi, tabancayı kafasına dayadı ateş etmek istedi.

Adamlarından biri tabancayı kıvrak bir bilek hareketiyle elinden aldı.

-Ağam sen gidersen diğer köylerimiz ne yapar? Fidan ölmemiş, sadece askerin elinde. Kurtarabiliriz, dedi.

Haydar sanki uykudaymış gibi gözlerini açtı, etrafına baktı,

- Takibe gidiyoruz. Hozat'a varmadan Fidan'ı kurtarmamız lazım, dedi. Islık çalarak bütün adamlarını yanına çağırdı.

Uzaktan nal sesi duyunca adamlarına "Saklanın!" dedi. Herkes bir evin köşesine sindi, beklemeye başladılar.

Beyaz atlı adam fırtına gibi köye girdi. Evlerin yandığını ta uzaktan görmüştü. Yanan evleri görür görmez "Eyvah!" dedi.

Haydar dikkatle atlıya baktı, Munzur'u karşısında bulunca önce inanamadı, ayağa kalktı;

-Kirve sen misin? Dedi.

Munzur, Haydar'ın sesini alır almaz içini bir umut kapladı. Atından indi;

-Benim kirve! Fidan nerde?

Haydar bir an diyeceğini şaşırdı. "Askerler götürdü!" dese, Munzur bir daha konuşmazdı.

-Baskına uğradık Kirve, dedi.

-Fidan nerde onu söyle!

Askerler götürdü, dedi, mahcubiyetten kafası önüne düştü.

-Asker onu götürürken sen nerdeydin Kirve, dedi, bağırdı.

-Ben adamlarımla köyü savunduk. Fakat adamlarımın çoğu köyün dışındaydı. Onları almaya gittim, geldiğimde köyü bu halde buldum. Baskını beklemiyorduk, erken davrandılar. Bizi zamansız yakaladılar.

Munzur geldi Haydar'ın yakasından tuttu!

-Hani zafer? Nerde? Bak senin pirin de kutu dersinde sıkışmış kalmış. Bütün köyler ele geçirildi. Binlerce insan öldü. Köylerde kadınlar askere kurşun sıkınca köylerde yaşlı kadın çocuk kalmadı öldü. Bütün köyleri, yakalanan insanları Hozat'a topluyorlar. Söylenenler doğruysa hepsini kurşuna dizecekler.

Haydar Bir tek kelime söyleyecek hali kalmamıştı. Munzur Haydar'ın üzüntüden cevap verecek hali olmadığını fark edince yakasını bıraktı.

Haydar'ın adamları Bozo'nun adamlarıyla köye varmışlardı. Silahları alınan adamlar, şakalaşarak yürüyorlardı. Sanki esir değil de eğlenmeye çıkmış gibi geliyorlardı.

Munzur Haydar'a baktı;

-Bunlar kim?

-Bozo'nun adamları!

Munzur, silahına davrandı,

-Nerde o Ermeni yavrusu?

Haydar elini omzuna attı;

-Vurdum Kirve! Geberdi, gitti, deyince, Munzur silahını tekrar indirdi.

Haydar çaresizce Munzur'a baktı;

-Bana bir akıl ver, ne yapalım Kirve!

-Yapacak bir şey yok, adamların burada kalsın, biz Hozat'a gideceğiz. Mutlaka Fidan'ı Hozat'a götürdüler. Sanırım henüz Hozat'a varmadılar. Adamlarımla kısa yoldan yollarını kesebiliriz, dedi.

Munzur, Haydar'ın hala olanlardan ders almadığını görünce üzüldü. Kafasını iki yana çaresizce salladı;

-Fidan'ı almak istiyorsan benim peşime takıl. Kimliğini asla açıklama. Zaten kimsede kimlik yok. Ben kendimi tanıtınca, sanırım Fidan'ı bana verirler, dedi.

Haydar'ın yüzüne renk geldi. Yüzü parıldadı, Munzur'a minnet dolu bakışlarla teşekkür etti.

Haydar adamlarına talimatlar verdi. En yakın zamanda burada olacağını söyledi. Gelene kadar mağaralardan çık-

mamalarını tembihledi. Sonra Munzur'la ata binerek hızla köyden uzaklaştılar. Hafif yağmur altında iki kirve şimşek gibi Hozat'a doğru atlarını sürdüler.

***

GECE BOYU hiç durmadan at koşturdular. Yollarda ne bir asker ne de çatışmaya rastladılar. Şafak sökerken Hozat yakınlarına gelmişlerdi. Sabahın ışıklarıyla birlikte Yollar askeri arabalarla kaynamaya başladı. Hozat'a giden geniş yoldan yukarı çıktılar. Tepeye vardıklarında askerlerin yola kurdukları barikata takıldılar. Munzur tepeden kuşbakışı Hozat'a baktı.

-İşte geldik Kirve! Fidan yoksa bekleyeceğiz. Mutlaka buraya getirirler. Çünkü burada toplanma yeri var, dedi. Askerler barikata yüz metre kala doğrudan teslim çağrısında bulunarak silahları doğrultular. Haydar, eski deliliği tuttu silahını çekmek istedi. Munzur eliyle işaret ederek durdurdu.

-Sakin ol! Sakın bir delilik yapma hepimizi vururlar.

Attan inin ve silahları yere bırakın, yüzüstü yere yatın, dedi, çavuş!

Munzur önde duran çavuş'a seslendi;

-Sakin olun, biz isyancı değiliz asker! Silahları bırakıp geliyoruz, dedi. Söyledikleri gibi atan inerek atları bıraktılar, yürüyerek elleri havada askerlere yaklaştılar. Askerler her ihtimale karşı tedbirli olmak istediler.;

-Hepiniz yere yatın, ellerinizi ensenizde birleştirip bekleyin, dedi.

Söylenenleri yaptılar. Askerler yavaş yavaş yaklaştılar. Tek tek arama yaparak mermileri silahları teslim aldılar.

Çavuş tekrar teslim olanlara sert bir emir verdi;

-Yavaşça kalkın ve yürüyün. Ellerinizi sakın aşağı indirmeyin! İndirdiğiniz anda kurşunu beyninize yersiniz!

Munzur çavuşla konuşmak istedi.

-Çavuş, ben şavak aşiretindenim, bunlar adamlarım. biz isyancı değiliz. Komutanını çağır konuşalım dedi. Çavuş hiç cevap vermedi. "kımıldamadan yürüyün." Dedi.

Barikatın yanında komutan arabadan inmiş merakla getirilenleri bekliyordu.

Yanına yaklaşınca çavuşa sordu;

-Kim bunlar?

-Bilmem komutanım Şu en baştaki aşiret Reisi imiş. İsyancı olmadıklarını iddia ediyorlar.

Başçavuş çavuşun son sözüne güldü;

-Geç bunları oğlum! Bu topraklarda her söylenene inanmayacaksın oğlum! Bunlar kadar yalan söyleyen bir millet daha yoktur.

Munzur başçavuşun hakaretine dayanamadı;

-Başçavuşum ben şavak aşiretinden Munzur Hamzaoğlu. Yalan değil. Biz birini arıyoruz. Bundan dolayı Hozat'a geldik!

Başçavuş tekrar güldü;

-Hoş geldiniz sefalar getirdiniz! Size ne ikram edelim? Diye dalga geçti. Sonra birden sertleşti.

-Ne duruyorsunuz oğlum kelepçeleyin şunları. Merkeze götüreceğiz, dedi.

Munzur itiraz etmeye kalktı;

-Yanlış yapıyorsunuz başçavuşum, dedi, sözünü devam etmeden başçavuş Munzur'un yüzüne bir tokat indirdi.

-Senin dilin çok uzun! Burada aşiret reisinin hükmü geçmez, dedi.

Haydar başçavuşa doğru gitti, arkadan asker Haydar'ı dipçikle yere yıktı.

Boyun köküne dipçiği yiyen Haydar yerde bayıldı kaldı. Munzur başçavuş'a bağırdı;

-Bunun hesabını senden sormazsam yaşamak bana haram olsun! Ben Hacı Kaya'nın akrabasıyım, dedi. Başçavuş kolları kelepçeli Munzur'un yanına geldi;

-Bana bak ulan ağa bozuntusu! Kimin adamı olursan ol! Seni deliğe tıkayım da sonra mahkeme seni zaten sallandıracak. Şayet yaşarsan hesaplaşırız, dedi.

Haydar ve adamlarının elleri arkadan kelepçelendikten sonra Haydar'ın yüzüne su serpiştirdiler. Haydar gözlerini açtı, Başçavuş'a baktı.

- Sen görürsün! Seni dünyanın öteki ucunda da olsan bulacağım çavuş, dedi, tehdit etti. Çavuş Haydar'ın suratına sıkı bir tokat daha indirdi. Haydar'ın burnu kanamaya başlayınca Munzur Çavuş'a bir kafa vurdu, çavuş yere yıkıldı. Ondan sonrası artık askerler ikisini de linç edercesine dipçikle vurmaya başladılar. İkisi de yarı ölü bir şekilde kamyonun arkasına atarak götürüldü.

Araba Hozat'a yokuş aşağı yavaş yavaş inerken, iki arkadaş baygın halde sessizce meçhul bir yere götürüldüler.

Bir süre sonra ikisi de gözlerini zorla aralayarak birbirine baktı. Ağlayacak hallerine güldüler.

İkisi birbirine tutunarak doğruldular. Munzur, Haydar'ı teslim olması için ikna ettiğine pişman olmuş gibi, baktı;

-Kirve yanlış yaptıklarını anlayacaklar. Göreceksin yakında çıkacağız, dedi.

-Ya Fidan, dedi, Haydar.

-Onu da kurtaracağız. Hacı Kaya'ya bir haber göndereyim tamamdır. Dedi biraz teselli buldular.

Dersim'de can pazarlığı sürerken kimin suçlu kimin suçsuz olduğu pek önemli değildi. Yakalanan herkes hemen hapse atılıyordu. Yakalananlar fazlalaşınca bir kısmını Elaziz'e sevk ediyorlardı.

Daha sonraki günler karanlık bir oda ve sorgusuz sualsiz günler başlıyordu.

Munzur ve Haydar'ı ayrı yerlere koymuşlardı.

Artık birbirinden haber alamıyorlardı. Haydar iki kez intihara teşebbüs etmişti fakat erkenden farkına varılmıştı. İntihar etmesine müsaade edilmemişti. Haydar'ın kimlik tespitlerinden Seyit Rıza'nın en sadık adamlarından biri olduğu ortaya çıkmıştı. Yakın zamanda Elaziz'de mahkemeye çıkarılacaktı.

Munzur ise suçlulara yardım ve yataklı suçlamasıyla yargılanacaktı.

KÖYÜN İLK ŞEHİDİ

HASAN, birliği ile birlikte hareket halinde durmadan yer değiştirerek operasyonlara katılıyordu. Bölgeyi iyi tanıdığı için komutanı yanından ayırmıyordu.

O gün, Aliboğazındaki harekâta katılmıştı. Uçakların bombardımanı yetersiz kalıyordu. Yüzlerce mağaraya sığınan isyancılar, bombardımandan hiç etkilenmeden gece baskınlarıyla vur kaç takdiği ile savaşın uzamasına İstiyorlar. Mayıs ayının sonunda büyük bir askeri harekât için hazırlık yapılıyordu.

İki stratejik bölge tam olarak temizlenememişti. Ordu Kutu deresi ve Aliboğazın'a son noktayı koymak için hummalı bir çalışma içerisindeydi.. Yeni silahlar, askeri araçlar sevk ediliyordu. Köylerin yüzde doksanı ele geçirilmişti.

İsyanı bastırmak için belirlenen hedefler vuruluyordu. Yoğun bombardımandan sonra top atışlarıyla hedefler dövülerek kara birliklerinin en az kayıpla hedefe varması sağlanıyordu.

O gün, yaklaşık on beş uçak birden Aliboğazına dalış yaptı. Mağaralarda yuvalanan isyancılara bomba yağıyordu.

İsyancılar ellerindeki mavzerlerle ve sınırlı makinelilerle uçakları etkisiz hale getirmek istiyorlardı.

Öğlene doğru yoğun bir bombardıman başlamıştı. Uçaklar mağaraların bulunduğu bölgeyi bombalayarak, mağaralarda saklanan isyancıları etkisiz hale getireceklerdi.

Beşli guruplar halinde sortilerini yaparken bir uçak isyancılar tarafından düşürülmüştü.

Uçak tam dalış yaptı bombayı bırakacağı sırada uçaksavarla vurulmuştu. Uçak dağın arkasına büyük bir gürültüyle düştü. Düşer düşmez isyancıların sevinç çığlıkları ta uzakta duyulmaya başladı.

Çok geçmeden gelen uçaklar mağaraların bulunduğu bölgeye korkunç bir duman bırakan bomba bırakıp döndüler. Askerler dumandan etkilenmesin diye olduğunca geri çekildiler.

Murat Nehrinin kenarına kadar birlikler geriledi. Murat nehri cesetlerle doluydu. Cesetlerin hepsi şişmiş, suyun yüzeyinde birer balon gibi aşağı doğru sürüklenerek gidiyorlardı. Bir kadın çocuğu ile cesetleri yakın yerde bir ağaca takılmış duruyordu. Askerin biri cesede bakamadı, uzun bir sırık getirdi, hafifçe dokundu, takıldığı ağaç dalından kurtararak akıntıya bıraktı.

Hasan, Suyun kenarında oturmuş cesetleri seyrediyordu. Bazıları çıplak, Bazıları kurşunlardan delik deşik olmuş vücutlarıyla korkunç bir manzara vardı.

Karşıya Harput'a baktı. Sanki suyun bu tarafı cehennem, karşı yakası cennetti. Harput'un eteklerinde çiftçiler tarlalarında çalışıyor, üzüm bağları içinde dolanıyorlardı. ''Gülistan şimdi bahçededir, çalışıyordur!'' dedi, hayallere daldı. Yakındır inşallah! Bu iş bitince döneceğim. Köyüme

döneceğim. Anamın, babamın, kız kardeşimin mezarlarını ziyaret edeceğim.

Yeniden başlayacağım. Her şeye yeniden… ,dedi.

Gözü bir cesede takıldı. Ceset'e dikkatlice baktı, Küçük bir kız çocuğu elinde bez bir bebekle suda sürüklenerek gidiyordu. Ölmesinin üzerinden fazla zaman geçmemiş gibi daha canlı duruyordu. Ya canlıysa dedi, ayağa fırladı. Arkadaşının elindeki sırığı aldı koştu, hızla giden cesedi kıyıya çekmeye çalıştı, çekemedi. Cesede hafice dokundu, cesedin yüzü yukarı geldi, çocuk hala gülüyordu. Sırığın ucunu çocuğun elbisesine taktı, çekmeye başladı. Kenara getirdi.

Sudan çıkardı. Beş altı yaşlarında sarı saçları güzel bir kız çocuğuydu. Önce dokunmaktan korktu. Eliyle hafifçe gözlerini açarak göz beklerine baktı, sağ olabilir diye şüphelenmişti. Gözlerini araladı, gözbebeklerini göremeyince elini çekti. Gözleri açık kalmasın diye tekrar göz kapaklarını kapattı. Arkadaşıyla hemen orada küçük bir mezar kazdılar. Çocuğu gömdüler.

Hasan elinde kısa saplı askeri küreği yere saplamış, öylece dalıp gitmişti. Sanki aklı başında değildi.

"Allah'ım bu çocuğun suçu neydi, bu savaşa sebep olanlar, tarihe nasıl hesap verirler. Kendi çıkarları, mevkileri için binlerce insanın ölmesi umurunda olmayanlar, bedbaht değil de nedir? Dedi. Üzüntüsünden kafasını önüne eğdi.

Bu Murat'ın kaçıncı kızıl akışıdır bilinmez. Çünkü bu topraklarda aşiretler arası savaşlar hiç durmadı. Baskınlar, toplu öldürmeler zaten vardı. Bu coğrafyada doğanların çok azı eceliyle ölürdü. Diğerleri daha yaşlanmadan ya bir baskında, ya bir soygunda, ya da kan davasında ölüp giderdi. Yavaşça ayağa kalktı, tekrar mezara baktı, oradan uzaklaştı.

Harekâttan önce herkes birer not yazarak ailelerine verilmek üzere komutana telsim ediyordu.

Suyunu almak için su deposunun bulunduğu aracın yanına gitti.

Hava harekâtı hala devam ediyordu. Uzaklarda garip bir duman yükselmeye devam ediyordu. Başçavuş dumana baktı, gülümsedi.

-Bu arazide yüzlerce mağarada insan bulmak nerdeyse imkânsız. Uçaklar işimizi kolaylaştırdı. Şimdi sıra bizde, dedi.

Öğlen sıraları erat öğlen yemeklerini yemeden alelacele belirlenen ve planlanan alanlarına harekât başlattılar.

Fazla gidilmeyecekti. Bombalanan yerlerde geri kalan isyancılar temizlenecekti. Ertesi gün son darbe vurulacaktı.

Hasan bölgeyi bildiği için en önde yürüyordu.

Tepeye tırmanmaya başladılar. Asker sıcaktan bunalmış, öğlen sıcağında sırtında otuz kilo çantalarla tepeye varmaya çalışıyordu.

Yüzbaşı ortalarda bir yerde seyyar mobil telefonla devamlı rapor veriyordu. Birliklerin harekâtta en az kayıpla atlatmaları için plana uygun hareket ediliyordu. Yarım saatlik bir tırmanıştan sonra tepeye varmışlardı.

Komutan elindeki dürbünle bombalanan mağaraları kontrol etmeye başladı. Hiçbir hareket göremedi. "Fare gibi zehirlendiler!" Dedi.

Hasan elini siper emiş komutanın dürbünle baktığı yere bakıyordu. Hemen altındaki vadiyi gözden kaçırmışlardı. Bir gurup isyancı, sarp kayalıkların arasında kamufle olmuş, askerleri gözetliyorlardı. Keskin nişancılarıyla sık ağaçların arasından nişan almışlardı.

İlk ateşte genç bir subay ve Hasan yere düştü. Çatışma başladı. Komutan ateş edilen yeri birkaç asker daha düştükten sonra fark etti.

Ateş edenlerin avantajı hemen hemen hiç yoktu. Kendilerini açığa vurmakla intihar etmişlerdi. İsyancılar sözde iyi bir yer tuttuklarını sanmışlardı fakat çok kısa sürede hepsi avlanmıştı. Yirmiye yakın isyancı vurularak etkisiz hale getirilmişti.

Başçavuş telefonla hemen kayıpları bildiriyordu; "Komutanım Yüzbaşı Sinan Tokdemir ve dört erimiz şehit oldu", dedi.

Hasan şahadet şerbetini içtikten hemen sonra; köyde Gülistan yattığı kanepeden telaşla uyandı, kalbini tutu.

- Anaaaaa, dedi.

Sütü ocağa bırakan annesi telaşlı bir şekilde içeri girdi;

Gülistan göğsü inip inip kalkıyordu. Kalbi duracak gibiydi.

-Hasan, dedi, kalbini tuttu.

-Noldu? Rüyanda Hasan'ı mı gördüm kuzum?

-Yok, ana Hasan'a bir şey oldu. İki büyük, kocaman kanatlı bir kuş geldi. Hasan'ı alıp havalandılar. Alıp götürdüler, dedi.

Annesi gülerek kızına takıldı;

-Demek yakında gelecek kızım. Korkacak bir şey yok, dedi ama kendisi de tuhaf oldu. İçinden; Böyle rüya olur mu? Allah hayır eyleye!" dedi, kızını göğsüne yasladı, saçlarını okşadı.

''İnşallah hayırlı haber gelecek kızım,'' dedi, ama kendisi de söylediklerine inanmamıştı.

FİDAN

FİDAN, askerlere yakalanmamak için kilerde bir saman yığının altına saklanmıştı. Köyde sesler kesilince korkuyla beklemeye başladı. Üst kattaki kapı büyük bir gürültüyle tekmelenerek açıldığını duyunca titremeye başladı.

On erkeğe bedel diye adı anılan kız, korkudan nerdeyse ağlayacaktı.

-Munzur beni arıyordur! Munzur durmaz buraya gelir beni kurtarır, dedi, kendine teselli etti.

Kiler kapısı büyük bir gıcırtı sesiyle açıldı. Üzerine örttüğü samanla karışık otların arasından kapıya baktı. İki asker önüne gelen her şeyi kasaturayı sokup çıkarıyorlardı. Önce Buğday çuvalları, sonra samanlar kontrol edilmeye başlandı. Asker samanın bulunduğu yığına kasaturayı sapladı, çekti tam Fidan'ın karşısına geldi. Kasaturayı saplamak için hafif geri çekti dışarıdan arkadışın sesini duydu;

-Kimse yok gidiyoruz, dedi.

Askerin kasaturası yerini bulmadan havada durdu. Geri çekti, kapıya yöneldi. Kapıdan çıkmak üzereyken Fidan soluduğu saman tozlarından istemeyerek hapşırdı. Asker, geri döndü.

Hapşırık sesinden saklananın bir kadın olduğunu anladığı için ateş etmedi.

-Kim var orada? Çık yoksa ateş ederim, dedi.

Fidan, samanların arasından ayağa kalktı. Kalkarken tavanda asılı yoğurt bakracı kafasından aşağı döküldü. Saçları yüzü bembeyaz oldu. Asker eli tetikte dikkatle samanların arasından çıkacak kişiye baktı:

-Gel bakalım yoğurtlu kız! Ellerin sakın indirme, dedi, Fidan'ı dışarı çıkardı. "Komutanım bir kız var burada," Diye seslendi.

Başçavuş geldi saçları yoğurda bulanmış Fidan'a baktı.

-Diğerlerinin yanına götürün, dedi. Sonra askere arkasından uyardı; Dikkatli olun! Bunların ne yapacağı belli olmaz. Sor bakalım Türkçe biliyor mu?

Asker Fidana seslendi;

-Hey, yoğurtlu kız, bizi anlıyor musun?

Fidan geri döndü kafasını salladı ;"Evet" dedi.

Köyde sağ kalan bir kaç çocuk, beş on tane yaşlı köylünün yanına gitti. Yaşlı adam, Fidanı görünce üzüldü:

-Kurban olayım Fidan sen de mi yakalandın? dedi, Fidan'ın elinden tuttu.

-Evet, Mirza amca, dedi saçlarını temizlemeye çalıştı.

-Bizi öldürecekler, dedi, yaşlı kadının biri.

Fidan kadına baktı umutsuz bir bakış attı:

-Ne farkeder? Böyle yaşamaktansa ölmek daha iyi! Ne evlerimiz, ne de hayvanlarımız kaldı.

-Öyle deme Kuzum! Sen daha gençsin, sana bir şey olmasın. Biz yaşadığımız kadar yaşadık. Öldürseler kimse arkamızdan ağlamaz. Fakat senin bir nişanlın var, abin, kardeşin var!

-Abim nerde ne yapıyor, bilmiyorum. Munzur'dan haber yok!

Yaşlı adam Fidan'a teselli vermek istedi.

-Munzur gelir, mutlaka gelir, dedi.

Munzur'un geleceğini biliyordu. Mutlaka onu kurtaracağına kalpten inanıyordu.

-Kızım bizi nereye götürecekler haberin var mı? Diye sordu, yaşlı zorla yürüyen bir kadın.

-Bilmiyorum teyze!

-Bizi Hozat'a götürüp topluca öldürecekler, diye duyduk.

Fidan da aynı söylentileri duymuştu ama kadına umut vermek istedi.

-Yok, teyze, yanlış duymuşsun. Neden öldürsünler. Şayet öldüreceklerse burada öldürürler, dedi.

Yaşlı kadın ağlamaya başladı.

-Ben buradan gidersem ölürüm. Bu topraklardan gitmem, dedi

Yakın bir köyde getirilen elli kişi ile birlikte Hozat'a doğru yola çıktılar.

Askeri arabalara bindirilen köylüler, çocuklar sessizce kaderlerinin çizdiği yola doğru ilk yolculukları başlamışlardı.

Yarı çıplak bir çocuk askere baktı ağlamaya başladı, diğer çocuklarda ona uyarak hep birlikte ağlayınca çavuş bağırdı;

-Susturun şu veletleri!

Kadın çocuğuna bir şey olur diğer korkuyla askere baktı, Zazaca konuştu;

-Şimdi susar. Ahan bak susturdum, dedi. Korku dolu bakışlarla askere baktı. Bir eliyle çocuğun ağzını kapattı.

- Çocuklar açtır asker, çocuklar aç, dedi, yalvararak askere baktı;

Asker, kadının ne dediğini anlamayınca Fidan'a baktı;

-Yoğurtlu kız ne diyor bu kadın? diye sordu.

-Çocuklar aç diyor.

-Zıkkımın kökünü yiyin! Hem devlete baş kaldırırsınız hem de ekmek istersiniz, dedi.

Fidan sesini çıkarmadı. Kadın zaten askeri anlamadığı için umursamadı.

İkinci asker arkadaşına baktı;

-Ekmek vereyim mi çavuşum?

-Hayır! Bunlara ekmek yok!

-Yazık çocuklar aç!

-Hepsinin canı cehenneme! Onlar bize acıyor mu? Köye girmeden görmedin mi? Kadını, yaşlısı bize ateş açtı. Bana kalırsa bunları Hozat'a götürmeye gerek yok. Ahan şuracıkta hepsini canına okuyuverecen! Soyunu gurutuverecen ki, bir daha ileride başa bela olmasınlar!

Diğer asker çaktırmadan çantasından çıkardığı ekmeği el altında kadına uzattı. Çavuş fark etmedi sandı ama çavuş gördü,,sesini çıkarmadı.

Kırk beş gündür ayağından ayakkabı çıkmamıştı. Bütün asker gece gündüz hareket halindeydi. Bu nedenle Çavuşun sinirleri oldukça yıpranmıştı. Bir de köylerde kadınların pusu kurmaları ve birçok arkadaşını kaybetmesi onu ister istemez etkilemişti. Arkadaşının ekmeği vermesine engel olmadı. Fidan'a baktı;

-Sen bize ateş açtın mı? Diye sordu.

Fidan, yağlı koyun yoğurdunun bulaştığı saçları karmakarışık olmuştu. Askere baktı, kafasını salladı "Hayır!" dedi.

-Sen neden konuşmak istemiyorsun?

-Ben fazla Türkçe bilmiyorum, dedi.

-Olsun! Hiç değilse birkaç kelime söyleyebiliyorsun! Bak ötekilerin dünyadan haberleri yok. Sanki bütün dünya Dersim topraklarıdır!

-Bizim için öyledir!

Asker Fidan'a daha dikkatli baktı,

-Sen bayağı güzel bir kızmışsın ha! Yoğurt dökülmüş diye belli etmiyor, dedi, güldü.

Fidan kaşlarını çattı, askere doğru başını uzattı;

-Ben nişanlıyım!

Asker zaman geçirecek bir eğlence bulmuş gibi takılmaya başladı;

-Zaten seni alıp götürmeye de meraklı değildim! Nişanlın nerde?

-Bilmiyorum!

--Boşuna bekliyorsun! Ölmüştür.

-O ölmez!

-Nasıl ölmezmiş? Yoksa insan değil mi? Dedi. Arkadaşına bakıp gülüştüler.

-O isyancı değildir! Devleti tutuyor, dedi.

Çavuş birden ciddileşti.

-Adı ne?

-Munzur!

-Neden seni alıp buradan götürmedi?

-Zaman kalmadı. Biz evlenecektik ama asker geldi, tayyareler geldi!

-Siz de tam evlenecek zamanı bulmuşsunuz, dedi..

Araba dereyi geçerken suyun tam ortasında durdu. Şoför marşa tekrar bastı, çalışmadı. Bir daha denedi yine olmadı. Öndeki arabalar fazla uzaklaşmadan durdular. İki asker cemseden aşağı atladı, neler olup bittiğini görmek istediler.

Fidan, iki askerin gafletinden yararlanıp kamyondan atladı. Arka tekerlerin arasına saklandı. Bir kedi gibi tekerlerin arasında etrafı süzdü. Nasıl kaçabilirim, diye düşündü.

"Keşke biraz derin olsaydı, akıntı ile birlikte Murat nehrine kadar giderdim. Ondan sonrası kolay… Tek şansım var! Koşarak suyun kenarındaki iğde ağacına varırsam, tamamdır, dedi. Saklandığı yerden fırladı, koşmaya başladı.

Askerler son anda Fidan'ı fark ettiler. Silahları doğrultular. Çavuş, önce havaya iki el ateş etti, Fidan silah sesine aldırmadan iğde ağacına doğru koşarken bir el daha ateş edildi. Ağacın yanına vardı ve yere yıkıldı. Ayak bileğinden vurulmuştu. Askerler koşarak geldiler. Askerin biri saçlarından tuttu sürükleyerek arabanın yanına getirdi.

''Köpek!'' dedi, sinirini alamadı, sırtına bir dipçik indirdi. Fidan, bileğinden akan kanın farkına varmadı. Askerin sürükleyerek getirdi, arabanın arkasında yere bıraktı. Ayağa kalktı, arabaya bindi. Bindikten sonra ayağında akan kanı gördü.

Rengârenk şalvarının hafifçe yukarı kaldırdı, yara baktı. Acımıyordu ama kan kaybediyordu. Askerden yardım istemedi. Kadınlar, Fidan'ın yaralandığını görünce bağrışmaya başladılar.

Çavuş tekrar silahı doğrulttu. "Susun yoksa hepinizi vururum." dedi.

Fidan Zazaca herkesi uyardı, ses kesildi. Fidanın bacağından akan kanı görünce, Fidan'ın yanına geldi. "Başımın belası!" der gibi sargı bezi almaya gitti. Diğer askerler artık tedbiri elden bırakmadılar, kamyonun arka kapağında nöbet tuttular.

Öndeki kamyon geri gelerek halatla suyun ortasında kalan kamyonu çekmeye başladı. Çavuş ve arkadaşı tekrar yerlerine geçtiler. Getirdiği sargı bezini, pamuğu Fidan'a fırlattı;

"Korkma gebermezsin! Siz yedi canlısınız!" Dedi. Gülümsedi.

Fidan sargı bezini aldı, kamyondan aşağı attı. Yarasını başka kadının verdiği bezle sardı.

Çavuş, Fidanın hareketine baktı, savurup attığı sargılara baktı, sonra Fidan'a döndü. "Allah seninle evlenecek adama yardım etsin!" dedi.

***

Hozat'a kadar Fidan hiç konuşmadı. Askerler ne sorduysalar tek kelime ağzından alamadılar.

Akşam saatlerinde kamyonlarla köylerde sağ kalan insanlar Hozat deresine dolduruldu. Fidan birlikte geldiği köylülerle tel örgü ile çevrili toplama kampına bırakıldı. Bacağındaki yara sancı yapıyordu. Yürümekte zorluk çekiyordu. Etrafına baktı, yürümesi için kendine destek yapacak bir sopa aradı, incecik bir dal ele geçirdi. Topallayarak kendine oturacak bir yer aradı.

Etrafına baktı, herkes tanıdıklarıyla birbirine sarılmış, oturuyordu. O bir kenara geçti boynunu büktü tek başına oturdu. Çıplak bir erkek çocuğu geldi önünde durdu;

"Nan heye!" dedi. (Ekmek var mı?) Dedi. Fidan o an aç olduğunu hatırladı. Akşamdan beri hiçbir şey yememişti. Çocuğa baktı, dayanamadı çocuğu kucağına aldı sevdi.

Çocuk bir daha ekmek isteyince kendini tutamadı ağladı. "Hayır!" dedi Ağlamayacağım!". Kendini engellemeye çalışırken, gözyaşları yanaklarına süzülüyordu.. Çocuk ekmek olmadığını anlayınca Fidanın kollarını ayırdı, annesine doğru koştu.

Akşam sadece ekmek dağıtılmıştı. Askerler binlerce aç insanın içinde, yalvaran yakaran insanlara ekmek vermeye çaba gösteriyordu.

Bir kadın ekmeği aldı, etrafında altı çocuğu vardı. Herkese bir parça böldü, kendine kalmadı. Hiç umurunda değilmiş gibi çocukların ekmeklerini yemelerini seyretti. Yüzü gülüyordu. Kendisi açtı ama çocukları kendisinden ekmek istemiyorlardı. Dünyanın en mutlu insanıymış gibi yüzü gülüyordu.

***

GECE soğuk olmuştu. İnsanlar birbirine sokularak zor sabah etmişlerdi. Gece insanların öksürük sesinden kimse uyuyamamıştı. Çocuk ağlamaları, birkaç yaşlının hastalıktan dolayı inlemeleri, Hozat deresi bir trajediye sahiplik yapıyordu.

Fidan, gittikçe ağırlaşan yarasının acısından elini çenesine koymuş çevreyi seyrediyordu.

Kimileri, kendilerine ve yakınlarına sırça saraylar kurma sevdasıyla halkı ateşe atmıştı.

Şayet bu isyan başarılı olsaydı ve isyana neden olanlar iktidarlarını elde etseydi, şu andaki manzara değişecek miydi? Şurada halkı buraya toplayan, halka insan gözü ile bakmayanlar, insanlara isyancı diye yardım etmeyenlere ne demeli? Allah'ım ne kadar komik! İsyan eden kendince haklı, öte yandan devlet isyanı bastırmak için kendince haklı! Peki, haksız kim?

Geriye haksız olan işte bu sefalet içindeki halk!" dedi. Bacağının ağrısına dayanamadı, yarayı eliyle bastırdı. Belki birazcık kan akarsa rahatlarım, içindeki iltihap dışarı çıkar, diye düşündü. Elini yaraya dokunur dokunmaz avazı çıktığınca acıdan bağırdı. Etrafında kendi derdine düşen perişan insanlar seyretmekle yetindiler. Kimsenin kimseye yardım edecek hali yoktu.

Sabaha kadar ayağındaki yaradan dolayı cehennem azabı çekmişti.

Sabah dudakları yara içinde kalmıştı Yüksek ateşten dudakları dilim dilim yarılmıştı.

Ayağındaki yara iltihaplanmış gittikçe daha fazla acı veriyordu.

Sabah, sıhhiyeciler halkın arasında hasta olanları kontrol ederken, Fidan'ı baygın buldular. Acıdan bayılmıştı.

Hemen revire kaldırdılar. Önce bir ağrı kesici yaptılar. Sonradan da yarayı temizleyip sardılar. Fidan akşama kadar revirde rahat bir uyku çekmişti.

Hozat'ta toplanan halk, bir kısmı Elaziz'e, oradan da çeşitli bölgelere sevk edilecekti. Gitme vakti gelmişti artık. Binlerce insan guruplara ayrılmış, isimleri tek tek yazılarak gönderilecek şehirler belirleniyordu.

Fidan, sağlam bir sopaya dayanmış bir taşın üzerinde oturuyordu. Dalmış gitmişti.

"Munzur!" Dedi. "Aklım, kalbim, her şeyim Munzur! Nerdesin gel artık! Yarın çok geç olacak biliyorum. Kader! Ah kader! Munzur'u da beni de annesiz babasız bıraktın! Şimdi sıra bize mi geldi! Gücün yalnız bize mi yetti! Bu dünyada bizden başka kimseyi bulamadın mı? Kapımızdan uzaklaşmayacak mısın?" Diye mırıldandı, sessizce gözyaşları yanaklarına aktı. Hiç karışmadı, engel olmadı gözyaşlarına!

Sonra kimsenin onu görmesini ve acımasını istemedi, yanaklarını sildi.

Yoğurttan kokan saçlarını düzeltti, gözyaşlarına kızdı; "Sen ne istiyorsun benden? Akmayın artık! Ağlamak istemiyorum. O kadar ağladım noldu? Hepsi boş!" Sessiz, kimsenin onu duymayacağı bir yer olsaydı, hıçkırıklara boğuluncaya kadar ağlamak istiyordu.

Bir asker elinde kalem kâğıtla yanına geldi;

-Adın ne? Dedi

Fidan askere baktı. Askerin söylediklerini duymamıştı. Anlamsızca askere baktı.

Asker Zazaca ismini sordu, Türkçe bilmediğini sandı.

-Adım Fidan!

-Baba adı?

-Cuma!

-Anne adın!

-Sultan!

-Yarın Elaziz'e gideceksin hazır ol!

Fidan askere baktı, yalvararak askeri ikna etmeye çalıştı:

- Birkaç gün daha bekleyemez miyim?

Asker kafasını hayır, anlamında salladı.

Fidan ısrar etti.

-Munzur gelir beni bulamaz, deli olur. Dağlara düşer, kendine kıyar, dedi, yalvaran gözlerle askerden bir iki gün daha kalmak için merhamet dilendi. Asker Fidan'ın söylediklerinden bir şey anlamadı. "Herhalde delidir!" diye içinden geçirdi.

-Hadi be, beni bekletme zaten leş gibi kokuyorsun, diye azarladı.

Fidan, Hozat'tan gitmeye engel olamayacağını anlayınca, gideceği yeri öğrenmek istedi.

-Peki, Elaziz'den sonra? Nereye göndereceksiniz.

Asker elindeki evraklara baktı. Ankara, belki de Yozgat'a gönderirler!

-Buraya uzak mı kardeş?

Asker güldü;

-Yok, uzak değil! Şu tepenin arkası, dedi, gülerek gitti.

Fidan ellerini açtı, simsiyah gözlerinden yaşlar akarken dua etti;

-Ya Ali, ya Hızır, kimseye zarar vermedim. Kimsenin canında, malında gözüm olmadı! Bir gönül yarası açma bu garip Fidan'a! Dünyada kendime ait başka hiç bir şeyim yok

sevdamdan başka, dedi. Hemen yanı başındaki baba kızın sesi herkesin dikkatini oraya çekti.

Bir dram da orada yaşanıyordu.

Aynı aileden olanlar ayrı şehirlere gönderilecekti. Baba ile kız ayrı yerlere gönderilmesi için kızı babadan ayırmak istiyorlardı. Baba önce kızından ayırmamaları için epey yalvardı. Baktı yalvarma para etmiyor bu sefer herkesin duyacağı bir sesle bağırdı;

- Kızımı almayın n'olur. Alacaksanız önce beni vurun, dedi, kendini kızının önünde siper etti.

Kızı babası ile askerin arasında kalmıştı.

Babasına baktı, ölmesini istemiyordu. Babasının karşısına geçti, ikna etmeye uğraştı;

-Ben seni görmeye geleceğim baba! İnadı bırak yoksa seni vururlar. Ben sensiz ne yaparım! Allahını seversen inadından vazgeç, dedi.

Baba ağlamaya başladı, kızına sarıldı. "Seni nereye götürecekler? Ben seni nasıl bir daha bulurum!" dedi.

Kızı babasının yanaklarına akan yaşları eliyle sildi. Babasının yanaklarından öptü, birlikte gideceği guruba katıldı.

Baba olduğu yere bir çocuk gibi oturdu. Dirseğini dizlerine destek yaparak elini çaresizce alnına koydu. "Sizde hiç merhamet yok mu? Kızımı benden ayırmayın. Tek başına ne yapar, ne eder, dedi, ağlamasına devam etti.

Kızı giderken kafası arkasında babasına bakıyordu. Son kez baktı. Bakışlarında sonsuza dek veda vardı. Belki bir daha görüşmemek üzere ayrılacaklardı. Baba, kızının gidişini seyrederken ağlamasına devam etti.

***

KUTU DERESİNDE Seyit Rıza'ya acı bir haber geliyordu.

Çocukları, torunları ve eşi Bese topluca öldürülmüştü. Yanında oturan Baytar'a baktı.

Gözleri kederden çökmüş, yüzündeki kemikler dışarı fırlamıştı. Hayatı bir film şeridi gibi gözlerinin önünden geçti.

Baytar, topladığı erikleri tuza bandırarak yiyordu. Keyfine diyecek yoktu. Ne bir akrabası, ne yakını zarar görmüştü.

"Kim bu adam? Dedi içinden." Baksana dünya umurunda değil. Kaybeden hep benim. Çocuklarım, torunlarım eşim öldü ama onun umurunda değil. Ben bu adama nasıl güvendim de böyle bir işe koyuldum? Zaman zaman kayboluyor, devletin adamlarıyla görüşüyor. Gizli mektuplar benim adıma yazıyor. Sahi ben bu adamın peşine nasıl düştüm? Dersimlilerin bir türlü benimsemediği, ne olduğu belli olmayan bu adam devletin adamı mı, İngilizlerin adamı mı belli değil!

Baytar gökyüzüne baktı, gelen uçaklara bakarak güldü. "İstediğiniz kadar bomba atın. Bu savaş asla bitmeyecek, dedi.

Seyit Rıza ayağa kalktı, Baytarın yanına gitti.

-Sen kimin adamısın? Dedi.

Baytar bu soruyu hiç beklemiyordu?

Seyit Rıza gittikçe sertleşti.

-Söyle bakalım, sen kimin adamısın! Devlet neden seni defalarca yakaladı tekrar bıraktı?

Baytar işlerin sarpa sardığını anladı.

-Pirim noldu sana? Bu ne sinir? Koca Kürdistan'ın Reisicumhuruna yakışır mı? Dedi

Seyit Rıza çamur içindeki beyaz şalvarını gösterdi.

-Bir Reisicumhur böyle olur mu? Bak şu halime! Yılardır aynı sözlerle beni uyutuyorsun! Çocuklarım, torunlarım şu lanet isyan yüzünden öldürüldüler.

Baytar gittikçe tehlikeli olan tartışmayı sonlandırmak istedi.

-Yarın yola çıkacağım. İki gün sonra Suriye'de Fransız ve İngilizlerle görüşeceğim. Yardım alacağız. Ben gece gündüz İngilizlerle, Fransızlarla görüşmeye çalışıyorum ama senin şu yaptığına bak! Bana inanmıyorsan biraz sabırlı ol yakında olacakları gör. Kemal, İngilizlerin baskısına daha fazla dayanamayacak! Askerlerini geri çekecek.

Şayet yardım yarın gelmezse o zaman istediğini söyle! Dedi, küser gibi yaparak beş adım öteye gitti. Sırtını döndü oturdu.

Seyit Rıza içindeki yangın gittikçe büyüyordu. Öldürülen eşi, çocukları, torunları gözlerinin önüne geldiler. Aklını kaybetmemesi işten bile değildi. Üstelik arkasındaki aşiretler tek tek desteklerini çekiyorlardı.

Mağaraya gitti, kendisi için serilen postun üzerine oturdu. Yanındakilere baktı;

-Hepiniz dışarı çıkın! Bu gece kimse yanımda olmayacak, istemiyorum, dedi.

Başını iki eli arasına aldı. Karalı bir şekilde şunları mırıldandı. ;

Sabah bizzat anlaşmaya ben gideceğim. Anlaşma yaparak bu kötü gidişata son vereceğim. Benimle anlaşmaya

mecburlar. Kemal benimle anlaşamazsa bu savaş yıllarca sürer! Dedi.

Dışarıdaki nöbetçiye selendi;

Sabah atımı hazırlayın, Erzincan'a gidiyorum. Bedo'dan başka kimse benimle gelmeyecek, dedi.

Baytar sözleri duymuştu.

"Bu geceyi atlatırsam sen beni artık göremezsin, nereye gidersen git! Sen daha Kemal paşayı tanımıyorsun!"dedi içinden.

Seyit Rıza o gece sabaha kadar yatmadı. Gözü uyku tutmamıştı. Daha önce görüşme talebinde bulunan Erzincan valisini hep reddetmişti. Bir sürpriz yaparak görüşmeye gidecekti. Bir anlaşma yolu arayacaktı. Mutlak anlaşma olmalıydı, çünkü ailesi ve köyleri bu kadar zarar göreceğini tahmin edememişti. Savaş gittikçe şiddetleniyordu. Köyler bombardımanda yıkılmış, evler enkaza dönmüştü. Dağ taş alev alev yanıyordu.

Sabah erkenden beraberine alacağı eşyaları toplamaya başladı. Eşyalarını karıştırırken küçük bir torbacık eline ilişti. Eliyle yokladı;

"Bu ne acaba? Dedi. " Mühre benzetti. "Adıma yaptırdığım mühür olmalı dedi. Açtı torbanın içinden bir madalya yere düştü, eğildi açtı. "Rusların kendisine verdiği madalyaydı. Üzerinde Rusça yazılı bir sarı madendi. Madalyaya baktı ön yüzünde Rusların son çarı, Nikolay Aleksandroviç Romanov'un resmi vardı. Mağaranın dışına çıktı, madalyayı alabildiğine savurdu attı.

Sonra tekrar içeri girdi, hiçbir eşyasını almadan çıktı. Atına bindi erkenden en sadık adamlarından Bedri ile Erzincan'a doğru yola çıktılar.

Seyit Rıza ise adamlarına başka bir talimat vermişti. Her şey daha güzel olacak. Ben gelene kadar Baytar'ı yok edin, gözüm görmesin diye tembihlemişti. Hâlbuki sabah Erzincan'a giderken, Baytar çoktan Kutu deresini terk etmiş, önceden her şey ayarlanmış gibi Suriye'ye gidiyordu.

BU YOL NEREYE ÇIKAR AĞAM!

ERZİNCAN'A vardıktan sonra, çok güvendiği, kendisine en sadık adamlarından biri olan Bedri'yi çarşıdan bir şeyler almak için yanından bilerek uzaklaştırdı. Onun zarar görmesini istemiyordu.

Seyit Rıza; "En güvendiğim adam!" dediği Bedo, devletin İstihbaratının en önemli adamlarından biriydi. Fakat kendisinin haberi yoktu. Bedo, doğrudan merkez karakol'a gitmiş, Seyit Rıza'nın teslim olmaya gittiğini haber veriyordu.

Hükümet konağı caddesine atıyla girdi, sağa sola baktı, her taraf asker kaynıyordu. "Şu işe bak! Kimse Seyit Rıza olduğuma bile inanmaz. Koca bir devleti ayağa kaldıran

adam, Seyit Rıza, yalnız başına Erzincan sokaklarında dolaşıyor ama kimsenin umurunda değil!" dedi gülümsedi.

Tam Hükümet caddesine atını çevirdi, karşıdan üstü başı paralanmış, yaşlı bir adam önünü kesti.

"Hükümet caddesini işaret ederek Seyit Rızaya sordu;

-Bu yol nereye gider Ağam!

Seyit Rıza adama baktı güldü;

-Bu yol senin için nereye gider bilemem ama benim için darağacına gider!

Adam kaşlarını çattı, şaşkınlıktan yüzünün rengi değişti.

-Bu yol darağacına gittiğini biliyorsan neden gidiyorsun, diye sordu.

-Çünkü ben gitmezsen daha çok insan gidecek! Dedi yoluna devam etti.

Adam, durdu, bir şey anlamadı, kafasını salladı,

Eski taş yapı, görkemli görüntüsü ile hükümet konağına baktı. Atından indi, atının alnından öptü.

-Üzülmek yok! Tamam mı? Dedi.

İki nöbetçi sağlı sollu yukarı çıkan merdivenlerin girişinde bir heykel gibi duruyorlardı. Erzurum'dan sonra en geniş, güzel hükümet konağıydı. Erzincan tarihinde birçok olaya tanıklık etmiş hükmet konağı, yeni ve sıra dışı bir olaya daha tanıklık yapmak üzeydi.

Nöbetçilere yaklaştı, eliyle selam verdi.

Nöbetçilerden biri yaşlı adama baktı, herhangi sıradan bir köylü sandı.

-Buyur amca ne istiyorsun? Dedi.

Seyit Rıza hiç uzatmadı:

-Ben Seyit Rızayım. Vali ile görüşmeye geldim, haber verin!

Asker güldü;

-Git işine be adam! İşin yok mu senin?

-Doğru söylüyorum, ben Seyit Rıza'yım. Valinize haber verin, deyince.

Nöbetçi yanına geldi Seyit Rıza'nın kolundan tuttu, sürükleyerek dışarı çıkarmak istedi. "Gel amca!" Dedi, Seyit Rıza askerin kolundan tuttu kendisinden uzaklaştırdı. Onlar aralarında tartışırken pencereden olayı gören bir Binbaşı aşağı indi, geniş giriş kapının önünde durdu, askere seslendi;

-Ne oluyor evladım, o kimdir, ne istiyor?

Asker selam verdi;

-Ben Seyit Rıza'yım diyor komutanım! Vali ile görüşmeye gelmiş, diyor!

Binbaşı önce istem dışı güldü. Merdivenlerden aşağı indi geldi, Seyit Rıza'ya dikkatle baktı. "O mu acaba? " İmkânsız! Olamaz! Seyit Rıza şu anda adamlarıyla Türk ordusuna karşı savaşıyor, burada işi ne? Dedi.

Seyit Rıza'nın tam karşısına geçti, ellerini arkasında bağlamış vaziyette dikkatle baştan aşağı süzdü;

-Sen kimsin ihtiyar? Diye, sordu.

-Ben Seyit Rıza! Vali ile görüşmeye geldim!

Binbaşı inanmak ile inanmamak arası şoka girdi. "Ya doğruysa!" dedi. "Allahım, inşallah dorudur! Ben tarihe geçerim! Seyit Rıza'yı teslim alan kahraman Türk subayı diye gazeteler manşet atacaklar!" dedi.

-Gel içeri bakalım, dedi.

Birlikte merdivenleri çıktılar. Geniş kapıdan geçip ikici katın merdivenlerine geldiler.

Merdivenlerde Binbaşı ile yaşlı bir adamı birlikte gören memurlar gülüştüler.

Bir memur diğerine takıldı,

-Bak amcan gelmiş, dedi.

-Yok, oğlum, senin dedendir mutlaka! Binbaşıya istihbarat geldi galiba, dedi.

Valinin odasına girdiklerinde sekreter daktilo ile bir şey yazıyordu.

-Vali bey'e haber ver! Binbaşı Hayati görüşmek istiyor, de, dedi

Sekreter Seyit Rızaya baktı, yine istihbarat işi dedi. Hiç bir şey demeden yerinden kalkıp valinin kapısına iki kez vurdu, içeri girdi. Fazla geçmeden tekrar geri döndü, kapıyı sonuna kadar açtı. İkisini içeri buyur etti.

Vali sadece binbaşıyı beklerken bir de karşısında yaşlı bir Dersimliyi görünce şaşırdı. Sekreter binbaşının yanında birinin daha olduğunu söylememişti.

-Buyurun oturun binbaşı! Dedi. Seyit Rıza'ya dikkatlice baktı,

-Kim bu adam? Diye sordu.

-Efendim şayet doğruysa dünya yerinden oynayacak, dedi.

-Ne doğruysa binbaşım! Bu yaşlı adam haber mi getirmiş?

Binbaşı bu tarihi anın tadını çıkarmak istedi.

-Hayır, efendim şu karşınızda bizzat haberin kendisi! Bu yaşlı, "Ben Seyit Rıza'yım!" Diyor.

Vali, Seyit Rıza'nın yanına sokuldu dikkatle yüzüne baktı.

Seyit Rıza, Vali'nin kendisini tanımasına yardımcı olmaya çalıştı. Sarığını çıkardı.

-Evet, vali! Ben Seyit Rıza'yım! İyi bakın! Benimle savaşıyordunuz, çocuklarımdan, torunlarımdan ne istediniz.? Dedi.

Vali şok olmuş heykel gibi karşısındakine bakakaldı. Seyit Rıza'nın sorusuna cevap vermedi.

Binbaşı Valini ağzı açık komik duruşuna güldü.

Tam o anda telefon çaldı. Vali ahizeyi kaldırdı, sadece karşıdakini dinledi sonra gülerek ahizeyi yerine koydu. Telefon karakoldan geliyordu. Bedo, Seyit Rızayı ihbar etmişti.

Vali Binbaşıya döndü;

-Doğru! Bu Seyit Rıza'nın ta kendisi dedi.

-Daha önce haber göndermiştiniz görüşmek için! Ancak gelebildik. Bu kan bitsin! Barış görüşmelerine başlamak istiyorum, dedi. Tek istediğin toplanan köylülerin tekrar köylerine gönderilmeleri ve kimsenin tutuklanmaması! Başka isteğim yok!

Vali, Seyit Rıza'ya baktı, güldü. "Tilkinin dönüp dolaşacağı yere geldin, değil mi! Dedi.

-Tamam, dedi Vali! Seni şimdi aşağı alacaklar! Biz Ankara'ya şartlarını bildireceğiz. Gelecek cevabı sana tebliğ ederiz, dedi, gülmemek için dudaklarını ısırdı.

Döndü Binbaşıya göz etti.

-Seyit Rıza misafirimiz artık. Götürün aşağı, gece gündüz kuş uçmayacak. Sıkı şekilde korunacak, dedi.

Binbaşı mesajı almıştı. Seyit Rıza'nın koluna girdi, odadan çıktılar. Merdivenlerden bodrum katına inmeye başladılar. Bodrum katına inerken Seyit rıza artık her şeyin farkınaydı. Elveda hayat, dedi içinden.

Ertesi gün bütün gazete manşetleri seyit Rızanın teslim olmasını manşetlere şöyle taşımışlardı;

Şakilerin başı ele geçirildi!

Seyit Rıza pes etti!

Şakilerin Lideri yakalandı!

SON PERDE

ELAZİZ BUĞDAY MEYDANI,

18 KASIM 1937

ELAZIĞ TREN GARI beyaz şalvarlıların (Dersimlilerin) akınına uğramışlardı. Atatürk Elazığ'a gelecekti. Tren garında toplananlar Seyit Rıza'nın affını isteyeceklerdi. Garın ön tarafındaki kahvehanede oturmaya yer kalmamıştı. Tren garı müdürü, Lojmanın yanı başındaki kahveciyi uyardı.

-Burada gürültü yapılıyor, çaylarını meydanda ver, sandalyelerini meydana taşı, diye kızdı.

Meydanda parke taşlarının üzerinde bağdaş kurup oturanlar, sandalye bulamayıp ayakta sohbet edenlerin tek konusu Seyit Rıza'nın Atatürk tarafından af edilip edilmeyeceği üzerineydi. Herkes pür dikkat Ankara'dan gelecek treni bekliyordu.

Hâlbuki Atatürk'ün treni çoktan gelmiş, kör makasa çekilmiş, vagonunda mahkemenin sonuçlanmasını, idamın yapılmasını bekliyordu.

Mahkeme gece yarısı kuruldu. Heyet tek tek evlerinden alınarak getirilmişti. Emir öyleydi. O gece her şey bitecekti.

Ankara'dan özel olarak Seyit Rıza'yı asmak için biri görevlendirilmişti. Gönderilen genç adam Atatürk'ten birkaç gün önce Elazığ'a gelmişti. Atatürk Elazığ'a vardığında idamlar bitmiş olacaktı.

Önce başsavcıyla görüşmek istedi ama görüşmesine izin vermediler. "Başsavcı kesinlikle doğrularından ödün vermez!" demişlerdi. Savcı yardımcısı, Başsavcının rapor almasını sağlamalarını istemişti. Böylece Başsavcı raporluyken onun yerine kendisi davaya bakacaktı. Hâkim daha önce

yazılmamış kararın altına imzasını atmış, mahkemeden sonra sadece imzanın üst kısmı doldurulacaktı. Mahkeme başkanı Cumartesi günü mahkeme olmaz diye diretince, Ankara'dan gelen genç adam, mahkeme başkanını ikna etmek istedi. Pazartesi Atatürk'ün geleceğini ve gelmeden her şeyin bitmesi gerektiğini anlatarak hiç olmazsa pazarı pazartesiye bağlayan gece sabaha doğru mahkemenin yapılmasını rica etmişti. Hâkim geceleri elektriğin olmadığını, karanlıkta mahkeme yapılmayacağını söylemişti. Onunda bir çaresini bulmuşlardı. Araba farlarıyla hapishane bahçesi aydınlatılacaktı.

Mahkeme heyeti ayarlandıktan sonra, sıra bir cellât bulmaya gelmişti. Vali Çingene mahallesinden bir cellât bulmaları için emir vermişti. Bir saat sürmeden kısa boylu, esmer bir adam bulup getirmişlerdi. Adam hapishane bahçesinde yargılanacak olan yaklaşık seksen kişiye baktı, Valiyle pazarlık yapmaya başladı. "Adam başı on lira isterim!" dedi. Vali hiç itiraz etmedi. Cellât alacağı yüklü paradan dolayı ellerini ovuşturdu, keyfi yerine gelmişti.

Mahkeme kısa sürmüştü. Mahkemede Seyit Rıza''yı bir sürpriz bekliyordu. Birara yargılananlara baktı hepsini telk tek gözden geçirirken gözü biryere takılı kaldı. Oğlu Hüseyin karşısında duruyordu. Oğlu görünce ayakta zordurabildi. Oğlunu Dersimde biliyordu. Konuşmak istedi, sesi çıkmadı. Nutku tutulmuştu. Önce ailenin bir kısmı topluca öldürülmüştü, şimdi ise küçük oğlu Hüseyin'le idama gidiyordu. "Her şeyi ne kadar hafife almışım!" dedi, kendi kendine.

Zaten mahkemede de pek konuşmamıştı. Hakim; "Karar!" dedikten sonra son söylemek istediği bir şeyin olup olmadığını sorduğunda, oğlu için hakime yalvarmıştı.;

"Onun bir günahı yoktur! Bütün her ne varsa bana aittir. Oğlumu bırakın!" Demişti.

Mahkeme başkanına yalvardı, ama karar sonunda kendisi ve oğlu için kalemler kırılmıştı. Artık geri dönüşü yoktu.

Seyit Rıza, çaresizce etrafına baktı. "Baytar!" dedi. Yutkunamadı. "Ah Baytar!" diye tekrarladı.

Öncesinde laf olsun diye söylediği söz, şimdi gerçek olmuştu. İdama götürülürken artık yolun nereye çıktığından emindi!

Hiç vakit kaybetmeden bir makam arabasıyla şehrini ana caddesinde Lüleci'nin pastanesini köşesinden bit meydanına inen sokaktan aşağı götürüldü. Arabada Ankara'dan gelen genç adam ve emniyet müdürü vardı. Ortalarında ise Seyit Rıza oturuyordu. Merak etmişti. Baytar Nuri'nin yakalanıp yakalanmadığını öğrenmek istedi.

-Baytar Nerde Baytar? Teslim oldu mu? Diye sordu.

Emniyet müdürü Seyit Rıza'ya baktı, sert bir ifadeyle cevap verdi.

-Kaçmış! Suriye'ye kaçmış Hain!

Seyit Rıza, o anda elinde bir silah olsaydı, kendine sıkarak kendi cezasını kendisi verecekti. Yola çıktığı Baytar Nuri'yi tanıyamamıştı. Onun vaatleriyle isyanı başlatmıştı. Gizli oyunlarıyla koca bir aileyi, aşiret yok olmuştu. Halk köylerinden sürülmüştü.

"Şimdi ben, bütün ailemi kaybetmiş olarak, oğlumla idam sehpasına giderken, o, Suriye'de hayatına devam edecek!" dedi, kendi kendine.

Buğday meydanı kapısından içeri girdiler. Araba durdu.

Seyit Rıza aşağı indi, han kapısına baktı. Demirden yapılmış üç metre yükseklikteki kapının bir kanatları dış

dünyaya kapatıldı. Artık yaklaşık beş yüz metrekarelik bir hanın bahçesinde dışarı çıkmayacağını biliyordu.

Kışlık zahiresini almak için bu hana defalarca gelmişti. Buğday çuvallarından adım atacak yer bulunmazdı. Şimdi han bomboştu. Önceden bütün meydan boşaltılmış, içindeki esnaf iki gün meydana alınmamıştı. Meydanda üç darağacı kurulmuş, asılacak olan yaklaşık otuz kişi sesszice bir kenarda bekliyorlardı. Bekleyenler, Seyit Rıza'yı görünce ağlamaya başladılar.

Herkes onun arkasında durduğu için Ankara'dan geldiğini tahmin etti. Gitti yanına genç adamın yüzüne baktı:

" Sen Ankara'dan beni asmaya mı geldin?" dedi.

Genç adam, cevap vermedi, verilen görevi bir an önce görmek ve hemen buradan uzaklaşmak gayretindeydi. Hayatında ilk defa bir insanın idam edildiğine şahit olacaktı. İdamı seyretmeye korkmasına rağmen geleceği için son derece önemli bir görev olarak gördüğü için katlanmak zorundaydı. Bu önemli görev onu ileride devletin üst kademelerine taşıyacaktı.

Birkaç dakika sonra hanın kapısı büyük bir gürültüyle tekrar açıldı. Bütün gözler kapıya yöneldi. Kapıda elleri kelepçeli Hüseyin göründü.

Seyit Rıza, oğlunun han kapısından içeri girerken görünce sanki bin kere ölüp dirilmişti. Yüzünde tarifsiz bir acı belirdi. Gözlerini yumdu. Gözlerini kapatmakla gerçeğin değişmeyeceğini anladı, tekrar açtı, oğluna bakamadı.

Her şey saatler içinde öyle çabuk gelişmişti ki, daha üç saat önce ranzasında yatıyordu. Af umudu vardı. Affedilir diye tahmin ediyordu. Çünkü kendisi isteyerek teslim olmuştu. Bu hafifletici bir sebep olabilir, diye düşünmüştü.

Şimdi Elaziz buğday meydanında, Dersimde olduğunu bildiği oğlu Hüseyin'le darağacı merdivenlerine iki metre uzaklıktaydılar. Artık kendisi için hiçbir şey düşünemez olmuştu. Oğlunu düşünüyordu. Oğlunu serbest bıraksaydılar, herkese teşekkür ederek darağacına koşarak gidecekti. Herkese minnet duyarak boynuna ilmiği kendi eliyle geçirecekti.

Cellât, kendi yüzüne geçirdiği siyah maskeden Seyit Rıza'ya baktı.

Görevli memur, Seyit Rıza'nın oğlu Hüseyin'in yanına gitti. . Elindeki çok kısa yazılmış infaz kararını çabucak okudu, sonra Seyit Rıza'nın yanına geldi, kararı okudu.

-Biraz sonra sıra sana gelecek. Son isteğin var mı?

Seyit Rıza kafasını salladı;

-Yok! Dedi.

-Namaz kılmak ister misin? Dedi.

-Yok, dedi.

-İmam çağıralım mı, kuran dinlemek ister misin?

-Hayır! Dedi.

-Pekâlâ! Haydi, infaz başlasın, dedi meydanda idam bekleyenler arasında bir gürültü koptu.

İlk olarak sehpaya Haydar çıktı.

Haydar Hozat'ta Munzur ile yakalandıktan sonra, ikisi birlikte Elazığ'a mahkemeye sevk edilmişlerdi. Yapılan kimlik tespiti ve istihbarattan sonra Haydar idama mahkûm olmuştu.

Munzur hemen serbest bırakılmıştı. Haydar Munzur'dan ayrılırken Fidan'ı bulmasını söylemişti. "Fidanı sana emanet ediyorum!" demişti.

Seyit Rıza, Haydar'a baktı:

"Oğlum gibiydin Haydar! Keşke baştan seni dinleseydim!" Dedi içinden.

Haydar son defa Seyit Rıza'ya baktı:

-O bir ajandı pirim. Bak şimdi biz idam sehpasındayız ama o yok, dedi,

Ya Ali! Ya Hızır! Dedi, daha cellât altındaki sandalyeyi almadan kendi ayağıyla sandalyeye vurdu, bir iki defa çırpındı, öylece kaldı.

İkinci olarak Seyit Rıza'nın oğlu Hüseyin öne çıkarıldı. Genç Hüseyin babasına baktı;

-Merak etme baba korkmuyorum, dedi yürüdü.

Seyit Rıza Ankara'dan gelen kravatlı genç adama yalvarmaya başladı;

-Önce beni darağacına alın. Oğlumdan önce beni asın ki, görmeyeyim!

Genç adam hiç cevap vermeden eliyle "devam edin!" dedi.

Hüseyin, ip boynuna geçmeden oldukça dik duruyordu. Boynuna ip geçtikten sonra ayak bağları çözülmeye başladı. Cellât sandalyeye vurmaya fırsatı olmadan dizlerinin gücü kuvveti kalmadı, sandalyenin üzerinde asılı kaldı, cellât aceleyle sandalyeyi çekti. Hüseyin boşlukta kalakaldı.

O ana kadar hiç direnmeyen Seyit Rıza bağırmaya başladı:

-Biz Evladı Kerbelayız. Bu yaptığınız günahtır, zulümdür! Dedi, kendisi için bekleyen idam sehpasına doğru yürüdü.

Memur önünü kesti.

-Gözlerin bağlansın mı? Diye sordu.

-Hayır dedi. Sehpaya kendisi çıktı cellâda baktı. Bir dirsek indirdi adamı sehpadan aşağı attı. Sandalyeye çıktı. Cellât tekrar koştu geldi, ilmiği boynuna geçirdi. Hiç beklemeden ayaklarıyla kendi sandalyesine vurdu. İp omuz hizasından asılı kaldığı için bir süre çırpındı. Normalde ilmik ense tarafına asılması gerekiyordu. İki dakika çırpındı, cellât koşarak ipi düzeltince artık kımıldamadı.

Genç adam orada hazır bekleyen fotoğrafçıya seslendi.

- Fotoğrafı çek, Gazi'ye takdim edeceğim! Dedi.

Emniyet müdürüyle tekrar dışarıdaki arabaya atlayarak idamlar sürerken oradan uzaklaştılar.

…

Munzur Mahkemeden sonra hapisten çıkarken kapıda Hacı Kaya onu bekliyordu. Morali bozuk olan Munzur'a takılarak moral vermek istedi:

-Elalem devlete karşı isyan eder hapse düşer ama bizim Munzur isyana karşı çıktığı halde hapiste, dedi, güldü.

Munzur Hacı Kaya'nın elinden öptü.

-Ağam sana ihtiyacım var! Ben nişanlımı kaybettim. Haydar'ın kız kardeşi. Hozat'a onu almaya gitmiştik yakalandık. Köyden almışlar. Muhtemelen Toplama yerindeydi. Ama şimdi hepsi değişik memleketlere sürüldü.

Hacı Kaya, şaka yaptığına pişman oldu.

-Neden bana haber göndermedin oğlum! Ben onu mutlaka bulurdum. Oradan çekip alırdım, dedi.

-Fırsat olmadı! Senin adını bir subaya söyledim ama asker beni dinlemedi.

-Beni tanımadı mı?

-Evet Ağam!

-Ben onu bulursam dünyasını karartırım. İsmini biliyor musun?

-Yok ağam! Zaten sorsam da söylemezlerdi. Bize kötü muamele ettiler.

-Desene kurunun yanında yaş da yanmış. Zaten bu isyanda öyle oldu! İsyanı çıkaranlar kayıp, millet cezasını çekti. Aileler paramparça oldu, her biri başka bir şehre sürüldü.

-Ağam Fidan'ı Fizan'a da götürseler bulacağım!

-Buluruz inşallah, ama biraz zaman alır. Hele bir ortalık yatışsın ben gider Hozat'taki karakoldan öğrenirim.

Haydar'a da üzüldüm. Mert bir adamdı. İsyana katılması tamamen Seyit Rıza'ya olan sevgisindendi. Allah rahmet etsin! Sen köye dön! Ben Fidan'ın gittiği yeri öğrenir öğrenmez sana haber veririm, dedi.

Munzur itiraz etti:

-Olmaz Ağam! Fidan'ı bulmadan köye dönemem!

Hacı Kaya elini Munzur'un omzuna koydu, yürürken konuşmaya devam ettiler;

- Beni dinle ve hemen köye git! Şu sıralar köyler sıkıntıda! Bu yıl Erzurum yaylalarına çıkamadılar. Köylere haber sal! Bundan böyle iki sene vergi vermeyecekler. Vergiden muaf oldular.

Munzur merak ettiği bir isimi sormak istedi;

-Baytar yakalandı mı?

-Hacı Kaya Munzur'un kulağına eğildi;

-Hiç yakalanır mı? Söylentilere göre Halep'e yerleşmiş. Amacı neydiyse amacına ulaştı. Türkiye'yi Musul Kerkük'ten

ettiler. Onlar isyan çıkarmasaydı, Musul'da Kerkük'te bizim olacaktı.

Munzur isyan eder gibi Hacı Kaya'ya baktı;

-Adam Türkiye'nin başına neler açtı, nasıl dışarı kaçırırlar?

-Bal gibi kaçar! Bu konu derin konular! Sen şimdi işine bak! Olan oldu! Zaten olması gereken de buydu.

-Halk çok zarar gördü. Ben bu kadar beklemiyordum! Köyler yok oldu! Kadın, çocuk, yaşlı demeden bombaladılar.

-Bombalamak zorunda kaldılar! Çünkü isyan sırasında halkı kalkan olarak kullandılar. Köylerde çok asker şehit edildi. Özellikle köylüler tuzak kurdular! Bu nedenle kuru yaş birlikte yandı.

Konuşarak kahvehanenin içine girdiler.

Elaziz'in tanınmış esnafları Hacı Kaya'dan son haberleri duymak için etrafına toplandılar.

Hacı Kaya Munzur'u yolcu etmek istedi. Munzur'a sarıldı, "Haydi sen bekleme! Ben bugünden itibaren Fidan'ı araştıracağım. Bana biraz zaman ver. Sana inşallah müjdeli haberi getiririm, dedi.

Munzur'un gözleri parıldadı. Eğildi ellerinden öptü. Umutla yola baktı, Çemişgezek garajına doğru gitti.

***

Hasan'ın şehit haberi köye çok geç ulaşmıştı. Karakol komutanı bizzat kendisi gelerek haber vermişti. Karakol komutanı evlerinin önüne gelince Gülistan, Hasanın şehit olduğunu anladı. Komutan Evin avlusunda anne ve babasıyla konuşurken, Gülistan odasında elleriyle kulaklarını kapatmış, odanın bir köşesinde sinmiş öylece bekliyordu.

Köye haber ulaşır ulaşmaz bütün köy yasa boğuldu.

Şehit Naaşı, iki gün sonra Elazığ şehitlik mezarlığında defnedilecekti

Gülistan uyanıyor, sonra tekrar bayılıyordu. İki hafta kurstan sonra iğne yapmasını öğrenen köyün sıhhiyecisi kadın geldi, bir iğne yaptı. Gülistan annesinin kollarında iğnenin etkisi ile dalıp gitti. Daha doğrusu annesi öyle sandı. İğne sadece birazcık uyuşukluk hissettirmişti. Annesi kızının odada yattığını farzederek taziye vermek isteyen köylülerin yanına döndü.

Avluda bir yandan ağıtlar bir yandan Kuran okunuyordu.

Gece yarısı Gülistan odasında gözlerini açtı. Etrafına baktı, kimse yoktu.

Yerinden kalktı, askerde çekilen Hasan'ın fotoğrafını aldı, yaklaştırdı, bir iki dakika seyretti, sonra odadan çıktı, annesinin sütü kaynatmak için yaktığı ocağa fotoğrafı attı.

Fotoğraf yanarken, Gülistan seyretmeye başladı, yanıp bitinceye kadar sakin bir şekilde bekledi. Yüzü gülüyordu. Gözleri parladı. Sanki Hasan yanındaydı, onu seyrediyordu. Kendi kendine konuşmaya başladı.

Bekle! Geliyorum." Dedi

Pencereyi açtı, Türk bayrağı asılıydı. "Bunun için şehit oldu!" dedi, bayrağı öptü başına koydu. Sonra kalktı kapıya yöneldi.

Kapıdan çıktı evin altında avluda millet toplanmış konuşuyorlardı, kuran dinliyorlardı. Avluya inmedi. Yukarı çıktı, bitişik yapılan komşunun damından arka sokağa indi.

Murat nehrine doğru karanlıkta kendini fark ettirmeden yürüdü. Camiyi geçti, köyü basan Dersimli isyancıların

kendisini kaçırmak istedikleri an aklına geldi. "Yüzünde kin ve nefret belirdi. "Hasan'ımı onlar aldı!" dedi. Yoluna devam etti. Şuursuzca bir yere geç kalmış gibi gittikçe adımlarını sıklaştırdı. Bir süre sonra koşmaya başladı.

Murat Nehrini doğru ilerledi. Yaklaşık beş metre yukarıdan nehre bakan kayalıklardan birinin üzerine çıktı. Aşağı baktı. Gülümsedi.

"Seni orada yalnız bırakacağımı mı sandın!" dedi.

Gözlerinden mutlu bir ışık nehre sızdı. Hiç tereddüt etmeden, gülümseyerek kendini nehre bıraktı.

Derin sulara gömüldü, bir süre görünmedi. Kendini attığı yerde beş dakika su yüzüne çıkmadı. Sonra Murat nehri onu gelinlik giydirmiş gibi beyaz köpükler arasında suyun yüzüne çıkardı, aldı götürdü.

Murat Nehri hayata itirazı olanlardan birini daha ebedi yolculuğa uğurluyordu. Gülistan Murat nehrine kendisini atan ne ilk kadındı, ne de son olacaktı.

Murat, yüz yıllardır hayata veda etmek isteyenlerin tek çıkış yoluydu. Veda edenlerin çoğu kadındı. Kadın bu coğrafyada tek güvendiği yer Murat nehriydi. İçinden çıkılmaz bir hayattan kurtuluşu Murat onlara sunuyordu. Burada kadın olmak zordu.

Kadın; Anaydı, eşti, işçiydi, hizmetçiydi, değeri yoktu! Kadın konuşamazdı, sessizdi. Feryatları duyulsa da kimsenin umurunda değildi. Sevmeye hakkı yoktu, sevse bile yalnız kendi bilirdi. Bütün bunlara göğüs geremeyen kadınlar soluğu Murat Nehrinde alırdı.

Murat bütün umutsuz kadınların son sığınağıydı.

Gülistan'da Murat nehrine sığınmıştı. Çünkü biliyordu ki; bir yıla varmaz, sevmediği birine dul kadın diye verilecekti. Hiç sönmeyen Hasan'ın sevdasına ihanet edecekti.

Murat nehri ismi gibi Murat dağıtırdı. Kimini ne Muradı varsa Murat Nehri verirdi

Gülistanın Muradı Hasan'ın yanına gelmekti.

Murat Nehri Gülistan'ın isteğini yerine getirmişti.

ATATÜRK'Ü KİM VURDU?

İSYANCILAR tarafından havaya uçurulan Singeç köprüsü yeniden inşa edilmişti. Atatürk, devletin varlığını her yerde hissettirmek ve isyancılara gözdağı vermek amacıyla Singeç köprüsünü bizzat kendisi açmak istemişti.

Atatürk'ü vurma iddiaları bu köprünün açılışı sırasında olduğu söyleniyordu.

Halk arasında anlatılanlara göre, Atatürk köprü açılışına geldiğinde keskin nişancı bir kadın tarafından vurulmuştu.

Yine söylentilere göre Kurşun karaciğerine isabet etmişti. Atatürk yaralandıktan sonra hemen Ankara'ya kaldırılmıştı. Daha sonra kamuoyuna siroz hastalığından öldü-

ğü söylenmişti. Bütün bu söylentiler ve iddialar sadece isyancılara aitti. Bu iddiaya inanan çok az insan vardı.

Hacı Kaya, gazi caddesinin üzerinde Hükmet konağının karşısındaki kahvede sandalyeyi dışarı atmış gazete okuyordu. Tanınmış esnaflardan Lüleci, üzgün bir şekilde dükkânından çıktı, geldi, içeriden bir sandalye aldı, Hacı Kaya'nın yanında oturdu.

Hacı Kaya'nın elindeki gazetenin ön sayfası simsiyahtı.

Gazete manşetini şöyle atmıştı.

DÜNYA KARARDI.

Hemen altında küçük puntolarla

"**GAZİ MUSTAFA KEMAL'İ KAYBETTİK."** Yazıyordu.

Hacı Kaya, gazete manşetine uzun uzun bakarken yüzünde üzgün bir ifade vardı.

Pertekli esnaf, Kemal Çedene de sandalyeyi aldı geldi oturdu.

Gazete haberine baktı:

-Zeki bir adamdı! Allah rahmet etsin! Memleketi düşmandan kurtardı ama dine çok karıştı, dedi.

Lüleci, Mustafa Çedene'ye itiraz etti;

-Hayır, dine karışmadı! Sadece dini kullanıp hükümdarlık yapanları bertaraf etti.

Mustafa Çedene ile Lüleci arasında amansız bir tartışma başladı.

- Lüleci, sen yanlış düşünüyorsun! Dini nerdeyse yasak edecekti.

Lüleci sinirlendi Çedene'ye bağırdı;

-Yav kardeşim zaten üzgünüm, üzerime gelme! Kahrolası hastalık Mustafa Kemal'i erken yakaladı. Nolur bir on yıl daha yaşasaydı, dedi.

Mustafa Çedene, dersim isyanındaki sert müdahaleden dolayı Atatürk'ü eleştiriyordu. Her yerde söylenen iddiayı ortaya attı;

-Sen Atatürk'ün Siroz'dan mı öldüğünü sanıyorsun, akıllı Gazozcu, diye takıldı.

Lüleci İrkilerek Çedene'ye baktı;

-Ya neden öldü?

-Size yeminle söylüyorum ki, Atatürk, Dersim'de Singeç köprüsünün açılışını yaptıktan sonra vurdular. Fakat gizli tutuldu. Vuran da bir kadındı. Atatürk yaralı olarak Ankara'ya götürüldü, dedi.

Lüleci gülerek dalga geçti.

-Ulan Cahil, Atatürk Ankara'ya giderken ben de uğurlamaya gittim. Sapasağlamdı.

Hatta iki şişe gazozlu şarap hediye ettim.

-Sen Atatürk'ü trene binerken gözlerinle gördün mü?

-Hayır, ama etrafındaki insanlarda bir üzüntü, moral bozukluğu yoktu.

Hacı Kaya gazeteden kafasını ayırdı, Lüleci'ye baktı.

-Hani sen şarap yapmazdın! İnkâr ediyordun! Atatürk'e şarap mı götürdün?

Lüleci, farkında olmadan itirafta bulunduğu için kafasını önüne eğdi. Kendini överek savunmaya başladı;

-Ben dünya'da ilk gazozlu şarabı icat eden adamım! Yakında Elazığ'a gazozlu şarap fabrikası kurulacak, dedi.

Övünerek, ceketinin yakasını düzeltti. Elindeki tespihi çekmeye başladı.

Lüleci, ayakta gitmeye hazırlanan Mustafa Çedene'nin Atatürk'ün dersimde vurulması iddiasını sonlandırmak istedi.

-İsyancılar Atatürk'ü vurduysa neden hiç bir gazete yazmadı. Havadislerde söylenmedi. Atatürk gibi dünyaca tanınmış bir lider, vurulsa önce yabancı ajanslar bunu verir!

Mustafa Çedene, iddiasını devam ettirdi;

-Saklıyorlar! İnan ki saklıyorlar! Getirin, Kuran'a el basayım ki, Atatürk Dersimde vuruldu, dedi.

Hacı Kaya, söylenenlere müdahale etmeden gülümseyerek tartışmanın nereye varacağını merak ediyordu.

-Peki, nasıl yaralanmış?

-Göğsünden vurmuş ama ölmemiş. Vuran kadını tanıyorum. Kadın Atatürk'ün SİNGEÇ köprüsünün açılışını yapacağını duymuş, önceden hazırlık yapmış. Zaten biliyorsun orası tam suikasta uygun bir yer. Uzun menzilli bir silahla ateş etmiş. Ateş ettiği an Atatürk yere yıkılmış. Elazığ'da ilk müdahale yapılmış. Sonra da Ankara'ya Kaldırmışlar.

Lüleci iddiaya tekrar güldü;

-Sen bu yalanları başka yerlerde söyleme, vallahi seni içeri atarlar!

-Yalan değil ama siz ister inanın ister inanmayın! Çünkü dikkat ederseniz açılıştan sonra, Elaziz'de hiç durmadı, hemen Ankara'ya gitti.

Lüleci, Hacı Kaya'ya döndü;

-Hacı Kaya, bu deli ne diyor? Atatürk'ün bir bayan tarafından vurulduğunu söylüyor.

Hacı kaya gülümseyerek ikisine baktı.

-Sizin işiniz yok mu? Hadi işinize! İki esnaf utanmadan burada ölmüş bir insanı çekiştiriyorsunuz, dedi.

Mustafa Çedene tekrar söylediklerinde ısrarcı oldu.

-Hacı Kaya' hem vallahi, hem billahi, Atatürk Dersim'de köprü açılışı yaparken vurdular.

Hacı Kaya daha fazla tartışmaya girmedi.

-Bırakın bu saçmalıkları. Kim öldürdü, nasıl öldü meselesini bırakın da, bundan sonra kim gelecek, ona bakın!

Lüleci bir tahmin yaptı.

-İnönü, Atatürk'ün koltuğunu kimseye vermez!

O ana kadar sakin olan Hacı Kaya birden ciddeleşti. İkisine baktı, bir elini Lülecini omzuna, diğer elini Mustafa Çedene'nin omzuna koydu;

Şayet İnönü gelirse; siz gece gündüz Atatürk'ü ararsınız.

Biraz önce Mustafa Kemal'in dine zararı olduğunu söylüyordunuz. Varsayalım öyle bile olsa, dedi.

Gözleri daldı gitti. Ağzında sadece bir cümle döküldü.

"Keşke on tane Mustafa Kemal olsaydı da bir tane İnönü olmasaydı, dedi, Sonra yılgın bir halde yerinde kalkıp eve doğru gitti.

KADER

FİDAN Yozgat'a on iki aile ile birlikte götürülmüştü. Kendisi ile birlikte sürgüne gelen Delal isminde orta yaşlı

bir kadınla aynı evi paylaşıyordu. Sürgüne götürülen insanların birçoğu ilk defa birbirini görüyordu

Devletin gösterdiği evlere guruplar halinde yerleştirilmişlerdi.

Umutları tükenmişti. Munzur'un kendisini bulmasının artık imkânsız olduğunu biliyordu.

Kurşun yarası iyileşmişti. Devlet öyle uygun görmüştü.

Baharda tarlalara, yevmiye ile karın tokluğuna çalışmaya gidiyordu.. Irgatlığı da komşusunun yardımı ile bulmuştu.

Yevmiyesi, sadece öğlen yemeği olan bir iş bulmuştu. Haftada bir ekmek karnesi de veriliyordu. Ekmek karnesiyle ekmeğini alıyordu. Ülkede her şey karneye bağlanmıştı. Şeker karneyle, ekmek karneyle….

Abisi haydarın idam edildiğini bir yıl sonra öğrenmişti. Üçüncü posta sürgüne gelenlerden haber almıştı. Abisinin ölümüne idam haberine ağlamadı. Her şey gibi inadına acısını yüreğine gömdü.

İsyan sırasında kaybolan yeni evli kardeşinden hiç bir haber alamamıştı.

Aralıksız hiç dinlenmeden işe gidiyor, akşam erkenden yatıyordu.

Artık uyurken ne hayalleri vardı, ne de gelecek ile ilgili bir umudu…

İsmi anarşiste çıkmıştı. Çevrede dersimden gelen anarşistler deniyordu. Mahallede hiç kimse Dersimden gelenlerle konuşmuyordu. Komşu kadınları selamını bile almıyorlardı. Uzaktan uzağa, sanki uzaydan gelmiş gibi bakışlarıyla tecrit ediliyorlardı.

Sürgüne gelenler, yerli halk için dinsiz ve gâvurdu. Müslüman değillerdi.

O gün tarlada çalışırken, birlikte çalıştığı mahalleden iki genç onu taciz etmeye başladılar. İşe girdiği günden beri arkasından söylenmedik söz bırakmamışlardı.

Öğlen arasında yemekler dağıtılmaya başlanmıştı. Birlikte aynı evde kalan altmış yaşlarındaki Delal ile bir köşede sessiz sedasız yemeklerini yiyorlardı. Tarlada çalışan otuz işçi bir araya toplanmış, şen şakrak yemeklerini yerken, yalnız ikisi bir kenarda ayrı bir yerde yiyorlardı.

Yemekler yenildikten sonra Çavuş (İşçileri çalıştıran kalfa) Fidan'ı çağırdı.

Fidan koşarak çavuş'un yanına geldi.

Elindeki iki testiyi Fidan'a uzattı, Testileri çeşmeden doldurup getirmesini söyledi.

Fidan hiç itiraz etmeden tarlanın hemen altında akan çeşmeye doğru gitti. Çeşmeye giden yol uzun olduğu için ağaç sekilerinden atlayarak kısa yoldan aşağı dereye indi.

Çeşmenin yanına geldi, yerden çıkan kaynak suyu testilere doldurmak için kullanılan tası aldı, testilere su doldurmaya başladı. Testileri doldurması epey zaman almıştı.

Testileri doldurduktan sonra ayağa kalktı testilerin birini omzuna, diğerini eline almak istedi.

Arkasından sinsice yaklaşan gençleri görememişti.

Gençlerden biri, Fidanın bağırmaması için arkasından sessizce yaklaştı, ağzını kapattı, testiler yere düştü, paramparça oldular. Ağzını kapatan bıçağı gırtlağına dayadı, iteleyerek aşağıda ağaçlıkların içine götürmeye çalıştı. Fidan direnince ikinci adam da geldi, kollarından tutarak sürüklemeye başladılar. Boğazındaki kesmeye hazır bıçak umurunda değildi. Kollarını tutan gence bir tekme savurdu, kollarını kurtardı. Sonra arkasında boğazına bıçak dayayan

gencin karın boşluğuna bir dirsek indirdi. Genç boğazındaki bıçağı bıraktı, iki arkadaş kaçmaya başladılar. İkisini de önüne kattı, kovalamaya başladı. Boğazını bıçakla kesmek isteyen gence yetişti, ayak takarak yere düşürdü. Adamın yüzüne tekmelerle vurmaya başladı. Diğeri uzaklaştı, uzaktan Fidanı seyretmeye başladı. Korkusundan arkadaşının yardımına gelmedi.

Fidan iki tekme yüzüne indirdikten sonra gerisini hatırlayamadı. Kendine geldiğinde çavuş ve işçiler iki kolundan tutarak durdurmaya çalışıyorlardı. Adama baktı, kafası darmadağın olmuştu.

İşçiler olay yerine üşüştüler. Hiç kimse müdahale etmedi.

Sadece uzaktan uzağa Fidan'a küfürler savurmaya başladılar. Her ağızdan bir küfür çıkıyordu. Korkularından kimse gelip genci Fidan'ın elinden almaya gözü kesmedi.

Hiç kimse adamı neden öldürdüğünü sormadı. Sormalarına gerek yoktu, çünkü sürgüne gelenler zaten potansiyel suçlu olarak görülüyordu.

O gün hayatı tekrar değişmişti. Kaderi Fidan'a soluk aldırmaya niyeti yoktu. Geceyi karakolda geçirdikten sonra, ertesi sabah hemen mahkemeye çıkarılmış ve tutuklanmıştı. Bir anda hayatı kararmıştı. Hapishaneye getirilirken, ölen gencin akrabaları linç girişiminde bulunmak istemişlerdi. Jandarmaların arasında birkaç tokat, tekme yemişti ama kurtulmuştu. Jandarmalar çemberi zayıf tutmuşlardı.

Çevrede toplanan halk olayı çarpıtarak anlatıyordu. Onlara göre olay bir tecavüz girişimi değildi. Tam tersine Fidan gençleri yoldan çıkarmaya çalışmıştı. Fakat namuslu gençler kabul etmediği için bir tanesi canından olmuştu.

Ölen genç çevresinde namusu için canından olduğu için kahraman olmuştu.

Fidan'ın hayatı Dersim'den geldikten yedi ay sonra tekrar yön değiştirmişti.

Beş ay sonra mahkeme oldu.

Hâkim, Fidan'ı dinledi. Sonra işçilerden iki kişiyi dinledi. En son ölen gencin arkadaşı konuştu.

Hepsi de ifadelerinde Fidan'ın suçladılar. Delal, mahkeme salonuna gelmiş, içeri alınmayı beklerken ölen gencin ailesi tarafından her türlü hakaret ve tehdidine maruz kalmıştı.

Sonunda hâkimin karşısına çıkmıştı ama zavallı aldığı tehditlerden titriyordu. Tehditleri anlamasa da karşısındakilerin yüz ifadeleri ve hareketlerinde ntehdit edildiğini biliyordu.

Delal, Hâkimin karşısına geçince nerdeyse olduğu yere yığılacaktı. Hâkim kadının ayakta zor durduğunu görünce bir sandalye istedi, Delal sandalyeye kendini bıraktı. Sandalyeyi getirene baktı, minnetle başını salladı, teşekkür etti.

Delal, Fidan'a baktı, bir şey diyemedi, sadece gözlerinden akan gözyaşları sildi. "Kaderimiz!" der gibi bir süre bakıştılar.

Hâkim, "Ne biliyorsan anlat!" dedi

Delal, Türkçe bilmediği için hiç cevap vermedi. Ara sıra gözyaşlarını sildi, öylece Hâkime baktı kaldı.

Hâkim Delal'den cevap alamayınca sinirlendi;

"Konuşsana be kadın, dilini mi yuttun?" Deyince, Delal tekrar Fidan'dan yardım ister gibi boynunu bükerek baktı.

Tek kelime söylemedi.

Fidan ayağa kalktı hâkimden söz istedi. Delal'in Türkçe bilmediğini, söyledi.

Hâkim sinirli bir şekilde eliyle "Çıkarın dışarı!" dedi.

Mübaşir Delal'i kapıdan çıkarıncaya kadar, Fidan'dan gözlerini ayırmadan ağladı. Kapıdan çıkarken artık sessizliğini bozdu, hıçkırıklarla ağlayarak kapıdan çıktı gitti.

Hâkim salona döndü, aynı sinirli haliyle; "Türkçe bilmiyorsa öğrensin! Burası Türkiye!" deyince, Fidan tekrar söz istedi. Artık çekinecek hiçbir şeyi kalmamıştı.

-Başka dili konuşanlar bu ülkede yaşama hakkı yok mu hâkim beg?

Dedi. Hâkim son kararı verecekken tartışmaya girmek istemedi.

-Yaşayabilir ama Türkçeyi öğrenmesi şart, dedi.

Kâtibe seslendi; "Yaz! Karar! Sultan'dan olma Cuma kızı Fidan Kaya…… Dedi, suçun işlenişi ve meydana gelişindeki sebepleri sıralayarak tecavüz sebebini hafifletici neden olarak kabul etti. Beş yıl ağırlaştırılmış hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verildi." dedi.

Salondaki ölen gencin ailesi bağırıp çağırmaya başladı. "Adalet istiyoruz! Adalet bu mu? İdam edilmeli!" diye bağırmaya başladılar. Jandarma salondakileri dışarı çıkarmaya çalışırken Hâkim yerinden kalktı, Basamakları inip odasına gitmek üzereyken Fidan'a baktı. "Sana inanıyorum ama ancak bu kadar olabilirdi kızım!" dedi, kafasını önüne eğdi, gitti.

Hâkimin sözleri hoşuna gitmişti. İlk defa biri, hem de hâkim unvanı olan bir insan kendisini insan yerine koymuştu. Kızım demişti. İki jandarma arasında giderken gülümsedi, boş yere aldığı ceza onu üzmedi.

Fidan hapiste yatarken yalnız bir kere Delal ziyaretine gelmişti. Görüşme esnasında Türkçeden başka dil konuşmak yasak olduğu için, sadece birbirinin yüzünü seyrettiler. Delal iki kez ağzını açtı, "Nasılsın?" diyecekti, korkudan onu da diyemedi. Yanlarında duran Jandarmadan çekindi. Tek bir kelime konuşamamışlardı. Sadece birbirinin gözlerini içine bakarak ağlamışlardı. O günden sonra Delal de ziyaretine gelmedi. Ziyaretçisi olmayan tek mahkûmdu. Her ziyaretçi gününde isimler okunurken o uyuyormuş gibi yapardı. Sadece bir gün müdür gelmiş, herkese birer lira dağıtırken onunla ilgilenmişti. Ziyaretçisi olmadığı için, ona acımıştı. Bir hayır sahibi yoksul mahkûmlara para dağıtıyordu.

Müdür Fidan'a sıra gelince eline iki lira sıkıştırdı. Fidan avucuna diğerlerinden fazla para konulduğunu görünce geri vermek istedi. Bütün koğuş alması için ısrar edince para avucunda kaldı. İki lira büyük paraydı. Parayı aldı, bir küçücük bir beze sardı, o bezi başka bir bezle tekrar sardı, sonra eskimiş, paralanmış fistanının iç cebine yerleştirdi. Koğuşu temizleme görevi ona verilmişti. Böylece yemeklere, çaya para vermekten kurtulmuştu. Günleri hiç saymadı. Kaç günü kaldığını koğuştakiler ondan daha merak ediyorlardı. Kalan günlerini koğuş arkadaşları söylüyorlardı.

Hapisten çıkmasına yakın Müdürle görüşmüş, çıkmak istemediğini söylemişti. Müdür ilk defa cezası dolan fakat tahliye olmayan birini görmüştü. "Olmaz, demişti. "Senin sorumluluğunu alamam!" diye reddetmişti. Koğuştakiler o akşam Fidan'ı dışarı çıkması için ikna edememişlerdi. Ancak tahliye olacak arkadaşı, ona dışarıda sahip çıkacağını söyleyince çıkmayı kabul etmişti.

Aynı koğuşta kaldığı bir arkadaşı da bir gün sonra tahliye olacaktı. Müdürden bir gün daha koğuşta kalma izni aldılar. Ertesi gün arkadaşıyla birlikte dışarı çıkmıştı.

Hapishane kapısından çıkmak ona büyük bir kâbus gibi geliyordu. Birlikte çıktıkları koğuş arkadaşı, olmasaydı, hapishane kapısından uzaklaşma cesareti bile yoktu. Dışarıdaki insanlardan korkuyordu. Artık kimseye güvenilmeyeceğine inanıyordu. Bütün insanlar kendisine düşman olduğunu sanıyordu.

***

HAPİSTEN birlikte çıktığı kadınla iki odalı bir evde kalıyorlardı. İlk olarak kendilerine bir temizlik işi buldular. Kadın yaşlı ve kimsesi yoktu.

Kocasını öldürdüğü için bütün ailesi onu reddetmişti. Fidan'ı bir kızı gibi seviyor, onu koruyordu. Kazandıkları birkaç kuruş ikisine de yetiyordu.

Ta ki kadının bir oğlu annesini götürmek eve gelişine kadar...

Kadın, oğlunun yakarmasına dayanamamıştı. Yılardır yüzünü görmediği çocuklarına kavuştuğu için mutluluktan uçuyordu. Kader arkadaşı Fidan'ı da beraber götürmek istedi fakat oğluna söyleyemedi. Oğlu geçinmekte güçlük çekiyordu. Bütün eşyaları Fidana bırakıp gitti.

Fidan artık yalnızdı. Komşular çoktan hikâyesini öğrenmişlerdi. Kimse Fidan'la konuşmuyordu. İlk geldiği gibi yine çevre onu tecrit etmişti. Dersimli olması yanında bir de adı

katile çıkmıştı. Komşuları korkarak kapısının önünden geçiyordu.

…

GÜNLER böyle geçerken bir akşam eski arkadaşı çıka geldi. Yanında yaşlı bir adam vardı. Konuştular, Fidan'ı ikna etti, adamla evlendirecekti. Fidan, geceleri korku içinde yatamadığı için mecburen kabul etti.

Sadece aç kalmamak için evliliği kabul etmişti. "Evlenirsem başıma bir daha kötü bir olay gelmez!" diye düşündü. Adam sessiz, kendi halinde altmış yaşlarında kimsesi olmayan biriydi. Evi, eşyası hazırdı.

Bir ay içerisinde hazırlıklar tamamlandı, resmi nikâhsız evlenip adamın evine yerleşmişti.

Evlendikten sonra işe devam etti. Evlendiği adamın geliri geçinmek için yeterli değildi.

Mecburen yine çalışmaya başlamıştı.

Bir yıl sonra bir oğlu oldu. Artık bütün dünyası çocuğuydu. Onu seviyor, ona bakıyor ve mutlu olmaya çalışıyordu. Oğlu onu yeniden hayata bağlamıştı. Eşi, çoğu zaman hasta yatağında yatıyordu. Evin sessizliğini bozan tek ses oğluydu.

İki yıl sonra evlendiği adam öldü. Bu sefer yalnız sayılmazdı, küçük de olsa kendi canından kanından bir oğlu yanındaydı.

Oğluyla yaşamaya başladı. Bir fabrikada hem çalıştı, hem de oğlunu büyüttü. Bütün hayatını oğluna adamıştı. Onu hayata bağlayan tek bağ oğlu olmuştu. Onu okuttu, büyüttü.

Oğlunu evlendirdiği gün çok mutlu olmuştu. En son ne zaman güldüğünü unutmuştu. Galiba Munzur'un en son

giderken el salladığı zamandı. Oğlunu evlendirdikten sonra çalışamadı. Artık işe de gidemiyordu.

***

DERSİM HAREKÂTI Atatürk'ün ölümünden sonra yaklaşık on yıl daha sürdü. Bir yandan operasyonlara devam edildi, diğer yandan Tunceli vilayeti oluşturularak, bölgede ıslahat çalışmalarına hız verilmişti. Dağ köylerinin hemen hepsi çeşitli illere dağıtılmışlardı.

Dersim halkı dersim isyanının bedelini ağır ödemişti. Parçalanmış binlerce aile, anne babasız çocuklar, terk edilmiş köyler ve yoksulluk…

Atatürk'ün Elazığ'a gönderdiği Öğretmen Sıdıka Avar, köylerden çocukları toplayarak Elazığ'a getiriyor, kız meslek lisesinde yatılı olarak eğitim vererek, isyanın kalıntılarını kazımaya çalışıyordu. Belli bir süre eğitim verdikten sonra tekrar köylerine gönderip, köylerinde okuma yazma kurslarıyla halkı Türkçe konuşmaya teşvik ediyordu.

Dersim'de yaşananlar tarihle yüzleşmeyi beklerken, artık Tunceli ili medeniyete kavuşmuştu. Bütün Tunceliler evlerine Mustafa Kemal Atatürk'ün resmini asıyorlardı hemen herkes ya şapka, ya da fötr şapka takıyordu.

Kendilerini ağaların elinden kurtaran Atatürk'ü bir kurtarıcı olarak görmüşlerdi. Ona vefalarını resmini odalarının başköşesine asarak ödemek istiyorlardı.

BEKLEYİŞ

MUNZUR, baba evinin toprak damından içeri girmiyordu. Sabahlara kadar bir haber bekliyordu. İki kez Hacı Kaya ile görüşmüştü.

Başka şehirlere gidenlerin isimleri belli bir süre devlet sırrı kapsamına alınarak saklanacaktı. Hacı Kaya'nın çabaları boşa çıkmıştı.

Tam bir yıl boyunca her gece rüyasında Fidan'ı gördü. Her defasında fidan ;"Beni ne zaman kurtaracaksın Paşam? Zaman daralıyor!" Diyordu.

Bir gece yine rüyasına gelmişti Fidan ve ağlayarak Munzur'a "Artık çok geç Beyaz atlı adam! Artık çok geç!" demişti.

Sonrası yoktu. Ömrü Fidan'ı düşünmekle geçmişti. Altmış beş yaşına geldiğinde hala her akşam ufukları seyrediyordu.

Olur ya Fidan gelir diye!...

Fidan'ı kaybettiğinin üçüncü yılını hatırladı.

Hacı Kaya köye kadar gelmişti. Fidan'ın bütün hayatını, nerde yaşadığını öğrenmişti. Munzur'a, Fidanı beklememesini söylemişti. O sözden sonra Hacı Kaya'nın söylediklerini duymamıştı. Kulakları sanki sağır olmuştu. Uzun bir sure öylece kalakalmıştı.

Hacı Kaya konuşmasına devam etmişti ama o gerisini duymamıştı.

Hacı Kaya uzun süre araştırdıktan sonra Hozat askeriyesinde bir subayın yardımı ile Fidan'ın yerini öğrenmişti.

Son olarak Munzur'a şunları fısıldamıştı;

"Aartık Fidan'ı unut! O kendi hayatını kurmuş, belki çocuğu bile vardır. Herkes kaderine razı gelmesini bilecek! Bilmezsen de bir şey yapamazsın! Kaderin bazı keskin çizgileri vardır. O çizgileri akılla aşmak mümkün değil! Duydum ki, kendini eve hapsetmişsin. Kimseyle konuşmuyormuşsun. İşine gücüne bakmıyor muşsun. Sahip olduğun sürünün yarısını bu yüzden kaybetmişsin! Bütün bunlar sana Fidanı getirdi mi? Çocukluğu bırak, kendi yaşına uygun davran. Herkesin bir derdi var! Her insanın sırtında taşıyabileceği bir tuz yükü var! Fakat yine de sorumluluklardan kimse kaçmıyor.

Sen Beyaz Atlı adamın oğlusun! Onun gibi davran! Köyün büyüklerini uygun bulduğu bir eşle evlen! Hayata küsmek yok. Yarından itibaren dört elle işlerine sarılacaksın." Diyerek, gitmişti.

O gece Munzur bir daha hayallerini, umutlarını, gelecek ile ilgili düşüncelerini, katlamıştı, sarmış, sarmalamış, yüreğinin kuytu bir köşesine gömmüştü. Üzerini açılmamak üzere mühürlemişti.

Ama bir tek şeyi gömmedi. Yüreğini birlikte götüren Fidan'ı bir türlü gömemedi. Fidan evlense de kendisi evlenmeyeceğine dair yemin etmişti.

Yemini ile yaşadı. İşine sarıldı, kaybettiklerini kat kat kazandı. Zengin oldu. Fakat hiçbir zaman yüreğindeki Fidan'ı ihmal etmedi. Yalnız kaldığı zaman onunla konuştu, onunla yemek yedi, onunla dağlarda sürülerini güttü. Sevdasına emek verdi, unutmak yerine büyütmeye çalıştı.

Yine bir akşamüstü Murat Nehrini kenarında oturmuş hayalleriyle oylanıyordu. Tütün tabakasını çıkardı, özenle açtı, sigarasını sarmaya başladı. Sigarayı sardı, diliyle kağıdı ıslatarak yapıştırdı. Sonra durdu, tabakasına baktı. "Yıllardır senden medet bekledim. Beni sakinleştiriyor dedim." Dedi. Tütün tabakasını kaldırdı suya attı. Elinde sardığı sigaraya baktı, ağzına götürdü, çakmağı çıkarıp tam yakacakken, çekti ağzından parmaklarıyla sigarayı ezdi, onu da suya attı;" Bir daha asla!" diyerek suyun üzerinde giden tütünlere baktı.

O günden sonra kimseyle oturup Fidan konusunda tek kelime konuşmadı. Her şeyi içinde yaşamıştı. Tek başına baba evinde ömrünü tüketmeye çalışıyordu. Bir ara Murat nehrine gidip kendini suya atmak, ölmek istemişti. "Her şeye rağmen Fidan'ı belki bir gün bulurum " umudu intiharına engel olmuştu! Bütün bunlar aklında geçerken,

"Amaaan" dedi, "şimdi artık yaşlandım. Artık geçmişi hatırlamak bana ağır geliyor. Beni hasta ediyor. Bir daha geçmişte olanlara takılmak istemiyorum dedi, kalktı, dizlerine dayanarak ayağa zor kalktı, işine gitti.

HAYAT DA BAZEN FİNAL YAPAR

1964 YILININ bir sonbahar akşamıydı. Şavak köylerine okul gelmişti. Çocuklar artık okula gidiyorlardı. Kışın altı ay okul, altı ay Erzurum yaylalarına taşınarak hem ekmeklerini kazanıyorlardı, hem de cahil kalmamak için, okumak için okula devam ediyorlardı.

Munzur, artık yaşlanmıştı. Bir akşamüstü damın üzerinde bir taburede oturmuş, Pertek ve Elazığ'da okuyan çocuklar hafta sonu köylerine dönüşlerini hayranlıkla seyrediyordu. Çocukları şanslı görüyordu. Aşiretinin çocukları artık okuyacaktı. Büyük şehirlere gideceklerdi. Büyük adam olacaklardı. Sonra buralara hizmet getireceklerdi.

Altmış beş yaşına gelmişti. Fidanı yitireli tam yirmi beş yıl olmuştu. Fakat her akşam yine de gözlerini ufka dikiyor, sanki bir gün çıkıp gelecekmiş gibi yolunu bekliyordu. Karanlık çökünce umutlarını bir sonraki günün zamanına devrederek içeri girerdi.

Her akşam evin damında oturur, kendi kendine konuşurdu. Karşısında fidan varmış gibi…

Bu kendi kendine konuşmaları herkesin diline düşmüştü.

Köylüler Munzur'a "delirdi!" diyorlardı.

Yaşlanmasın rağmen yaylalarda zamanı geçtiği için elli yaşlarında gibiydi. Daha doktor yüzü görmemişti. Saçlarıyla birlikte kaşları da bembeyaz olmuştu.

Yine bir akşam, evin damında oturmuş, kendi kendine konuşuyordu. Erzurum yaylasından döneli daha bir hafta olmuştu.

Kendisi biraz erken gelmişti. Adamları sürüyü bir hafta içerisinde getireceklerdi. Havalar soğuyunca kışı geçirmek için köye erken dönmüştü. Kışlık hayvan yemini hazırlayacaktı.

Güneş batmak üzereydi. Pertek'ten gelen bir kamyon köye girdi. Köylü alışveriş için Pertek'e, Elazığ'a gittiğinde dönüşte bir kamyon kiralar köye dönerlerdi. Artık köye vasıta gelebiliyordu.

Köyün çocukları kamyonu görmek için kamyonun sesine doğru koşmaya başladılar. Yandaki komşu Munzur'a selendi.

-Ağam yemek hazır seni bekliyoruz!

Munzur kadına baktı; iştahı yokmuş gibi yüzünü buruşturdu.

-Aç değilim, siz yiyin, dedi.

Yarım saat sonra üşüdüğü için kalktı içeri gitmek istedi. Birden durdu, sanki merdivenlerden biri yukarı çıkıyordu.

Taş merdivenlerden bir kadının önce kafası göründü. Sonra yüzü…

Sonra elinde iki çocukla yukarı çıktı.

Munzur bir ayağı içeride, geri dönmüş gelene bakıyordu. Köy halkı akın akın Munzur'un evinin sokağına geliyordu.

Kadın elini tuttuğu iki çocukla Munzur'un tam karşısına geldi.

Yaşlı buruşmuş cildiyle kim olduğu pek anlaşılamıyordu. Munzur'a hasret dolu gözlerle baktı, Göz bebekleri küçüldü, yaşlar dökülmeye başladı.

-Bu çocuklar, babaları ölen torunlarım. Gözyaşları konuşmasına engel olunca yutkundu, sözlerine devam etti. Sitemle Munzur'a baktı;

-Baktım, sen gelmeyeceksin, dedi, tekrar ağlarken yutkundu, ben çıkıp geldim! Beni kabul edecek misin?" Dedi.

Munzur içeri attığı ayağını geri çekti, karşısındaki kadının gözbebeklerine baktı.

O bakışlar hala aynıydı. Yüreğiyle bakan bakışlar. Anayiğitçe kaş çatmalar aynıydı.

-Fidan! Dedi,

Fidan hıçkırıkları etrafta toplanan köylülerin hıçkırıklarıyla birleşti. Evin önüne toplanan elli kişinin hıçkırıklar buluştu.

Fidan, Ağladıkça ağladı, içindeki kırk yıllık birikmiş ne varsa gözyaşlarıyla dışarı atarcasına…

Her ağlamanın içinde bir neden ve nedenler vardır. Fakat Fidan'ın ağlaması başkaydı. İçinde tarifi imkânsız çileler vardı, kader vardı. Gördüğü zulüm vardı ve en önemlisi de aklından hiç silemediği Munzur'un sevdası vardı.

Munzur yerinde donmuş kalmıştı. Hala Fidan'ın sorusuna cevap vermemişti.

Munzur Fidanın tam karşısına geldi, iyice yaklaştı. Gözlerini içine baktı, eliyle Finan'ın yanaklarındaki gözyaşları sildi:

-SEN ZATEN HEP BU EVİN İÇİNDEYDİN!

SENİ, KENDİ EVİNDEN NASIL KOVARIM! Dedi

Bu iki cümle Fidan'a bütün çektiklerini unutturdu. Bütün acılarını dindirdi.

Torunlarına baktı. Munzur'u gösterdi:

- İŞTE BENİM MUNZUR'UM BU! BIRAKTIĞIM GİBİ DURUYOR." Dedi.

O gece sabah kadar etler pişti, ziyafet çekildi, Herkes gönlünce eğlendi.

Bir isyanda filizleri kesilen aşk, kırk yıl sonra tekrar filizlenmişti.

Son söz

Dersim harekâtının yapılması için Devletin iki gerekçesi vardı;

Birincisi;

Türkiye cumhuriyetinin bekası için, Cumhuriyetin temellerinin sağlamlaştırmak,

İkinci gerekçe ise;

Bölgede yüzyıllardır süren kemikleşmiş feodal yapının değişmesini, halkın dünyaya açılması, medeni bir hayata iştirak etmesini sağlamaktı.

Dersim harekâtı, Seyit Rıza isyan etmeseydi de, devlet Dersim'e girmek içi bir bahane bulacaktı. Çünkü Dersim halkı, insan onuruna yakışmayan bir yaşam şekliyle ağaların zulmü altında inliyordu. En önemlisi de; Dünyadan haberi yoktu.

Ama her şeye rağmen;

Dersim halkının ödediği bedel çok ağırdı, hatta tahammül sınırlarını aşacak kadar ağır…

Bu noktada kimsenin bir itirazı olamaz. Dersim harekâtı, belki Dersim'i bir buldozer gibi ezdi geçti.

Dersim Halkı, bu kargaşada çok şey kaybetti ama ardından;

Türkiye'nin dört bir yanına dağılmış on binlerce devlet memuru, Yüz binlerce insana ekmek veren işadamları, Çocukları aydınlığa taşıyan öğretmenler, Mimarlar, Kıbrıs Barış harekâtında görev alan birçok komutan, gazeteci, Politikacı geri verdi.

En önemli örneklerden biri de; KEMAL KILIÇDAROĞLU gibi dersimin yüreğinden fışkıran liderler Türkiye'ye kazandırdı.

Yazar olarak son noktayı koymak için şunu söylemek istiyorum: Atatürk, Dersim harekâtını yapmasaydı, bugün Atatürk'ü eleştirenler, **hâlâ Kutuderesi, Ali boğazında, Ovacı, Hozat bölgelerinde, ağalarının emrinde karın tokluğuna çalışıyor olacaklardı.**

Her şeye rağmen, artık geriye bakmak yerine, Alevi'siyle Sünni'siyle, Kürt'üyle, Türkü'yle, Laz'ıyla, Çerkez'iyle, emperyalist güçlere karşı omuz omuza vermenin zamanıdır. Bölmek, bölücülüğe yönelmek yerine; bütünleşmek, saflarımızı sıklaştırmanın tam zamanıdır.

Bir söyleşide bana Alevi kimdir, diye sormuşlardı, ben de aşağıdaki Hz. Ali'nin sözünü okuyarak cevap vermiştim;

Yüzünde güleçlik vardır, kalbindeyse hüzün. Gönlü herşeyden geniştir, nefsi herşeyden alçak.

Yücelikten nefret eder, şöhrete düşmandır, gamı gussası uzundur, düşünmesi derin, susması fazladır.

Vakti yoktur, çok şükreder, çok sabreder, düşünceye dalmıştır.

İhtiyacı olanları görünce, kendi ihtiyacını hatırlamaz bile. Huyu güzeldir, geçinmesi hoş ve yumuşak.

şeref bakımından serttir, huy bakımından alçak.

(Hz. Ali (r.a)

Alevi ve Sünni ayrışımına karşı olan bir yazar olarak, ortak paydamız olan "İNSAN!" noktasında birleşmek umuduyla saygılarımı sunuyorum.